

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

A STUDY AND DEVELOPMENT OF NATURAL DYES BATIK PATTERN

เจียมจิต ดิษฐาภรณ์
JEAMJIT DISTAPORN

ฉพ.

๑๗๘๖๗

๑๖๖๕

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน.....
วัน เดือน ปี.....

128751

13 ๗๘ 2556

ฟ้า id

b. 12551508
i.....

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2555

A STUDY AND DEVELOPMENT OF NATURAL DYES BATIK PATTERN

JEAMJIT DISTAPORN

A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE IN INDUSTRIAL EDUCATION
IN INDUSTRIAL DESIGN TECHNOLOGY
FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2012

หัวข้อสารนิพนธ์	ศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ
นักศึกษา	นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์
รหัสประจำตัว	52630806
ปริญญา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	เทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
พ.ศ.	2555
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	รองศาสตราจารย์อุดมศักดิ์ สาริบุตร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ของจังหวัดนครศรีธรรมราช และความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ 2) พัฒนาลวดลายและพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ 3) ศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างต่อลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการศึกษาความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมเป็นสินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ คือผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติจำนวน 50 คน กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนประเมินความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ คือผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 คน และที่ศูนย์สินค้าพื้นเมืองจำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายและผ้าบาติกสีธรรมชาติ โดยวิเคราะห์สถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นผ้าบาติกสีธรรมชาติ บ้านคีรีวง คือเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือรูปแบบสัญลักษณ์ตัวแทนจากวัตถุทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยพระบรมธาตุเจดีย์ ตัวหนังตะลุง และทรานโม รูปแบบสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติ ประกอบด้วย สวนสมรม ภูเขา ลำธารและสายน้ำ และ โลมาสีชมพู ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมเป็นสินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ คือเสื้อแต่งกายสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ พบว่าความพึงพอใจด้านที่มาของลวดลาย หลักการออกแบบลวดลาย สีเส้นของลวดลาย ประโยชน์ใช้สอย ความงาม วัสดุ และด้านความเหมาะสมทางการตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับมีความพึงพอใจมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56

Thematic Paper Title	A Study and Development of Natural Dyes Batik Pattern
Student	Mrs. Jeamjit Distaporn
Student ID.	52630806
Degree	Master of Science in Industrial Education
Program	Industrial Design Technology
Year	2555
Thematic Paper Advisor	Associate Professor Udomsak Saributr

ABSTRACT

This research has aimed to 1) study of batik characteristic of natural dyes group, identity of Nakorn sri thammaraj and the comment of natural colour batik product 2) development pattern and continued to natural colour batik product 3) study satisfaction of sample about pattern and natural colour batik product. The informants are 3 person knowledgeable about identity of Nakorn sri thammaraj culture. The sample for study a comment process about appropriate of type products are customers of natural dyes group by 50 person. The sample for evaluation the satisfaction about pattern and natural colour batik product are customers of natural dyes group by 25 person and customers in Nakorn sri thammaraj culture product center by 25 person. The instruments used in this research are the interview and questionnaire for evaluation the satisfaction about pattern and natural colour batik product. The statistic analyses are percentage, mean and standard deviation.

The result of this research can found appropriate of pattern for natural colour batik product of Ban Khee ree wong are identity from Nakorn sri thammaraj culture. The identity of Nakorn sri thammaraj is a symbol from culture are Prabarom mahathat Pagoda, Hnang Talung and Namo symbol. The identity from natural are mixes garden, mountain and stream of water in canal, and pink dolphin. Appropriate of product for Ban Khee ree wong is a shirt for male and female. The evaluated result of the satisfaction about pattern and natural colour batik product can found the satisfaction about origin of the pattern, principle of design, colour of pattern, beauty, material and marketing appropriate. The summaries of result in high level. The average is 4.38 and the standard deviation is 0.56

กิตติกรรมประกาศ

สาระวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์อุดมศักดิ์ สาริบุตร อาจารย์ผู้ควบคุมสาระนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ การทำสาระนิพนธ์จนจบสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สถาพร ดีบุญมี ณ ชุมแพ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ สีนธุภัก กรรมการดำเนินการสอบสาระนิพนธ์และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ติสนีย์ สิงหระเศรษฐ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยมิตร แสงวงมงคล ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและให้คำแนะนำต่างๆ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้สาระนิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคุณสุชาติ ทรัพย์สิน อาจารย์ทวี พลายด้วง และคุณถาวร ทิชินพงศ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกศล พิณกุล อาจารย์โสมวดี ฤทธิโชติ อาจารย์สมชาย เอี่ยมผ่อง อาจารย์พัลลภ วังบอน และคุณสุนันทา บุญสำราญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติศักดิ์ อริยะเครือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรชฎา ภาคสัญญาไชย และอาจารย์อ้อยใจ เลิศล้ำ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คุณอารีย์ ทนขุน คุณวิภา พู คุณสุภาทิพย์ ถวัลย์ธรรม ตลอดจน สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติทุกคน และ เจ้าหน้าที่จำหน่ายสินค้าที่ร้านสินค้าพื้นเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล สถานที่การทำงาน และช่วยเหลือทำให้งานวิจัยเสร็จได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัวที่ให้กำลังใจมาตลอดรวมถึงเพื่อนร่วมรุ่นที่คอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจในการสอบสาระนิพนธ์

ประโยชน์ของงานวิจัยเล่มนี้ ซึ่งผู้วิจัยตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อเป็นประโยชน์ส่วนหนึ่งต่อการส่งเสริม นำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นรากฐานที่ดีต่อผู้วิจัยในการในการทำวิจัยครั้งต่อไป และคุณค่าใดๆที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่านด้วยความเคารพอย่างสูง

เจียมจิต ดิษฐาภรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VI
สารบัญภาพ.....	VII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	7
2.2 กลุ่มมัตย์อ้อมสี่ธรรมชาตบ้านคีรีวง	26
2.3 ผ้าบาติก.....	34
2.4 การออกแบบลวดลาย.....	44
2.5 การออกแบบผลิตภัณฑ์.....	57
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	70
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	70
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
3.3 วิธีการสร้างเครื่องมือ	74
3.4 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ.....	75
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
3.6 การดำเนินการวิจัย.....	76
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
4.1 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะเฉพาะผ้าบาติกสีธรรมชาติ.....	93
ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	102
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ.....	106
ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ.....	109
ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก.....	135
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	141
5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	141
5.2 ขอบเขตของการวิจัย.....	141
5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	142
5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	144
5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	144
5.6 สรุปผลการวิจัย.....	144
5.7 อภิปรายผลการวิจัย.....	148
5.8 ข้อเสนอแนะ.....	152
บรรณานุกรม.....	137
ภาคผนวก.....	139
ภาคผนวก ก หนังสือราชการ.....	140
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	157
ภาคผนวก ค ภาพการดำเนินงานวิจัย.....	179
ภาคผนวก ง ผลงานการวิเคราะห์ทางการออกแบบ.....	186
ประวัติผู้เขียน.....	206

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของสตรีไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี.....	69
2.2 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของสตรีไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี.....	70
2.3 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของสตรีไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี.....	71
2.4 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของบุรุษไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี.....	72
2.5 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของบุรุษไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี.....	73
2.6 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของบุรุษไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี.....	74
3.1 แสดงขั้นตอนการศึกษาและพัฒนาสวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ.....	79
3.2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	80
4.1 แสดงที่มาของสีย้อมจากธรรมชาติของชุมชนบ้านคีรีวง.....	88
4.2 วิเคราะห์ขั้นตอนศึกษาข้อมูลสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	90
4.3 วิเคราะห์ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลวัตถุดิบทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	91
4.4 แสดงค่าความถี่และร้อยละความคิดเห็นต่อการเลือกประเภทผลิตภัณฑ์สินค้า.....	94
4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบสวดลายผ้าบาติกสี ธรรมชาติ ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสวดลาย.....	101
4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบสวดลายผ้าบาติกสี ธรรมชาติรวมแต่ละด้าน ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสวดลาย.....	103
4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแต่ง กายบุรุษจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ.....	106
4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมรวมทุกด้านของรูปแบบ ผลิตภัณฑ์เสื้อแต่งกายบุรุษ ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์.....	107
4.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแต่ง กายสตรีจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์.....	109
4.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมรวมทุกด้าน ของรูปแบบ ผลิตภัณฑ์เสื้อแต่งกายสตรี ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์.....	111
4.11 แสดงค่าเฉลี่ยและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ ผู้สนใจที่กลุ่มมัคดีย้อมสีธรรมชาติบ้าน คีรีวง และกลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือผู้สนใจสินค้าที่ศูนย์สินค้าพื้นเมืองนครศรีธรรมราช.....	121
4.12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจที่มีต่อสวดลายผลิตภัณฑ์.....	122
4.13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อสวดลาย และผลิตภัณฑ์จาก ผ้าบาติกสีธรรมชาติ แต่ละด้านของกลุ่มมัคดีย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง.....	125

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	10
2.2 ดอกราชพฤกษ์ ดอกไม้ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	12
2.3 ธงประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	12
2.4 ลักษณะตัวพระของหนังตะลุง.....	13
2.5 อ้ายเท่ง ตัวตลกหนังตะลุง.....	15
2.6 อ้ายหนูน้อย ตัวตลกหนังตะลุง.....	16
2.7 นายยอดทอง ตัวตลกหนังตะลุง.....	16
2.8 นายสีแก้วตัวตลกหนังตะลุง.....	17
2.9 นายสะหม้อ ตัวตลกหนังตะลุง.....	18
2.10 นายขวัญเมือง ตัวตลกหนังตะลุง.....	18
2.11 ผู้ใหญ่พูน ตัวตลกหนังตะลุง.....	19
2.12 ชุดแต่งกายมโนราห์.....	20
2.13 เงินตราโม จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	21
2.14 เครื่องธรรูปพรรณนครศรีธรรมราช.....	23
2.15 ย่านลิเภา หัตถกรรมพื้นบ้านของชาวนครศรีธรรมราชที่มีมาแต่ดั้งเดิม.....	24
2.16 ผลิตภัณฑ์กระจูด หัตถกรรมพื้นบ้านของชาวนครศรีธรรมราชที่มีมาแต่ดั้งเดิม.....	25
2.17 หมาดักน้ำ เป็นเครื่องใช้ดักน้ำของชาวภาคใต้และชาวนคร.....	25
2.18 เปลือกมังคุดให้สีส้มและสีชมพู.....	31
2.19 โรงตากผ้าของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ.....	32
2.20 ลวดลายบาติกของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ.....	32
2.21 การเตรียมใบมังคุดโดยการสับให้เป็นชิ้นเล็กๆ.....	33
2.22 เปลือกไม้ ใบไม้หรือผลไม้ มาต้มสกัดเอาน้ำสี	33
2.23 ผลิตภัณฑ์สินค้ากลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง.....	33
2.24 จันตึง เครื่องมือสำหรับใช้เขียนเทียนลงบนผ้า.....	36
2.25 เขียนบาติกส่วน ผสมระหว่างสีผึ้งและพาราฟิน.....	36
2.26 สีสำหรับเขียนบาติก.....	37
2.27 รูปแบบฟู่กันสำหรับระบายสีผ้าบาติก.....	37
2.28 กรอบไม้หรือเฟรมชิงผ้าสำหรับเขียนบาติก.....	38

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.29 ภาพขณะต้มเทียน และ เตาไฟฟ้าสำหรับต้มเทียน บาติก.....	39
2.30 แสดงขั้นตอนเตรียมผ้าโดยการขึงลงบนเฟรม.....	42
2.31 แสดงการเขียนเส้นเทียน.....	43
2.32 การระบายสีบาติก.....	44
2.33 แสดงการวัดสัดส่วนของสตรีไทย.....	60
2.34 แสดงการวัดสัดส่วนของสตรีไทย.....	61
2.35 แสดงการวัดสัดส่วนของสตรีไทย.....	62
2.36 แสดงการวัดสัดส่วนของสตรีไทย.....	63
2.37 แสดงการวัดสัดส่วนของบุรุษไทย.....	64
2.38 แสดงการวัดสัดส่วนของบุรุษไทย.....	65
4.1 แสดงลวดลายที่มาจากธรรมชาติ.....	85
4.2 แสดงลวดลายออกแบบจากรูปร่างเรขาคณิตและเส้นอิสระ.....	85
4.3 แสดงการออกแบบลวดลายจากหลักการใช้จังหวะการซ้ำ.....	86
4.4 แสดงการออกแบบสีเส้นมักจะมีค่าสีที่เบรก ผสานกลมกลืน มีเอกภาพ.....	86
4.5 แสดงผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าบาติก.....	86
4.6 แสดงผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผ้าบาติก.....	87
4.7 แสดงผลิตภัณฑ์หมวกจากผ้าบาติก.....	87
4.8 แสดงผลิตภัณฑ์ปลอกหมอนและผ้าม่านจากผ้าบาติก.....	87
4.9 แสดงผลิตภัณฑ์ผ้าเอนกประสงค์และกระเป๋าตั้งค้จากผ้าบาติก.....	88
4.10 แสดงผลไม้หลากหลายชนิดที่ได้มาจากการทำสวนแบบสมรม.....	89
4.11 แสดงความสมบูรณ์ของธรรมชาติลำธารน้ำใสสะอาด.....	89
4.12 ภาพร่างแบบลวดลายผ้าบาติกสี่เหลี่ยมรูปแบบที่ 1.....	97
4.13 ภาพร่างแบบลวดลายผ้าบาติกสี่เหลี่ยมรูปแบบที่ 2.....	98
4.14 ภาพร่างแบบลวดลายผ้าบาติกสี่เหลี่ยมรูปแบบที่ 3.....	99
4.15 ภาพร่างการกำหนดแบบสีเส้นผ้าบาติกสี่เหลี่ยมรูปแบบ 3 แบบ	100
4.16 ภาพร่างแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ 3 แบบ.....	104
4.17 ภาพร่างแบบเสื้อแต่งกายสตรี 3 แบบ.....	105
4.18 ภาพร่างการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่เหลี่ยมรูปแบบปรับปรุงครั้งที่ 1.....	113
4.19 การทดสอบลวดลายผลิตเป็นผืนผ้าบาติกครั้งที่ 1.....	113

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.20 การทดสอบพัฒนาเป็นเสื้อบุรุษ - สตรี จากผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ ครั้งที่ 1.....	114
4.21 ภาพร่างการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติปรับปรุงครั้งที่ 2.....	115
4.22 เขียนแบบลวดลายเพื่อการผลิตผ้าบาติกสีธรรมชาติสำหรับเสื้อแต่งกายบุรุษ.....	115
4.23 เขียนแบบลวดลายเพื่อการผลิตผ้าบาติกสีธรรมชาติสำหรับเสื้อแต่งกายสตรี.....	116
4.24 ผืนผ้าบาติกสีธรรมชาติจากการผลิตครั้งที่ 2 สำหรับเสื้อแต่งกายบุรุษ.....	116
4.25 ผืนผ้าบาติกสีธรรมชาติจากการผลิตครั้งที่ 2 สำหรับเสื้อแต่งกายสตรี.....	117
4.26 เขียนแบบเสื้อบุรุษแบบที่ 3 (ปกฮาวาย) ที่ปรับปรุงแล้วเพื่อการผลิต.....	118
4.27 เขียนแบบเสื้อสตรีแบบที่ 3 (ปกเชิ้ต) ที่ปรับปรุงแล้วเพื่อการผลิต.....	118
4.28 ผลการพัฒนาต่อเนื่องเป็นเสื้อแต่งกายบุรุษจากการปรับปรุงภาพร่างครั้งที่ 2	119
4.29 ผลการพัฒนาต่อเนื่องเป็นเสื้อแต่งกายสตรีจากการปรับปรุงภาพร่างครั้งที่ 2	120

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสรักษ์โลกยังเป็นประเด็นที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและกล่าวถึงเป็นอย่างมากในขณะนี้โดยเฉพาะเรื่องของการลดสภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนมาใช้ของจากธรรมชาติทั้งวัสดุและกรรมวิธีการผลิตที่ผ่านกระบวนการผลิตซึ่งใช้พลังงานน้อยที่สุดนับเป็นการช่วยรักษ์โลกเราอีกทางหนึ่ง และแน่นอนสิ่งของเหล่านี้ก็ยังคงดูสวยไม่แพ้ของที่ทำจากวัสดุสังเคราะห์แม้แต่น้อย สุทธิศักดิ์ ยอนถวิล (จากคอลัมน์ Good Living ของ Gourmet & Cuisine. Oct' 08 : 122) ปัจจุบันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากสิ่งทอกำลังได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่การปลูกหรือการผลิตเส้นใย กระบวนการย้อม และการตกแต่ง ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ นักออกแบบบางคนกำลังที่จะจัดการกับปัญหาผลการเปลี่ยนไปตลอดเวลาที่มีต่อการบริโภคและการผลิต กับคำว่า “ธรรมชาติ” กับ “เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” ของเสียหลักๆ จากกระบวนการย้อมคือ น้ำที่ปนเปื้อนสารเคมีจากการย้อม การล้าง การซัก การใช้พลังงานความร้อนกับถังย้อม การเดินเครื่องปั๊มและส่วนอื่นๆ ของเครื่องย้อม Helen Lewis and John Gertsakis with Tim Grant, Nicola Morellis and Andrew กล่าวใน “การออกแบบสิ่งแวดล้อม”

ผ้าบาติก (Batik) ถือเป็นงานหัตถกรรมด้านสิ่งทออย่างหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นหากได้รับความนิยจากผู้บริโภค เนื่องด้วยสีสันทันและรูปแบบลวดลายที่เป็นหนึ่งเดียวขึ้นเดียวซึ่งเกิดจากกระบวนการในการผลิต ผ้าบาติกกลายเป็นศิลปะพื้นบ้านที่แพร่หลายและเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมทางภาคใต้ของไทย สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง (2545) วัชรพงศ์ หงส์สุวรรณ (2550) กล่าวว่า “บาติก” เป็นงานจิตรกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวด้วยการไหลซึมของสี การแตกกระจายของสีที่ซึมเข้าไปตามรอยของเส้นเทียน ซึ่งถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของงานบาติก รวมถึงเป็นงานศิลปะที่เป็นงานฝีมือผลงานแต่ละชิ้นจะไม่มีซ้ำกันหรือเรียกว่ามีชิ้นเดียวในโลก งานบาติกได้แพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทยทางภาคใต้ตอนล่างตามแนวชายแดนไทยมาเลเซีย ปัจจุบันได้แพร่หลายไปเกือบทั่วประเทศแล้ว ด้วยกรรมวิธีในการทำผ้าบาติกนั้นไม่ซับซ้อนมากนักสามารถประยุกต์ได้ตามความเหมาะสมในลักษณะของงานหัตถกรรม เป็นงานที่แสดงออกทั้งทางด้านฝีมือและความคิดเพื่อให้เกิดผลงานที่สวยงาม

ชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบเครือญาติ มีอาชีพหลักคือการทำสวนผลไม้แบบผสมผสานที่เรียกกันว่า “สวนสมรม” มีการบริหารจัดการชุมชนคำนึงถึงผลกระทบจากการประกอบอาชีพ มีความพยายามในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อลดภาวะโลกร้อน ที่เกิดจากผลกระทบจากกระบวนการผลิต จากจิตสำนึกของผู้ที่รักธรรมชาติและความร่วมมือของคนในชุมชน คีรีวงเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมที่ถูกคัดเลือกให้อยู่ในโครงการ “ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เนื่องจากมีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ให้เข้าชมการสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากฝีมือของชาวบ้านอย่างมีคุณภาพพร้อมเลือกซื้อสินค้าติดไม้ติดมือกลับไปเป็นของฝากช่วยสร้างรายได้ให้ชุมชนเป็นจำนวนมาก ถือเป็นต้นแบบในการจัดการธุรกิจประเภทนี้ มีชื่อเสียงโด่งดังในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จนได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Thailand Tourism Awards) ประจำปี 2541 “กลุ่มมัตย์อมสี่ธรรมชาติ” เป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนกลุ่มหนึ่งที่มีการผลิตสีย้อมจากวัสดุธรรมชาติที่ทำได้ในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่โดยการค้นคว้าและทดลองกันเองนำมาผ่านกระบวนการที่เรียกว่าการมัตย์อมและการทำบาติกเพื่อผลิตเป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่ายสำหรับนักท่องเที่ยว และส่งจำหน่ายสู่ตลาดภายนอกชุมชน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มคนผู้รักธรรมชาติและต้องการใกล้ชิดธรรมชาติ เป็นรายได้เสริมให้กับสมาชิกของกลุ่มเพิ่มจากการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เปิดให้มีการเยี่ยมชมสถานที่ ชมการสาธิตกระบวนการผลิตสีย้อมธรรมชาติผ้ามัตย์อมและผ้าบาติก มีหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ให้ความสนใจจำนวนมาก (อารีย์ ขุนทน. สัมภาษณ์ : 2554) ซึ่งตรงกับกรกล่าวของ(ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.2553)ว่าแนวคิดการพัฒนาบนพื้นฐานของสินทรัพย์สร้างสรรค์ (Creative Assets) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยเป็นกลไกสำคัญในการกระจายรายได้ สร้างงานและสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศ ตลอดจนการส่งเสริมความสามัคคีในสังคม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเข้ากับเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญาและการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “กรรมวิธีในการผลิตนับเป็นปัจจัยซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเฉพาะชุมชน ซึ่งในงานศิลปะพื้นบ้านมักมีกรรมวิธีที่เป็นของตนเองและความเป็นเอกลักษณ์ดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เห็นถึงความจำเป็นในการผลิตและสะท้อนแง่คิดของแต่ละชุมชน” (พรเทพ เลิศเทวศิริ. 2547:185)

จากการสัมภาษณ์ผู้ประสานงานกลุ่มมัตย์อมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวงคือ คุณอารีย์ ขุนทน เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้น พบว่าสี่ธรรมชาติที่ผลิตได้ของกลุ่มมัตย์อมสี่ธรรมชาติ มีค่าสีเบรคไม่ดูฉูดฉาด เมื่อนำมาใช้ร่วมกันจึงเกิดความกลมกลืนมีเอกภาพได้ง่าย แต่ยังมีขาดสีที่เป็นแม่สีหลักที่จะสร้างความหลากหลายของสีคือ สีแดงและสีน้ำเงิน สีมี่จำนวนไม่ครบตามหลักทฤษฎีวงจรสี ผ้าบาติกกลุ่มมัตย์อมสี่ธรรมชาติ จึงมีค่าสีหรือคุณสมบัติของสีที่เป็นลักษณะเฉพาะแตกต่างจากที่อื่น ลวดลายผ้าบาติกยังขาดการพัฒนาให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่จะบ่งบอกตัวตนและแหล่งที่มาของสินค้า ในการออกแบบลวดลายผ้าบาติกแต่ละครั้งเป็นไปจากประสบการณ์เดิมพัฒนาต่อเนื่องขึ้นต่อขึ้นตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย ไม่ได้ใช้หลักการทางศิลปะ การออกแบบลวดลายในแต่ละครั้งไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือบันทึกภาพถ่ายไว้ ออกแบบโดยผู้ประสานงานกลุ่มและช่างเขียนลายเส้นเทียนที่มีพื้นความรู้ด้านศิลปะในระดับหนึ่ง ออกแบบตามความนิยมของกลุ่มเป้าหมายและความคิดของผู้ผลิตเอง ลักษณะลวดลายจึงเป็นรูปแบบเรียบง่ายต่อการเขียนเส้นเทียน มีที่มาจากธรรมชาติรอบๆตัว จัดวางลายไม่สลับซับซ้อน ง่ายต่อการนำแปรรูปในขั้นตอนต่อไป

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนแนวคิดในการประกอบอาชีพด้วยความเป็นมิตรต่อธรรมชาติของชาวชุมชนศิรีวง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ โดยนำกรอบแนวคิดทางศิลปะและการออกแบบมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยโดยมุ่งทำการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีลักษณะเฉพาะตัว มีความเหมาะสมต่อการใช้งานและเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด เพื่อเป็นการอนุรักษ์ พัฒนางานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า และสร้างเสริมรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามแนวความคิดการบริหารจัดการของคนในชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ , เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.2 เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างต่อลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ สำหรับกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้กรอบแนวความคิดในขั้นตอนต่างๆของการวิจัยการศึกษา ดังต่อไปนี้

1.3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาลักษณะเฉพาะถิ่น เพื่อหาสิ่งที่สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ดีที่สุด นำมาพัฒนาเป็นลวดลายผ้าบาติก กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของ ศิริพรรณ ปีเตอร์ (2550) เกี่ยวกับองค์ประกอบวัฒนธรรมโดย เลือกใช้ที่เหมาะสมกับการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

1.3.1.1 สัญลักษณ์ตัวแทน หมายถึง สิ่งที่อยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูเขา, สายน้ำ, พืชสวนสมรม และ โลมาสีชมพู

1.3.1.2 วัตถุทางวัฒนธรรม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ถูกสร้างขึ้นและถูกใช้ตามประเพณีวัฒนธรรม คือ พระธาตุนครศรีธรรมราช, หนังสวดสูง, มโนรา, เงินตราโม และดอกราชพฤกษ์

1.3.2 กรอบแนวคิดในการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติชุมชนศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2554) มี 3 ข้อ ดังนี้

1.3.2.1 ที่มาของลวดลาย

1.3.2.2 หลักการออกแบบลวดลาย

1.3.2.3 สีสันทับลวดลาย

และผู้วิจัยประยุกต์ใช้หลักการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ มาใช้ในการออกแบบจัดวางลวดลาย ให้สวยงาม เหมาะสม

1.3.3 กรอบแนวคิดในการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ผ่านการพัฒนาแล้วจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2554) มี 3 ข้อ ดังนี้

1.3.3.1 ที่มาของลวดลาย

1.3.3.2 หลักการออกแบบลวดลาย

1.3.3.3 สีสันทับลวดลาย

1.3.4 กรอบแนวคิดในการพัฒนาและศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดหลักเกณฑ์การพิจารณางานออกแบบของ นवलน้อย บุญวงษ์ (2539) โดยเลือกใช้ที่เหมาะสมกับการวิจัย 4 ข้อดังนี้

1.3.4.1 ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ

1.3.4.2 ความงาม

1.3.4.3 การเลือกใช้วัสดุทางการผลิต

1.3.4.4 ความเหมาะสมทางการตลาดและการคำนึงถึงสภาพแวดล้อม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 พื้นที่ทำการวิจัยคือ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.2 ตัวแปรที่ทำการศึกษา คือ

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบลวดลายที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบลวดลายที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

1.4.3 แหล่งข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล

1.4.3.1 ผ้าบาติกและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

1.4.3.2 ผู้ให้ข้อมูลแบ่งตามขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ผู้ประสานงานและผู้ผลิตผ้าบาติก ของกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 คน

ตอนที่ 2 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช นำมาใช้พัฒนาลวดลายผ้าบาติก กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ ชุมชนศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้มีลักษณะเฉพาะ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นผู้มีภูมิรู้ และประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน

ตอนที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ ที่จะทำการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ คือ ผู้สนใจที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้า ที่กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 50 คน

ตอนที่ 4 การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์ สินค้าจากผ้าบาติก สำหรับกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก , ลวดลายผ้า และ ผ้าบาติก รวมจำนวน 5 คน เพื่อประเมิน เลือกแบบและแสดงความคิดเห็น และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เพื่อประเมิน เลือกแบบและแสดงความคิดเห็น จำนวน 3 คน

ตอนที่ 5 การศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกที่ พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว คือ ผู้ที่สนใจที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้า ที่กลุ่ม มัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง จำนวน 25 คน และ ที่ศูนย์สินค้าพื้นเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 คน รวม 50 คน

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

- 1.6.1 การกำหนดประเด็นปัญหา
- 1.6.2 วางแผนการทำโครงการ
- 1.6.3 การศึกษาและเก็บข้อมูล
- 1.6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.6.5 ออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกเบื้องต้น
- 1.6.6 เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่าง
- 1.6.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.6.8 การสังเคราะห์ข้อมูล
- 1.6.9 การดำเนินการออกแบบ
- 1.6.10 ประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง
- 1.6.11 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาลวดลาย หมายถึง การปรับปรุงลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติแบบเดิม ของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติมีความสวยงาม มีลักษณะเฉพาะตัว โดยนำกรอบแนวคิดด้านการออกแบบลวดลายมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

ลวดลายผ้าบาติก หมายถึง ลักษณะที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ลวดลายด้วยการเขียนเทียนไขที่กำลั้งร้อน ให้แทรกซึมเข้าไปในส่วนที่ไม่ต้องการให้สีติดให้ได้ลวดลายที่ต้องการ จากนั้นนำที่สกัดได้จากธรรมชาติในท้องถิ่นย้อมสีตามต้องการให้ปรากฏลวดลายที่มีลักษณะเฉพาะตัว ป่งบอกความเป็นสินค้าจากชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สีธรรมชาติ หมายถึง น้ำสีที่สกัดได้จากวัสดุธรรมชาติด้วยภูมิปัญญาของคนในชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้สำหรับการย้อมผ้า นำมาสร้างลวดลายและสีเส้นเป็นผืนผ้าบาติก

เอกลักษณ์เฉพาะ ถิ่น หมายถึง สิ่งที่สื่อสะท้อนความเป็นนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะที่มีความเหมาะสมกับงานวิจัย คือ สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ตัวแทน และวิถีทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. สัญลักษณ์ตัวแทน หมายถึง สิ่งที่อยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือภูเขา สายน้ำ โลมาสีชมพู พืชสวนสมรม ได้แก่ เงาะ, มังคุด, ทุเรียน ,สะตอ ,สายน้ำ, ภูเขา
2. วิถีทางวัฒนธรรม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้น และถูกใช้ตามวัฒนธรรม คือ หนังตะลุง, มโนราห์, ทรานโม, พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชและดอกราชพฤกษ์

ผลิตภัณฑ์สินค้า หมายถึง ขั้นตอนการนำผืนผ้าบาติกที่ผ่านการพัฒนาแล้วมาทดลองผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ โดยแบ่งผลิตภัณฑ์เป็น 3 ประเภทได้แก่ ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์ของใช้ทั่วไป และของประดับตกแต่งภายในอาคารสถานที่ ทำการเลือกด้วยแบบสอบถามความคิดเห็น

กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ หมายถึง ผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าผ้ามัดย้อมและผ้าบาติกสีธรรมชาติโดยการรวมตัวกันของคนในชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยแนวคิดสร้างอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ผู้สนใจผลิตภัณฑ์ หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้า ที่กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง และที่ศูนย์สินค้าพื้นเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความพึงพอใจ หมายถึง ความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความพึงพอใจต่อลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติในรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติที่ผ่านการพัฒนาแล้ว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจำแนกข้อมูลเพื่อนำมาใช้ศึกษา และใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 2.1 ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.2 กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง
- 2.3 ผ้าบาติก
- 2.4 การออกแบบลวดลาย
- 2.5 การออกแบบผลิตภัณฑ์
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1.1 ความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อการออกแบบ

เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านสถาบันแต่ละสังคม นักออกแบบและกลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ในแต่ละสังคมล้วนได้รับอิทธิพลและแนวความคิดจากสังคมที่ตนอาศัยอยู่ในการคิดและความรู้สึกที่มีต่อผลิตภัณฑ์และงานออกแบบต่างๆ ดังนั้นนักออกแบบส่วนใหญ่จึงถ่ายทอดความคิดและความเชื่อในวัฒนธรรมของตนในงานออกแบบ ผสมผสานความคิดและความเชื่อวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเรียกว่า “Consumer Preferences” ร่วมกัน

สรุปคือ การศึกษาวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการออกแบบ เนื่องจากมนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้และรวบรวมเอาสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติที่อยู่โดยรอบมาถ่ายทอดเป็นงานออกแบบ นอกจากนี้การดำเนินชีวิตและรูปแบบการปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานล้วนมีส่วนในการกำหนดหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยและรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เป็นสำคัญ

2.1.2 ความเป็นมาและข้อมูลจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1.2.1 ความเป็นมาจังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชมักเรียกสั้นๆว่า “นคร” เป็นจังหวัดในประเทศไทย ที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภาคใต้รองจากสุราษฎร์ธานี ห่างจากกรุงเทพฯประมาณ 780 กิโลเมตร จังหวัดที่อยู่ติดกัน ได้แก่ สงขลา พัทลุง ตรัง กระบี่ และสุราษฎร์ธานี ในอดีตมีชื่อเรียกดินแดนแถบนี้หลายชื่อ ที่ตะวันตกนิยมเรียกกันมาจนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 คือ “ลิกอร์” สันนิษฐานว่าชาวโปรตุเกสที่เข้ามาติดต่อค้าขายในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นเป็นผู้เรียกก่อน โดยเพี้ยนมาจากคำว่า “นคร” ส่วนชื่อนครศรีธรรมราช มาจากพระนามของกษัตริย์ผู้ครองนครในอดีต

ทรงมีพระนามว่า พระเจ้าศรีธรรมโศกราช (ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช) มีความหมายว่า นครอันเป็น
 สง่าแห่งพระราชผู้ทรงธรรม หรือเมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชผู้ยิ่งใหญ่

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมืองนครศรีธรรมราชมีฐานะเป็นเมืองชั้นเอกคู่กับเมือง
 พิษณุโลก มีขุนนางชั้นผู้ใหญ่ระดับเจ้าพระยาเป็นเจ้าเมือง เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.
 2310 ตำแหน่งเจ้าพระยานครศรีธรรมราชว่างอยู่ หลวงสิทธิ นายเวรมหาดเล็ก(หนู) ซึ่งออกไปรับ
 ราชการตำแหน่งปลัดเมืองเป็นผู้รักษาราชการเมืองนครศรีธรรมราช ครั้นทราบว่างกรุงศรีอยุธยาเสียแก่
 พม่า ไม่มีเจ้านายปกครองประเทศ หลวงสิทธิจึงตั้งตัวเป็นเจ้าผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราชเป็นอิสระ
 อยู่ก็หนึ่ง ในปี พ.ศ. 2312 พระเจ้ากรุงธนบุรียาดรากองทัพไปปราบจับตัวเจ้านคร(หนู)ได้ และมี
 พระราชดำริว่าเจ้านครมิได้มีใจกบฏคิดร้ายต่อประเทศ แต่ตั้งตัวขึ้นเนื่องจากบ้านเมืองเป็นจลาจล จึง
 โปรดเกล้าฯ ให้มารับราชการอยู่ที่กรุงธนบุรี และให้เจ้านราสุริยวงศ์หลานเธอออกไปครองเมือง
 นครศรีธรรมราช ต่อมาเจ้านราสุริยวงศ์ถึงแก่พิราลัย พระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชดำริว่า เจ้านคร(หนู)
 ได้เข้ามารับราชการมีความจงรักภักดี และได้ถวายธิดาทำราชการมีราชบุตร(คือพระพงษ์นรินทรและ
 พระอินทร์อภัย) เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านครออกไปครองเมือง
 นครศรีธรรมราช และสถาปนาขึ้นเป็น พระเจ้านครศรีธรรมราช เจ้าชั้นธสีมา(หนู) เมื่อวันอาทิตย์
 เดือน 11 ขึ้น 3 ค่ำ จุลศักราช 1138 (พ.ศ. 2319) ปีวอกอัฐศก

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) มีพระราชดำริว่า พระ
 เจ้านครศรีธรรมราชมีความซราทุพพลภาพ ไม่สามารถปกครองบ้านเมืองได้ จึงโปรดให้ออกจาก
 ตำแหน่ง กลับเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ และโปรดให้เจ้าอุปราช (พัฒน์)บุตรเขยเจ้านคร ขึ้นเป็นผู้สำเร็จ
 ราชการเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อวันอังคาร เดือน 8 แรม 11 ค่ำ จุลศักราช 1146 (พ.ศ. 2327) ปี
 มะโรงศก แต่โปรดให้มียศเพียงเจ้าพระยาตามประเพณีแต่เดิมเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี
 เมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นเมืองที่เคยมีกษัตริย์ปกครอง และมีฐานะเป็นประเทศราช 8 ปี มีเกร็ด
 ย่อยคือ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) รับราชการจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 นภลัย (รัชกาลที่ 2) มีความซราภาพ จึงทรงยกขึ้นเป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี ตำแหน่งกิตติมศักดิ์
 และทรงตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์(น้อย) บุตรเจ้าพระยานคร (พัฒน์) เป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช
 (น้อย)คนใหม่

แต่มีเรื่องปรากฏหลักฐานในสมัยนั้นว่า เจ้าพระยานคร (น้อย) นี้ที่จริงเป็นราชบุตรลับของ
 พระเจ้ากรุงธนบุรี เนื่องจากเมื่อครั้งเจ้านคร(หนู)ทำราชการอยู่ที่กรุงธนบุรี และถวายธิดาทำราชการ
 ฝ่ายในแก่พระเจ้ากรุงธนบุรี และมีน้องสาว(ปราง)มาอยู่ด้วยในวังคนหนึ่ง ความปรากฏตามพงศาวดาร
 ว่า เจ้าพระยาพิชัยราชา เจ้าเมืองสวรรคโลกให้ไปขอ เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงทราบก็ทรงพระพิโรธ
 ว่าเจ้าพระยาพิชัยราชาบังอาจจะเป็นคู่เขยของพระองค์ ให้เอาไปประหารเสีย ต่อมาวงศ์ญาติเจ้านคร
 จึงนำธิดา(ปราง)คนนี้ถวายพระเจ้ากรุงธนบุรีเสีย ต่อมาเจ้าพระยานคร (พัฒน์) เมื่อครั้งยังเป็นอุปราช
 เมืองนครอยู่ ภริยาซึ่งเป็นบุตรเจ้านคร(หนู)เสียชีวิต เจ้าพระยานคร (พัฒน์) ทำความชอบได้เข้าเฝ้า
 ครั้งหนึ่ง พระเจ้ากรุงธนบุรีเห็นว่าภริยาเสียชีวิตก็สงสารจึงจะพระราชทานธิดาเจ้านคร(หนู)ให้ใหม่

และให้นำตัวธิดาคนเล็กเจ้านคร(หนู)ไปพระราชทาน แต่นางในกระซิบว่า ดูเหมือนว่านางจะขาดระดู อยู่ แต่พระเจ้ากรุงธนบุรีว่า "ได้ออกปากให้เขาแล้ว ก็พาไปเถอะ" เมื่อทำนางพาธิดาเจ้านครไปส่ง นั้น เจ้าอุปราช (พัฒน์) ก็ทราบความลับนั้น มีความยำเกรงพระบารมีก็ต้องรับไว้เป็นท่านผู้หญิง กิตติมศักดิ์อยู่ตลอดอายุ และนางนั้นก็มิบุตรกับเจ้าพระยานคร(พัฒน์) เพียงคนเดียว คือ เจ้าพระยา นคร (ปริก)

2.1.2.2 สภาพทางภูมิศาสตร์ จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางของ ภาคใต้ มีพื้นที่ 9,942.502 ตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของภาคใต้รองจากจังหวัดสุ ราษฎร์ธานี มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- 1) ทิศเหนือ จรดจังหวัดสุราษฎร์ธานี และอ่าวบ้านดอน
- 2) ทิศใต้ จรดจังหวัดตรัง พัทลุง และสงขลา
- 3) ทิศตะวันออก จรดอ่าวไทย มีชายฝั่งทะเลยาว 225 กิโลเมตร
- 4) ทิศตะวันตก จรดจังหวัดสุราษฎร์ธานี และกระบี่

2.1.2.3 สภาพทางภูมิประเทศ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีหลากหลายลักษณะ ทั้งที่ราบชายฝั่งทะเล ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ป่าเขา และที่ราบในหุบเขาและเชิงเขาเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์

2.1.2.4 สภาพทางภูมิอากาศ จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บนคาบสมุทร มีเทือกเขานครศรีธรรมราชพาดผ่านกลางจึงมีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มี 2 ฤดูกาล คือฤดูร้อนและฤดูฝน พื้นที่ของจังหวัดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางด้านรับลมของภูเขาช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมจึงมีฝนตกชุก

2.1.2.5 ประชากรและศาสนา จากการสำรวจจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรทั้งสิ้น 1,500,000 คน ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย เชื้อชาติอื่นมีปะปนอยู่บ้าง เช่น จีน มลายู อินเดีย ชาวจีนและชาวอินเดียมักตั้งถิ่นฐานอยู่ในตัวเมือง มีอาชีพเป็นพ่อค้านักธุรกิจ ส่วนชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบท โดยเฉพาะแถบชายฝั่งทะเลและประกอบอาชีพประมง ชาวนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดวาอารามมากจนได้ชื่อว่า "เมืองพระ" มีโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย เป็นเครื่องแสดงว่าพุทธศาสนาได้มีบทบาทและความสำคัญในเขตนี้มาช้านาน

2.1.3 ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1.3.1 สัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

ศิริพร ปีเตอร์ (2550) กล่าวว่า สัญลักษณ์ตัวแทน ในที่นี้หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสื่อความหมายให้สมาชิกในสังคมนั้นๆ มีความเข้าใจความหมายตรงกันว่าเป็นตัวแทน การเลือกเอาธรรมชาติมาเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนเพื่อถ่ายทอดความคิดและความหมายแต่ละที่จึงมีความแตกต่างกัน

โลสรชัย นันทวีชัยวิบูลย์ (2545) กล่าวไว้ในสู่เส้นทางกราฟิกดีไซน์เนอร์ ภาพสัญลักษณ์ (Symbolism) มนุษย์สร้างขึ้นมาเป็นลักษณะแทนสิ่งที่เรามองเห็นจริง ทำให้ดูง่ายและ

ความหมายชัดเจนด้วยองค์ประกอบพื้นฐานๆ คือ จุด เส้น ระนาบ หลักการจัดองค์ประกอบให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเรียบง่าย และสื่อ ความหมายชัดเจน

สัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

1) ตราประจำจังหวัด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีตราประจำจังหวัดเป็นรูปสัญลักษณ์ บ่งบอกความเป็นท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน และเป็นดินแดนรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา ที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่ง รูปตราทำเป็นภาพวงกลม 2 ชั้น ชั้นในคือ ภาพพระเจดีย์ทรงกลมแบบที่เรียกกันทั่วไปว่าทรงลังกามีรัศมีแผ่ออกโดยรอบความหมายถึงพระบรมธาตุเมืองนครฯ วงกลมชั้นนอกเป็นรูปสัตว์ 12 รูป หมายถึงเมือง 12 นักษัตริ์ ซึ่งเคยขึ้นอยู่ในอาณาจักรนครศรีธรรมราช เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 18 ประกอบด้วย ตราหนูประจำเมืองสาบบุรี , ตราวัวประจำเมืองตานี , ตราเสือประจำเมืองกลันตัน , ตรากระต่ายประจำเมืองปาหัง , ตรางูใหญ่ประจำไทรบุรี , ตรางูเล็กประจำเมืองพัทลุง , ตราม้าประจำเมืองตรัง , ตราแพะประจำเมืองชุมพร , ตราลิงประจำเมืองบันไทยสมอ , ตราไก่ของเมืองสระอุเลา , ตราสุนัขประจำเมืองตะกั่วป่า และตราหมูของเมืองกระบุรี ปัจจุบันชาวนครยังนิยมใช้รูปตรา 12 นักษัตริ์นี้ ออกแบบตกแต่งสิ่งของต่างๆ ในความหมายแทนความเป็นท้องถิ่นเมืองนคร

ภาพที่ 2.1 ตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา : www.nakhonsri.com (2553)

2) คำขวัญประจำจังหวัด

- คำขวัญประจำเมือง “เราชาวนครฯ อยู่เมืองพระ มั่นอยู่ในสัจจะ ศีลธรรม กอปรกรรมดี มีมานะพากเพียร ไม่เบียดเบียน ทำอันตรายผู้ใด”

- คำขวัญส่งเสริมการท่องเที่ยว

นครศรีธรรมราช	เมืองประวัติศาสตร์
พระธาตุทองคำ	ซีนม้าธรรมชาติ
แร่ธาตุอุดม	เครื่องถมสามกษัตริย์
มากวัดมากศิลป์	ครบสิ้นกึ่งปู

เมืองประวัติศาสตร์ หมายถึง นครศรีธรรมราชเป็นดินแดนที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์และพัฒนาเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นมาเป็นลำดับ ดังเห็นได้จากการขุดค้น ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีทั้งเครื่องมือหินและกลองมโหระทึก โบราณสถานบ้านโมคลานและเขาคา ซึ่งปรากฏร่องรอยอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ พบศิลาจารึกหุบเขาช่องคอยอายุพุทธศตวรรษที่ ๑๑ ที่มีข้อความบูชาพระศิวะ และจากศิลาจารึกวัดเสมาเมืองพ.ศ.๑๓๑๘แสดงให้เห็นว่านครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัย ในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ สมัยอาณาจักรตามพรลิงค์ ภายใต้การปกครองของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช นครศรีธรรมราชเจริญสูงสุดมีอำนาจปกครองครอบคลุมหัวเมืองรายรอบถึงสิบสองเมืองเรียกว่าเมืองสิบสองนักษัตรนครศรีธรรมราช จึงเป็นรัฐใหญ่ศูนย์กลางการปกครองและศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระธาตุทองคำ หมายถึง พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย พระบรมธาตุเจดีย์องค์นี้สูงสง่ายิ่ง ส่วนปลียอดของพระบรมธาตุ มีแผ่นทองคำปิดประดับตกแต่ง มีน้ำหนักถึง ๘๐๐ ชั่ง เย็บร้อยรัดไว้ด้วยเส้นด้ายทองคำประดับอัญมณีมีค่านานาชนิด กลีบบัวคว่ำบัวหงายที่รองรับปลียอดทองคำยังหุ้มไว้ด้วยแผ่นทองคำล้ำค่า "ปลียอดทองคำ" ส่วนบนสุดจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้องค์พระบรมธาตุเจดีย์งามสง่า

ขึ้นฉัตรธรรมชาติ หมายถึง นครศรีธรรมราชมีทั้งลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา และชายฝั่งทะเล จึงมีธรรมชาติที่สวยงามให้ชื่นชม ในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ป่าไม้ยังคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำมีน้ำตกอันงดงาม เช่น น้ำตกกรุงชิง น้ำตกในเขียว น้ำตกสี่ขีด มีถ้ำเขาวังทองที่มีก้อนหินลูกน้อยหน้า ขึ้นชมธรรมชาติตลอดแนวชายทะเลมีทั้งหาดทรายขาว ป่าโกงกาง เกาะ อ่าว แหลม และแก่งหิน มีชายหาดที่สวยงาม เช่น หาดหินงาม และหาดในเพลา

แร่ธาตุอุดม หมายถึง นครศรีธรรมราชอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุชนิดต่าง ๆ มีทั้งยิปซัมซึ่งเป็นแร่ที่มีมูลค่ามากที่สุดในนครศรีธรรมราช พบมากในอำเภอทุ่งใหญ่และฉวาง แหล่งแร่ดีบุกพบในหลายอำเภอใช้ประโยชน์ในการทำภาชนะบรรจุอาหาร สีทาบ้าน ทำแก้วเนื้อทึบ แร่วุลแฟรมพบบริเวณเดียวกับแร่ดีบุก ใช้ทำไส้หลอดไฟฟ้า นอกจากนี้ยังมีแร่อื่น ๆ เช่น พลวงแบไรต์ดินขาวเหล็ก

เครื่องถมสามกษัตริย์ เครื่องถม หมายถึงเครื่องถมของนครศรีธรรมราชมีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยอยุธยาเครื่องราชูปโภคทั้งหลายล้วนแต่เป็นเครื่องถมจากนครศรีธรรมราช ถมนครมีทั้งถมเงินและถมทอง ประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทขันน้ำพานรอง กรอบรูป ถาด ตลับแป้ง ตลับบุหรี กระเป๋าถือสตรี เข็มกลัดกำไล และอื่น ๆ สามกษัตริย์ หมายถึง สายสร้อยสามกษัตริย์ ประกอบด้วยทอง นาค และเงิน จัดเป็นเครื่องประดับที่เป็นเอกลักษณ์ของนครศรีธรรมราช

มากวัดมากศิลป์ มากวัด หมายถึง นครศรีธรรมราชมีวัดมากกว่า ๖๐๐ วัด มากศิลป์ หมายถึงศิลปหัตถกรรมของนครศรีธรรมราชมีมากกว่าจังหวัดอื่นในภาคใต้ มีทั้งแกะสลักไม้ แกะหนัง จักสานย่านลิเภา สานพัดใบพ้อ สานเสื่อกระจูด ทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องถมเงิน ถมทอง และเครื่องเงิน

ครบสิ้นกัญปู หมายถึง นครศรีธรรมราชอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำ
อาหารการกินของนครศรีธรรมราชจึงมีทุกฤดูกาล มีทั้งทำนาข้าว สวนผลไม้ อาหารทะเลสด

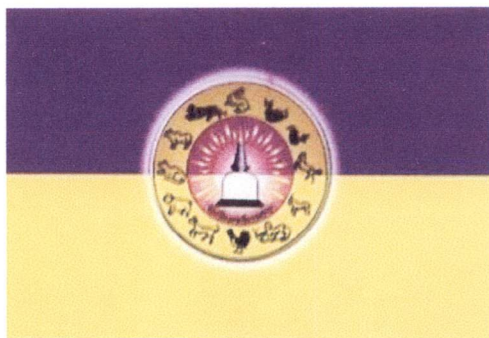
3) ดอกไม้ประจำจังหวัด คือ ดอกราชพฤกษ์

ภาพที่ 2.2 ดอกราชพฤกษ์ ดอกไม้ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา : www.nakornsri.com (2553)

4) ธงประจำจังหวัด ได้เริ่มมีการใช้ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2458 สืบเนื่องมาจากการชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรก ที่จังหวัดพระนคร (กรุงเทพฯ) ในการชุมนุมครั้งนั้นคณะลูกเสือจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้คิดจัดทำธงขึ้นโดยกะทัดรัด โดยเลือกสีธงเป็น "สีม่วง" ตามชื่อเดิมของ "พระรัตนธัษณีย์" (ม่วง) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการจัดการศึกษาของมณฑลนครศรีธรรมราช และเป็นผู้ฝึกซ้อมร้องเพลงบอกให้แก่คณะลูกเสือจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ไปในคราวนั้น เมื่อกลับจากการชุมนุมที่จังหวัดพระนคร คณะลูกเสือเหล่านี้ได้มารายงานเรื่องสีของธงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พระยาประชากิจกรจักร (ฟัด มหาเปารยะ) ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าได้ใช้สีม่วงไปแสดงต่อประชาชนในวงกว้างแล้ว ก็ให้ถือเอาสีม่วงเป็นสีธงประจำจังหวัดนับแต่นั้นมา อนึ่ง มาใช้ในชั้นหลังได้มีการนำสีเหลือง ซึ่งเป็นตราสัญลักษณ์ของเมืองพระและตราสิบสองนักษัตร อันเป็นตราประจำเมืองเข้าไปไว้ตรงกลางผืนธง ทำให้ธงประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชมีตราสิบสองนักษัตรประทับอยู่แต่นั้นมา

ภาพที่ 2.3 ธงประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา : www.nakornsri.com/ (2553)

2.1.4 เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1.4.1 หนังตะลุง

รูปหนัง เป็นอุปกรณ์สำคัญในการแสดงหนังตะลุง หนังคณะหนึ่งๆ ใช้รูปหนังประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ ตัว หนังตะลุงแกะโดยช่างผู้ชำนาญ ในจังหวัดหนึ่งๆ ของภาคใต้ มีเพียง ๒-๓ คนเท่านั้น ต้นแบบได้มาจากรูปหนังใหญ่ เพราะรูปเก่าแก่ที่เหลืออยู่เท่าเทียมบนาค มีอายุกว่า ๑๐๐ ปีไปแล้ว ต้นแบบสำคัญคือรูปเรื่องรามเกียรติ์ที่ฝาผนังรอบวัดพระแก้ว ผสมผสานกับรูปหนังของชาว ทำให้รูปกะทัดรัดขึ้นและมีหน้าเคลื่อนไหวได้

ภาพที่ 2.4 ลักษณะตัวพระของหนังตะลุง

ที่มา : www.nakornsri.com (2553)

กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางแห่งศิลปะ ช่างภาคใต้ที่ไปพบเห็นก็ถ่ายทอดมาเป็นแบบช่างราม เป็นช่างแกะรูปหนังที่เก่าแก่คนหนึ่งของจังหวัดพัทลุง นอกจากแกะให้หนังภายในจังหวัดแล้วยังแกะให้หนังต่างจังหวัดด้วย รูปของช่างรามได้รับยกย่องว่าเป็นเลิศ แม้ถึงแก่กรรมไปประมาณ ๖๐ ปีแล้ว ชื่อเสียงของท่านทางศิลปะยังมีผู้คนกล่าวขานถึงอยู่ท่านเลียนแบบรูปภาพ เรื่องรามเกียรติ์ที่วัดพระแก้วเริ่มแรกก็แกะรูปที่ นำไปแสดงเรื่องรามเกียรติ์อย่างเดียวจึงได้ชื่อว่า"ช่างราม" ครั้งหนึ่งท่านส่งรูปนุมาณเข้าประกวด ดูผิวเผินสวยงามมาก หัวของวานร ต้องเกิดจากวงกลม แต่ของช่างรามไม่อยู่ในกรอบของวงกลม จึงไม่ได้รับรางวัล การละเล่นพื้นเมืองที่ได้ชื่อว่า"หนัง" เพราะผู้เล่นใช้รูปหนังประกอบการเล่านิทานหลังเงา การแกะรูปหนังตัวสำคัญ เช่น ฤาษี พระอิศวร พระอินทร์ นางกนิริย์ยังคงเหมือนเดิม แต่รูปอื่นๆ ได้วิวัฒนาการไปตามสมัยนิยมของผู้คน เช่น ทรงผม เสื้อผ้า รูปหนังรุ่นแรกมีขนาดใหญ่รองจากรูปหนังใหญ่ฉลุลดลวดลายงดงามมาก เป็นรูปขาวดำ แล้วค่อยเปลี่ยนรูปให้มีขนาดเล็กลง ระบายสีให้ดูสะดุดตายิ่งขึ้น

สมัยจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม เครื่องครัดทางด้านวัฒนธรรมมาก ออกเป็นรัฐนิยมหลายฉบับ ยักษ์นุ่งกางเกงขายาว สวมหมวก รูปตลก รูปนาง รูปพระสวมหมวก สวมเสื้อ นุ่งกางเกง นุ่งกระโปรง รูปหนังที่ออกมาแต่งกายมีผิดวัฒนธรรม ตำรวจจะจับและถูกปรับทันที

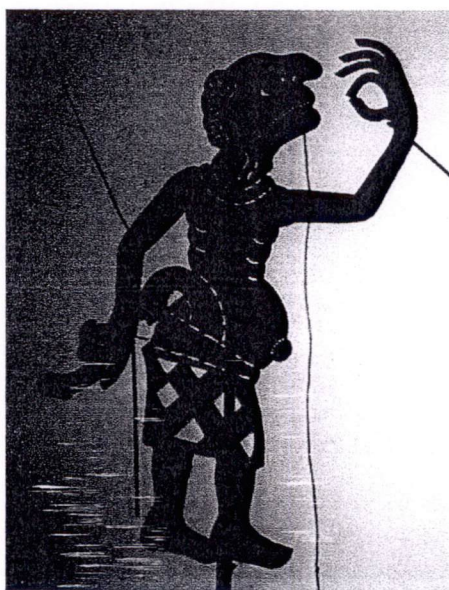
การแกะรูปหนังสำหรับขีดหนัง ให้เด่นทางรูปทรงและสีสันทัน เมื่อทาบกับจอผ้า แสงไฟช่วยให้เกิดเงาจุดเด่นและสะดุดตา กรรมวิธีแกะรูปหนังแบบพื้นบ้านนำหนังวัวหนังควายมาฟอก ขูดให้เกลี้ยงเกลา หนังสัตว์ชนิดอื่นก็นิยมใช้บ้าง ในปัจจุบันหนังตะลุงแกะจากหนังวัวอย่างเดียว นายช่างวางผืนหนังลงบนพื้นแข็งที่มีขนาดใหญ่ ใช้เหล็กปลายแหลมวาดโครงร่าง และรายละเอียดของรูปตามที่ต้องการลงบนผืนหนัง ใช้แท่งเหล็กกลมปลายเป็นรูปคม เรียกว่า "ตุ๊ดตู่" ตอกลายเป็นแนวตามที่ใช้เหล็กแหลมร่างไว้ ส่วนริมนอกหรือส่วนที่เป็นมุมเป็นเหลี่ยมและกนกกลดลายอันอ่อนช้อย ต้องใช้มีดปลายแหลมคมยาวประมาณ 2 นิ้ว มีด้ามกลมรี พอจับถนัดมือขูดแกะ ทั้งตุ๊ดตู่และมีดขูดแกะมีหลายขนาด เมื่อทำลวดลายตามที่ร่างไว้เสร็จตัดออกจากแผ่นหนัง เรียกว่ารูปหนัง รูปที่นิยมเก็บไว้เป็นแบบ เช่น รูปเจ้าเมือง นางเมือง รูปยักษ์ รูปวานร รูปพระเอก รูปนางเอก นำรูปแม่แบบมาทาบบนหนัง แกะไปตามรูปแม่แบบ ประหยัดเวลา และได้รูปสวยงาม ผลิตได้รวดเร็ว สีที่ใช้ระบายรูปหรือลงสี นิยมใช้น้ำหมึกสีย้อมผ้า สีย้อมขนม มีสีแดง เหลือง แสด ชมพู ม่วง เขียว น้ำเงิน และสีดำ ต้องผสมสีหรือละลายสีให้เข้มข้น ใช่ว่ากันขนาดต่างๆ จุ่มสีระบาย ต้องระบายเหมือนกันทั้ง 2 หน้า ระวังไม่ให้สีเปื้อน สีซึมเข้าไปเนื้อของหนังเร็ว ลบออกไม่ได้ ช่างแกะรูปต้องมีความรู้ประวัติที่มาของรูป ศึกษาแบบของรูป จากรูปจริง จากรูปภาพ การเปลี่ยนอริยาบทของรูปได้อย่างถูกต้อง การเบิกตา เบิกปากรูปต้องใช้เวทมนต์ประกอบด้วย ที่สำคัญต้องมีสมาธิอย่างแน่วแน่ เศษหนัง ทำเป็นมือ รูปริมฝีปากล่าง อาวุธต่างๆ ใช้นิ้วมือให้ติดกันเป็น ๓ ท่อน เพื่อให้มือเคลื่อนไหวได้ เมื่อสีแห้งสนิทแล้ว ลงน้ำมันยางใส เพื่อให้รูปเกิดเงาวาววับ เดียวนี้หาน้ำมันยางไม่ได้ ใช้น้ำมันชักเงาแทน จากนั้นติดไม้ตบ ตัดไม้มีมือ รูปที่ชักปากได้ ตัดคั่นเบ็ดผูกเชือกชักปาก เป็นอันว่าเป็นรูปหนังที่สมบูรณ์

ในการแสดงประเภทอื่นๆ ตัวละครที่โดดเด่นและติดตามตรึงใจผู้ชมที่สุด มักจะเป็นพระเอก นางเอก แต่สำหรับหนังตะลุง ตัวละครที่จะอยู่ในความทรงจำของคนดูได้นานที่สุดก็คือตัวตลก มีเหตุผลหลายประการ ที่ทำให้บทตลกของหนังตะลุงติดตรึงใจผู้ชมได้มากกว่าพระเอกหรือนางเอก ตัวตลกมีความผูกพันใกล้ชิดกับผู้ชม(ชาวใต้)มากกว่าตัวละครอื่นๆ เพราะตัวตลกทุกตัวเป็นคนท้องถิ่นภาคใต้ พูดภาษาปักษ์ใต้ เชื่อกันว่าตัวตลกเหล่านี้สร้างเลียนแบบมาจากบุคลิกของบุคคลที่เคยมีชีวิตอยู่จริง นายหนังสามารถถอดฝีปากการพากย์ของตนได้เต็มที่ ตัวตลกทุกตัวมีบุคลิกเฉพาะ และตัวตลกหลายตัวมีถิ่นกำเนิดที่ชัดเจน ซึ่งมักจะเป็นท้องถิ่นที่มีสำเนียงพูดที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากตำบลหรืออำเภอข้างเคียง นายหนังที่พากย์ได้ตรงกับบุคลิก และสำเนียงเหมือนคนท้องถิ่นนั้นที่สุด ก็สร้างความประทับใจให้แก่คนดูได้มาก บทตลกคือบทที่สามารถยกประเด็นอะไรขึ้นมาพูดก็ไม่ทำให้เสียเรื่อง จึงมักเป็นบทที่นายหนังนำเรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง ปัญหาสังคม ธรรมะ ข้อคิดเตือนใจ เข้ามาสอดแทรกเอาไว้ หรือแม้แต่พูดล้อเลียนผู้ชมหน้าโรง เสน่ห์ของมุกตลก ซึ่งแสดงไหวพริบปฏิภาณของนายหนังด้วย นายหนังที่เก่งสามารถคิดมุกตลกได้เอง เพราะหากเก็บมุกตลกเก่ามาเล่น คนดูจะไม่

ประทับใจ และไม่มีการ "เล่าต่อ" เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้คนดูหนังตะลุงรู้สึกผูกพันกับตัวละครมากกว่าตัวละครอื่นๆในเรื่อง คือ ตัวตลกหนังตะลุงเหล่านี้เป็นตัวละคร "ยืน" หมายถึง ตัวตลกตัวหนึ่งเล่นได้หลายเรื่อง โดยใช้ชื่อเดิม บุคลิกเดิม นอกจากนั้น ตัวตลกหนังตะลุงยังเป็นพหุบุคลิกโดเมนอีกด้วย นายหนังทุกคณะสามารถหยิบตัวตลกตัวใดไปเล่นก็ได้ เราจึงเห็น อ้ายเท่ง อ้ายหนูนุ้ย มีอยู่ในเกือบทุกเรื่อง ของหนังตะลุงเกือบทุกคณะ

รูปตัวตลกหนังตะลุง หรือที่เรียกว่า รูปกาก ส่วนใหญ่จะไม่ใส่เสื้อ บางตัวนุ่งโจงกระเบนแค่ว่า บางตัวนุ่งกางเกง และส่วนใหญ่จะมีอาวุธประจำตัว ตัวตลกทุกตัวสามารถขยับมือขยับปากได้ หนังแต่ละคณะจะมีรูปตัวตลกไม่น้อยกว่าสิบตัว แต่โดยปกติจะใช้แสดงในแต่ละเรื่องแค่ไม่กี่คน ตัวตลกเอก คือตัวตลกที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป นายหนังคณะต่างๆหลายคณะนิยมนำไปแสดง มีดังต่อไปนี้

1) อ้ายเท่ง หนังจวนบ้านคูซุดเป็นคนสร้าง โดยเลียนแบบบุคลิกมาจากนายเท่ง ซึ่งเป็นชาวบ้านอยู่บ้านคูซุด อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นคนรูปร่างผอมสูง ลำตัวท่อนบนยาวกว่าท่อนล่าง ผิวดำ ปากกว้าง หัวเถิก ผมหยิกงอ ใบหน้าคล้ายนกกระฮัง ลักษณะเด่นคือ นิ้วมือขวายาวโตคล้ายอวัยวะเพศผู้ชาย ส่วนนิ้วชี้กับหัวแม่มือซ้ายงอหยิกเป็นวงเข้าหากัน รูปอ้ายเท่งไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าโจงกระเบนรัดอก มีผ้าขาวม้าคาดพุง มีมิดอ้ายครก(มิดปลายแหลม ด้ามงอโค้ง มีฝัก)เหน็บที่สะเอว เป็นคนพูดจาโผงผาง ไม่เกรงใจใคร ชอบข่มขู่และล้อเลียนผู้อื่น เป็นคู่หูกับอ้ายหนูนุ้ย เป็นตัวตลกที่นายหนังเกือบทุกคณะนิยมนำไปแสดง

ภาพที่ 2.5 อ้ายเท่ง ตัวตลกหนังตะลุง

ที่มา : www.nakornsri.com (2553)

2) อ้ายหนู๋น้ย ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง หนู๋น้ยมีบุคลิกชื่อแกมโง่ ผิวดำ รูปร่างค่อนข้างเตี้ย พุงโย้ คอตก ทรงผมคล้ายแสบม้า จมูกปากยื่นคล้ายปากวัว ไว้เคราหนวดแพะ รูป อ้ายหนู๋น้ยไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าโสร่งไม่มีลวดลาย ถือกมิตตะไกรหนึบหมากเป็นอาวุธ พูดเสียงต่ำสั้นเครือ่ ชื่นนาสิก เป็นคนหูเบาคล้ายตามคำยุ้งได้ง่าย แสดงความซื่อออกมาเสมอ ไม่ชอบให้ใครพูดเรื่องวัว เป็นคู่หูกับอ้ายเท่ง และเป็นตัวตลกที่นายหนังทุกคณะนิยมนำไปแสดงเช่นกัน

ภาพที่ 2.6 อ้ายหนู๋น้ย ตัวตลกหนังตะลุง

ที่มา : www.nakornsri.com (2553)

3) นายยอดทอง ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง แต่เชื่อกันว่าเป็นชื่อคนที่เคย มีชีวิตอยู่จริง เป็นชาวจังหวัดพัทลุง รูปร่างอ้วน ผิวดำ พุงย้อย ก้นงอน ผมหยิกเป็นลอน จมูกยื่น ปาก บุ่ม เหมือนปากคนแก่ไม่มีฟัน หน้าเป็นแผลจนลายคล้ายหน้าจระเข้ ใครพูดถึงเรื่องจระเข้จึงไม่พอใจ รูปยอดทองไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าลายโจงกระเบน เหน็บกริชเป็นอาวุธประจำกาย เป็นคนเจ้าชู้ ใจเสาะซี้ ซลาด ชอบฟูกจาเหลวไหล บ้ายอ

ภาพที่ 2.7 นายยอดทอง ตัวตลกหนังตะลุง

ที่มา : www.nakornsri.com (2553)

4) นายสีแก้ว ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง แต่เชื่อกันว่าเขาบุคลิกมาจากคนชื่อสีแก้วจริงๆ เป็นคนมีตะบะ มือหนัก เวลาโกรธใครจะตบด้วยมือหรือชนด้วยศรีษะ เป็นคนกล้าหาญ พูดจริงทำจริง ชอบอาสาเจ้านายด้วยจริงใจ ตักเตือนผู้อื่นให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามทำนองคลองธรรม เป็นคนรูปร่างอ้วนเตี้ย ผิวคล้ำ มีโหนกคอ ศีรษะล้าน นุ่งโจงกระเบนลายตาหมากรุก ไม่สวมเสื้อ ไม่ถืออาวุธใดๆ ใครพูดล้อเลียนเกี่ยวกับเรื่องพระ เรื่องร้อน เรื่องจำนวนเงินมากๆ จะโกรธทันที พูดซ้ำๆ ซดถ้อยซดคำ เพื่อนคู่หูคือนายยอดทอง

ภาพที่ 2.8 นายสีแก้วตัวตลกหนังตะลุง

ที่มา : www.nstds.dsd.go.th (2553)

5) อ้ายสะหม้อ หนังกั้น ทองหล่อเป็นคนสร้าง เลียนแบบบุคลิกมาจากมุสลิมชื่อสะหม้อ เป็นคนบ้านสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งนายสะหม้อเองก็รับรู้และอนุญาตให้หนังกั้นนำบุคลิกและเรื่องราวของตนไปสร้างเป็นตัวละครได้ รูปร่างอ้ายสะหม้อหลังโกง มีโหนกคอ คางย้อย ลงพุง รูปร่างเตี้ย สวมหมวกแบบมุสลิม นุ่งผ้าโสร่ง ไม่สวมเสื้อ เป็นคนอวดดี ชอบล้อเลียนคนอื่น เป็นมุสลิมที่ชอบกินหมู ชอบดื่มเหล้า พูดสำเนียงเนิบนาบ รัวปลายลิ้น ซึ่งสำเนียงของคนบ้านสะกอมมีนายหนังหลายคนนำอ้ายสะหม้อไปเล่น แต่ไม่มีใครพากย์สำเนียงสะหม้อได้เก่งเท่าหนังกั้น ปกติสะหม้อจะเป็นคู่หูกับขวัญเมือง

ภาพที่ 2.9 นายสะหม้อ ตัวตลกหนังตะลุง

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐากรณ์ (2554)

6) อ้ายขวัญเมือง เป็นตัวตลกเอกของหนังจันท์แแก้ว จังหวัด นครศรีธรรมราช ไม่มีประวัติความเป็นมา คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชจะไม่เรียกว่า "อ้ายเมือง" เหมือนนายหนังจังหวัดอื่นๆ แต่เรียกว่า "ลุงขวัญเมือง" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากตัวตลกตัวนี้นำบุคลิกมาจากคนจริง ก็คงเป็นคนที่ได้รับการยกย่องจากคนในท้องถิ่นอย่างสูงทีเดียว อ้ายขวัญเมืองหน้าคล้ายแพะ ผมบางหยิกเล็กน้อย ผิวดำ หัวเถิก จมูกโด่งโตยาว ปากกว้าง พุงยานโย้ ก้นเชิด ปลายนิ้วชี้ขมวด คอคลายนิ้วอ้ายเท่ง นุ่งผ้าสีดำ คาดเข็มขัด ไม่สวมเสื้อ เป็นคนซื่อ แต่บางครั้งก็ฉลาด ชี้สงสัยใคร่รู้เรื่องคนอื่น พูดเสียงหวาน นายหนังในจังหวัดสงขลามักนำขวัญเมืองมาเป็นคู่หูกับสะหม้อ นายหนังในจังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอเชียรใหญ่ อ.หัวไทร อ.ปากพนัง อ.ท่าศาลา มักให้ขวัญเมืองแสดงคู่กับ นายยอดทอง หนังพัทลุง ตรง นิยมให้เป็นตัวบอกเรื่อง ฝ่าประตูเมือง หรือเป็นพนักงานตีฆ้องร้องป่าว

ภาพที่ 2.10 นายขวัญเมือง ตัวตลกหนังตะลุง

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐากรณ์ (2554)

7) อ้ายโถ ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง เลียนแบบบุคลิกมาจากจินบ้างบา ชาวพม่า อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นคนที่มีศรีษะเล็ก ตาโตถน ปากกว้าง ริมฝีปากล่าง เม้มเข้าไป ลำตัวป่องกลม สวมหมวกมีกระจุกข้างบน นุ่งกางเกงจีนถลกขา ถือมีดบังตอเป็นอาวุธ เป็นคนชอบร้องรำทำเพลง ชี้ขลาดตาขาว โกรธใครไม่เป็น อ้ายโถมีคติประจำใจว่า "เรื่องกินเรื่องใหญ่" ไม่ว่าใครจะพูดเรื่องอะไรก็ตาม โถสามารถดึงไปโยงกับของกินได้เสมอ ซึ่งเป็นมุขตลกที่นับว่ามีเสน่ห์ไม่น้อย เพราะไม่ลามกหยาบคาย จึงเป็นตัวตลกที่ดึงดูดความสนใจจากเด็กๆ ได้มาก อ้ายโถเป็นเพียงตัวตลกประกอบ มักเล่นคู่กับอ้ายสะหม้อ

8) ผู้ใหญ่พูน ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง คาดว่าคงจะเลียนแบบบุคลิกมาจากผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่ง เป็นคนรูปร่างสูงใหญ่ จมูกยาวคล้ายตะขอเกี่ยวมะพร้าว ศรีษะล้าน แต่มีกระจุกผมเป็นเกลียวดูคล้ายหูหิ้วถังน้ำ พุงโย้ยาน ก้นเซิดสูงจนหลังแอ่น เพื่อนมักจะล้อเลียนว่า บนหัวติดหูถังถังน้ำ สันหลังเหมือนเขาพับผ้า (เส้นทางระหว่างพัทลุง-ตรัง มีโค้งหักศอกหลายแห่ง) ผู้ใหญ่พูนนุ่งโจงกระเบนไม่มีสวดลาย เป็นคนชอบขบขี้ ไข้ไม่ไออวด เท่อยศ ชอบขู่ตะคอกผู้อื่นให้เกรงกลัว แต่ธาตุแท้เป็นคนชี้ขลาดตาขาว ชอบสร้างปิ่นเรื่องฟ้องเจ้านาย ส่วนมากเป็นคนรับใช้อยู่เมืองยักซ์ หรืออยู่กับฝ่ายโงก พูดซ้าๆ หนีบจมูก เป็นตัวตลกประกอบ

ภาพที่ 2.11 ผู้ใหญ่พูน ตัวตลกหนังตะลุง

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

2.1.5.2 โนราห์

การแสดงโนราห์ เป็นการละเล่นที่มีทั้งการรำรำ บทร้องประกอบดนตรี บทเจรจา และบางทีก็มีการแสดงเรื่องด้วย เครื่องดนตรีของโนราคล้ายกับเครื่องดนตรีของหนังตะลุง คือมีทับ กลอง ปี่ โหม่ง ฉิ่ง และแตรระ เครื่องดนตรีเหล่านี้จะใช้ประกอบจังหวะและเสียงร้องให้เข้ากันกับการรำ การแสดงจะเริ่มด้วยการโหมโรงและกราบครูก่อน ตัวแสดงจะออกมารำรำหน้าเวทีมีการกล่าวบทหน้าม่านที่เรียกว่า"กำพรัด หน้าม่าน" โดยใช้ลีลากลอนหนังตะลุง ต่อจากนั้นตัวแสดงแต่ละ

ตัวจะออกมาร่ำรำ เสร็จแล้วเข้าไปนั่งที่พนักซึ่งแต่เดิมทำด้วยไม้ไผ่ แต่ปัจจุบันใช้เก้าอี้แทน ว่าบทร่าย
 แตรแล้วทำบท "สีโด้ ผันหน้า" โดยร้องบทและตีทำตามบทนั้น ๆ หลังจากรำบทร่ายแล้ว ก็จะว่า
 กลอนสี่กลอนหก กลอนแปด โดยมีลูกคู่รับ โดยทั่วไปมักจะแสดงในงานเทศกาลนักขัตฤกษ์ งาน
 มงคลทั่วไป ในพิธีงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของชาวภาคใต้ซึ่ง
 มีมาแต่โบราณ และเป็นที่ยุติกันแพร่หลายโดยเฉพาะที่จังหวัดพัทลุงนิยมเล่นโนราห์ไม่แพ้หนังตะลุง
 บรมครูโนราห์ที่ชาวภาค ใต้และชาวพัทลุงยกย่อง และรู้จักเป็นอย่างดีคือ ชุนอุปถัมภ์นรากร(พุ่มทewa)
 เป็นชาวอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ปัจจุบันแม้ว่าโนราห์ไม่ได้เป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างในอดีต
 แต่ก็ยังมีมรดกทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนพื้นบ้านได้ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อสนองความต้องการของ
 ชีวิตและสังคม ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นไปของสังคมไว้เกือบทุก แ่งทุกมุม เพราะ
 นอกจากจะมีบทบาทในฐานะที่เป็นสื่อบันเทิงแล้ว ยังมีบทบาทในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมที่
 เกี่ยวกับความเชื่อ อีกด้วย ฉะนั้นวิถีชีวิตของชาวบ้านจึงมีความเกี่ยวข้องกับโนราห์อย่างแยกไม่ออก

ภาพที่ 2.12 ชุดแต่งกายมโนราห์

ที่มา : www.kanchanapisek.or.th (2553)

เครื่องแต่งกายของโนรา ประกอบด้วยสิ่งสำคัญต่อ ไปนี้

- 1) เทร็ด (อ่านว่าเซ็ด) เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวนายโรงหรือโนราใหญ่ หรือตัวยืนเครื่อง (โบราณไม่นิยม ให้นางรำใช้) ทำเป็นรูปมงกุฎเตี้ย มีกรอบหน้า มีด้ายมงคลประกอบ
- 2) เครื่องลูกปิด เครื่องลูกปิดจะร้อยด้วยลูกปิดสีเป็นลายมีดอกดวง ใช้สำหรับสวมลำตัวท่อนบนแทนแขนเสื้อ เรียกว่า "พานโครง" บางถิ่นเรียกว่า "รอบอก " เครื่องลูกปิดนี้ ใช้เหมือนกันทั้งตัวยืน และตัวนาง(รำ) แต่มีช่วงหนึ่งที่ คณะชาตรีในมณฑลศรีธรรมราชใช้ อินทรธนู ชับทรวง(ทับทรวง) ปีกเหม่ง แทนเครื่องลูก ปิดสำหรับตัวยืนเครื่อง

3) ปีกนกแอ่น หรือ ปีกแห่ง มักทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายนก นางแอ่น กำลังกางปีก ใช้สำหรับ โนราใหญ่หรือตัวยืน เครื่องสวมติดกับสังวาลย์อยู่ที่ระดับเหนือสะเอวด้านซ้าย และ ขวา คล้ายตาบทิศของละคร

4) ซับทรวง หรือทับทรวง หรือตาบ สำหรับสวมห้อยไว้ตรงทรวงอก นิยมทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายขนม เปียกปูนสลักเป็นลวดลาย และอาจฝังเพชรพลอย เป็นดอกดวงหรืออาจร้อยด้วยลูกปัด นิยมใช้เฉพาะตัวโนราใหญ่หรือตัวยืนเครื่อง ตัวนางไม่ ใช้ซับทรวง

5) ปีก หรือที่ชาวบ้าน เรียกว่า หาง หรือ หางหงส์ นิยมทำด้วยเขาควาง หรือ โลหะเป็นรูปคล้ายปีกนก 1 คู่ ซ้าย ขวา ประกอบกัน ปลายปีกเชิดงอนขึ้นและผูกรวมกัน ไว้ มีพู่ทำด้วยด้ายสีติดไว้เหนือปลายปีก ใช้ลูกปัดร้อยห้อยเป็นดอกดวงรายตลอด ทั้งข้างซ้าย และขวาให้ดูคล้ายขนของนก ใช้สำหรับสวมคาดทับผ้านุ่งตรงระดับสะเอว ปล่อย ปลายปีกยื่นไปด้านหลังคล้ายหางกิ้งกือ

6) ผ้านุ่ง เป็นผ้ายาวสี่เหลี่ยมผืนผ้า นุ่งทับชายแล้วรั้งไปเหนือไว้ข้างหลัง ปล่อยปลาย ชายให้ห้อยลงเช่นเดียวกับหางกระเบนเรียกปลาย ชายที่พับแล้วห้อยลงนี้ว่า "หางหงส์" การนุ่งผ้าของโนราจะรั้งสูงและ รัศรูปแน่นกว่านุ่งโจงกระเบน

7) หน้าเพลลา เหน็บเพลลา หนีบเพลลา ก็ว่า คือ สนับเพลลา สำหรับ สวมแล้วนุ่งผ้าทับ ปลายขาใช้ลูกปัดร้อย ทับหรือร้อยแล้ว ทาบ ทำเป็นลวดลายดอกดวง

8) หน้าผ้า ลักษณะเดียวกับชายไหว ถ้าเป็นของโนราใหญ่ หรือ นายโรงมักทำด้วยผ้าแล้วร้อยลูกปัดทาบ เป็นลวดลาย ที่ทำเป็นผ้า 3 แถบ คล้ายชาย ไหวล้อมด้วยชายแครงก็มี ถ้าเป็นของนางรำ อาจใช้ผ้าพื้นสีต่าง ๆ สำหรับคาดห้อยเช่นเดียวกับชายไหว

9) กำไล ต้นแขนและปลายแขน เป็นกำไลสวมต้นแขน เพื่อ ขบรัดกล้ามเนื้อให้ดูทะมัดทะแมงและเพิ่มให้สง่า งามยิ่งขึ้น กำไลของโนรามัก ทำด้วยทองเหลือง ทำเป็น วงแหวน ใช้สวมมือ และเท้าข้างละหลาย ๆ วง เช่นแขนแต่ละ ข้าง อาจสวม 5-10 วงซ้อนกัน เพื่อเวลาปรับเปลี่ยนท่าจะได้มีเสียงดังเป็นจังหวะเร้า ใจยิ่งขึ้น

10) เล็บ เป็นเครื่องสวมนิ้ว มือให้โค้งงาม คล้ายเล็บกิ้งกือ กิ้งกือ ทำด้วยทอง เหลืองหรือเงิน อาจต่อปลายด้วยหวายที่มีลูก ปัดร้อย สอดสีไว้พองาม

ภาพที่ 2.13 เงินตราโนม จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1.5.3 เงินตราโนโม

เงินตราโนโม หรือเงินนอโม เป็นเม็ดเงินที่มีส่วนผสมของเงิน มีตราเป็นตัวอักษร (ย่อมาจากนโมหรือนมัส) ซึ่ง มีลักษณะประกอบดังนี้ คือ ตัวเม็ดเงินไม่เป็นแท่ง ก่อนถูกตีเป็นรอยค้อน มี ลักษณะกลมรี และหลอม โลหะเทในแม่พิมพ์ ร่องบาก ก็เป็นอีกส่วนประกอบที่เงินตราโนโมต้องมีร่องบากขวางกลางตัวเม็ดเงินเสมอไป ซึ่งร่องบากนี้มีความหมายถึง พระปารวตี หรือ พระอุมา พระชายาของพระศิวะ รอยค้อน ที่ตีชนาบข้างบน-ล่าง ข้างละ 3 รอย ซึ่งมาจากคำว่า อะ-อุ-มะ หมายถึง องค์พระศิวะ พระวิษณุ และพระพรหม ตัวอักษรจะคล้ายกับตัวอักษรในหลักศิลาจารึกหลักที่ 21 เมื่อปี พ.ศ. 1318 พบที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลักษณะการใช้ของเงินตราโนโม จะเป็นเครื่องรางของขลัง เครื่องประดับ และเงินตรา มี ศูนย์กลางประดิษฐ์และการใช้อยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมีหลักฐานทางเอกสารและความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาจาก โบราณสถานโบราณวัตถุที่สอดคล้องกัน

2.1.5.4 เครื่องถม

เครื่องถมเป็นงานช่างชั้นสูงสำหรับเครื่องราชูปโภค และเครื่องบรรณาการ โดยเฉพาะเครื่องถมทองส่วนเครื่องถมเงินเป็นสิ่งของประทานสำหรับขุนนางในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้โปรดรับสั่งให้เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชจัดช่างถมชาวนครศรีธรรมราชที่มีฝีมือเข้าไปทำเครื่องถม เพื่อส่งไปบรรณาการแก่พระเจ้าหลุยส์ ที่ 14 ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสและในรัชกาลนี้ยังได้ส่งราชทูตสยามไปถวายบรรณาการ “ กางเขนถม ” ต่อสันตะปาปา ณ กรุงโรมด้วย ทำให้ช่างถมเฟื่องฟูมาก ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมขึ้นอีกพร้อมกับสร้างเครื่องราชูปโภค เครื่องถมจึงพัฒนาจนสามารถนำไปทำเครื่องบรรณาการแก่พระมหากษัตริย์และราชาบดีต่างประเทศ

แหล่งผลิตเครื่องถมที่เฟื่องฟูมากที่สุด อยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและยังเป็นทำเลี่งสื่อกันมาจนถึงปัจจุบันว่าช่างถมฝีมือดีมีอยู่ที่นี้เพียงแห่งเดียวเท่านั้น โดยที่เจ้าเมืองในเป็นผู้ให้การสนับสนุนเสริมมาตลอด ส่วนช่างฝีมือชาวนครศรีธรรมราชก็ได้พัฒนางานเครื่องถมของตนเรื่อยมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นจนเรียกกันติดปากว่า “ เครื่องถมนคร ” ซึ่งมีอยู่ 2 ชนิด คือ เครื่องถมเงิน และเครื่องถมทอง โดยที่เครื่องถมเป็นศิลปหัตถกรรมที่สำคัญและสวยงามอย่างหนึ่งจากช่างฝีมือจากช่างฝีมือของคนไทย สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้ทรงอนุรักษ์เครื่องถมไว้ในกองศิลปาชีพและได้ทรงเผยแพร่ไปให้ชาวโลกได้เห็นและชื่นชมในความสามารถของคนไทย ด้านศิลปหัตถกรรมและวัฒนธรรมไทย การทำเครื่องถมที่มีคุณภาพดีและงดงามที่สุด คือ เครื่องถมของเมืองนครศรีธรรมราชได้มีการส่งเสริมขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม)

จุดเด่นของเครื่องถมนครทำได้ด้วยเงินแท้ มีอยู่ 2 ชนิด คือ ถมดำ และถมทอง ถมดำนั้นมึลวดลายเป็นสีเงินบนพื้นสีดำ ส่วนถมทองนั้นมึลวดลายสีทองบนพื้นสีดำ ซึ่งเกิดจากการใช้ทองคำบดผสมกับปรอทแล้วทาลงบนพื้นผิวเครื่องถมแล้วนำไปรมความร้อนให้ปรอทระเหยไปหมด ทองคำจะ

ติดกับเนื้อเงินแน่นเป็นลวดลายตามความต้องการ ไม่หลุดออก ส่วนพื้นที่ถมลงไปนั้นก็คงเป็นสีดำเหมือนเดิมเครื่องถมไม่ว่าจะเป็นเครื่องถมเงิน หรือเครื่องถมทอง นับเป็นศิลปวัตถุที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาติ ลักษณะที่ดีของเครื่องถมนครสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1) การแกะสลักลวดลาย ใช้วิธีเขียนร่างลวดลายลงในรูปพรรณของเนื้อเงินและใช้ฆ้องและสิ่งสลักตามลวดลายที่ร่างเอาไว้ วิธีการนี้จะเป็นการย่ำเนื้อโลหะให้ลึกลงไปเท่านั้น โดยที่ไม่ได้สูญเสียเนื้อเงินไปแต่อย่างใดและจะมีรอยสลักอยู่ทางด้านหลังของรูปพรรณซึ่งจะต้องใช้ฝีมือของช่างเป็นอย่างมากเพื่อที่จะให้ผลงานออกมาดีและมีคุณค่า จึงต่างจากเครื่องถมทางกรุงเทพมหานครที่ผลิตโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการเขียนลวดลายบนโลหะเงิน รูปพรรณซึ่งจะผลิตเร็วกว่าแบบโบราณที่ทำกันหลายเท่าตัวที่เดียวเมื่อมาเปรียบคุณค่าด้านศิลปะ ก็จะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

2) เนื้อยาถมจะเป็นสีดำมัน เวลาลงเนื้อยาถมจะติดแพรูน หรือที่เรียกกันว่า “ ตามด ” ยาถมเป็นโลหะผสมระหว่างเงิน ทอง ตะกั่ว กำมะถัน ทำให้เกิดสีดำ สูตรในการผสมไม่เป็นสูตรตายตัวแล้วแต่ความชำนาญและประสบการณ์ของช่างแต่ละคน แม้ว่ามีตำราว่าต้องใช้เนื้อโลหะเท่านั้นเท่านั้น เปรอร์เซ็นต์ก็ไม่แน่ว่าถ้าผสมตามนั้นแล้วจะได้ยาถมที่ดีเสมอไป

เครื่องถมนครศรีธรรมราช แม้จะผลิตได้ไม่มากแต่ก็ได้รับความนิยมแพร่หลายทั้งนี้เพราะเครื่องถมเมืองนครยังคงรักษาคุณภาพของตัวเองโดยที่มีเนื้อเงินไม่ต่ำกว่าร้อยละ 95 ลวดลายต่าง ๆ ยังสลักด้วยมือยาถมก็มีสีดำสนิทเป็นเงา

ภาพที่ 2.14 เครื่องถมรูปพรรณนครศรีธรรมราช

ที่มา : www.nakornsri.com (2553)

2.1.5.5 ฝ่ายกนครเป็นหัตถกรรมที่ขึ้นชื่ออย่างหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นที่รู้จักกันดีทั่วภาคใต้และในกรุงเทพในกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา ฝ่ายกนครถือว่าเป็นของมีใช้สำหรับเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในวัง และคหบดีเท่านั้น ส่วนข้าราชการและราษฎรทั่วไปนิยมนุ่งผ้ากลายธรรมดาใช้แต่งกายในโอกาสพิเศษ เช่น งานมงคลสมรส งานบวชนาค โขนจุกหรืองานบุญที่วัดเท่านั้น ผู้หญิงมักนุ่งผ้ายกดอกหน้านางหรือผ้าเก็บนัต ผู้ชายนิยมนุ่งผ้าหางกระรอก ส่วนผ้าสัมะรส (ผ้ายกขาวเชิงทอง) ข้าราชการใช้ในพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา

ฝ้ายก็มีลายทอแตกต่างกันหลายแบบ อาทิ ลายราชวัตร เก้าอี้ (หรือผ้าตาสมุก) ยกิ้ว ยก่อง ลายตา (ขายเงินขายทอง) ผ้าหางกระรอก เฉพาะผ้าเก็บมัด หรือผ้าดอกก็สามารถแบ่งได้หลายชนิด เช่น ลายดอกพิกุล ลายก้านแย่ง ลายดอกมะลิร่วง ลายดอกพิกุลแก้ว และลายอื่นๆ

2.1.5.6 ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา

งานจักสานย่านลิเภาเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวนครศรีธรรมราชที่มีมาแต่ดั้งเดิม เครื่องใช้ของชาวพื้นเมืองที่ทำด้วยย่านลิเภาที่มีมาตั้งแต่โบราณ อาทิ กระเชอกุบหมาก ก่อง ยาเส้น พาน เขียนหมาก ป่านชา ก่อง ชั้นใส่ดอกไม้รูปเทียนเวลาไปวัด กรงนก เป็นต้น ย่านลิเภาเป็นเฟินเถาชนิดหนึ่ง มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Lygodium flexuosum* อยู่ในวงศ์ Schizaceae ชอบขึ้นในดินทรายบริเวณที่มีความชื้นสูง ใบมีลักษณะเล็กยาว ปลายมีแฉกคล้ายตีนจิ้งจก ในภาษามลายูเรียกว่า “ลิว” แปลว่าตีนจิ้งจก เถาของย่านลิเภาเมื่อนำมาลอกออกจะได้เปลือกเป็นเส้นบางๆ แต่เหนียวเวลาสานจะต้องให้หวายพันเป็นเส้นตั้งโครงภายใน แล้วจึงใช้เส้นลิเภาถักพันกับหวายขึ้นมาเป็นรูปทรงตามต้องการหากผูกปลายโดยใช้ด้ายนอกที่มีสีน้ำตาลเข้มสานสลับกับด้ายนอกที่มีสีอ่อนกว่า ก็จะเกิดเป็นลายที่มีสีต่างกันทั่วากลมกลืนอย่างสวยงาม โดยเฉพาะยิ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชดำริ ให้ครูสอนการสานย่านลิเภา มาร่วมสอนในโครงการศิลปาชีพ จนกลายเป็นสินค้าหัตถกรรมที่ขีดหน้าชูตาของชาวนครศรีธรรมราชอีกอย่าง

ภาพที่ 2.15 ย่านลิเภา หัตถกรรมพื้นบ้านของชาวนครศรีธรรมราชที่มีมาแต่ดั้งเดิม
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

2.1.5.7 ผลิตภัณฑ์กระจูด

กระจูดเป็นพืชล้มลุก มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Lepironia articulata* อยู่ในวงศ์ Cyperaceae ลักษณะลำต้นกลมสีเขียวอ่อน ขนาดตั้งแต่เท่าก้านไม้ขีดไฟไปจนถึงเท่าแท่งดินสอดำ สูงประมาณ 1-2 เมตร ออกดอกเป็นกระจุก กระจูดชอบขึ้นในพื้นที่น้ำขังซึ่งเรียกกันว่าโพระหรือพรุ เครื่องสานทุกชนิดที่ผลิตขึ้นจากต้นกระจูด เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานมาเป็นเวลานาน มีความทนทานใช้สะดวก วัสดุหาง่าย ผลิตได้ทั้งในรูปภาชนะบรรจุสิ่งของและเครื่องปู

ลาดที่ชาวบ้านในภาคใต้ทั่วไปเรียกกันว่า "สานจูด" ซึ่งชาวชนบทยังนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายจึงถือได้ว่าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของปักษ์ใต้ประเภทหนึ่ง

ผลิตภัณฑ์ที่นิยมทำกันมานาน จนไม่ทราบว่าเป็นต้นเมื่อไร แยกออกได้เป็น 2 ชนิดย่อย คือ เสื่อและกระสอบ เสื่อ หรือที่ชาวใต้เรียกกันว่า " สาด " ใช้สำหรับปูลาดในหลายโอกาส เช่นงานประเพณีต่าง ๆ และหลายสถานที่ เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก และหน้าโรงมหรสพ เป็นต้น ชาวชนบททั่วไปนิยมใช้กันอย่างกว้างขวางจนปัจจุบันเพราะมีความทนทานคุ้มค่า ราคาไม่แพง นอกจากนี้ใช้สำหรับปูลาดเพื่อตากข้าวหรือสิ่งของอื่น ๆ หรือ จะใช้ประกอบทำเป็นฝาบ้าน หรือเพดานบ้านก็ได้

ภาพที่ 2.16 ผลิตภัณฑ์กระจูด หัตถกรรมพื้นบ้านของชาวนครศรีธรรมราชที่มีมาแต่ดั้งเดิม
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ภาพที่ 2.17 หมาตักน้ำ เป็นเครื่องใช้ตักน้ำของชาวภาคใต้และชาวนคร
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

2.1.5.8 หมาตักน้ำ

หมาตักน้ำเป็นเครื่องใช้ตักน้ำของชาวภาคใต้แทบทุกจังหวัดคำว่า "หมา" บางท่านว่าไม่ใช่คำไทยแท้แต่มาจาก Timba ในภาษามาลายู ซึ่งหมายถึง ภาชนะตักน้ำที่ทำด้วย กาบ

หมาก หมากต้มน้ำทำมาจาก ใบจาก เรียกว่า " หมากจาก " ถ้าทำมาจากกราบหมาก เรียกว่า " หมากต่อ " ถ้าทำจากกราบต้นหลาวโอน เรียกว่า " หมากต่อหลาวโอน " นครศรีธรรมราชมีการทำภาชนะต้มน้ำจาก ใบจาก กาบหมาก และกราบต้นหลาวโอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าในท้องถิ่นนั้นจะมีวัตถุดิบประสงคืสิ่งใดมาก หมากทำใช้กันมากในท้องถิ่นอำเภอปากพนัง อำเภอ เชียรใหญ่ และอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีฯ หมากต่อทำใช้กันมากในท้องถิ่น อ. ลานสกา และ อ. ร่อนพิบูลย์ หมากต่อหลาวโอนทำใช้กันมากใน ท้องที่กิ่ง อ. พรหมคีรี จ. นครศรีธรรมราช

การทำหมากต้มน้ำด้วยใบจาก เริ่มด้วยตัดเอายอดจากซึ่งเป็นยอดอ่อนที่รวมกันแน่นไม่แตก ออกเป็นใบ มาจัดเอาแต่ใบ นำใบไปตากแดดพอมืด ๆ แล้วนำไปสอด การสอดหมากจากต้องคลี่ ใบออกข้างหนึ่งแล้วสอดต่อกันกลับหัวกลับหางไปเรื่อย ๆ จนได้ขนาดตามที่ต้องการจึงรวบหัวรวบ ท้ายเข้าประสมกันม้วนกลม แล้วใช้ก้านใบจากผูกฝักไว้ ก็ได้หมากจากตามต้องการ และถ้าจะให้ สวยงามและทนทานก็ใช้หวายหรือค้ำแหง เย็บรอยต่อระหว่างใบจากแต่ละใบเพื่อกันไม่ให้หลุดได้ หมากจากนอกจากจะใช้ต้มน้ำแล้วยังใช้วิดน้ำในเรือ ตักน้ำผึ้งจากกระทะ ตักน้ำล้างหน้า ล้างเท้า ใช้ เก็บสิ่งของต่าง ๆ นับได้ว่าหมากจากเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งไปกว่านั้นหมากจาก ยังกลายเป็นสินค้าพื้นเมืองที่ชาวต่างถิ่นนำไปใช้เป็นภาชนะใส่ของหรือใช้ปลูกต้นไม้ประดับแขวนซึ่งมี ความแปลกตาไปอีกรูปแบบหนึ่ง

2.2 กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

2.2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนคีรีวง

ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช “คีรีวง หมู่บ้าน ในอ้อมกอดแห่งขุนเขา และธารน้ำใส ที่ประทับใจผู้มาเยือน” เป็นชุมชนหนึ่งตั้งอยู่ห่างจากตัวเมือง นครศรีธรรมราช ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 24 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาสูงตั้งอยู่ภายในวง ล้อมของภูเขาสูงตระหง่านโอบล้อมอยู่ทุกทิศไม่ว่าจะยืนอยู่จุดใดของหมู่บ้านมองไปรอบตัวก็จะได้เห็น ภูเขาสูงตระหง่าน ทั้งเขายอดเพล เขายอยสังข์ เขาริงโร และเขาหลวง ตัวหมู่บ้านอยู่บนที่ราบเล็กๆ ในหุบเขาท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม หันหลังชนกับเทือกเขาหลวงหรือเทือกเขานครศรีธรรมราช ในหมู่บ้านมีธารน้ำสายใหญ่ไหลผ่านกลางถึง 2 สาย คือ คลองปง และคลองท่าหา (ชาวบ้านคีรีวง เรียกลำธารว่าคลอง)ไหลมาบรรจบกันเป็นคลองท่าดี สายน้ำจากคลองท่าดีไหลระเร่ไหลลุดออกมา จากวงโอบล้อมของภูเขาที่ช่องแคบระหว่างเขายอยสังข์ กับเขายอดเพล และเขาริงโร หล่อเลี้ยงผู้คน และชุมชนในลุ่มน้ำนั้นก่อนจะบ่ารวมกับสายน้ำอื่นๆเป็นคลองป่าเหล่าที่ไหลคดเคี้ยวเข้าสู่ตัวเมือง นครศรีธรรมราช เป็นที่เล่าขานกันว่าเมื่อประมาณ 300 ปีเศษ ชาวบ้านชุดแรกที่มาตั้งหลักปักฐาน ที่นี้เป็นไพร่พลที่หนีการเกณฑ์ทัพไปรบที่ไทรบุรีในสมัยรัชกาลที่ 1 ชนกลุ่มนี้หลบหนีมาทางเส้นทาง คลองขุนน้ำ และมาพบชัยภูมิที่เป็นที่ราบระหว่างขุนเขาของเขาลอง ซึ่งเป็นเทือกเขาในภาคใต้ที่มี ยอดเขาสูงสุด จึงตั้งรกรากกันที่นี่ และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านขุนน้ำ” สืบต่อมามากหลายชั่วอายุคน

เรื่องเล่านี้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของนครศรีฯ ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะในรัชกาลที่ 1 และ 2 ซึ่งปรากฏว่ามีไพร่พลบหนีการเกณฑ์ทัพไปไทรบุรีถึง 400 คน และในปี พ.ศ. 2355 ก็ปรากฏว่ามีไพร่หนีนายไปอยู่สงขลา พัทลุง อีกถึง 800 - 900 คน เนื่องจากไม่ต้องการจะเข้าเวรรับใช้หลวงหรือเสียเงินปีถึง 18 บาท พอสันนิษฐานเบื้องต้นได้ว่า เหล่าชาวบ้านที่มาตั้งรกรากที่คีรีวงนี้ น่าจะเป็นไพร่หนีนายหรือ ทหารเกณฑ์จากนครศรีฯ นั้นเอง ต่อมาภายหลังเมื่อได้มีการสร้างวัดในหมู่บ้านชื่อว่า “วัดคีรีวง” หรือวัดที่มีภูเขาล้อมรอบ ชื่อของหมู่บ้านจึงเรียกตามชื่อวัดที่สร้างขึ้นว่า “หมู่บ้านคีรีวง” ถึงปัจจุบัน

ชาวบ้านเรียกชื่อชุมชนตนเองว่า “บ้านขุนน้ำ” เพราะอยู่ใกล้ต้นน้ำจากยอดเขาหลวง และเปลี่ยนเป็นคีรีวง ตามชื่อวัดที่สร้างขึ้นมาภายหลัง ชาวคีรีวงรุ่นแรก ๆ ปลูกผลไม้ไว้กินกับออกหาของป่า ล่าสัตว์ และจับปลาในลำห้วยที่ผ่านกลางหมู่บ้าน ผู้หญิงทอผ้าใช้เอง ไม่ต้องซื้อหา พระประจำวัดหมู่บ้านเป็นผู้รักษาพยาบาลโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ให้แก่ชาวบ้าน โดยใช้พืชสมุนไพรประกอบการวด ชาวคีรีวงติดต่อกับหมู่บ้านภายนอกโดยใช้เรือขุดล่องไปตามเส้นทางน้ำที่ลึกพอจะเดินเรือได้ เพื่อลำเลียงผลหมากรากไม้จากสวนบนเขา เช่น ทุเรียน มังคุด สะตอ ลูกเนียง หมาก พลู ไปแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารจากชาวบ้านในที่ราบบริเวณปากพนัง หัวไทร และเชียรใหญ่ ซึ่งชาวคีรีวงเรียกว่า “ชาวนอก” ส่วนชาวคีรีวงเองและชาวชนบทที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ทำไร่ทำสวนผักผลไม้อยู่ตามที่ราบด้านตะวันออกของเขาหลวง ทางตะวันตกของตัวเมือง ก็ถูกชาวนอกและชาวเมืองเรียกว่า “ชาวเหนือ” หรือชาวเรือเหนือ” หมายถึงพวกที่อาศัยอยู่เหนือน้ำนั่นเอง

เกิดน้ำท่วมใหญ่ ปี พ.ศ 2518 ชาวบ้านต้องช่วยกันกอบกู้ฝ่าวิกฤตด้วยการพึ่งตนเอง จนชื่อเสียงชุมชนคีรีวงเด่นดังไปทั่วประเทศ เมื่อขณะเลิกการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) ของภาคใต้ แต่แล้วเมื่อปี พ.ศ. 2531 ชุมชนนี้ก็ล่มสลายลงเพียงชั่วข้ามคืนด้วยอุทกภัยที่เหมือนฝันร้าย ชาวบ้านไม่ยอมจำนน พลิกฟื้นจัดการกับปัญหาแสนร้าย ก้าวเดินทวนกระแสเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอันเกรี้ยวกราดด้วยจิตสำนึกที่ไม่มุ่งผลเพียงเพื่อตนเอง ชาวคีรีวงได้เรียนรู้จากหายนะในอดีตและปรับตัวเพื่อการอยู่กับธรรมชาติและป้องกันตัวเองจากสภาวะอากาศที่แปรปรวนเนื่องจากโลกร้อน คีรีวงเสียหายอย่างร้ายแรงจากอุทกภัยถึง 2 ครั้ง คือเมื่อปี พ.ศ 2518 และ ปี พ.ศ 2531 แต่ชาวคีรีวงก็ร่วมใจกันปรับปรุงพัฒนาชุมชนให้คืนสู่สภาวะที่ดี ชาวคีรีวงยังคงเก็บสถานที่รับผลกระทบไว้ในสภาพที่เสียหายเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งอุทกภัย

กลุ่มผู้นำได้ร่วมกันหาทางออกสำหรับปัญหาดังกล่าว โดยมีแนวคิดจะสร้างอาชีพเสริมขึ้นในชุมชนเพื่อรองรับความไม่แน่นอนของรายได้จากอาชีพหลัก ประกอบกับมูลนิธิโกลด์คิมทองซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาช่วยฟื้นฟูหมู่บ้านคีรีวงหลังจากเหตุการณ์หามอุทกภัยในตอนนั้นก็มีความคิดสอดคล้องกัน ทางมูลนิธิจึงได้ทำเรื่องของบประมาณจากสถานทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทยเพื่อนำมาส่งเสริมอาชีพในหมู่บ้านภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการรักษาระบบนิเวศ เมื่อผู้นำชุมชนนำเรื่องดังกล่าวลงไปปรึกษากับชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านหลายคนมีความสนใจที่จะประกอบอาชีพเสริม นอกจากนี้พวกเขายังต้องการอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับอาชีพหลักใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ใน

ท้องถิ่น และ ไม่เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม ในเวลาต่อมา ก็เกิดกลุ่มต่างๆขึ้นด้วยกัน 5 กลุ่มคือ กลุ่มเสรีพัฒนาซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านที่ผ่านการฝึกอบรมมาจากโรงเรียนผู้นำของทางมูลนิธิโกลบอลคิมทอง กลุ่มทุเรียนกวน กลุ่มผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มใบไม้ (แยกตัวออกมาจากกลุ่มมัดย้อม) กลุ่มขยายพันธุ์ไม้ และ กลุ่มแม่บ้านทำขนม

2.2.2 กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

การใช้สีย้อมจากธรรมชาติที่บ้านคีรีวงสันนิษฐานว่าคงจะดำเนินการมาตั้งแต่เริ่มตั้งวัดคีรีวง คือประมาณ 200 ปีเศษ เนื่องจากพระภิกษุได้ใช้ใบไม้, เปลือกไม้ที่ให้สีเหลือง, สีแดง (ต้นแพ/เปลือกแพ) ย้อมผ้าจีวรเพื่อใช้สำหรับนุ่งห่ม โดยในหมู่บ้านสมัยนั้นได้ทำการย้อมผ้าจีวรสำหรับพระภิกษุโดยใช้ใบไม้, เปลือกไม้ มาทำการย้อมผ้าจีวรประกอบกับวิถีชีวิตของคนสมัยนั้นเป็นวิถีชีวิตคนคู่กับป่า มีอาชีพในการหาของป่าและทำการล่าสัตว์เพื่อแลกกับอาหาร ข้าวสาร กะปิ เกลือ เครื่องใช้จำเป็นกับคนกลุ่มตัวเมืองนครศรีธรรมราช จึงได้ทำการย้อมเครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือทำมาหากิน (เบ็ดตกปลา) โดยใช้ใบไม้ เปลือกไม้ ย่านเถาวัลย์ที่ให้สีแตกต่างตามความต้องการ เช่น การย้อมสายเบ็ดตกปลา ต้องใช้เปลือกไม้ ใบไม้ที่ให้สีดำเพื่ออำพรางปลาไม่ให้มองเห็น และป้องกันไม่ให้สายด้ายเบ็ดฝุ่เปื่อยเป็นต้น คนสมัยก่อนใช้เส้นใยของใบสับประดมาทำการย้อมสี เพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม เช่น ผ้าชะม้ ผ้าเช็ดหน้า ฯลฯ โดยใช้ใบไม้เปลือกไม้ เช่น ย่านมวน (เถาวัลย์ชนิดหนึ่ง) ใบต้นคราม โหมง ซึ่งให้สีเข้ม (ดำ) โดยมีกรรมวิธีการย้อมคือ นำใบไม้ แขนไม้ ชนิดต่าง ๆ ตามที่ต้องการ สับหรือตำให้ละเอียดนำมาแช่ในน้ำพอประมาณ ภาชนะที่แช่เรียกว่า เนิงหรือโองน้ำปัจจุบัน แช่ไว้ประมาณ 2 - 3 วัน แล้วนำน้ำมีใบไม้มาตั้งไฟแล้วใช้เส้นใยจากใบสับประด ด้ายผ้าด้ายดิบ ย้อมตามลักษณะสีที่ต้องการแต่ละชนิด เสร็จแล้วนำมาซักล้างน้ำเปล่า 2 - 3 ครั้ง และสามารถนำมาใช้งานตามความต้องการ การย้อมสีธรรมชาติ เป็นความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับชุมชน ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม แต่เป็นการฟื้นฟูธรรมชาติ เพราะขบวนการย้อมสีธรรมชาติเป็นกระบวนการที่พึ่งพิงกับวัสดุธรรมชาติ เป็นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ทำให้ผู้ย้อมสีธรรมชาติเห็นคุณค่าและผูกพันกับธรรมชาติ การใช้วัสดุจากธรรมชาติมาทำการย้อมสีธรรมชาติ จึงไม่ใช่ประโยชน์อย่างเดียว แต่เป็นการอนุรักษ์ รักษาต้นไม้ และการปลูกเพิ่มเติม เพื่อการเพิ่มขึ้นของปัจจัยในการย้อมสีธรรมชาติ ในปีหนึ่ง ๆ ประเทศไทยต้องสั่งซื้อสีเคมีจากต่างประเทศหลายสิบล้านบาทเพื่อใช้ในการย้อมสีผ้า แต่การย้อมสีผ้าด้วยธรรมชาติไม่ต้องลงทุนมาก ซึ่งสีธรรมชาติยังสร้างรายได้ให้กับผู้ย้อมสีอีกด้วย

กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวงเป็นกลุ่มสตรีในชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ต้องการมีอาชีพเสริมภายในหมู่บ้านเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว โดยการนำผ้ามัดย้อมด้วยสีธรรมชาติ การทำกิจกรรมนี้ยังเป็นสื่อ ให้สตรีมีโอกาสในการเรียนรู้สังคม เรียนรู้ปัญหาและศักยภาพในการช่วยแก้ปัญหาของครอบครัวและชุมชน และยังได้เป็นการรื้อฟื้นการย้อมสีธรรมชาติของหมู่บ้านคีรีวงด้วย โดยกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2539

โดยมีสมาชิก 10 คน ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนด้าน ต่าง ๆ จากโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ ธรรมชาติ มูลนิธิโกลด์คิมทอง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 373 หมู่ที่ 10 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช ประธานกลุ่ม คือ นางอารีย์ ขุนทน

2.2.2.1 ลักษณะที่โดดเด่นของผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

- 1) กระบวนการทำผ้ามัดย้อมมีความซับซ้อน ต้องใช้เวลานาน เป็นงานฝีมือ
- 2) สีที่ได้เป็นสีจากธรรมชาติ ไม่มีอันตรายต่อสุขภาพผิว ตลอดจนถึงขั้นตอน

การย้อมที่ปราศจากการใช้สีเคมี

- 3) สีสวย ไม่ฉูดฉาดและได้สีไม่ซ้ำกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่แตกต่างกัน
- 4) กลุ่มเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติในชุมชนนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์
- 6) งานฝีมือทั้งหมดมีสวดลายหลากหลาย

2.2.2.2 มาตรฐานที่ได้รับ

1) ชนะเลิศการประกวดผลิตภัณฑ์ ปี 2548 ปี 2549 ปี 2550 เทศกาลงาน เดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช

- 2) มผช.เลขที่ 457-1/52
- 3) คัดสรร OTOP 5 ดาว ปี 2543
- 4) ได้รับรางวัลเครือข่ายธุรกิจสังคมเพื่อสิ่งแวดล้อม (SVN) ปี 2546
- 5) สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน
- 6) เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้แก่กลุ่มองค์กรอื่น ๆ
- 7) เป็นกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติกลุ่มแรกของภาคใต้/ประเทศไทย
- 8) เป็นสินค้า OTOP 5 ดาว ระดับกลุ่มจังหวัด
- 9) ผลิตภัณฑ์กลุ่มสามารถส่งออกจำหน่ายต่างประเทศหลายประเทศ

2.2.2.3 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลิตภัณฑ์กับชุมชน

1) ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ เชื่อมโยงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน ท้องถิ่น สมาชิกกลุ่ม, บุคคลในครอบครัวของสมาชิกและคนในชุมชนต้องรักษาดูแลปลูกพืชที่ใช้เป็น ส่วนประกอบในการนำมาทำผลิตภัณฑ์วัตถุดิบทดแทน

2) เป็นสื่อสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนเห็นความสำคัญ

3) เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำกิจกรรม (การผลิต, การจำหน่าย, การตลาด, การบรรจุภัณฑ์, การสร้างแบรนด์ ฯลฯ) กับเครือข่าย กับกลุ่มองค์กร กับชุมชนอื่น ๆ

4) สร้างจิตสำนึกให้สมาชิกอนุรักษ์วัตถุดิบเพื่อสืบทอดคนรุ่นหลัง ๆ ให้มี วัตถุดิบใช้ในการทำงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์กลุ่ม

5) ส่งเสริมให้คนในชุมชนใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รู้จักคุณค่าหวง แหนวัตถุดิบทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีค่านิยมที่ดี คิดเอง ทำเอง ใช้เอง

6) เชื่อมโยงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น นำผลิตภัณฑ์กลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น งานปีใหม่, สงกรานต์, บุญต่าง ๆ ตลอดจนการจัดการประชุมฝึกอบรมของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

7) เชื่อมโยงทุนทางสังคมและปัญญา นำเอาวัตถุดิบ (ใบไม้, เปลือกไม้, แกนไม้) มาทำสิ่งต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่า เป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือตนเอง (Hand Made) เป็นเอกลักษณ์ เป็นความภาคภูมิใจเกิดความรักความผูกพัน, ความสามัคคีของสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน เป็นจิตวิญญาณของคน/ผู้ผลิต ต้องใช้สมาธิ ต้องใช้ความพยายาม

2.2.2.4 แนวทางการผลิตของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ

- 1) ใช้ภูมิปัญญาผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ในกระบวนการผลิต
- 2) พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ทันสมัย สวยงาม ตามความต้องการของผู้บริโภค ตามสถานการณ์ของตลาด ฯลฯ
- 3) การทำผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้น แต่ละประเภท เน้นคุณภาพสม่ำเสมอ
- 4) ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ (แข็งแรง คงทน สวยงาม)
- 5) ราคาผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน
- 6) การผลิตสินค้าทันกับความต้องการของลูกค้า, ตลาด และต่อเนื่อง
- 7) บุคคลากรกลุ่ม (กรรมการ/สมาชิก) ต้องได้รับการพัฒนา เช่น การฝึกอบรม, ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 8) ผลิตภัณฑ์กลุ่มใช้ภูมิปัญญา และวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิต เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น
- 9) ผลิตภัณฑ์กลุ่มมีตำนาน มีจิตวิญญาณของตัวผลิตภัณฑ์
- 10) ชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สินค้า (ผลิตภัณฑ์) ทำด้วยมือ

2.2.2.5 แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์

- 1) ศูนย์รวมสินค้าพื้นเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2) ศูนย์รวม OTOP อำเภอลานสกา
- 3) ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ บ้านคีรีวง
- 4) ที่ทำการกลุ่มมัตย้อม

2.2.3 การทำสีย้อมผ้าจากธรรมชาติ

การทำผ้ามัตย้อมจากสีธรรมชาติเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวให้ความสนใจดูการสาธิต โดยวัสดุที่นิยมนำมาใช้ทำสีย้อมธรรมชาติจะได้อาจมาจากส่วนต่างๆของต้นไม้ เช่น เปลือก ใบ แก่น ราก และผล ซึ่งจะให้สีสันทันที่แตกต่างกันไป เช่น

ใบหูกวาง   ให้สีเหลืองอมเขียว

ใบมังกุด	ให้สีส้มกับชมพู
ใบเพกา	ให้สีเขียวเข้ม
เปลือกลูกเหมียง	ให้สีน้ำตาลเข้ม
ฝักสะตอ	ให้สีเทา
แก่นขนุน	ให้สีเหลืองสด
ใบมังกุดร่วง	ให้สีส้ม
ใบมังกุดแก่	ให้สีชมพู
เปลือกมังกุด	ให้สีส้มและสีชมพู
ใบเพกา	ให้สีเขียว
แก่นขนุน	ให้สีเหลือง
แก่นหลุมพอ	ให้สีน้ำตาล
เปลือกสะตอหรือเปลือกเงาะ	ให้สีเทา

ภาพที่ 2.18 เปลือกมังกุดให้สีส้มและสีชมพู

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ด้วยแหล่งผลิตสีสวยซึ่งธรรมชาติได้สร้างไว้ให้ ชาวศรีวังหีบจับขึ้นมาถ่ายทอดเป็นสีของผ้ามัดย้อมที่สวยจับตา ชาวศรีวังหีบก็มีฝีมืออันน่าชื่นชมลายผ้ามัดย้อมศรีวังซึ่งเป็นที่นิยมของผู้ซื้อคือ ลายใบพัดสิงโต ลายมงกุฎเพชร ลายโบว์สวรรค์ ลายขาเขียด ลายใบมะขาม ลายดอกไม้เดี่ยวและดอกไม้คู่ รวมถึงลวดลายผ้าบาติกสวยงามแปลกตาอีกมากมาย ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ เป็นผลิตภัณฑ์เด่นของศรีวังในฐานะหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP จึงมีจุดท่องเที่ยวเชิงสาธิตซึ่งเกี่ยวเนื่องกับผ้าและความเป็นธรรมชาติในสวนต้นไม้สาธิต ต้นไม้ต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาแห่งสีธรรมชาติ โรงต้มสี โรงตากผ้า โรงผ้ามัดย้อม และโรงผ้าบาติก

กรรมวิธีการทำผลิตสี คือนำวัสดุธรรมชาติได้แก่ เปลือกไม้ ใบไม้หรือผสม บด สับให้ละเอียด แล้วนำไปต้มจนให้ความเข้มข้นของสีตามต้องการ โดยใช้เวลาในกระบวนการเตรียมสีย้อมธรรมชาตินี้

ประมาณ 1 วัน ส่วนวัสดุผ้าที่จะย้อม ต้องนำไปซัก ให้เนื้อผ้าสะอาดปลอดจากไขมัน ดินท่อนาน และไม่มีปัญหาเรื่องการยืดหรือหดของผ้าภายหลัง จากนั้นนำผ้ามามัดเพื่อให้ได้ลวดลายตามต้องการ แล้วไปต้มในน้ำสีที่เตรียมไว้ ใช้พายกวนให้ผ้าทุกส่วนได้รับน้ำสีทั่วถึงกันประมาณ 30-60 นาที แล้วนำไปซักให้สะอาดจนน้ำใส หากยังไม่พอใจในสีที่ได้ให้นำกลับไปย้อมสีใหม่อีก จนได้สีที่ต้องการ แล้วจึงนำไปแกะเชือกที่มัดผ้าไว้ ตากไว้ในที่ร่มจนแห้ง รีดให้เรียบ หลังจากนั้นจึงนำไปทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ

ภาพที่ 2.19 โรงตากผ้าของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ภาพที่ 2.20 ลวดลายบาติกของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

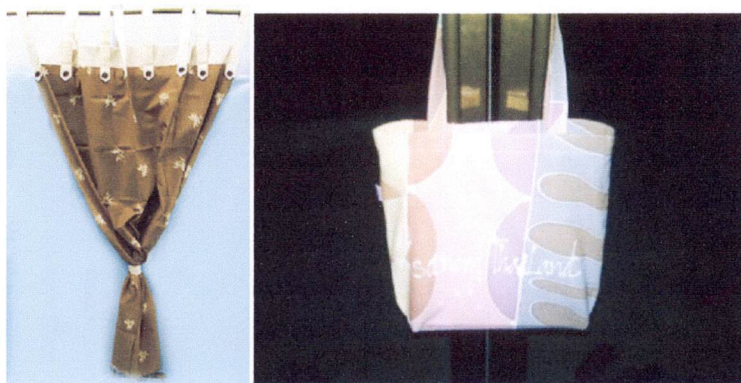
ภาพที่ 2.21 การเตรียมใบมั่งคุดโดยการสับให้เป็นชิ้นเล็กๆ

ที่มา : www.kiriwonggroup.com (2554)

ภาพที่ 2.22 เปลือกไม้ ใบไม้หรือผลไม้ มาตำสีกัดเอาน้ำสี

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ภาพที่ 2.23 ผลิตภัณฑ์สินค้ากลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติดิบ้านคีรีวง

ที่มา : www.kiriwonggroup.com (2554)

2.3 ผ้าบาติก

2.3.1 ความหมายและความเป็นมา

คำว่า บาติก “Batik” หรือปาเต๊ะ เดิมเป็นภาษาชวาใช้เรียกผ้าที่มีลวดลายเป็นจุด คำว่า “ติก” มีความหมายว่า เล็กน้อยหรือจุดเล็กๆ มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า ตริติก หรือ ตาริติก ดังนั้นคำว่าบาติก ความหมายว่าเป็นผ้าที่มีลวดลายเป็นจุดๆ ต่างๆ (นันทา โรจนอุดมศาสตร์ : 2536)

กระบวนการทำผ้าบาติก มีทั้งพิมพ์เทียน แด้มสี ระบายสี ผ้าบาติกจึงมีลักษณะเป็นทั้งงานหัตถอุตสาหกรรม และงานทางศิลปะอยู่ในตัว ลักษณะการซึมของสี การแด้ม การระบาย และการย้อมที่สีบางสีอาจซึมเข้าไปในอีกสีหนึ่งหรือซึมเข้าไปตามรอยแตกของเส้นเทียนสิ่งเหล่านี้ทำให้ผ้าบาติกแตกต่างกับผ้าที่พิมพ์ลายต่างๆ ในระบบอุตสาหกรรมที่สามารถทำให้ลายและสีสันทันเหมือนกันตลอดผืน เส้นของผ้าบาติกประการหนึ่งก็คือ ความที่ไม่เหมือนใคร ไม่ซ้ำกัน และเป็นหนึ่งเดียว (นันทา โรจนอุดมศาสตร์ 2536 : 1)

“บาติก” เป็นงานจิตรกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว ด้วยการไหลซึมของสี การแตกกระจายของสีที่ซึมเข้าไปตามรอยแตกของเส้นเทียน ซึ่งถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของงานบา ผลงานแต่ละชิ้นจะไม่มีซ้ำกันหรือเรียกว่ามีชิ้นเดียวในโลก (วัชรพงศ์ หงส์สุวรรณ : 2550)

วิธีการทำผ้าบาติกในสมัยดั้งเดิมใช้วิธีการเขียนด้วยเทียน (Wax writing) ดังนั้นผ้าบาติกจึงเป็นลักษณะผ้าที่มีวิธีการผลิตโดยใช้เทียนปิดในส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสี และใช้วิธีการระบาย แด้ม และย้อมในส่วนที่ต้องการให้ติดสี แม้ว่าวิธีการทำผ้าบาติกก็คือ จะต้องมีการผลิตโดยใช้เทียนปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีหรือปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีซ้ำอีก (นันทา โรจนอุดมศาสตร์ : 2536)

แหล่งกำเนิดของผ้าบาติกมาจากไหนยังไม่เป็นที่ยุติ หลายคนเชื่อว่ามีในอินเดียก่อน แล้วจึงแพร่เข้าไปในอินโดนีเซีย บ้างก็ว่ามาจากอียิปต์หรือเปอร์เซีย แล้วแพร่เข้าสู่อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซียและแพร่เข้าสู่ประเทศไทยทางภาคใต้ วิธีการทำผ้าบาติก โดยใช้เทียนเป็นตัวกันในส่วนที่ไม่ต้องการให้สีติดและมีวิธีการเขียนเทียน เป็นภาพหรือลวดลายต่างๆ ที่สวยงามประกอบสีย้อม โกลุ่่มสวยใจ (2540:23) มีการยืนยันว่าศัพท์เฉพาะที่เรียกวิธีการและขั้นตอนการทำผ้าบาติก เป็นศัพท์ภาษาอินโดนีเซีย สีที่ช้ย้อมก็มาจากพืชที่มีในอินโดนีเซีย แห่งซึ่งมีชนิดที่ช้เขียนลายก็เป็นของอินโดนีเซีย ไม่เคยมีในอินเดียเลย การทำสร้งบาติกหรือสร้งปาเต๊ะ เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนติดต่อกับอินเดีย

2.3.2 ประเภทของผ้าบาติก

ประเภทของผ้าบาติก แบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

2.3.2.1 ผ้าบาติกลายเขียน

การออกแบบลายสำหรับบาติกลายเขียน ส่วนมากผู้ออกแบบจะออกแบบในกระดาษไขหรือกระดาษวาดเขียนก่อน แล้วจึงลอกลายเหล่านั้นลงบนผ้าด้วยดินสอ เพื่อเตรียมเขียน

ด้วย จันตึงต่อไป ลวดลายจะเป็นไปตามความอิสระของผู้ออกแบบ ตามรสนิยมและประโยชน์ใช้สอย มักจะเป็นลวดลายที่ออกแบบครั้งเดียว และเขียนเฉพาะชิ้นเท่านั้น ไม่นิยมเขียนลายซ้ำกันหลายๆ ชิ้น

การออกแบบลายสำหรับบาติกลายเขียน ผู้ออกแบบสามารถที่จะออกแบบให้มีรายละเอียดสลับซับซ้อนอย่างไรก็ได้ เนื่องจากผู้เขียนสามารถจะเลือกขนาดของจันตึงสำหรับเขียนลวดลายด้วยตัวกันสีและสามารถเลือกสีสำหรับระบายให้เกิดความตื้นลึกจะเน้นสีให้เกิดจุดเด่นในลักษณะใดก็ได้ตามจุดประสงค์ของผู้ออกแบบ และตรงกับรสนิยมผู้ใช้อาจมีลวดลายตัวหนังสือประกอบด้วยก็ได้

2.3.2.2 ผ้าบาติกลายพิมพ์

ลักษณะของบาติกลายพิมพ์ คือ ลายที่มีลักษณะเฉพาะที่สามารถนำมาพิมพ์ต่อกันให้มีความต่อเนื่องกัน เกี่ยวพันระหว่างตัวลายแต่ละชิ้นลักษณะการจัดองค์ประกอบลายพิมพ์ในแต่ละอัน ควรจัดอยู่ในโครงสร้างของรูปสี่เหลี่ยม คือ สี่เหลี่ยมจัตุรัสและสี่เหลี่ยมผืนผ้า แม่พิมพ์บาติกที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป มี 4 ชนิด คือ แม่พิมพ์โลหะ แม่พิมพ์ไม้ แม่พิมพ์เชือก และแม่พิมพ์พลาสติกใส

สำหรับบาติกลายพิมพ์ มักจะเป็นลายชุดหนึ่งประกอบด้วยแม่พิมพ์ 2-3 อัน คือแม่พิมพ์ลายเส้น แม่พิมพ์ปิด และแม่พิมพ์เก็บสีพื้นซึ่งเป็นแม่พิมพ์ที่ใช้ปิดสีพื้น เพื่อย้อมสีที่ 2 ต่อไป การออกแบบลายบาติกในด้านประโยชน์ใช้สอย

2.3.3 วัสดุและอุปกรณ์ในการทำผ้าบาติกลายเขียน

เครื่องมืออุปกรณ์บางอย่างจำเป็นสำหรับการทำบาติกลายพิมพ์ แต่ไม่จำเป็นต้องใช้ในการทำบาติกลายเขียน ในส่วนของงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะวัสดุและอุปกรณ์ในการทำผ้าบาติกลายเขียน เครื่องมืออุปกรณ์การทำบาติกมีดังนี้

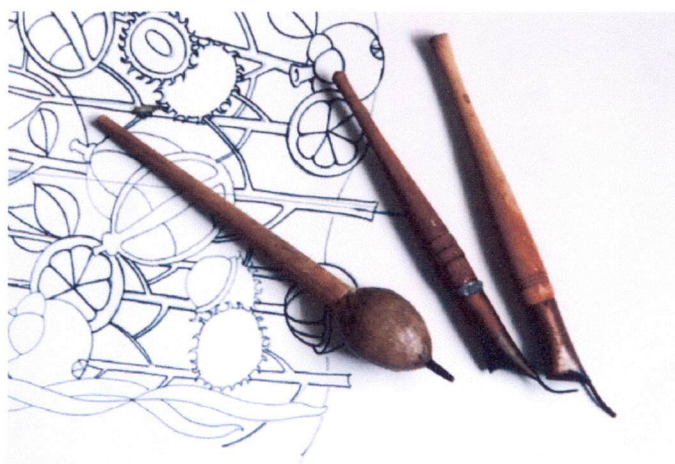
2.3.3.1 ปากกาเขียนเทียน “จันตึง” (Canting หรือ Tjanting)

ปากกาเขียนเทียนหรือ Tjanting คืออุปกรณ์ที่ใช้ตักน้ำเทียนเพื่อเขียนเส้นเทียนลงบนผ้า สร้างสรรค์ให้เป็นลวดลายต่างๆ ปัจจุบันมีการพัฒนาให้ใช้งานได้ง่ายขึ้นมีอยู่ 3 ขนาด

1) ปากกาเขียนเส้นเทียนขนาดเล็ก เบอร์ S เป็นปากกาที่มีปลายท่อขนาดเล็กที่สุด เส้นเทียนที่เขียนมีขนาดเล็กมาก เหมาะสำหรับงานที่ต้องการความละเอียดสูง เช่น ผ้าเช็ดหน้า ปลอกหมอน เป็นต้น แต่มักมีปัญหาอุดตันง่าย

2) ปากกาเขียนเส้นเทียนขนาดกลาง เบอร์ M เป็นปากกาที่มีปลายท่อขนาดกลาง เส้นเทียนที่เขียนมีขนาดพอดีๆ เหมาะกับงานทั่วไป เช่น ผ้าพันคอ เสื้อแต่งงาน เป็นต้น

3) ปากกาเขียนเส้นเทียนขนาดใหญ่ เบอร์ L เป็นปากกาที่มีปลายท่อขนาดใหญ่ที่สุด เส้นเทียนที่เขียนมีขนาดใหญ่มาก น้ำเทียนไหลเร็ว เหมาะสำหรับชิ้นงานที่มีพื้นที่กว้างๆ เช่น ผ้าซิ่น ผ้าพันเอว

ภาพที่ 2.24 จันตั่ง เครื่องมือสำหรับใช้เขียนเทียนลงบนผ้า

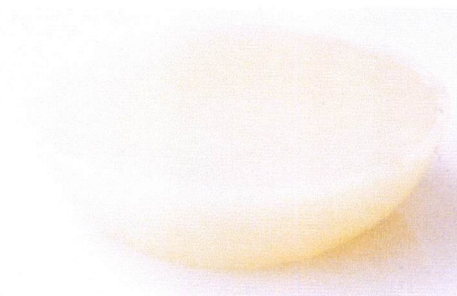
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐภรณ์ (2554)

2.3.3.2 เทียนสำหรับเขียนบาติก

ใช้เป็นตัวกันสีไม่ให้ไหลซึมเข้าหากัน เทียนเขียนบาติกนั้นมี 2 ชนิดคือ

1) เทียนบาติกที่ได้จากการผสมระหว่าง ขี้ผึ้งแท้ พาราฟินและยางสน มีสีขาวขุ่น เส้นเทียนที่เขียนจะมีความเหนียว เหมาะสำหรับใช้ทำบาติกแต่มีราคาแพง

2) เทียนบาติกที่ได้จากการผสมระหว่างขี้ผึ้งเทียมและพาราฟิน มีสีขาวใส เส้นเทียนที่เขียนจะมีความเปราะแตกหักง่าย ราคาถูกกว่า

ภาพที่ 2.25 เทียนบาติก มีส่วนผสมระหว่างขี้ผึ้งและพาราฟิน

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐภรณ์ (2554)

2.3.3.3 สี

สีสำหรับทำบาติกที่มีจำหน่ายในบ้านเรานั้นนำเข้ามาจากต่างประเทศ มีอยู่หลายชนิด หลายยี่ห้อแต่สีที่เหมาะสมสำหรับการทำบาติกต้องเป็นสีย้อมเย็น มีลักษณะเป็นผง นำสีมาผสมกับน้ำอุ่น อัตราส่วนคือสี 1 ส่วนต่อน้ำอุ่น 10 ส่วน แต่ไม่ใช่สูตรที่แน่นอนนักเพราะเมื่อนำสีมาใช้ บางครั้งต้องการสีอ่อน บางครั้งต้องการสีเข้ม ดังนั้นควรละลายน้ำอุ่นให้เข้มไว้ก่อน เมื่อต้องการสีอ่อนค่อยแบ่งผสมน้ำเพิ่มในกระป๋องพลาสติกที่มีฝาปิดเพื่อป้องกันฝุ่นและสีระเหย สีที่ผสมไว้นี้เก็บไว้ใช้ได้ 2-3 เดือน

ภาพที่ 2.26 สีสำหรับเขียนบาติก

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

2.3.3.4 ผ้า

ผ้าที่ใช้ในการทำบาติกต้องเป็นผ้าที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติ เนื่องจากเส้นใยชนิดนี้สามารถซึบน้ำได้ดี ผ้าที่ใช้ไม่ควรหนาเกินไปเพราะน้ำเทียนที่เขียนจะไม่สามารถซึมติดผ้าด้านหลังได้ ทำให้เทียนกันสีไม่ได้ เช่น มัสลิน ไหมไทย ไหมจีน ไหมญี่ปุ่น ผ้าชีฟอง ผ้าฝ้าย ผ้าป่าน ผ้าแมมเบ็ด เสื่อยืดจากฝ้าย (Cotton) ก่อนลงมือทำให้นำผ้ามาซักเสียก่อน ถ้าเป็นผ้าไหมให้ต้มด้วยน้ำสบู่ประมาณ 5 – 10 นาที แล้วซักให้สะอาด เสื่อยืดก็เช่นเดียวกันเพื่อให้สารเคมีที่เคลือบนั้นหลุดออกจากเส้นใยผ้า

2.3.3.5 พู่กันและแปรง

พู่กันที่ใช้สำหรับระบายสีผ้าควรเป็นพู่กันสำหรับระบายสีน้ำทั่วไป เช่น พู่กันเบอร์ 5, 8 และ 12 ใช้ได้ทั้งชนิดกลมและแบน ส่วนพู่กันขนอ่อนหรือพู่กันขนกระต่ายที่มีขนาดใหญ่เหมาะสำหรับผ้าที่มีพื้นที่กว้างๆ ช่วยให้ประหยัดเวลาในการระบายสี

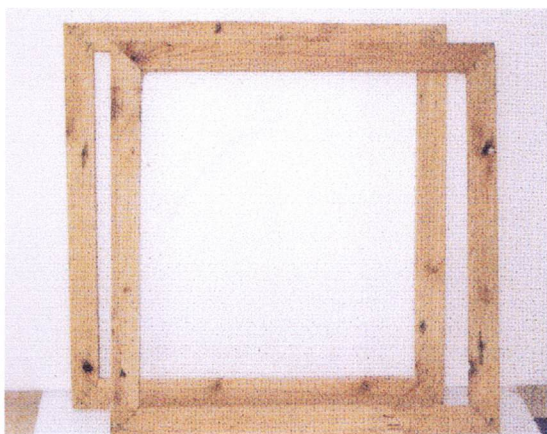

ภาพที่ 2.27 รูปแบบพู่กันสำหรับระบายสีผ้าบาติก

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

2.3.3.6 กรอบไม้หรือเฟรม

ใช้สำหรับยึดขึงผ้าบาติก ไม้ที่ใช้ทำกรอบส่วนมากเป็นไม้เนื้ออ่อน ใช้สำหรับขึงผ้าหรือยึดผ้าให้ตึงใช้สำหรับงานบาติกที่เขียนด้วยมือ ทำด้วยไม้ หรือใช้วัสดุอื่นดัดแปลงได้ตามความเหมาะสม มีน้ำหนักเบาสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย ขนาดของกรอบย่อมขึ้นอยู่กับขนาดของผ้า เช่น ถ้าผ้ากว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร ก็ต้องใช้กรอบสำหรับขึงผ้าขนาดเท่ากับความกว้าง 1 เมตร และ ยาว 2 เมตร

ภาพที่ 2.28 กรอบไม้หรือเฟรมขึงผ้าสำหรับเขียนบาติก

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐากรณ์ (2554)

2.3.3.7 น้ำยาเคลือบผ้ากันสีตก

ที่ใช้กันคือ โซเดียม ซิลิเกต (Sodium Silicate) มีลักษณะเป็นของเหลวสีขุ่นข้นคล้ายกาวเหลวที่ใช้ติดกระดาษ ใช้ โซเดียม ซิลิเกต ทาหรือนำผ้าที่ระบายสีแล้วลงแช่ในถ้วยโซเดียมเพื่อรักษาสีบาติกให้คงทน กันสีตก

2.3.3.8 ภาชนะต้มเทียน และ เตาไฟฟ้าสำหรับต้มเทียน

ควรเป็นภาชนะที่มีหูจับ เพราะสะดวกในการยกขึ้น - ลง ขณะวางบนเตา จะเป็นภาชนะเคลือบหรือสแตนเลส อะลูมิเนียมก็ได้ ข้อสำคัญให้เป็นรูปทรงกระบอก เตาไฟฟ้าจะใช้แบบไหนก็ได้ เตาถ่านก็ได้ ห้ามใช้เตาแก๊สเป็นอันตรายเพราะเปลวไฟกับเทียนเป็นอันตราย

ภาพที่ 2.29 ภาพตะมึงเตียน และ เต้าไฟฟ้าสำหรับตะมึงเตียนในการทำบาติก

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

2.3.3.9 อุปกรณ์สำหรับตะมึงเตียน

กะละมังอลูมิเนียมหรือสแตนเลส หรือหม้อขนาดใหญ่ที่สามารถต้มน้ำได้ ส่วนเต้าเป็นเต้าแก๊สหรือเต้าถ่านก็ได้

2.3.4 การออกแบบผ้าบาติก

การทำผ้าบาติกแต่ละชิ้น ผู้ผลิตจะต้องวางจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าจะนำผ้าเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์อย่างไร มีขนาดใด ลวดลายที่ออกแบบนั้นเป็นลวดลายที่จะใช้กับผ้าบาติกเทคนิคใด ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของผ้าบาติกแต่ละชิ้นมีความต่างกัน ขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอยและเทคนิคการผลิต

การออกแบบผ้าบาติกมีขั้นตอนการออกแบบที่เกี่ยวข้องกัน 3 ขั้นตอน คือ การกำหนดขนาด การออกแบบลวดลาย และการออกแบบสี ใช้สีในงานบาติก

2.3.4.1 การกำหนดขนาด

เป็นขั้นตอนเบื้องต้นของการออกแบบลายผ้าบาติก โดยกำหนดขนาดกว้างยาวที่เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย การกำหนดขนาดนี้ส่วนมากยึดตามขนาดมาตรฐานสากล โดยเฉพาะผ้าบาติกที่ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายมีความกว้างและความยาวโดยทั่วไป ซึ่งขนาดสัดส่วนเหล่านี้สามารถปรับได้ตามความเหมาะสม มีดังนี้

- ผ้าตัดเสื้อสตรี	42 นิ้ว x 2 หลา
- ผ้าตัดเสื้อบุรุษ	50 นิ้ว x 1.3 หลา
- ผ้าตัดเสื้อสตรีแขนยาว	42 นิ้ว x 2.5 หลา
- ผ้าตัดเสื้อบุรุษแขนยาว	52 นิ้ว x 2 หลา
- ผ้าตัดชุดสตรี	42 นิ้ว x 3.5 หลา

2.3.4.2 การออกแบบลวดลาย

การออกแบบลวดลายบาติกเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำผ้าบาติก ผ้าจะมีคุณค่าน่าใช้สอยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การออกแบบลาย และการวางลาย โกลศ พิณกุล (2545:9) กล่าวว่า ตามความเชื่อของชาวชวาในการออกแบบผ้าบาติกที่เกี่ยวกับสีและลวดลายว่าแต่ละแบบ แต่ละชนิดจะเป็นสิริมงคลแก่ผู้สวมใส่ เชื่อว่าการสวมใส่ผ้าบาติกที่มีลักษณะพิเศษทั้งสีและลวดลายที่กำหนดไว้มีความประณีตจะช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้ คู่บ่าวสาวที่ใส่เสื้อผ้าบาติกเข้าพิธีสมรสตามที่กำหนดตามความเชื่อแล้วจะประสบแต่ความสุขสวัสดิ์แก่ชีวิตตลอดไป นอกจากนี้ ลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏบนผืนผ้ายังมีการเรียกจำเพาะลวดลายลงไป สำหรับบุคคลบางคนบางกลุ่มเท่านั้นที่จะสวมใส่ผ้าบาติกที่มีสีและลวดลายนั้นๆ

การออกแบบบาติกลายเขียน สามารถออกแบบให้มีรายละเอียดซับซ้อนอย่างไรก็ได้ลักษณะแบบของลวดลายที่ใช้กับงานบาติกทุกประเภท ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการนำไปใช้ส่วนมากจะมีที่มาต้นกำเนิดลวดลายดังต่อไปนี้

1) ที่มาของลวดลาย

- ลวดลายจากรูปทรงพื้นฐานหรือลายเรขาคณิต
- ลวดลายจากธรรมชาติ ดอกไม้ พืช ทิวทัศน์
- ลวดลายจากสิ่งของเครื่องใช้ หรือสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น
- ลวดลายจากความเชื่อ ประเพณี ศาสนา ฯลฯ
- ลวดลายจากมนุษย์ และกิจกรรมของมนุษย์

2) การจัดองค์ประกอบลวดลายในการทำบาติกลายเขียน สำหรับผ้าบาติกสมัยใหม่ ที่ออกแบบเป็นผ้าบาติกลายเขียนมีการวางลายหรือการจัดภาพตามลักษณะของประโยชน์ใช้สอย ดังนี้

- ผ้าเช็ดหน้า ออกแบบเว้นขอบสีเหลี่ยมที่มีลายอยู่กึ่งกลาง หรือลายมุม
- ผ้าคลุมผม โตกว่าผ้าเช็ดหน้า ลักษณะลวดลายต้องมีความชัดเจน มีรายละเอียดโดยวางลายในกรอบสีเหลี่ยมหรือสามเหลี่ยม
- ผ้าพันคอ การออกแบบผ้าพันคอนิยมให้เป็นรูปสีเหลี่ยมจัตุรัสและรูปสีเหลี่ยมผืนผ้า ลักษณะของลวดลายประกอบด้วยลายขอบ ลายเชิง ลายต่อเนื่อง
- หมอนอิง นิยมออกแบบลวดลายจากธรรมชาติ เช่น ดอกกล้วยไม้ ดอกบัว ต้นไม้ โดยวิธีการเขียนเทียนและระบายสี
- การออกแบบลวดลายผ้าบาติกสำหรับใช้เป็นเครื่องแต่งกาย ควรออกแบบให้เหมาะกับประโยชน์ใช้สอย เช่น ต้องการให้มีลวดลายเฉพาะช่วงหน้า ชายกระโปรง หน้าอกเสื้อ ลายรอบคอ รอบแขน ปลายแขน ฯลฯ ผู้ออกแบบควรศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้าบ้าง จะสามารถวางลายได้ดียิ่งขึ้น

3) การออกแบบลวดลายผ้าบาติกสำหรับใช้เป็นเครื่องแต่งกาย ควรออกแบบให้เหมาะกับประโยชน์ใช้สอย เช่น ต้องการให้มีลวดลายเฉพาะช่วงหน้า ชายกระโปรง หน้าอกเสื้อ ลายรอบคอ รอบแขน ปลายแขน ฯลฯ ผู้ออกแบบควรศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้าบ้าง จะสามารถวางลายได้ดียิ่งขึ้น

4) การออกแบบผ้าบาติกลายต่อเนื่อง ซึ่งไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่า ต้องนำไปออกแบบ เพื่อตัดเย็บเป็นรูปทรงแบบใดโดยเฉพาะ ซึ่งสามารถนำไปตัดเย็บได้โดยอิสระ ก็ควรออกแบบให้มีลักษณะต่อเนื่องกันทั้งผืน ในการวางลาย วางได้ 3 ลักษณะ คือ

- ลวดลายทางนอน หรือทางยาวของผ้า เมื่อนำไปตัดเย็บจะได้ลวดลายตามความยาวผ้า

- ลวดลายทางขวาง หรือวางลายตามความกว้างของผ้า เมื่อนำไปตัดเย็บจะได้ลวดลายทางขวาง

- ลวดลายเป็นเส้นเฉียง การวางลายจะต้องให้เส้นโครงสร้างของลวดลายเป็นเส้นทแยง เมื่อนำไปตัดเย็บจะได้ลวดลายเป็นเส้นเฉียง

ดังนั้น ในการออกแบบลวดลายผ้าบาติก และการวางลาย จะเลือกวางในลักษณะใดให้คำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอย

2.3.4.3 การออกแบบสีและการใช้สีในงานบาติก

การออกแบบลวดลายผ้าบาติก นอกจากคำนึงถึงรูปแบบลวดลายแต่ละชนิด โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยแล้ว สีที่นำมาแต้ม ระบายหรือย้อม เป็นสิ่งที่ควรคำนึงเพราะบาติกเป็นเรื่องของเส้นและสีได้เป็นลวดลาย สีเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจควบคู่ไปกับลักษณะรูปแบบลวดลาย ช่วยให้งานออกแบบผ้าบาติกมีความสมบูรณ์สวยงาม น่าใช้มากยิ่งขึ้น การให้สีผ้าบาติก ใช้หลักทฤษฎีสีเบื้องต้น ของแม่สีวัตถุธาตุเช่นเดียวกับงานออกแบบอื่นๆ ทั้งนี้เพราะสีบาติกมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับสีวัตถุธาตุ คือ สามารถย้อม ทา แด้ม หรือระบายวัตถุอื่นให้มีสีเหมือนกับตัวมันได้ โดยยึดหลักการผสมสีตามทฤษฎีงานศิลปะและทัศนกรรม ลักษณะของสีที่ใช้ในงานบาติก จะคล้ายกับลักษณะสีดังกล่าว เพราะสีบาติกส่วนมากจะเป็นสีประเภทโปร่งแสง (Transparent Color) ใช้เทคนิคการระบาย การแต้มสี และการย้อมประกอบกัน เฉพาะในส่วนที่เป็นตัวลายหรือภาพ (Figure) และส่วนที่เป็นพื้น (Ground) นันทา โรจนอุดมศาสตร์ , 2536 : 97)

สีผ้าบาติกมีลักษณะการใช้สีแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ผ้าบาติกสีเดียว หมายถึง ผ้าที่มีการย้อมหรือระบายเพียง 1 สี เป็นบาติกขั้นพื้นฐาน นิยมใช้กับผ้าที่เขียนเทียนหรือพิมพ์ลายเป็นลายเส้น แล้วนำไปย้อมสีเข้มเพียงสีเดียว ลักษณะลวดลายจะได้ลายเส้นสีขาวบนพื้นสี

- 2) ผ้าบาติกหลายสี เป็นผ้าบาติกที่มีการย้อมหรือระบายสีซ้ำซ้อนมากกว่า 1 สีขึ้นไป ควรจะยึดหลักการใช้สีแต่ละกลุ่มเพื่อให้สีแต่ละสีในผ้าผืนเดียวกัน มีลักษณะประสานกลมกลืนกันโดยมีหลักและวิธีการใช้สี ดังนี้

- การใช้สีกลมกลืน ในลักษณะของสีใกล้เคียงกันตามวงล้อสี สามารถนำเอาวิธีการทำให้สีมีค่าแตกต่างกัน โดยการใช้สีดำ หรือ สีใกล้เคียงมาผสมกัน

- การใช้สีโดยยึดหลักค่าความอ่อนแก่ของสี (Value) หรือการใช้สีกลมกลืนแบบสีเดียว

- ใช้สีกลุ่มวรรณะเดียวกัน (Tonality Hamony)

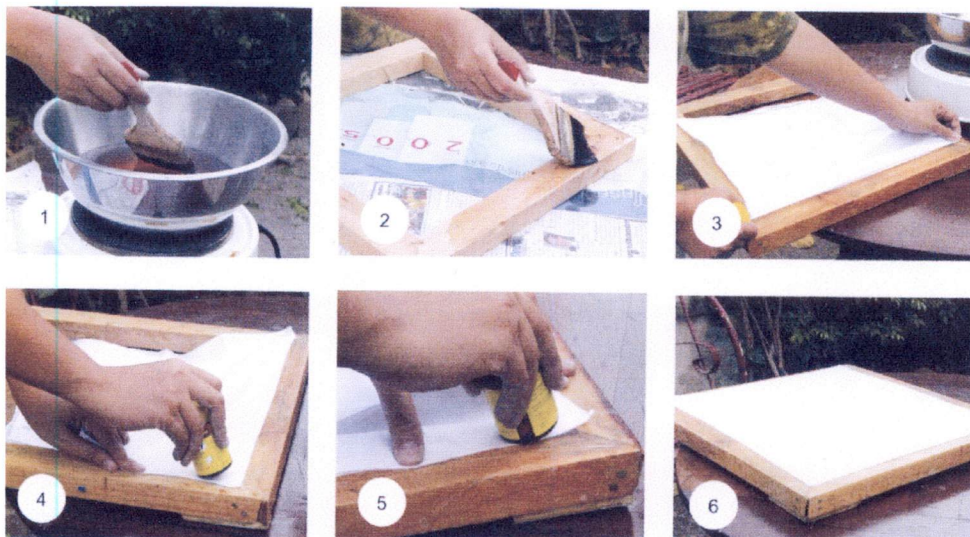
- การใช้สีในลักษณะของสีตัดกัน จากวงล้อสีมีสีที่เป็นคู่ปฏิปักษ์

2.3.5 ขั้นตอนการทำผ้าบาติกลายเขียน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมผ้า สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงการเลือกผ้า ผ้าที่จะนำมาทำเป็นผ้าบาติก ควรจะเป็นผ้าที่มีคุณสมบัติติดสีดี ลักษณะของงาน และประโยชน์ใช้สอย

- การตัดผ้า ตัดตามขนาดที่ต้องการ ผ้าที่จะนำมาทำเป็นผ้าบาติกควรเป็นผ้าที่ไม่มีสารเคมีเคลือบผิว เพื่อให้ได้ผ้าที่ไม่มีสารเคลือบผิว ก่อนนำมาใช้ควรซักฟอกเอาสารเคลือบออกก่อนเพื่อให้ได้ผ้าติดสีสม่ำเสมอ

- ซิงผ้าบนกรอบไม้ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การซิงผ้าลงบนขอบเฟรมโดยยึดขอบผ้าแบบสะตั้ง การซิงผ้าบนกรอบไม้โดยใช้เทียนเหลวทาลงบนกรอบทั้งสี่ด้าน การซิงผ้าลงบนไม้ที่ตรึงแน่นกับขาหยั่ง หรือผนังด้านหนึ่งโดยตอกตาปูให้โผล่มาจากขอบไม้ นำผ้ามาเกี่ยวกับตะปูโดยซิงผ้าให้ตั้ง วางผ้าพาดกรอบไม้ โดยวางผ้าที่จะเขียนพาดกับกรอบไม้ชนิดมีขาตั้ง พาดผ้าให้ห้อยมาทางด้านหน้าเล็กน้อย ให้ส่วนที่ยังไม่ได้เขียนอยู่ด้านหลัง

ภาพที่ 2.30 แสดงขั้นตอนการเตรียมผ้าโดยซิงบนเฟรม

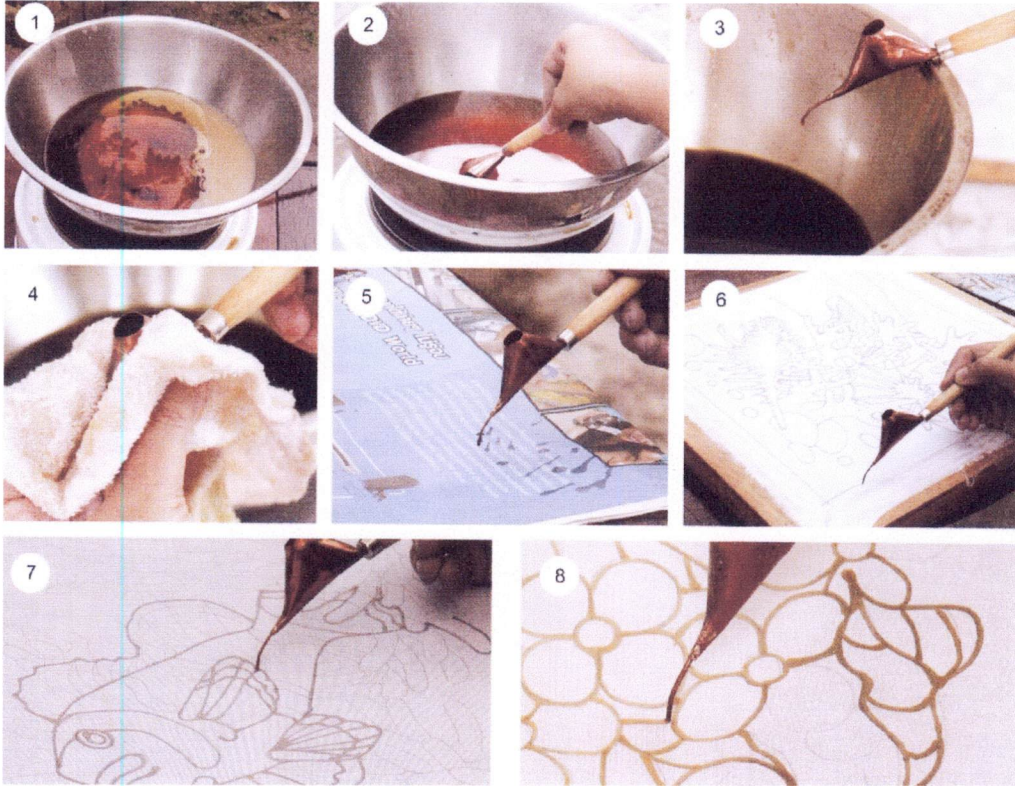
ที่มา : นภาพร โลงนุชิต (2551)

ขั้นตอนที่ 2 การร่างภาพ หรือลอกลายลงบนผ้า การวาดลายสดๆ ผู้ที่มีความชำนาญมากแล้วอาจข้ามขั้นตอนนี้ไปเลย ร่างเพียงเบาๆ

ขั้นตอนที่ 3 การเขียนเส้นเทียน

- นำก้อนเทียนไปต้มเพื่อให้ละลาย เมื่อเทียน ละลายแล้วปรับอุณหภูมิให้พอดี หากมีฝุ่นให้กรองด้วยน้ำเทียนก่อน

- นำปากกาเขียนเทียนส่วนที่เป็นโลหะจุ่มลงในน้ำเทียนร้อนๆ เพื่อเขียนเส้นเทียนตามแบบร่าง

ภาพที่ 2.31 แสดงการเขียนเส้นเทียน

ที่มา : นภาพร โลงชุด (2551)

ขั้นตอนที่ 4 การระบายสีเตรียมสีด้วยการนำผงสีมาผสมกับน้ำอุ่น อัตราส่วน 1 : 10

- เทคนิคการระบายสีต้องระบายสีบนผ้าที่เปียกชื้น โดยหลังจากเขียนเส้นเทียนแล้วนำ กระบอกฉีดพ่นน้ำให้ทั่วทั้งผืนก่อน รอหมาดจึงระบายสีลงไป การระบายสีควรระบายพื้นหลังที่มีพื้นที่กว้างๆ ก่อนแล้วค่อยระบายส่วนของรายละเอียดลวดลายภายหลัง

ขั้นตอนที่ 5 การเคลือบน้ำยากันสีตก น้ำยาที่ใช้นี้คือ “โซเดียมซิลิเกต” เคลือบ “โซเดียมซิลิเกต” ทิ้งไว้อย่างน้อย 4 ชั่วโมง หากมีเวลาควรเคลือบทิ้งไว้ทั้งคืนหลังจากทิ้งไว้ตามเวลาที่กำหนดแล้ว นำมาซักด้วยน้ำเปล่า ซักหลายน้ำจนกระทั่งน้ำใส

ภาพที่ 2.32 การระบายสีบาติก

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ขั้นตอนที่ 6 การลอกเทียนออกจากผ้า

- นำภาชนะใส่น้ำตั้งไฟต้มให้เดือด ใส่ผงซักฟอกหรือสบู่เหลวพอประมาณ
- นำผ้าจุ่มลงในน้ำเดือดหมั่นคนผ้าไปมาเพื่อให้เทียนละลายให้หมด ไม่ควรต้มนานเกินไป
- ซักล้างผ้าที่ต้มเสร็จแล้วกับน้ำเปล่าอย่างเบามือ ให้เทียนไขหลุดออกจนกว่าน้ำจะใสสะอาด
- นำผ้าที่ลอกเทียนออกแล้วตากในที่ร่ม ไม่ควรให้ถูกแดด สีที่ระบายไว้จะซีดเร็ว มาย้อมซ้ำ

ใหม่จนกว่าจะได้สีที่พอใจ

2.4 การออกแบบลวดลาย

2.4.1 ความหมายการออกแบบ (Design)

มาโนช กงกะนันท์ (2538 : 27) การออกแบบ คือกระบวนการสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์ โดยมีทัศนธาตุและลักษณะของทัศนธาตุเป็นองค์ประกอบ ใช้ทฤษฎีต่างๆ เป็นแนวทางและใช้วัสดุนานาชนิดเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ โดยที่นักออกแบบจะต้องมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานหลายขั้นตลอดกระบวนการสร้างสรรค์นั้น

อ้อยทิพย์ พลศรี (2545 : 1) การออกแบบ หมายถึง การจัดระบบความคิดของมนุษย์โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ประสานกับ องค์ประกอบของการออกแบบแล้วถ่ายทอดออกมาในรูปแบบที่เหมาะสมสวยงาม

โสรัจชัย นันทวีรวิบูลย์ (2545 : 20) การออกแบบ คือศาสตร์แห่งความคิด การแก้ไขปัญหาที่มีอยู่สนองต่อจุดมุ่งหมาย และนำกลับมาใช้งานได้อย่างพึงพอใจ “พึงพอใจ” นั้นมีหลักอยู่ 3 ประเด็นสำคัญคือ

- ความสวยงาม (Aesthetic) เป็นสัมผัสแรกในการรับรู้ มนุษย์เราแต่ละคนมีการรับรู้เรื่องความสวยงามและความพึงพอใจในเรื่องความงามได้ไม่เท่ากัน ไม่มีกฎเกณฑ์การตัดสินใดๆ แต่เชื่อว่างานออกแบบที่มีการจัดองค์ประกอบที่ดี คนส่วนใหญ่ก็จะมองว่าสวยงามเหมือนกัน

- มีประโยชน์ใช้สอยที่ดี (Function) การมีประโยชน์ใช้สอยที่ดีเป็นเรื่องสำคัญมากในงานออกแบบทุกประเภท

- มีแนวความคิดในการออกแบบที่ดี (Concept) คือ หนทางความคิดที่ทำงานออกแบบที่ได้ตอบสนองต่อความรู้สึกพอใจ ชื่นชม คุณค่า (Value) งานออกแบบจะมีมากขึ้นจากแนวความคิดที่ดี

2.4.2 การออกแบบลวดลาย (Pattern Design)

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538 : 720) ได้กำหนดไว้ว่า ลวดลายเป็นคำนามหมายถึง ลวดลายต่างๆ ที่เขียนหรือแกะสลัก ฝีมือความสามารถที่แสดงให้ปรากฏโดยปริยาย หมายความว่า มีลูกไม้หรือชิ้นเชิงต่างๆ

ดุชฎี สุนทราราชุน (2531 : 69) ได้ให้ความหมายว่า ลวดลาย (Pattern) คือ ส่วนประกอบของการออกแบบซึ่งมีส่วนซ้ำๆ กันเป็นตอนๆ ไป (Repetition) โดยมากจะมีที่มาจากรูปทรงเรขาคณิต (Geographic Basic) เนื่องจากเป็นระบบที่จำเป็นและสะดวก ดัดแปลงง่าย ทำให้การต่อลายให้มีขนาดใหญ่เป็นไปง่าย สะดวกที่จะใช้ในงานพิมพ์เมื่อโรงงานจะผลิตให้เป็นสินค้าอุตสาหกรรม

อ้อยทิพย์ พลศรี (2545:2) การออกแบบลวดลาย หมายถึง การจัดระบบความคิดผ่านกระบวนการสร้างสรรค์เป็นลวดลายต่างๆ โดยอาศัยองค์ประกอบของการออกแบบประยุกต์ให้เข้ากับวัสดุ เทคนิควิธีการ และรูปแบบของงานที่จะออกแบบอย่างมีชิ้นเชิง

นวลจิตต์ เรืองศรีใส (2545:4) ลายผ้าเป็นศิลปะแบนราบ (Flat Arts) ดังนั้นการออกแบบจึงต้องคำนึงถึงหลักอยู่ 2 ประการ คือ เส้น และ สี กับ สัดส่วนและช่องไฟ

2.4.3 ความเป็นมาของการออกแบบลวดลาย

พินาลิน สาริยา (2549:2) การออกแบบลวดลาย เมื่อศึกษาย้อนไปในอดีต พบว่ามีการค้นพบลวดลายตั้งแต่สมัยหินกลาง คือ ประมาณ 8,000 ปีมาแล้ว โดยพบลวดลายบนเครื่องปั้นดินเผาที่ถ้ำผีจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นลวดลายตาข่าย และลวดลายเชือกทาบบนเครื่องปั้นดินเผาและมีการค้นพบลวดลายผ้าไทโบราณในสมัยหินใหม่ ได้แก่ ลวดลายจุดไข่ปลาเรียงกันเป็นแถว จากภาพคนสวมเสื้อคลุมยาว ลวดลายประดับเป็นจุดๆ ลวดลายสลับฟันปลา ลวดลายมะลิเลื้อย ลวดลายบัง ที่ถ้ำผีหัวโต จังหวัดกระบี่ (อรไท ผลดี. 2539:289)

ดุชฎี สุนทราราชุน (2531:1) มีทฤษฎีมากมายที่พยายามจะอธิบายเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของการทำลวดลายบนผืนผ้า ซึ่งสรุปได้ว่าในยุคเริ่มแรกได้ทำการตกแต่งลวดลายที่แสดงออกถึงลักษณะนิสัยของมนุษย์ในสังคมการเกษตรและการล่าสัตว์ การออกแบบลวดลายอื่นๆ มักเกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุ เช่นรอยพิมพ์ของมือและเท้าที่เกิดจากโคลนบนผืนผ้า

2.4.4 ความสำคัญของการออกแบบลวดลาย

การสร้างสรรคผลงานการออกแบบทุกประเภท จำเป็นต้องอาศัยลวดลายเป็นส่วนประกอบที่ทำให้ผลงานมีคุณค่าและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

- ลวดลายสามารถแก้ปัญหาบริเวณว่างในการสร้างสรรคงาน
- ลวดลายสามารถเพิ่มคุณค่าด้านความงาม
- ลวดลายสามารถสื่อให้เห็นถึงแนวความคิด หรือที่มาทางวัฒนธรรมได้ เช่น ลวดลายหัวเสาของกรีก ลวดลายศิลปะพื้นบ้าน เป็นต้น
- ลวดลายสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบประเภทต่างๆได้ เช่น ออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ออกแบบสัญลักษณ์ ออกแบบตกแต่ง ฯลฯ

2.4.5 แหล่งที่มาของแนวความคิดการออกแบบลวดลาย

การออกแบบลวดลายจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการที่ทำให้นักออกแบบสามารถสร้างสรรคงานขึ้นได้ตามจุดประสงค์ที่ต้องการซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากสิ่งต่างๆ ดังนี้

2.4.5.1 ธรรมชาติกับลวดลาย มนุษย์ดึงเอาธรรมชาติมาใช้ประโยชน์จากการช่างสังเกตในการสร้างสรรคงานศิลปะโดยอาศัยความงามที่ปรากฏในธรรมชาติมาเป็นแรงบันดาลใจ ตัวอย่างเช่น ลวดลายจากพืช ลวดลายจากสัตว์ ลวดลายจากวัตถุธรรมชาติ ลวดลายจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ

2.4.5.2 รูปทรงเรขาคณิตกับลวดลาย มนุษย์สร้างรูปทรงเรขาคณิตขึ้นโดยอาศัยการสังเกตจากธรรมชาติแล้วตัดทอนให้มีลักษณะเรียบง่าย นำไปใช้กับงานด้านต่างๆได้สะดวกรวดเร็ว ในส่วนของลวดลายมีฐานกำเนิดมาจากรูปทรงเรขาคณิตมากมาย ตัวอย่างเช่น การสร้างลวดลายด้วยวงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และหลายๆรูปทรงรวมกัน

2.4.5.3 รูปทรงอิสระกับลวดลาย เป็นลักษณะที่ไม่มีรูปทรงตายตัว ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน เป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมีลักษณะเคลื่อนไหว ชัดแย้งกับรูปทรงเรขาคณิตแต่กลมกลืนกับรูปทรงธรรมชาติ (ชะลูต นิมเสมอ.2538:216)

2.4.5.4 การรับรู้กับการสร้างสรรค จากต้นกำเนิดแหล่งที่มาของลวดลาย ทำให้มนุษย์เกิดการรับรู้ (Sensation) มาจัดระเบียบให้เกิดรูปแบบต่างๆที่สอดคล้องกับลักษณะงานที่ต้องการออกแบบ

1) การรับรู้เกี่ยวกับลวดลาย

- รูปและพื้น เป็นการรับรู้โดยรวมที่เกิดจากการเห็นลวดลายต่างๆเป็นรูป ส่วนบริเวณรอบนอกจะเป็นพื้น ในบางลักษณะก็ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าส่วนใดเป็นรูป เป็นพื้น
- รูปร่างและรูปทรง จะก่อให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราว เนื้อหา เป็นตัวกลางที่สื่อความหมาย (ชะลูต นิมเสมอ.2538:216)

- ตำแหน่งและสัดส่วน เป็นการรับรู้จากความสัมพันธ์กันของภาพและพื้นที่ ในการสร้างสรรค์ลวดลายอย่างเหมาะสมและกลมกลืนกัน

- จุดเด่นหรือจุดเน้น เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลให้การรับรู้ชัดเจน จับใจ และจดจำได้ง่าย

2) การสร้างสรรค์

ความรู้พื้นฐาน เป็นความรู้พื้นฐานของการออกแบบคือองค์ประกอบของการออกแบบ ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้

- จุด (Point) จุดเมื่อปรากฏในที่ว่างนั้นจะมีความหมายขึ้นมาทันที จุดที่ซ้ำกันในจังหวะต่างๆจะให้แบบรูป (Pattern) ของจังหวะที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างไม่จำกัด

- เส้น (Line) เกิดจากจุดที่ต่อกันในทางยาว ในขั้นพื้นฐานเส้นมี 2 ลักษณะคือ เส้นตรงและเส้นโค้ง ส่วนเส้นแบบอื่นๆเกิดจากการประกอบกันของเส้นตรงและเส้นโค้ง เช่น เส้นตรงแล้วโค้งสลับ เส้นฟันปลา เป็นต้น มีความยาว มีลักษณะต่างๆ มีทิศทางและมีขนาด

- รูปร่าง (Shape) และรูปทรง (Form) รูปร่างมีลักษณะ 2 มิติคือ มีความกว้างและความยาว ส่วนรูปทรงมีลักษณะ 3 มิติ คือ มีความกว้าง ความยาวและปริมาตร ในการออกแบบลวดลายงานวิจัยนี้จะเรียกรวมว่า “รูปทรง” ซึ่งหมายถึงส่วนของภาพ

- ลักษณะผิว (Texture) เป็นบริเวณพื้นผิวของสิ่งต่างๆรับรู้ความรู้สึกทางการมองเห็นและทางการสัมผัส ลักษณะผิวมี 2 ชนิด คือ พื้นผิวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อลวงตาให้เกิดความรู้สึกและพื้นผิวที่สัมผัสจับต้องได้

- สี (Color) (โสรชัย นันทวีชรวิบูลย์.2545:72) เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลในเรื่องของอารมณ์การสื่อความหมายที่เด่นชัด กระตุ้นต่อการรับรู้ของมนุษย์ได้เป็นอย่างดีและความสวยงาม

2.4.6 หลักการออกแบบลวดลาย

อ้อยทิพย์ พลศรี (2545:53) ในอดีตการออกแบบลวดลายมักเกิดจากประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อและความชำนาญเฉพาะตัวของผู้ออกแบบ ซึ่งบางครั้งมีการถ่ายทอดรูปแบบสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน แล้วพัฒนาถึงปัจจุบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม

หลักการออกแบบลวดลายส่วนใหญ่เป็นการนำเอาหลักการออกแบบทางศิลปะมาประยุกต์ใช้นั่นเอง พอสรุปเป็นแนวทางการออกแบบลวดลายดังนี้

2.4.6.1 การสร้างแบบจากแม่ลาย คำว่า แม่ลายในพจนานุกรมศัพท์ หมายถึง ส่วนสำคัญที่เป็นประธานในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ เป็นความคิดที่เป็นส่วนประกอบขององค์ประกอบใดๆเป็นต้น ในทางศิลปกรรม หมายถึงเค้าโครงความคิดที่กำหนดลักษณะ ท่าที สีลา ความเคลื่อนไหวขององค์ประกอบต่างๆ แม่บท หมายถึง ส่วนก้านของต้นไม้ที่ขัดกันเป็นเกลียวพันกันไป จากแนวคิดของแม่ลายมีหลักการออกแบบลวดลายโดยการสร้างรูปมาตรฐานต้นแบบ (Motif) สรุปได้ดังนี้

การสร้างรูปมาตรฐานต้นแบบ (Motif) หมายถึงการออกแบบรูปทรงใดรูปทรงหนึ่งที่มีลักษณะที่เรียบง่ายขึ้นเพียง 1 รูป แต่สามารถผูกเป็นลวดลายอื่นๆ ต่อไปได้อีกจำนวนมากดังนี้

1) การเรียงลำดับ (Translation in Steps) เป็นการนำลวดลายต้นแบบนั้นมาเรียงลำดับในลักษณะของการซ้ำของรูปร่าง (Repetition)

2) การสลับภาพซ้ายขวา (Reflection about a Line) เป็นการวางลวดลายต้นแบบในลักษณะสะท้อนผ่านกระจกเงา

3) การหมุนรอบจุด (Rotation about a Point) เป็นการวางลายต้นแบบรอบจุดศูนย์กลางจุดหนึ่ง ในลักษณะของภาพหมุน อาจวางซ้ำกัน 2-8 ชั้น ซึ่งจะให้ลักษณะที่แตกต่างกันออกไป

4) การสลับซ้ายขวา และหมุนรอบจุด (Reflection and Rotation) เป็นการวางลายต้นแบบวางสลับซ้ายขวา ในขณะที่เดียวกันก็นำมาวางรอบจุดศูนย์กลาง

5) การสลับซ้ายขวาและเรียงลำดับ (Reflection and Translation) เป็นการวางแบบโดยการสลับซ้ายขวาก่อน แล้วจึงมาเรียงลำดับอีกครั้งภาพที่ได้จะเหมือนภาพที่สะท้อนจากผิวน้ำ

6) การหมุนรอบจุดและเรียงลำดับ (Rotation and Translation) เป็นการนำต้นแบบ 2 ชั้นมาวางรอบจุด แล้วนำมาเรียงลำดับกันอีกครั้งหนึ่ง ภาพที่ได้จะตรงข้ามกับภาพที่สะท้อนจากกระจก

7) การเรียงลำดับสลับจังหวะ (Reflection and Alternate) เป็นการนำแบบมาเรียงลำดับ และสะท้อนกลับลงมาด้านล่างในลักษณะสลับฟันปลา ซึ่งจะให้ลวดลายที่แตกต่างกันไปจากการเรียงลำดับปกติ

8) การผสมระหว่างเรียงลำดับ สลับซ้ายขวา และหมุนรอบจุด (Reflection, Rotation and Translation) เป็นการออกแบบลวดลายด้วยวิธีการผสมผสานหลักการต่างๆ ในเบื้องต้นเพื่อสร้างเป็นลวดลายชิ้นใหม่

2.4.6.2 การใช้จังหวะ (Rhythm) จังหวะที่ดีจะช่วยให้ผลงานการออกแบบดูเป็นระเบียบ เรียบง่าย และน่าสนใจ ซึ่งลักษณะของการเกิดจังหวะนั้น ชะลูด นิ่มเสมอ (2539 : 148) ได้กำหนดไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) เกิดจากการซ้ำของหน่วยหรือการสลับกันของหน่วยกับช่องไฟ

2) เกิดจากการเลื่อนไหลต่อเนื่องกันของเส้น รูปทรง น้ำหนัก หรือสี จากการเกิดจังหวะทั้ง 2 ประการข้างต้น สามารถนำมาสร้างเป็นลวดลายหลายวิธีการดังนี้

- การซ้ำจังหวะเท่ากัน คือ การกำหนดหน่วยตั้งตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป ให้มีระยะห่างระหว่างหน่วยเท่าๆกัน เป็นการกำหนดช่องไฟให้มีช่องว่างระหว่างหน่วยเท่ากัน เป็นการจัดจังหวะนั่นเอง ซึ่งหน่วยดังกล่าวสามารถเลือกได้หลายทาง เช่น เส้น สี รูปร่าง เป็นต้น

-การซ้ำจังหวะไม่เท่ากัน คือ การจัดจังหวะของหน่วยให้มีช่องไฟหรือรูปแบบของหน่วยให้มีความแตกต่างกัน ทำให้ลวดลายดูแปลกตา มีการเคลื่อนไหว และน่าสนใจ

-การซ้ำจังหวะสลับกัน คือ การจัดจังหวะที่มีรูปแบบอย่างน้อยสองชุดขึ้นไปให้มีลักษณะที่แตกต่างกัน จัดวางสลับกัน ซึ่งจะมีระยะห่างเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้

-การซ้ำจังหวะโดยการเน้นหรือพัก คือการกำหนดหน่วยที่ต้องการขึ้นตั้งแต่หนึ่งหน่วยขึ้นไป แล้วจัดวางจังหวะให้มีระยะห่างเท่าๆกัน โดยมีการเน้นให้มีความแตกต่างขึ้นในหน่วยนั้นๆ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การทำให้ค่าน้ำหนักที่จุดเน้นต่างจากจุดอื่น การใช้ลักษณะผิวให้เกิดความแตกต่าง หรือการใช้สีให้เกิดความแตกต่าง เป็นต้น

-การซ้ำจังหวะโดยสร้างความแตกต่าง คือ การกำหนดหน่วยที่มีความแตกต่างกันตั้งแต่สองหน่วยขึ้นไปมาจัดวางในลักษณะซ้ำๆกัน แต่มีรูปแบบที่แตกต่างกันซึ่งสามารถสร้างในลักษณะเดียวกัน หรือเป็นชุดก็ได้ โดยอาจมีการจัดในลักษณะการจัดจังหวะแบบต่อเนื่อง คือ การจัดจังหวะของหน่วยแต่ละชนิดให้มีความต่อเนื่องกัน ทำให้เกิดความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นการลำดับขั้นของเส้น สี รูปทรง หรือน้ำหนัก จะทำให้ลวดลายมีความรู้สึกเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง

-การจัดจังหวะแบบทับซ้อน คือ การจัดจังหวะของหน่วยแต่ละหน่วยให้มีลักษณะทับซ้อนโดยเส้นระยะห่างเท่ากัน หรือไม่เท่ากันมาประกอบในทิศทางที่ต่างกัน เช่น จากบนลงล่าง หรือ จากซ้ายไปขวา ทำให้ลวดลายมีลักษณะที่หลากหลายขึ้น

-การจัดจังหวะแบบเส้นไหล คือ การจัดจังหวะของหน่วยให้มีความต่อเนื่องเส้นไหลไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหวในตัวลวดลาย

-การจัดจังหวะแบบเปลี่ยนทิศ คือ การปรับเปลี่ยนทิศทางของรูปร่างรูปทรงให้แปลกไปจากกลุ่ม ซึ่งอาจเปลี่ยนทิศทางจากซ้ายไปขวา หรือบนไปล่าง เป็นต้น

2.4.6.3 การใช้รูปและพื้น คือ การสร้างลวดลายโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของรูปและพื้น ให้มีความประสานกลมกลืนกันจนแยกไม่ออกกว่าส่วนใดคือรูป ส่วนใดคือพื้น ทำให้ลวดลายมีความกลมกลืนลงตัวกับผลงานที่ออกแบบ

2.4.6.4 การใช้การลดหลั่น คือ การจัดวางหน่วยในการสร้างลวดลายให้มีลักษณะลดหลั่นกันไปโดยใช้รูปแบบที่ซ้ำๆกันมาจัดวางให้เกิดการลดหลั่นด้วยขนาดจากใหญ่ไปหาเล็ก หรือเล็กไปหาใหญ่สลับกันแล้วแต่ลักษณะของผลงาน ซึ่งในการลดหลั่นนี้อาจใช้ค่าน้ำหนักสีช่วยให้เกิดมิติเพิ่มขึ้นก็ได้

2.4.6.5 การใช้ตาราง คือ การจัดลวดลายให้อยู่ภายในกรอบของตาราง หรือเกิดจากการเชื่อมต่อระหว่างกลุ่มของตาราง โดยการกำหนดตารางเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า

2.4.6.6 การใช้ความใกล้ชิด คือ การจัดวางหน่วยต่างๆที่ต้องการให้ดูเหมือนว่า แต่ละหน่วยเป็นของกันและกัน จะขาดหน่วยใดหน่วยหนึ่งมิได้ ลวดลายโดยรวมจะมีลักษณะป็นกลุ่มไม่กระจัดกระจายไปคนละทิศละทางทำให้มีเอกภาพ และเกิดการรับรู้โดยรวมได้เป็นอย่างดี

2.4.6.7 การใช้หลักการต่อสาย คือ การจัดวางระบบของสายให้สอดคล้องกับพื้นที่ว่าง โดยมีการวางแผนอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อความเหมาะสมกับผลงานที่ออกแบบซึ่งในที่นี่จะกล่าว เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายผ้าบาติก ดังต่อไปนี้

- การต่อสายแบบแนวนอน เป็นการเอาแม่ลาย มาเรียงต่อกันเป็นแนวนอน ไปเรื่อยๆจนสิ้นสุดงาน หากมีที่ว่างก็ให้เพิ่มแถวอีก
- การต่อสายแบบแนวตั้ง เป็นการนำเอาแม่ลายมาวางเรียงต่อกันในลักษณะ แนวตั้งเป็นแถวยาวลงมาจนสิ้นสุดงาน

2.4.7 หลักการจัดองค์ประกอบทางศิลปกรรม

โดยทั่วไป หลักการออกแบบสิ่งใดก็ตามมาจากพื้นฐานการจัดการองค์ประกอบหรือ ทศนธาตุทางศิลปกรรมในการสร้างสรรค์ฟอร์ม ซึ่งมาจากเนื้อหาในลักษณะหรือประเด็นใดประเด็น หนึ่ง ฟอร์มแต่ละประเภทจำเป็นต้องใช้หลักการที่ต่างกันออกไปแต่อยู่ภายใต้หลักการจัด องค์ประกอบทางศิลปกรรมและการออกแบบ ซึ่งนำมาเรียบเรียงใช้เฉพาะกรณี สำหรับการวิจัยนี้ กล่าวถึง 7 หลักการ (เยาวเรศ รัตนอักษรศิลป์.2546:34-36)

2.4.7.1 ความประสานกลมกลืน (Harmony)

หมายถึง การประกอบสิ่งอันเป็นองค์ประกอบหรือทศนธาตุให้มีลักษณะอย่าง เดียวกัน เพื่อความมีเอกภาพ หรือดูสภาพอย่างต่อเนื่องด้วยการซ้ำ (Repetition) เช่น ถ้าเป็นสีก็ เป็นสีที่อยู่ในระดับเดียวกัน ถ้าเป็นเส้นก็จะมีลีลาความเคลื่อนไหวเกือบเป็นอย่างเดียวกัน บางกรณี เพื่อเสริมความแย้งกัน หรือความหลากหลายหลาย ด้วยการสร้างจังหวะ (Rhythm) ความประสาน กลมกลืนที่บรรลุผลสูงสุดอาจมาจากเพียงการเปลี่ยนแปลงเพียงค่าน้ำหนักของสีในองค์ประกอบ

2.4.7.2 ความหลากหลาย (Varity)

หมายถึง ความหลายอย่างต่างชนิดที่รวมความว่า เพื่อให้เกิดความน่าสนใจถึง ความแตกต่างกันด้วยหลักการสร้างความขัดกัน(Contrast) เพื่อให้เกิดความมีชีวิต ความน่าสนใจมากขึ้น หรือความวิจิตรเพื่อให้เกิดความซับซ้อน ตัวอย่างวิเคราะห์กว่าความคิดธรรมดา และการเน้น ระยะเวลาเกิดจากการสร้างความขัดแย้งที่มาจากการเล่นทอน หรือการสร้างความถี่ให้กับองค์ประกอบ

2.4.7.3 ดุลยภาพ (Balance)

การนำความสมดุลมาใช้ในงานออกแบบนั้น หมายถึง การวางและการจัด ระเบียบภายในภาพ ทำให้เกิดภาพที่ให้ความรู้สึกมั่นคง มีการทรงตัวที่ดี ไม่น้อมถ่วงไปทางใดทาง หนึ่งโดยมีแกนสมมุติ (Axis) ทำหน้าที่แบ่งภาพเป็นซ้าย - ขวาหรือบน - ล่าง การเท่ากันนี้อาจจะไม่ เท่ากันจริงก็ได้แต่จะเท่ากันในความรู้สึก หลักการจัดภาพให้เกิด ความสมดุลแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1) ความสมดุลสองข้างเท่ากัน (Symmetrical Balance) หรือ (Formal Balance) หมายถึงการจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะไว้สองข้างแกนสมมุติ ให้ มีรูปแบบเหมือนกันเหมือนกระจกเงา ทำให้เกิดความมั่นคง จริงจัง น่าเชื่อถือ

2) ความสมดุลสองข้างไม่เท่ากัน (Asymmetrical Balance) หรือ (Informal Balance) หมายถึงความสมดุลที่ไม่เท่ากันอย่างแท้จริง แต่ดูจากเส้นแกนสมมุติแล้ว ให้ความรู้สึกเท่ากันจากน้ำหนักโดยรวม แต่มีรูปร่างและรูปทรงทั้งสองข้างไม่เท่ากัน ความสมดุลในลักษณะนี้นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง เพราะสามารถสร้างอารมณ์และให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวได้เป็นอย่างดี รวมทั้งไม่มีหลักเกณฑ์บังคับตายตัวในการวางองค์ประกอบในส่วนต่าง ๆ ของภาพ

2.4.7.4 สัดส่วน (Proportion)

สัดส่วน หมายถึง ความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมระหว่างขนาดของ องค์ประกอบที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดที่อยู่ในรูปทรงเดียวกันหรือระหว่างรูปทรง และรวมถึง ความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายด้วย ซึ่งเป็นความพอเหมาะพอดี ไม่มากไม่น้อย ขององค์ประกอบทั้งหลายที่นำมาจัดรวมกัน ความเหมาะสมของสัดส่วนอาจ พิจารณาจากคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) สัดส่วนที่เป็นมาตรฐาน จากรูปลักษณะตามธรรมชาติ ของ คน สัตว์ พืช ซึ่งโดยทั่วไป ถือว่า สัดส่วนตามธรรมชาติ จะมีความงามที่เหมาะสมที่สุด หรือจากรูปลักษณะที่เป็น การ สร้างสรรค์ของมนุษย์ เช่น Golden Section เป็นกฎในการสร้างสรรค์รูปทรงของกรีก ซึ่งถือว่า "ส่วนเล็กสัมพันธ์กับส่วนที่ใหญ่กว่า ส่วนที่ใหญ่กว่าสัมพันธ์กับส่วนรวม" ทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างลงตัว

2) สัดส่วนจากความรู้สึก โดยที่ศิลปะนั้นไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อความงามของรูปทรงเพียง อย่างเดียว แต่ยังสร้างขึ้นเพื่อแสดงออกถึง เนื้อหา เรื่องราว ความรู้สึกด้วย สัดส่วนจะช่วย เน้นอารมณ์ ความรู้สึก ให้เป็นไปตามเจตนาอารมณ์ และเรื่องราวที่ศิลปินต้องการ ลักษณะเช่น นี้ ทำให้งานศิลปะของชนชาติต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกัน เนื่องจากมีเรื่องราว อารมณ์ และ ความรู้สึกที่ต้องการแสดงออกต่าง ๆ กันไป เช่น กรีก นิยมในความงามตามธรรมชาติเป็น อุดมคติ เน้นความงามที่เกิดจากการประสานกลมกลืนของรูปทรง จึงแสดงถึงความเหมือน จริงตามธรรมชาติ ส่วนศิลปะแอฟริกันดั้งเดิม เน้นที่ความรู้สึกทางวิญญาณที่น่ากลัว ดังนั้น รูปลักษณะจึงมีสัดส่วนที่ผิดแผกแตกต่างไปจากธรรมชาติทั่วไป

2.4.7.5 ความโดดเด่น (Dominance)

การเน้น หมายถึง การกระทำให้เด่นเป็นพิเศษกว่าธรรมดา ในงานศิลปะ จะต้องมีส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือจุดใดจุดหนึ่ง ที่มีความสำคัญกว่าส่วนอื่น ๆ เป็นประธานอยู่ ถ้าส่วนนั้นๆ อยู่ปะปนกับ ส่วนอื่น ๆ และมีลักษณะเหมือน ๆ กัน ก็อาจถูกกลืน หรือ ถูกส่วนอื่นๆที่มีความสำคัญน้อยกว่าบดบัง หรือแย่งความสำคัญ ความน่าสนใจไปเสียงานที่ไม่มีจุดสนใจ หรือประธาน จะทำให้ดูน่าเบื่อ เหมือนกับลวดลายที่ถูกจัดวางซ้ำกันโดยปราศจากความหมาย หรือเรื่องราวที่น่าสนใจดังนั้น ส่วนนั้นจึงต้องถูกเน้น ให้เห็นเด่นชัดขึ้นมา เป็นพิเศษกว่าส่วนอื่น ๆ ซึ่งจะ ทำให้ผลงานมีความงาม สมบูรณ์ ลงตัว และน่าสนใจมากขึ้น การเน้นจุดสนใจสามารถทำได้ 3 วิธี

1) การเน้นด้วยการใช้องค์ประกอบที่ตัดกัน (Emphasis by Contrast) สิ่งที่แตกต่างกันไปจากส่วนอื่นๆ ของงาน จะเป็นจุดสนใจ ดังนั้น การใช้องค์ประกอบที่มีลักษณะ แตกต่าง หรือขัดแย้ง กับส่วนอื่น ก็จะทำให้เกิดจุดสนใจขึ้นในผลงานได้ แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาลักษณะความแตกต่างที่นำมาใช้ด้วยว่า ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันในส่วนรวม และทำให้นเนื้อหาของงานเปลี่ยนไปหรือไม่ โดยต้องคำนึงว่า แม้มีความขัดแย้ง แตกต่างกันในบางส่วน และในส่วนรวมยังมีความกลมกลืนเป็นเอกภาพเดียวกัน

2. การเน้นด้วยการด้วยการอยู่โดดเดี่ยว (Emphasis by Isolation) เมื่อสิ่งหนึ่งถูกแยก ออกไปจากส่วนอื่น ๆ ของภาพ หรือกลุ่มของมัน สิ่งนั้นก็จะเป็นจุดสนใจ เพราะเมื่อ แยกออกไปแล้วก็จะเกิดความสำคัญขึ้นมา ซึ่งเป็นผลจากความแตกต่าง ที่ไม่ใช่แตกต่างด้วยรูปลักษณะ แต่เป็นเรื่องของตำแหน่งที่จัดวาง ซึ่งในกรณีนี้ รูปลักษณะนั้นไม่ จำเป็นต้องแตกต่างจากรูปอื่น แต่ตำแหน่งของมันได้ตั้งสายตาออกไป จึงกลายเป็น จุดสนใจขึ้นมา

3. การเน้นด้วยการจัดวางตำแหน่ง (Emphasis by Placement) เมื่อองค์ประกอบ อื่น ๆ ขึ้นมายังจุดใด ๆ จุดนั้นก็จะเป็นจุดสนใจที่ถูกเน้นขึ้นมา และการจัดวางตำแหน่งที่ เหมาะสม ก็สามารถทำให้จุดนั้นเป็นจุดสำคัญขึ้นมาได้เช่นกัน พึงเข้าใจว่า การเน้น ไม่จำเป็นต้องต้องชี้แนะให้เห็นเด่นชัดจนเกินไป สิ่งที่จะต้อง ระวังคืออยู่เสมอ คือ เมื่อจัดวางจุดสนใจแล้ว จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้สิ่งอื่นมา ดึงความสนใจออกไป จนทำให้เกิดความสับสน การเน้น สามารถกระทำได้ด้วยองค์ ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะ ไม่ว่าจะเป็น เส้น สี แสง-เงา รูปร่าง รูปทรง หรือ พื้นผิว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการในการนำเสนอของศิลปินผู้สร้างสรรค์

2.4.7.6 ความเคลื่อนไหว (Movement)

ความเคลื่อนไหวมาจากเส้น รูปร่างที่เป็นจังหวะ มีทิศทางที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องกัน ทำให้เกิดจังหวะ และถ้าจัดจังหวะให้แตกต่างกันออกไป ด้วยการเว้นช่วง หรือสลับช่วง ก็เกิดลวดลาย ที่แตกต่างกันออกไป ได้อย่างมากมาย แต่จังหวะของลายเป็นจังหวะอย่างง่าย ๆ ให้ความ รู้สึกเพียงผิวเผิน และเบื่อง่าย เนื่องจากขาดความหมาย เป็นการรวมตัวของสิ่งๆ เหมือนกัน แต่ไม่มีความหมายในตัวเอง จังหวะที่น่าสนใจและมีชีวิต ได้แก่ การเคลื่อนไหวของ คน สัตว์ การเติบโตของพืช การเดินร่ำ เป็นการเคลื่อนไหวของโครงสร้างที่ให้ความบันเทิงใจ ในการสร้างรูปทรงที่มีความหมาย

2.4.7.7 การทำองค์ประกอบให้สัมพันธ์ผลสูงสุด

หมายถึง การสร้างองค์ประกอบทางความคิด ความรู้สึก เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในผลงานซึ่งอาจมาจากหลายกรณี เช่น การทำให้เหลือเฉพาะสิ่งๆ จำเป็น เพื่อการทำความเข้าใจที่ง่าย ชัดเจนตามแนวคิด ประเด็นเนื้อหาตามแต่ลักษณะงาน หรืออาจเกิดจากการลด ตัด ทอน เพิ่มเติม เพื่อความเข้าใจในผลงานอย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.4.8 สีสันทับลวดลาย

2.4.8.1 ทฤษฎีวงจรสี

เรื่องของสีถือเป็นหลักหรือความรู้เบื้องต้นที่นักออกแบบควรรู้ศึกษาหลายๆ แนวทาง สีมีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์ คือมีอำนาจบันดาลให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ ได้ตามอิทธิพลของสี (ฉัตรชัย อรรถปักษ์ , 2550 : 73)

โสรัจจ์ นันทวัชรวิบูลย์ (2545:73) กล่าวว่าองค์ประกอบสีในงานออกแบบนั้น มีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ สี, เนื้อสี (Hue) น้ำหนักสี (Value) และ ความสดของสี (Intensity)

สี, เนื้อสี (Hue) คือ ความแตกต่างของสีบริสุทธิ์แต่ละสี ว่าเป็นสีอะไร เช่น แดง เหลือง เขียว ฯลฯ ตามวงจรสี ดังต่อไปนี้

1) แม่สี หรือสีปฐมภูมิ (Primary Colours) มี 3 สี เป็นสีต้นกำเนิดของสีอื่นๆ ได้แก่ สีแดง, สีเหลือง, สีน้ำเงิน

2) สีขั้นที่ 2 หรือสีทุติยภูมิ (Secondary Colours) เป็นสีที่เกิดจากการผสมกันระหว่างแม่สี 2 สี ได้แก่ สีส้ม, สีเขียว, สีม่วง

3) สีขั้นที่ 3 หรือสีตติยภูมิ (Tertiary Colours) เป็นสีที่เกิดจากการผสมแม่สีและสีขั้นที่ 2 สี ได้แก่ สีส้ม-แดง , สีส้ม-เหลือง, สีเขียว-เหลือง , สีเขียว-น้ำเงิน , สีน้ำเงิน-ม่วง , สีม่วง-แดง

2.4.8.2 หลักการใช้สีในการออกแบบลวดลาย

1) วรรณะสี (Tone) คือกลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน มี 2 กลุ่ม คือ

- วรรณะร้อน (Warm Tone) คือกลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกร้อนแรงกระตุ้นประสาทสายตา เกิดความกระปรี้กระเปร่า และอบอุ่น มีสีแดงเป็นสีหลัก ประกอบด้วย 6 สี คือ สีเหลือง สีส้มเหลือง สีส้ม สีส้มแดง สีแดงและสีม่วง

- วรรณะเย็น (Cool Tone) คือกลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกสงบ เย็นตา ความสดชื่น ความคิดฝัน และเรียกร้อย มีสีน้ำเงินเป็นสีหลัก สีเย็นในวงสีประกอบด้วย 6 สี คือ สีม่วง สีม่วงน้ำเงิน สีน้ำเงิน สีเขียวน้ำเงิน สีเขียว และสีเขียวเหลือง

การใช้สีร้อนหรือเย็นในสัดส่วนที่เหมาะสม หากใช้สีร้อนเป็นสีหลักควรใช้สีเย็นเป็นสีรอง ในทางกลับกันหากใช้สีเย็นเป็นสีหลักก็ควรใช้สีร้อนเป็นรอง อัตราส่วนสีหลักต่อสีรองประมาณ 75% ต่อ 25% หากใช้ในสัดส่วนร้อนเย็นเท่ากันจะทำให้ดูตัดกันรุนแรง

2) ค่าน้ำหนักสี (Value) คือ ความมืดหรือความสว่างของสี การปรับเปลี่ยนน้ำหนักของสีให้มีความต่างกันของน้ำหนักทำให้เกิดมิติกับรูปทรง สามารถนำมาเรียงต่อกันตามลำดับความอ่อนแก่ให้เกิดค่าความสว่างที่แตกต่างกัน เรียกว่า ค่าน้ำหนักสีของแสง (Brightness)

3) ความสดของสี (Intensity) หมายถึง ความจัดหรือความบริสุทธิ์ของสี สีที่ถูกผสมด้วยสีอื่นจะมีค่าสีที่ลดลง เพื่อลดความฉูดฉาดของสี หรือเรียกว่า “ การเบรคสี” สีบริสุทธิ์จะ

มีความสดใสมากหากสีนั้นอยู่ท่ามกลางสีหม่น คักดีชัย เกียรตินาคินทร์ (2533 : 280) กล่าวไว้ใน อ้อยทิพย์ พลศรี (2545 : 78)

4) สีเอกรงค์ (Monochrome) หมายถึง การใช้สีใดสีหนึ่งเพียงสีเดียวในผลงานแล้วเพิ่มหรือลดค่าของสีให้เกิดค่าน้ำหนักอ่อน-แก่ตามต้องการ หรืออาจใช้แม่สีเป็นสีหลักและมีสีอื่นประกอบอยู่ด้วยไม่เกิน 5 สีโดยนับเรียงชิดกันในวงสี สีเอกรงค์จะไม่มี การตัดกันในโครงสีของ ลวดลายที่ออกแบบ การใช้สีเอกรงค์จะให้ลวดลายมีความกลมกลืนงดงาม

5) สีกลมกลืน (Harmony) หมายถึง กลุ่มสีที่ปรากฏในผลงานมีสภาพ ส่วนรวมที่ให้ความรู้สึกที่ไม่บาดตา มีน้ำหนักความเข้มใกล้เคียงกัน หรือ คือสีที่อยู่ใกล้กันในวงจรสี หรือสีข้างเคียงใช้ได้ตั้งแต่ 2 – 6 สี จะทำให้ลวดลายเกิดการผสมผสานสีสวยงามน่าดู แต่ไม่ควรเกิน 6 สีเพราะสีที่ 7 จะเป็นสีที่ตรงข้ามกับสีที่ 1 ผลงานที่ออกมาจะขาดความกลมกลืน

6) สีส่วนรวม (Tonality) หมายถึง สีหนึ่งสีใดที่มีอิทธิพลครอบงำสีอื่นๆ ที่อยู่ ใกล้เคียงกันหรือผลงานเดียวกันให้เกิดความรู้สึกคล้ายตามไปกับสีนั้น

7) สีตัดกัน (Discord) หมายถึงสีที่อยู่ตรงข้ามในวงจรสี หรือเป็นคู่สีที่ไม่มี เนื้อสีผสมอยู่ในกันและกัน จึงมีลักษณะที่ตัดกันหรือขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ต้องใช้ระวางเพื่อให้ผลงาน เกิดความเป็นเอกภาพและดูไม่ขัดตาจนเกินไป

8) ระยะเวลาของสี (Perspective of Colour) หมายถึง สีที่เปล่งค่าความเข้ม ต่างกันเกิดความรู้สึกมิติความตื้น-ลึกไม่เท่ากัน คือ ระยะเวลา ระยะเวลา กลาง ระยะเวลา หลัง

2.4.8.3 สื่กับอิทธิพลของสีที่มีต่อมนุษย์

สีมีความหมายในตัวเองสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาที่ผ่านไป แต่ ควรเรียนรู้ความหมายของสีหลักๆ ซึ่งเป็นความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจตรงกันเพื่อใช้สื่อความหมายใน การออกแบบระดับหนึ่ง สีที่เป็นสีเดียวกันอาจมีอิทธิพลต่อคนต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม ว่าได้เคยมีประสบการณ์เดิมเป็นอย่างไร เป็นแง่บวกหรือแง่ลบ ดังนั้นแต่ละคนอาจเกิดอารมณ์ แตกต่างกันไปเมื่อมองเห็นสีเดียวกัน (ดิชนีย์ สิงหวิเศษ . 2553)

- 1) สีแดงให้ความหมายถึง ความร้อน พลัง ความแรง เป็นสีมงคลของชาวจีน
- 2) สีเหลืองให้อารมณ์ของความสดใส ปลอดภัย โปร่ง แสดงออกถึงสามัญสำนึก

การมองโลกในแง่ดี

- 3) สีส้ม ให้ความรู้สึกดีดังุด ทันสมัย สดใส กระฉับกระเฉง มีพลัง
- 4) สีเขียว มีหลายโทนให้ความรู้สึกถึงธรรมชาติ ความเย็นสบาย สบายตา
- 5) สีม่วง ให้ความรู้สึกหนักแน่น มีเสน่ห์ ซ่อนเร้น ปกปิด
- 6) สีชมพู ให้ความรู้สึกถึงความอ่อนหวาน นุ่มนวล ความรัก วัยรุ่น ผู้หญิง
- 7) สีน้ำตาล ให้ความหมายถึงความสงบ เรียบ ความเป็นผู้ใหญ่ ความเก่าแก่
- 8) สีฟ้า ให้ความรู้สึกโปร่งโล่งสบายตา ความนุ่มนวล ความสุขสบาย

- 9) สีเทา ให้ความรู้สึกธรรมดา ถ้าเป็นเสื้อผ้าให้ความรู้สึกสง่างามเข้ากับทุกสี
 10) สีดำ มาจากความมืด ลึกลับ น่าเกรงกลัว ส่งผลให้สีอื่นเด่นชัด

2.4.9 ความบันเทิงใจของการออกแบบลวดลาย

ในการออกแบบลวดลาย ผู้ออกแบบต้องมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบพื้นฐานในการออกแบบเป็นอย่างดีเสียก่อน ได้แก่ ความบันเทิงใจ มีความสำคัญต่อกระบวนการ ในการออกแบบมาโนช กงกะนันท์ (2538 : 36) ได้กล่าวสรุปแหล่งที่มาของต้นกำเนิดหรือความบันเทิงใจไว้ดังนี้

2.4.9.1 รูปแบบจากจินตนาการ (Form of Imagine)

คำว่า จินตนาการ อารี สุทธิพันธุ์ (2519:45) ให้ความหมายว่า จินตนาการเป็นผลมาจากการรับรู้ตามประสาทสัมผัสต่างๆ ของมนุษย์ จากการสั่งสมของความรู้ทั้งหมด นักออกแบบส่วนใหญ่นอกจากการมีความรู้ มีประสบการณ์แล้วจำเป็นต้องมีจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์ด้วย ชะลูด นิ่มเสมอ (2538:308) กล่าวว่า จินตนาการคือพลังจิตที่สร้างภาพขึ้นใหม่ในใจ นำพียงพอใจว่าสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ เป็นภาพขึ้นในสำนึก

2.4.9.2 รูปแบบจากธรรมชาติ (Form of Nature)

ธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมสิ่งแรกที่มีมนุษย์ได้นำมาเป็นแนวคิดในการเริ่มดำเนินงานสร้างสรรค์งานออกแบบ มนุษย์ได้แสวงหาความจริงและความงามที่ซ่อนเร้นอยู่ในธรรมชาติ เพื่อสนองทางด้านอารมณ์และจิตใจ สิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล (2529 : 24) ความบันเทิงใจที่เกิดจากธรรมชาตินั้นมีอยู่ 2 ทางคือ การสัมผัสทางตรงด้วยตนเอง เห็นด้วยตนเอง ก็จะเกิดความบันเทิงใจขึ้นมาในขณะนั้น และการสัมผัสทางอ้อมไม่เห็นหรือรับรู้จากของจริง เช่น เห็นจากภาพถ่าย หนังสือ โทรทัศน์ และวีดิทัศน์ ส่วนรูปแบบจากการออกแบบจะมีลักษณะเหมือนจริงตามธรรมชาติ หรือบิดเบือนไปจากเดิมก็ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของผู้ออกแบบ ลวดลายในธรรมชาติมีมากมายที่เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์รูปแบบลวดลายต่างๆ เช่น ลวดลายสีสันจากส่วนต่างๆของ พืชชนิดต่างๆ เช่น ใบไม้ เปลือกไม้ กิ่งก้าน ราก ดอก และผล เป็นต้น ลวดลายจากสัตว์ชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ หรือสัตว์ปีก ในส่วนต่างๆของสัตว์ดังกล่าวมักจะมีลวดลายที่สวยงามและแปลกตา ลวดลายจากวัตถุธรรมชาติ เช่น ก้อนหิน ดิน ทราย แร่ธาตุชนิดต่างๆ ซึ่งมีลวดลายและสีที่หลากหลาย ลวดลายจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ลักษณะการทับซ้อนของโซดหิน การเรียงตัวหรือลักษณะของภูเขา ลักษณะของแหล่งน้ำ เป็นต้น

2.4.9.3 รูปแบบจากวัฒนธรรม

ศิริพร ปีเตอร์ (2550 : 87) กล่าวว่า วัฒนธรรม (Culture) หมายถึงวิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม แบบแผนการประพฤติและการแสดงในสมาชิกของสังคม และเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม ซึ่งสามารถเรียนรู้ ถ่ายทอดและปฏิบัติตามอย่างกันได้องค์ประกอบของวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1) สัญลักษณ์ตัวแทน (Symbols) ในที่นี้หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่ในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมซึ่งสื่อความหมายให้สมาชิกในสังคมนั้นๆ มีความเข้าใจในความหมายตรงกันว่าเป็น ตัวแทนของสิ่งที่ดีและไม่ดีบางครั้ง มนุษย์ได้ใช้สิ่งที่มีตัวตนและจับต้องได้เป็นตัวแทนของสิ่งที่จับต้อง ไม่ได้ เช่น คนไทยใช้ผลไม้แต่ละชนิดเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของแต่ละฤดูกาล ช้าง ดอกคูณ และ ศาลาไทย เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติของไทย (ศิริพร ปีเตอร์, 2550 : 85) ภาพสัญลักษณ์ มนุษย์ สร้างขึ้นมาเป็นลักษณะแทนสิ่งที่เรามองเห็นจริง ทำให้ดูง่ายขึ้นและมีความหมายชัดเจนด้วย องค์ประกอบให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเรียบง่าย และสื่อ ความหมายชัดเจน (โสรัชย์ นันทวัชรวิบูลย์ .2545:199)

2) ภาษา (Language) ภาษาเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่สำคัญต่อมนุษย์ในแต่ละ สังคม เพราะภาษาช่วยให้สมาชิกในสังคมสามารถสื่อสารกันได้อย่างชัดเจน และทุกประเทศล้วนมี ภาษาใช้เป็นของตนเองเพื่อแสดงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง

3) ค่านิยม (Values) และ ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม เป็นความคิดของ คนในสังคมเกี่ยวกับการกำหนดสิ่งที่สำคัญและสิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งค่านิยมได้ถูกการกำหนดบนรากฐาน ของสิ่งที่คนในสังคมต้องการมากที่สุด ถูกต้องและดีที่สุดส่วน ความเชื่อ ที่ทุกคนในสังคมเชื่อว่า ถูกต้องและเป็นสิ่งที่ควรกระทำ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการรับวัฒนธรรมจากต่างชาติ จึงทำให้ค่านิยมของ คนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป เพราะผู้ใช้ผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณภาพสูงกว่าผลิตภัณฑ์ที่มีราคาถูกกว่า

4) บรรทัดฐาน (Norm) บรรทัดฐานหมายถึง กฎ หรือสิ่งที่คนในสังคม คาดหวังจากสมาชิกภายในสังคม ดังนั้นบรรทัดฐานของสังคมจึงคาดหวังที่จะให้คนในสังคมมีความ ประพฤติและความคิดสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เช่น มีความเคารพต่อผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุ ดังนั้นในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อคนในสังคมจึงอยู่บนบรรทัดฐานที่คนในสังคมคาดหวังและ ยอมรับจึงจะเป็นที่ต้องการของตลาดนั้นๆ

5) วัตถุทางวัฒนธรรม (Material Culture) และ เทคโนโลยี (Technology) วัตถุทางวัฒนธรรม ในที่นี้หมายถึง ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ที่จับต้องได้และถูกใช้ เป็นสังคมนั้นตามประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ในวัฒนธรรมการกิน การอยู่ และการทำงาน ส่วนคำ ว่า เทคโนโลยี ในที่นี้หมายถึง วิธีการหรือสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้และภูมิปัญญาของคนใน สังคมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน เช่น เทคโนโลยีในการย้อมผ้าด้วยสี ธรรมชาติ

6) ความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อการออกแบบ เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมี การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านสถาบันแต่ละสังคม นักออกแบบและกลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ในแต่ละสังคมล้วน ได้รับอิทธิพลและแนวความคิดจากสังคมที่ตนอาศัยอยู่ในการคิดและความรู้สึกที่มีต่อผลิตภัณฑ์และ งานออกแบบต่างๆ ดังนั้นนักออกแบบส่วนใหญ่จึงถ่ายทอดความคิดและความเชื่อในวัฒนธรรมของ ตนในงานออกแบบ ผสมผสานความคิดและความเชื่อวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเรียกว่า “Consumer Preferences”

สรุปคือ การศึกษาวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการออกแบบ เนื่องจากมนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้และรวบรวมเอาสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติที่อยู่โดยรอบมาถ่ายทอดเป็นงานออกแบบ นอกจากนั้นการดำเนินชีวิตและรูปแบบการปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานล้วนมีส่วนในการกำหนดหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยและรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์เป็นสำคัญ

2.5 การออกแบบผลิตภัณฑ์

2.5.1 ความหมายและความเข้าใจ

การออกแบบผลิตภัณฑ์ นับเป็นวิธีการหนึ่งในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์จะสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้อย่างดีเยี่ยม นักออกแบบต้องมีทั้งศาสตร์ (Science) และศิลป์ (Art) ในปริมาณที่เท่าเทียมกัน ต้องค้นหาความต้องการ (Need) ที่แท้จริงของผู้บริโภคที่มีต่อตัวผลิตภัณฑ์นั้นๆ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตขึ้นใหม่อาจเป็นลักษณะของการปรับปรุงแก้ไข เลียนแบบบางประการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เดิม หรือสร้างสรรค์คิดขึ้นมาใหม่ก็ได้ (ออสวอลด์ และสวเรศ เกตุสุวรรณ .2543)

การออกแบบ คือ การแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นการกระทำของมนุษย์ ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการแจ้งผลเป็นสิ่งใหม่ๆ มีทั้งที่ออกแบบเพื่อสร้างขึ้นใหม่ แตกต่างจากของเดิมหรือปรับปรุงตกแต่งของเดิม เป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่จะทำให้กระบวนการในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประสบผลสำเร็จในตลาดและตรงตามเป้าหมาย

งานออกแบบ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยการเลือกนำเอาองค์ประกอบมาจัดเรียงให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่ที่สามารถสนองความต้องการตามจุดประสงค์ของผู้สร้างและสามารถผลิตได้ด้วยวัสดุและกรรมวิธีการผลิตที่มีอยู่ในขณะนั้น ความต้องการของมนุษย์มีมากกว่าปัจจัย 4 เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์พยายามทำการออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อสนองความต้องการทางกายและทางใจไม่มีที่สิ้นสุด จากวิธีการดำรงชีวิต และวิทยาการทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร.2548)

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม (Handy Crafts) ผู้ออกแบบและผู้ผลิตมักเป็นคนเดียวกัน และได้สัมผัสกับผลิตภัณฑ์นั้นตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ มักสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวเข้าไปในผลงานด้วย เช่น สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นฝีมือของชาวบ้าน (Handmade) จุดประสงค์เดิมทำขึ้นเพื่อความจำเป็นในการดำรงชีวิตเสนอของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้อยู่ที่ความไม่เหมือนกันในรายละเอียดของผลงานแต่ละชิ้นเป็นงานประดิษฐ์ที่ละเอียดอ่อนที่เครื่องจักรทำได้ยาก

2.5.2 คุณประโยชน์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์

2.5.2.1 ปรับปรุงภาพลักษณ์ขององค์กร ให้เกิดความแตกต่างอย่างชัดเจนจากคู่แข่ง สะดุดตาและ ง่ายต่อการจดจำ

2.5.2.2 สร้างเอกลักษณ์สินค้าให้เกิดการรับรู้ที่ดีต่อองค์กรผ่านการใช้ผลิตภัณฑ์

2.5.2.3 รูปลักษณะผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสามารถสื่อสารกับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.2.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมให้เกิดประโยชน์ใช้สอยที่ดีขึ้นทั้งทางกายและทางจิตใจ

2.5.2.5 เพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้นเพื่อนำไปสู่การเพิ่มราคาสินค้าได้

2.5.3 ปัจจัยในการออกแบบผลิตภัณฑ์

นวนน้อย บัญวงศ์ (2539) งานออกแบบเป็นผลรวมขั้นสุดท้ายจากกระบวนการทำงานของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนาแบบดั่งนั้นงานออกแบบที่ดีจึงเกิดขึ้นจากการประสานกันอย่างรอบคอบในการรวบรวมข้อมูล การแยกแยะและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนความสามารถในการเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆในงานออกแบบเข้าด้วยกันเป็นอย่างดีจนทำให้เหลือปัญหาตกค้างอยู่น้อยที่สุด หลักเกณฑ์การพิจารณางานออกแบบโดยทั่วไปมักพิจารณาจากปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบนั้นๆ ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกสามารถสรุปปัจจัยการออกแบบ ดังนี้

2.5.3.1 ประโยชน์ใช้สอย

ประโยชน์ใช้สอยเป็นศูนย์กลางของงานออกแบบที่นักออกแบบจำเป็นต้องคำนึงเป็นประการแรก เพราะถ้านักออกแบบที่นำมาพิจารณาขาดความเหมาะสมทางการใช้สอย ตลอดจนไม่ได้ให้ความสะดวกสบายและความปลอดภัย ก็นับว่าเป็นความสิ้นเปลืองและความสูญเปล่า ประโยชน์ใช้สอยมีผลต่อการเลือกใช้ลักษณะรูปทรง วัสดุและกรรมวิธีการผลิต งานออกแบบที่ดีอย่างแท้จริงควรมีประโยชน์ใช้สอยที่ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนใช้งาน ขณะใช้งาน และภายหลังเสร็จสิ้นการใช้งานแล้ว มีลักษณะถูกต้องสอดคล้องกับสรีระส่วนที่ใช้งาน จึงไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เมื่อยล้า อันเป็นการบั่นทอนประสิทธิภาพทำงาน

2.5.3.2 ความงาม

ความงามมักเกิดขึ้นจากลักษณะโดยรวมของรูปทรง ตลอดจนการตกแต่งหน้าตาของงานออกแบบ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าด้านประโยชน์ใช้สอย ลักษณะความงามของการออกแบบควรพิจารณาตามประเภทหรือธรรมชาติเฉพาะของงานออกแบบนั้นๆ ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจึงมีหน้าที่ใช้สอยเฉพาะอย่างและผลิตขึ้นให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นงานออกแบบที่มีความงามอย่างถูกต้อง นอกจากมีลักษณะหน้าตาที่สื่อได้เหมาะสมดังกล่าวแล้ว งานออกแบบที่ดียังต้องมีลักษณะเฉพาะซึ่งสามารถสร้างความสนใจให้แก่ผู้พบเห็น มีความแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากงานออกแบบที่มีอยู่ทั่วไป

2.5.3.3 การเลือกใช้วัสดุและคุณภาพการผลิต

ในปัจจุบันนักออกแบบมีทางเลือกอย่างกว้างขวางสำหรับการนำวัสดุชนิดต่างๆตลอดจนเทคโนโลยีทางการผลิตที่มีความก้าวหน้ามาใช้กับงานออกแบบ ลักษณะการออกแบบที่ดีควรมีการเลือกใช้วัสดุให้มีความเหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอยในด้านความแข็งแรงทนทานต่อการใช้งาน

ผลิตได้ง่ายไม่ก่อให้เกิดความสูญเสีระหว่างการผลิต และเป็นกรรมวิธีที่ช่วยให้การออกแบบมีความ ประณีต เรียบร้อยปราศจากตำหนิแม้ในส่วนรายละเอียดให้สังเกตเห็นได้ ลักษณะโดยรวมที่เกิดขึ้น จากการรู้จักการเลือกใช้วัสดุและกรรมวิธีการผลิตอย่างถูกต้อง ช่วยให้งานออกมามีคุณภาพดี อันเป็น คุณค่าที่สำคัญสำหรับงานออกแบบในปัจจุบันซึ่งผู้บริโภคมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และต้องการ งานออกแบบที่มีคุณภาพสูง

2.5.3.4 ความเหมาะสมทางการตลาด ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ และการคำนึงถึง สภาพแวดล้อม

ลักษณะงานออกแบบที่ดีควรมีความสอดคล้องความต้องการทางการตลาด มีราคาที่เหมาะสมสามารถแข่งขันได้เป็นอย่างดี มีการออกแบบอย่างรอบคอบไม่ขัดกับกฎระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนระบบที่ใช้กันเป็นมาตรฐานสากลในขณะนั้น นอกจากนี้ยังเป็นงานออกแบบที่แสดงและ สำนึกความมีส่วนรับผิดชอบต่อสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ปัจจัยภายนอกเหล่านี้อาจเป็นเกณฑ์ที่ ใช้ตัดสินชี้ขาดเมื่อเปรียบเทียบกับในด้านต่างๆแล้ว

2.5.4 ขนาดสัดส่วนมนุษย์และการออกแบบ

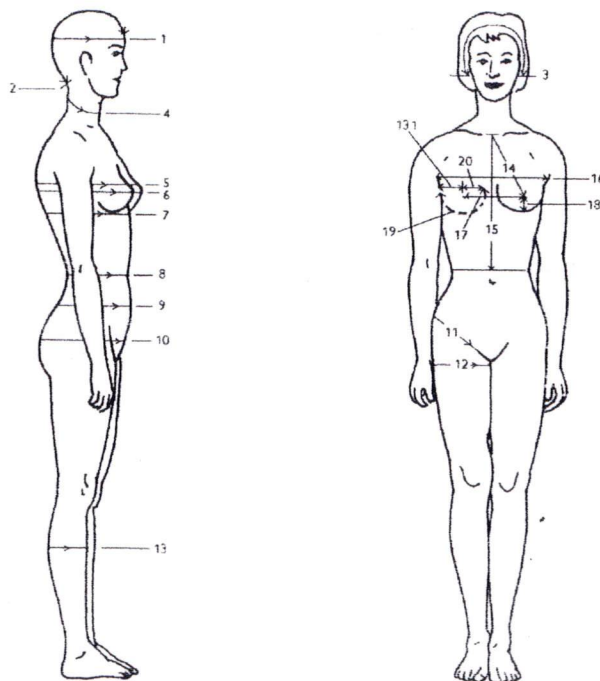
2.5.4.1 สัดส่วนมนุษย์กับการออกแบบ

ในการวิจัยนี้เป็นข้อมูลที่มุ่งเน้นการวัดขนาดสัดส่วนของร่างกายมนุษย์ในมิติ ต่างๆเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าประเภทเสื้อผ้าแต่งกายบุรุษและสตรี

คำว่าสัดส่วน (Proportion) หมายถึงความสัมพันธ์เชิงคณิตศาสตร์ของส่วนต่างๆที่มีต่อกัน และกันและมีต่อสัดส่วนโดยรวมบนร่างกายมนุษย์ และอัตราส่วนของแต่ละส่วนหรือแต่ละหน่วยที่มี ต่อส่วนอื่นๆ สัดส่วนร่างกายมนุษย์โดยเฉลี่ยแล้วมีความสูงระหว่าง 7 เท่า หรือ 7 เท่าครึ่งของความ ยาวส่วนศีรษะ และถ้ากางแขนออกทั้งสองข้างจะมีความยาวประมาณความสูงของร่างกาย (ราล์ฟ ไมเยอร์ และมะลิฉัตร เอื้ออานันท์ 2540) สัดส่วนของคนทั่วไปซึ่งสามารถเปรียบเทียบสัดส่วนได้ ไกลเคียงกันทั้งเพศหญิงและเพศชาย โดยมีช่วงความสูงตามอายุ คือ ระยะแรกเกิด จะมีสัดส่วนความ สูงประมาณ 4 ส่วน คือมีสัดส่วนความสูงเท่ากับ $\frac{1}{2}$ ของผู้ใหญ่ โดยมีกะโหลกศีรษะใหญ่ และส่วน กึ่งกลางของร่างกายจะอยู่ประมาณได้สะตือเล็กน้อย ระยะ 2 ขวบ จะมีสัดส่วนความสูงประมาณ $4\frac{1}{2}$ ส่วน ส่วนกึ่งกลางของร่างกายจะอยู่ประมาณได้สะตือเล็กน้อย ระยะ 8 ขวบจะมีสัดส่วนความสูง ประมาณ $6\frac{1}{2}$ ส่วน ส่วนกึ่งกลางร่างกายจะอยู่ประมาณอวัยวะเพศ ระยะ 14 ปี จะมีสัดส่วนความสูง ประมาณ 7 ส่วน ส่วนกึ่งกลางร่างกายจะอยู่ประมาณกระดูกหัวหน้าว ระยะวัยหนุ่ม 18 ปี จะมี สัดส่วนความสูงประมาณ $7\frac{1}{2}$ ส่วน ซึ่งเป็นวัยกำลังเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ส่วนกึ่งกลางร่างกายจะอยู่ ประมาณข้อมือหรือกระดูกหัวหน้าว ระยะวัยผู้ใหญ่ประมาณ 40 ปี จะมีสัดส่วนความสูงประมาณ $7\frac{1}{2}$ ส่วน ส่วนกึ่งกลางร่างกายจะอยู่ประมาณข้อมือหรือกระดูกหัวหน้าวเช่นกัน ระยะวัยชราประมาณ 80 ปี จะมีสัดส่วนลดเหลือเพียงประมาณ 7 ส่วนเท่านั้น เนื่องจากการหดและการงอตัวของกระดูกสัน หลังจึงทำให้ร่างกายสั้นลง

2.5.4.2 ขนาดสัดส่วนของสตรีไทย

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้ทำการสำรวจขนาดโครงสร้างของร่างกายสตรีไทยที่มีอายุตั้งแต่ 17 - 49 ปี จำนวน 5,845 คน โดยการสุ่มตัวอย่างจากทุกภูมิภาค โดยทำการวัด 131 สัดส่วน จะขอนำมาแสดงเฉพาะสัดส่วนที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.33 แสดงการวัดสัดส่วนของสตรีไทย

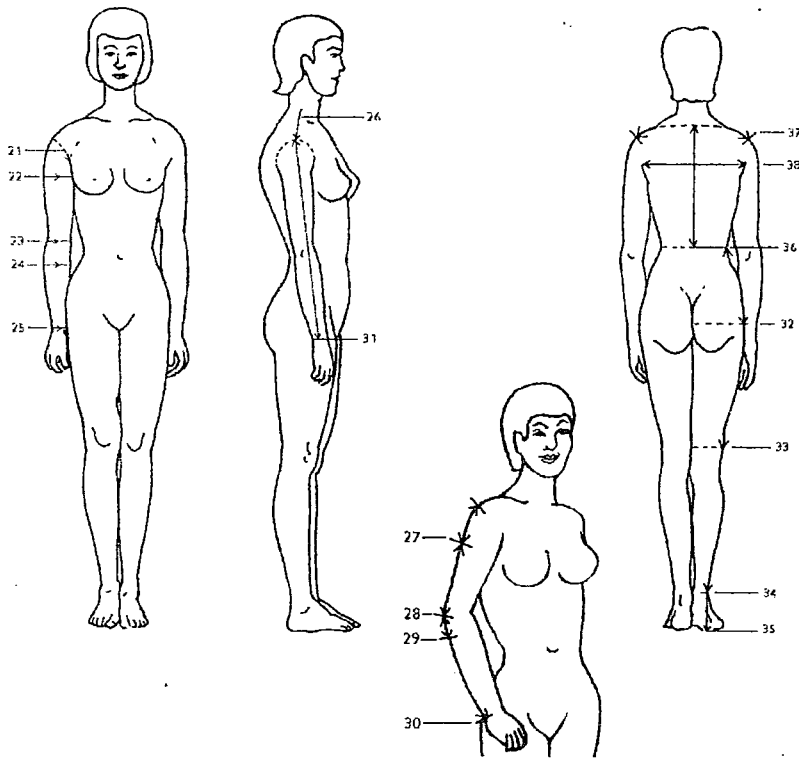
ที่มา : รัชชานนท์ สิปป์ภากุล (2548)

ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของสตรีไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี (ประกอบภาพที่ 2.33)

ลำดับ	สัดส่วน (ซม.)	อายุโดยค่าเฉลี่ย (Mean)			
		17-19	20-29	30-39	40-49
4	รอบคอ	36.2	36.3	36.6	37.0
6	รอบอก	81.4	82.1	85.2	88.7
8	รอบเอว	64.9	65.0	69.3	73.4
9	รอบหน้าท้อง	78.8	79.6	84.1	88.0
10	รอบสะโพก	88.0	88.4	91.2	93.0
15	ยาวปุ่มคอหน้า-เอว	31.6	31.7	32.0	32.6
16	ยาวบ่าหน้า	30.4	30.8	31.5	32.6
17	ยาวจุดยอดต้นข้าย-ขวา	18.6	18.7	19.1	19.8

ที่มา : รัชชานนท์ สิปป์ภากุล (2548)

ภาพที่ 2.34 แสดงการวัดสัดส่วนของสตรีไทย

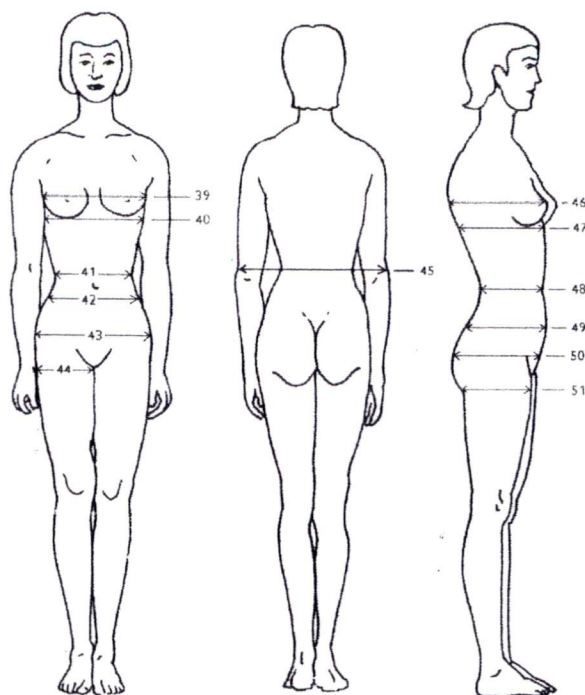
ที่มา : รัชชานนท์ สิปปกากุล (2548)

ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของสตรีไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี (ประกอบภาพที่ 2.34)

ลำดับ	สัดส่วน (ซม.)	อายุโดยค่าเฉลี่ย (Mean)			
		17-19	20-29	30-39	40-49
21	ยาวรอบวงแขนใน	35.4	35.9	37.3	38.3
22	รอบต้นแขน	25.9	26.2	27.7	28.7
26	ยาวจุดคอด้านข้าง-จุดปลายไหล่	11.6	11.7	11.7	11.7
27	ยาวจุดปลายไหล่-ต้นแขน	9.8	10.1	10.3	10.6
32	ยาวเอว-เส้นสะโพก	19.6	19.8	19.7	19.6
36	ยาวปุ่มคอหลัง-เส้นเอวหลัง	38.4	38.4	38.9	39.2
37	ยาวไหล่	38.8	38.5	38.4	38.3
38	ยาวบ่าหลัง	34.0	34.0	34.7	35.3

ที่มา: รัชชานนท์ สิปปกากุล (2548)

ภาพที่ 2.35 แสดงการวัดสัดส่วนของสตรีไทย

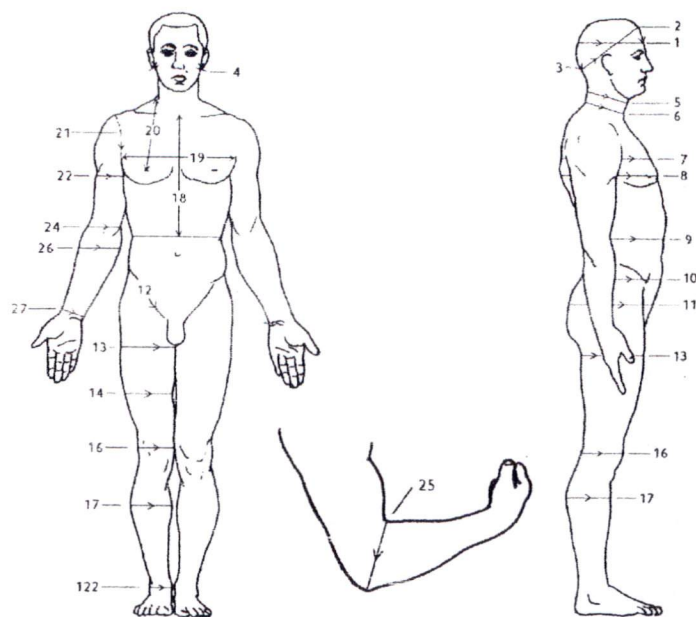
ที่มา: รัชชานนท์ สิปป์ภากุล (2548)

ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของสตรีไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี (ประกอบภาพที่ 2.35)

ลำดับ	สัดส่วน (ซม.)	อายุโดยค่าเฉลี่ย (Mean)			
		17-19	20-29	30-39	40-49
39	ความกว้างอก	24.4	24.7	25.5	26.2
41	ความกว้างเอว	20.5	20.5	21.7	22.8
42	ความกว้างหน้าท้อง	27.4	27.7	28.7	29.4
43	ความกว้างสะโพก	30.2	30.5	31.3	31.6
46	ความหนาอก	20.6	20.9	21.9	22.9
48	ความหนาเอว	14.9	15.1	16.6	18.1
49	ความหนาหน้าท้อง	18.2	18.5	20.2	21.3
50	ความหนาสะโพก	19.1	19.2	20.4	21.3

ที่มา: รัชชานนท์ สิปป์ภากุล (2548)

ภาพที่ 2.36 แสดงการวัดสัดส่วนของบุรุษไทย

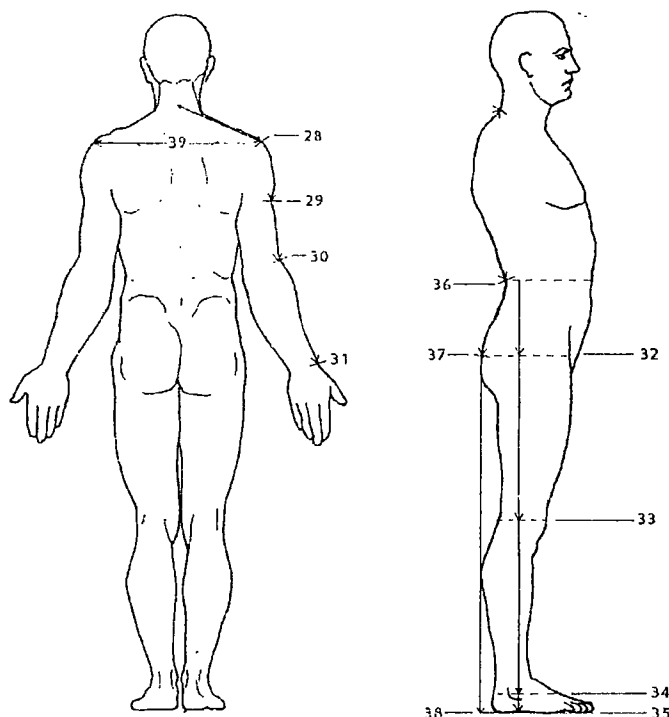
ที่มา: รัชชานนท์ สิปป์ภากุล (2548)

ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของบุรุษไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี (ประกอบภาพที่ 2.36)

ลำดับ	สัดส่วน (ซม.)	อายุโดยค่าเฉลี่ย (Mean)			
		17-19	20-29	30-39	40-49
6	รอบคอ	36.5	37.2	37.7	37.9
8	รอบอก	83.2	85.2	88.0	89.5
9	รอบเอว	67.7	73.0	78.0	81.4
10	รอบหน้าท้อง	73.8	76.4	80.8	83.7
11	รอบสะโพก	85.6	87.4	89.6	90.4
18	ยาวปุ่มคอหน้า-เอว	37.1	37.7	38.1	38.2
19	ยาวบ่าหน้า	34.6	35.8	36.4	36.5
21	รอบวงแขนใน	40.0	41.2	42.4	43.1
22	รอบต้นแขน	27.1	28.3	29.6	30.0

ที่มา: รัชชานนท์ สิปป์ภากุล (2548)

ภาพที่ 2.37 แสดงการวัดสัดส่วนของบุรุษไทย

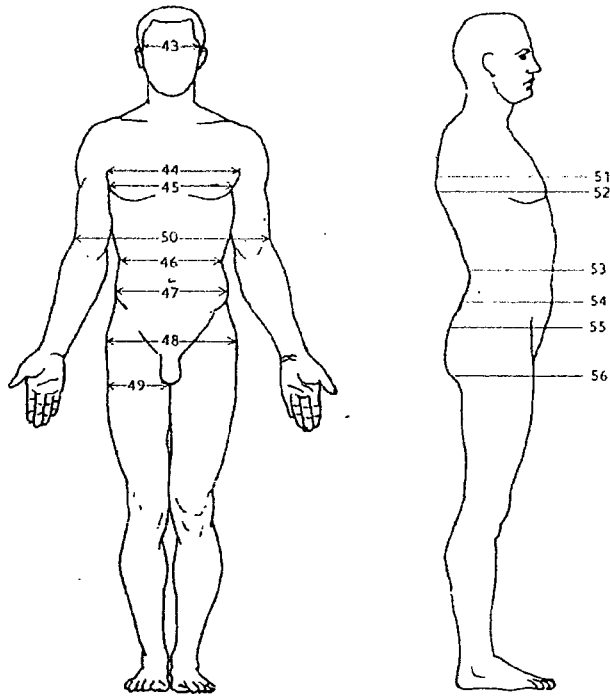
ที่มา : รัชชานนท์ สิปปภากุล (2548)

ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของบุรุษไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี (ประกอบภาพที่ 2.37)

ลำดับ	สัดส่วน (ซม.)	อายุโดยค่าเฉลี่ย (Mean)			
		17-19	20-29	30-39	40-49
28	ยาวคอหลัง-จุดปลายไหล่	20.7	20.9	20.7	20.7
29	ยาวคอหลัง-ต้นแขน	33.8	34.1	34.0	34.0
39	ยาวไหล่	41.9	42.2	41.9	41.9

ที่มา : รัชชานนท์ สิปปภากุล (2548)

ภาพที่ 2.38 แสดงการวัดสัดส่วนของบุรุษไทย

ที่มา : ธวัชชานนท์ สิปปภากุล (2548)

ซึ่งแสดงผลตามตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนของบุรุษไทยแต่ละช่วงของอายุ 17-49 ปี (ประกอบภาพที่ 2.38)

ลำดับ	สัดส่วน (ซม.)	อายุโดยค่าเฉลี่ย (Mean)			
		17-19	20-29	30-39	40-49
45	ความกว้างอก	27.3	28.3	29.0	29.2
46	ความกว้างเอว	24.5	25.3	26.6	27.3
48	ความกว้างสะโพก	30.2	30.9	31.3	31.6
52	ความหนาอก	19.2	19.8	20.7	21.3
53	ความหนาเอว	17.3	18.2	19.9	21.2
55	ความหนาสะโพก	20.8	21.4	22.2	22.6

ที่มา : ธวัชชานนท์ สิปปภากุล (2548)

2.5.5 การออกแบบสินค้าของที่ระลึก

ปัจจุบันงานศิลปหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่นได้กลายเป็นสินค้าที่ระลึกทางการท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ด้วยกลายเป็นค่านิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศที่จะต้องหาซื้อสินค้าที่ระลึกเพื่อมาเป็นของตนเอง และของฝากญาติมิตรในทุกครั้งที่มิ

โอกาส จึงเกิดรายได้ให้กับท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยว หากมีฝีมือมากก็จะกลายเป็นที่น่าสนใจและทำกันเป็นสินค้าผลิตขนาดใหญ่ทั้งหมู่บ้าน เป็นทั้งแหล่งขายปลีกและขายส่งและอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปในตัว เช่น บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง บ้านถวาย อำเภอหางดง เป็นต้น

วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์ (2532) การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกควรมีแนวทางดังนี้

2.5.5.1 พยายามใช้วัสดุในท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่หาได้ง่ายที่มีอยู่ใกล้ตัวให้มีประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นการลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุในท้องถิ่น เช่น ฟาง เปลือกข้าวโพด เปลือกหอย เมล็ดพืช แต่ทั้งนี้อาจหาวัสดุจากท้องถิ่นอื่นมาผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณค่าและการใช้สอยที่สมบูรณ์ขึ้น ได้ในบางส่วนหากมีความจำเป็น เช่น ผ้าไหม หนัง โลหะ เป็นต้น

2.5.5.2 ผลงานที่ผลิตจะต้องแสดงออกถึงประโยชน์ใช้สอย หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพราะจะสอดคล้องกับการเป็นสินค้าที่ระลึกอย่างแท้จริง เช่น หากเป็นสินค้าท้องถิ่นทางเหนือก็มักจะถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมล้านนา หรือความเรียบง่ายของศิลปหัตถกรรมชาวเขาที่สะท้อนธรรมชาติและภูมิศาสตร์ป่าเขาเมืองเหนือ เช่น ผ้าปัก ผ้าทอ ไม้แกะสลัก หากเป็นสินค้าท้องถิ่นปักษ์ใต้ก็จะแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมปักษ์ใต้ กลิ่นอายของทะเล อยู่ในรูปแบบของรูปหนังตะลุง บาติก สิ่งประดิษฐ์จากเปลือกหอย กะลามะพร้าว เป็นต้น

2.5.5.3 ความแปลกใหม่ของผลิตภัณฑ์ แต่ยังคงต้องรักษาเค้าโครงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสอดแทรกอยู่ โดยอาจออกแบบในรูปแบบของขนาด วัสดุ ที่หลากหลายออกไป บางครั้งอาจต้องอาศัยการศึกษาความนิยม หรือความต้องการของตลาด นักท่องเที่ยว มาเป็นเครื่องช่วยและแนวทางในการออกแบบ

2.5.6 ผลิตภัณฑ์กับการรักษาสิ่งแวดล้อม

เป็นการศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นถึงวิธีการหรือหนทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่เรียกกันทั่วไปว่า Green Product หรืออยู่ในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อมที่น้อยกว่าสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ อีกทั้งเป็นการศึกษาข้อมูลเพื่อสนับสนุนการเลือกวัสดุ และการออกแบบในการทำผลิตภัณฑ์ได้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม

ผลิตภัณฑ์แนวคิดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งที่ดีแต่ในแง่ของผู้บริโภคมุมมองอาจไม่เป็นเช่นนั้น ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมยังมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้อยู่มาก การจะประสบความสำเร็จทางการตลาดได้นั้น ต้องสามารถเปรียบเทียบกับคุณภาพและประสิทธิภาพการใช้งานกับผลิตภัณฑ์เดิม เช่น ประหยัดกว่า ปลอดภัยกว่า ราคาถูกกว่า เป็นต้น (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร , 2548)

ศิริพร ปีเตอร์ (2550) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีวงจรชีวิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Total Life Cycle) ในที่นี้หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตที่ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ประหยัดพลังงานในการผลิต และหลังจากการใช้

งานสามารถนำไปคืนสู่ธรรมชาติได้โดยไม่ต้องใช้พลังงานมูลค่าสูงในการทำลาย หรือไม่สร้างมลภาวะ เป็นพิษให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อม

2.6 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในชั้นนี้ รายละเอียดต่อไปนี้

การทำข้อมูลเบื้องต้น การศึกษางานออกแบบเพื่อการอนุรักษ์กรณีทียบท้อจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อศึกษาการของการออกแบบทียบท้อในภาคใต้ ของ อภิสสิทธิ์ ไส้ศัตรูไกล และคณะ (2546) โดยมี ประเด็นสำคัญในการศึกษาวัสดุจากธรรมชาติในการทำทียบท้อภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ทางท้องถิ่น การแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งในเรื่องรูปแบบและวัสดุเป็นสิ่งที่ต้องทำการศึกษา นำมาพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอีกชั้นหนึ่ง วัสดุจึงเป็นสิ่ง สะท้อนให้เห็นถึงการรู้จักสร้างสรรค์งานหัตถกรรมให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์และการใช้งาน ทุกอย่าง ล้วนมีเหตุมีผลต่อกัน โดยเฉพาะจากวัสดุธรรมชาติเป็นภูมิปัญญาที่สืบสานในการออกแบบที่มีมาช้านาน ความหลากหลายของทรัพยากรในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย และการใช้อย่างเหมาะสม

ด้านการพัฒนาลวดลาย การศึกษารูปแบบลวดลายศิลปะผ้าบาติกในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของ ศุภฤกษ์ ทองประยูร (2546) พบว่า ลักษณะรูปแบบลวดลายที่ปรากฏเป็นภาพรวมมีรูปแบบ ลวดลายที่สวยงามมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สีสันสดใส ลักษณะรูปแบบลวดลายเป็น ดอกไม้ สัตว์ ต้นไม้ ทิวทัศน์ เรขาคณิต ลายไทย และอื่นๆ ที่ไม่เจาะจง ลักษณะของลายเส้นรูปและพื้นเกิดเป็น มิติตามหลักการออกแบบลวดลายและทฤษฎีสี่ จังหวัดสงขลานิยมลวดลายของดอกกล้วยไม้และปลา ใต้ท้องทะเล จังหวัดสตูลนิยมลวดลายของดอกกาหลง ปลาใต้ท้องทะเลและภาพทิวทัศน์เกาะไข จังหวัดปัตตานีนิยมลวดลายของดอกชบา ดอกบานบุรี ต้นมะพร้าวและภาพทิวทัศน์ จังหวัดยะลา นิยมลวดลายของดอกศรียะลา ดอกกล้วยไม้ ภาพนกและปลาใต้ท้องทะเล จังหวัดนราธิวาสนิยม ลวดลายของดอกชบา ภาพทิวทัศน์ และภาพเรือกอลและ โดยภาพรวมต้องการที่จะอนุรักษ์และสืบ สานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดำรงไว้ซึ่งสัญลักษณ์ของจังหวัดที่ควรค่าแก่การส่งเสริมและพัฒนาให้ รูปแบบลวดลายศิลปะผ้าบาติก มีความแปลกใหม่ตลอดเวลาเป็นที่รู้จักของคนรุ่นหลังไม่ให้อายุหายไป

งานวิจัยเรื่องการใช้รูปแบบอินเทอร์เนชั่นแนลโทโปกราฟิกเพื่อการออกแบบเอกลักษณ์ องค์กร (เยาวเรศ รัตนอักษรศิลป์. 2546) พบว่า ด้านหลักการออกแบบหลักการสำคัญสูงสุดคือ หลักการเกี่ยวกับสัดส่วนเพื่อทำให้องค์ประกอบมีการเน้นและความโดดเด่น (Proportion emphasis, Dominance) ซึ่งได้นำไปทำการประยุกต์ใช้เพื่อการออกแบบเอกลักษณ์องค์กรตามลำดับคะแนน สูงสุด ดังนี้

1. สัดส่วน เพื่อการเน้นและเพื่อความโดดเด่น
2. การทำองค์ประกอบให้ผลสัมฤทธิ์สูงสุด เพื่อการอ่านหรือเข้าใจได้

3. ความประสานกลมกลืน จากจังหวัดความคล้ายคลึงกัน
4. ความโดดเด่น จากลำดับขั้น ลำดับความสำคัญ
5. ความเคลื่อนไหวจากทิศทางที่เป็นจังหวัด อ่านได้
6. ดุลยภาพสมมาตรจากความไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน
7. ความหลากหลายจากระยะใกล้ไกล

ในด้านกระบวนการทำผ้าบาติกให้มีคุณภาพ เรื่องการศึกษากระบวนการผลิตผ้าบาติกในจังหวัดภูเก็ตของ ศุภนิത്യ กิรติจรรย์โสภณ (2547) โดยมีวัตถุประสงค์ ในการศึกษาสภาพปัญหากระบวนการผลิตผ้าบาติกในจังหวัด ภูเก็ต เพื่อเสนอแนวทางพัฒนากระบวนการผลิตผ้าบาติกที่มีคุณภาพในจังหวัด การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษา ณ จังหวัดหนึ่งในภาคใต้ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงมากในด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหากระบวนการผลิตผ้าบาติกของจังหวัดภูเก็ต มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ปัญหาวัตถุดิบในการผลิต คือ สี ฝ้าย ราคา เครื่องมือ ในการผลิตผ้าบาติกที่มีคุณภาพนั้นต้องเริ่มต้นตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบ อันได้แก่ ฝ้าย สี และอุปกรณ์ในการวาดลวดลาย ในการคัดเลือกผ้า ต้องเลือกให้เหมาะสมกับชนิดของผลิตภัณฑ์เพราะปัจจุบันผลิตภัณฑ์จาก ผ้าบาติกไม่ได้มีเฉพาะเสื้อผ้าเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงอุปกรณ์ตกแต่งบ้านพร้อมของใช้กระจุก กระจิก 2) ปัญหากระบวนการผลิตด้านออกแบบ มีปัญหาผ้าพิมพ์ลาย ควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในการแยกแยะระหว่างผ้าวาดกับผ้าพิมพ์ลายซึ่งมีคุณค่าและใช้เวลาในการผลิตต่างกัน และประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าทำไมราคาถึงต่างกัน ที่จะทำให้ลูกค้าประทับใจในสินค้าและสร้างผลงานให้เด่นตระการเป็นที่รู้จักและนำชื่อเสียงให้กับจังหวัด 3) ปัญหาการนำผลผลิตที่มีคุณภาพออกสู่ท้องตลาด และปัญหาอื่นๆ เช่น ความช่วยเหลือองค์กรรัฐ ปัญหาในกระบวนการผลิตที่พบคือ ผู้บริโภคไม่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างผ้าบาติกวาดมือกับผ้าที่พิมพ์ลาย ซึ่งแน่นอนว่าใช้เวลาผลิตต่างกัน ราคาก็ย่อมต่างกันไปด้วย ผ้าพิมพ์ลาย จึงมีส่วนในการดึงราคาผ้าบาติกให้ต่ำลง นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังมีปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาการจัดการด้านการตลาด โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายเล็กๆ จะมีปัญหามากเพราะไม่มีความรู้ในด้านการจัดการธุรกิจ ส่วนปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ผู้ประกอบการรายย่อยยังไม่เป็นที่รู้จักเมื่อทราบสภาพปัญหาแล้วทำให้ได้แนวคิดในการพัฒนากระบวนการผลิตให้มีคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรก การคัดเลือกวัตถุดิบผ้าต้องเลือกให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยและชนิดของผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนที่สอง คือ การคัดเลือกวัตถุดิบสี ต้องเลือกให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์และเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีการจัดเก็บสีและเครื่องมือเครื่องใช้เป็นหมวดหมู่ และมีการแก้ปัญหาต่างๆ อย่างเหมาะสม ขั้นตอนที่สาม คือ การออกแบบลวดลาย มีความสำคัญมากในการทำผ้าบาติกต้องมีหลากหลายรูปแบบในเชิงความคิดสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์มีหลากหลายดึงดูดลูกค้าให้สนใจมากขึ้น เป็นการแข่งขันด้านความคิดเชิงธุรกิจ ขั้นตอนที่ 4 คือ กระบวนการตัดเย็บที่มีความประณีต สวยงาม ทนทาน มีแบบให้เลือกอย่างหลากหลายเป็น วิธีหนึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน ส่วนด้านราคาก็ควรกำหนดราคามาตรฐานเดียวกันทั่วจังหวัด

ด้านของที่มาของสีที่นำมาจากพืช ที่หาได้ในท้องถิ่นนั้น สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเอกสารงานวิจัย ของ เสาวนิตย์ กาญจนรัตน์ (บทคัดย่อ) เรื่อง สีสกัดจากใบมังคุดเพื่อการมัดย้อม และบาติก กล่าวว่า มังคุดเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใบมังคุดจึงถูกนำมาสกัดทำเป็นสีย้อมผ้าใช้ในงานหัตถกรรมสิ่งทอพื้นบ้าน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสกัดสีจากใบมังคุดใช้เป็นสีสำหรับทำมัดย้อมและทำบาติกอย่างเป็นระบบ โดยวิธีการต้มใบมังคุดสด ใบมังคุดสดหมัก และใบมังคุดสดต้มแล้วหมัก (เวลาในการหมัก 9 วัน) แล้วกรองแยกน้ำกับกากใบมังคุด น้ำสีที่ได้นำมาย้อมร้อนและย้อมเย็นลงบนผ้าดิบไม่ฟอก และเพื่อให้สีติดบนผ้าได้ทนนานจึงนำผ้าจุ่มลงในน้ำปูนขาวซึ่งเป็นสารช่วยติดสีและปรับสภาพความเป็นกรดต่าง เครื่องวัดค่าความเข้มของสีระบบ CIE ถูกนำมาใช้ในการวัดค่าความเข้มขั้นน้ำสีก่อนย้อมลงบนผ้าสีบนผ้าหลังการย้อมร้อน และย้อมเย็น จากการทดลองจะพบว่าน้ำสีก่อนย้อมจากการต้ม ใบสดเป็นสีน้ำตาลแต่ให้สีบนผ้าจากการย้อมร้อนและย้อมเย็นเป็นสีน้ำตาลแดงและสี ส้มตามลำดับ ในขณะที่การต้มใบสดหมักได้น้ำสีย้อมเป็นสีน้ำตาลเข้มซึ่งให้สีบนผ้าหลังย้อมร้อน เป็นสีน้ำตาลคล้ำและสีบนผ้าหลังย้อมเย็นเป็น สีส้มเข้ม สำหรับการต้มใบสดต้มหมักได้น้ำสีย้อมเป็นสี ม่วงดำ สีบนผ้าหลังย้อมร้อนเป็นสีม่วงคล้ำ และสีบนผ้าหลังย้อมเย็นเป็นสีม่วงเข้มเหมือนเปลือกมังคุดสุก ดังนั้น สรุปผลการวิจัยได้ว่าการสกัดสีจากใบมังคุดเพื่อใช้ทำมัดย้อมและบาติกสามารถใช้วิธีการ ต้มตามแบบภูมิปัญญาดั้งเดิมได้อย่างเป็นระบบด้วยอัตราส่วนต่างๆ ซึ่งจะให้ค่าความเข้มขั้นของสีย้อมแตกต่างกันตามลำดับมากไปน้อย ดังนี้คือ สีน้ำก่อนย้อมสีบนผ้าย้อมเย็น และสีบนผ้าย้อมร้อนตามลำดับ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ จากแหล่ง ที่ทำการศึกษา กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ แบ่งขั้นตอนการวิจัยตามการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 วิธีการสร้างเครื่องมือ
- 3.4 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 วิธีการดำเนินวิจัย
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แบ่งตามขั้นตอนดำเนินการวิจัย 5 กลุ่ม ดังนี้

3.1.1 การศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัด นครศรีธรรมราช ได้แก่ ผู้ประสานงาน คุณอารีย์ ขุนทน และผู้ผลิตผ้าบาติก ของกลุ่มมัธยมสี่ ธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมจำนวน 5 คน

3.1.2 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำมา พัฒนาลวดลายผ้าบาติก กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นผู้มีภูมิรู้และ ประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน ดังนี้

1) นายถาวร ทิชนพงศ์ นายกสมาคมชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช

2) นายสุชาติ ทรัพย์สิน ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) สาขาย่อยการแสดงพื้นบ้านปีที่ได้รับ 2549

3) อาจารย์ทวี พลายนต์ นายกสมาคมภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราช

3.1.3 การศึกษาความคิดเห็นต่อประเพณีผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติเพื่อพัฒนา ต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ได้แก่ ผู้สนใจที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้า ที่ กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 50 คน

3.1.4 การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติและนำมาพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ สำหรับกลุ่มมัธยมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย และ ผลิตภัณฑ์ผ้า เพื่อประเมินเลือกแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติและแสดงความคิดเห็น รวมจำนวน 8 คน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.4.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านลวดลาย จำนวน 5 คนมีรายละเอียดดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านกราฟิก จำนวน 2 คน ดังต่อไปนี้

1) อาจารย์สมชาย เอี่ยมม่วง อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

2) อาจารย์พัลลภ ว่างบอน อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาศิลปะภาพพิมพ์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบลวดลาย จำนวน 2 ท่าน ดังต่อไปนี้

1) อาจารย์โสมวดี ฤทธิโชติ อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาออกแบบสิ่งทอ คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

2) นางสุนันทา บุญสำราญ นักออกแบบลวดลายผ้า บริษัท จิม ทอมป์สัน (อุตสาหกรรมไหมไทย) จำกัด มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 12 ปี

ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าบาติก จำนวน 1 ท่าน คือ

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกศล พิณกุล ข้าราชการบำนาญอดีตอาจารย์สอนและมีประสบการณ์การทำผ้าบาติก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

3.1.4.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ รวมจำนวน 3 คน ดังต่อไปนี้

1) อาจารย์อ้อยใจ เลิศล้ำ อาจารย์ผู้สอนสาขาออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ คณะคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรชฎา ภาคสัญญา อาจารย์ผู้สอนและหัวหน้าสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ อริยะเครือ อาจารย์สาขาออกแบบสิ่งทอ คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

3.1.5 การศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินผลการพัฒนารูปแบบลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกกลุ่มมัธยมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการพัฒนาแล้วจำนวน 50 คน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผู้สนใจที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าที่กลุ่มมัธยมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 คน

2) ผู้สนใจที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าที่ศูนย์สินค้าพื้นเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษารวบรวมข้อมูล และประเมินระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะเครื่องมือตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัด นครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

1.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดประเด็นวัตถุประสงค์ด้านที่มาของลวดลาย หลักการออกแบบลวดลาย และสีสันทของลวดลาย เพื่อทราบถึงลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง โดยผู้ให้สัมภาษณ์คือผู้ประสานงานและผู้ผลิตกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ จำนวน 3 ท่าน

1.2 กล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกรวบรวมข้อมูลรูปแบบลวดลาย ผลิตภัณฑ์บรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและวิจัย ของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านวัฒนธรรมของ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อหาสิ่งที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราชได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ เพื่อพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

3.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ที่จะทำการพัฒนารูปแบบ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้สนใจที่เลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ จำนวน 50 คน

โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) โดยการประมาณค่าแบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความพึงพอใจที่สุด
- 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ สำหรับกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

4.1 แบบสอบถามขั้นตอนการประเมินแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ เป็นแบบสอบถามประกอบภาพ ใช้สอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย เพื่อทำการคัดเลือกความเหมาะสมของแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ 3 แบบเลือก 1 แบบ

4.2 แบบสอบถามขั้นตอนการประเมินเลือกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ เป็นแบบสอบถามประกอบภาพ ใช้สอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อทำการคัดเลือกความเหมาะสมของแบบผลิตภัณฑ์ 3 แบบเลือก 1 แบบ

โดยทั้ง 2 ขั้นตอนแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) โดยการประมาณค่าแบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินผลการพัฒนารูปแบบลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

5.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามประกอบภาพ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวงจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คนได้แก่ ผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จำนวน 25 คน และผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าที่ศูนย์สินค้าพื้นเมืองนคร จำนวน 25 คน รวมทั้งหมด 50 คน

โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) โดยการประมาณค่าแบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความพึงพอใจที่สูงสุด
- 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.3 วิธีการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยได้พิจารณาเลือก

3.3.1 แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.3.1.1 กำหนดประเด็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3.3.1.2 กำหนดผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์

3.3.1.3 กำหนดแบบสัมภาษณ์ ใช้ประเภทแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.3.1.4 กำหนดและเรียงลำดับความสำคัญของคำถาม

3.3.1.5 กำหนด วัน เวลา และสถานที่ เพื่อทำการสัมภาษณ์

3.3.2 แบบสอบถาม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.3.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ในการทำแบบสอบถาม

3.3.2.2 กำหนดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการแสดงความคิดเห็น และความพึงพอใจของ

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ข้อมูลแสดงความคิดเห็นในการเลือกประเภทผลิตภัณฑ์ และ ข้อมูลความ

พึงพอใจที่มีต่อลวดลายผ้าตีกีธรรมชาติในรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกกีธรรมชาติ

3) ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.3.2.3 สร้างแบบสอบถาม

3.3.2.4 นำแบบสอบถามปรึกษาผู้ควบคุมสาระนิพนธ์

3.3.2.5 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.3.2.6 นำแบบสอบถามให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจหาความ

เที่ยงตรง (validity) ของแบบสอบถาม

3.3.2.7 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3.2.8 กำหนด วัน เวลา และนำไปใช้

3.3.3 แบบประเมินผลงาน มีวิธีการสร้าง ดังนี้

3.3.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน

3.3.3.2 กำหนดเนื้อหาที่จะทำการประเมิน โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1) การประเมินความเหมาะสมคุณลักษณะด้านต่างๆ ของลวดลายผ้าบาติก

2) การประเมินความเหมาะสมคุณลักษณะด้านต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก

3.3.3.3 กำหนดผู้ที่ทำการประเมิน

3.3.3.4 นัดกำหนด วัน เวลา และสถานที่ เพื่อนำไปใช้

3.4 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพเครื่องมือของแบบสอบถาม และแบบประเมินประสิทธิภาพ ก่อนการนำไปใช้ด้วยการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ดังนี้

3.4.1 การหาความเที่ยงตรง (validity) ของแบบสอบถามฉบับนี้ โดยการนำแบบสอบถามมาตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา 3 ท่าน ดังนี้

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยมิตร แสงมงคล อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิสนีย์ สิงหพรเศรษฐ์ อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการออกแบบสิ่งทอ คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+1 คะแนน สำหรับข้อความที่สอดคล้องกับเนื้อหา

0 คะแนน สำหรับข้อความที่ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับเนื้อหา

-1 คะแนน สำหรับข้อความที่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

โดยข้อความที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ .05 ถือว่าข้อความนั้นมีความตรงเชิงเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งผลจะปรากฏดังตารางวิเคราะห์ในภาคผนวก

3.4.2 นำแบบสอบถาม หลังจากที่มีการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลโดยแบ่งประเภทได้ดังนี้

3.5.1 ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาผ้าบาติกสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สะท้อนความเป็นจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วยตนเอง และศึกษาความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติที่ผ่านการพัฒนาแล้วด้วยแบบสอบถาม

3.5.2 เก็บข้อมูลโดยการบันทึกภาพ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นแนวทางการพัฒนาตลาดผ้าบาติกสีธรรมชาติ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติก ของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.5.3 การเก็บแบบสอบถาม

3.5.3.1 ผู้วิจัยทำการติดต่อ ขอแจกแบบสอบถามงานวิจัยต่อผู้ประสานงานคือ คุณอารีย์ ขุนทน ของกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาตบ้านคีรีวง ก่อนล่วงหน้า

3.5.3.2 ผู้วิจัยทำการแจก และเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

3.5.4 การเก็บแบบประเมินผลงานการออกแบบ

3.5.4.1 ผู้วิจัยติดต่อแจ้งความจำนง ในการแจกแบบประเมินผลงานการออกแบบต่อผู้ประเมิน โดยเข้าไปพบล่วงหน้า

3.5.4.2 ผู้วิจัยนำแบบประเมินพร้อมผลงานการออกแบบไปให้ผู้ประเมินด้วยตนเอง

3.5.4.3 ผู้วิจัยรับแบบประเมินผลงานการออกแบบคืนด้วยตนเอง

3.6 การดำเนินการวิจัย

3.6.1 การนำเสนอโครงการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาต

3.6.2 การศึกษาข้อมูลและสรุปข้อมูล วิธีการที่จะได้ข้อมูลมาต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ในการดำเนินงานด้านเอกสารและการศึกษาข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือการสัมผัสกับสถานที่จริง โดยอาศัยการบันทึกด้วยเครื่องมือและวิธีการต่างๆ อาทิ การบันทึกภาพด้วยกล้อง การจดบันทึก การถ่ายเอกสาร วิธีการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งซึ่งแสดงความคิดเห็น สนับสนุนการพัฒนาการออกแบบ

3.6.3 ดำเนินการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาต โดยศึกษาจากข้อมูลที่ค้นคว้าแบ่งเป็น

3.6.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.6.3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาต

3.6.3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าบาติก

3.6.3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบลวดลาย

3.6.3.5 ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

3.6.3.6 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์

3.6.3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.6.4 สร้างเครื่องมือในการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาต โดยทำเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

3.6.5 วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจโดยเหตุผลเชิงตรรกะ และเชิงตัวเลข สรุปข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนาต่อไป

3.6.6 การสรุปข้อวิจัยและข้อเสนอแนะ เป็นส่วนสรุปการรวบรวมประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและข้อบกพร่องที่เกิดกับงานวิจัย เป็นการเสนอข้อคิดเห็นที่สามารถทำให้การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาต

การดำเนินการพัฒนา

ในการศึกษาและพัฒนาผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ ทั้งในเอกสารและภาคสนามนำมาวิเคราะห์และสรุปหาแนวทาง มีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) นำข้อมูลจากการศึกษาขั้นตอนที่ 1-2 มาเป็นแนวทางการออกแบบลวดลาย ทำการออกแบบภาพร่างลวดลายพัฒนาจากรูปแบบเดิม และจากการศึกษา จำนวน 3 แบบ
- 2) นำภาพร่างลวดลายผ้าบาติก 3 รูปแบบ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบกราฟิก จำนวน 2 คน ด้านการออกแบบลวดลายผ้า จำนวน 2 คน และด้านผ้าบาติก จำนวน 1 คน โดยทำการประเมินความเหมาะสมเพื่อทำการเลือก 1 รูปแบบ
- 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลขั้นตอนที่ 3 ทำการออกแบบภาพร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ จำนวน 3 แบบ
- 4) นำภาพร่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ 3 แบบ ทำการเก็บข้อมูลสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน โดยทำการประเมินความเหมาะสมเพื่อทำการเลือก 1 รูปแบบ
- 5) นำภาพร่างลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ และ ภาพร่างผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก ที่เลือกแล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 6) เขียนแบบเพื่อการผลิตแบบลวดลายและแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก มีการกำหนดรายละเอียด โครงสร้าง ขนาดสัดส่วน และการตกแต่งความสวยงาม
- 7) ผลิตผืนผ้าบาติก และนำไปพัฒนาเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ สำหรับกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตของการพัฒนา

การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ ประกอบด้วยการพัฒนาส่วนต่างๆ คือ รูปแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ มีความสวยงาม มีลักษณะเฉพาะตัว สื่อสะท้อนถึงแหล่งที่มา และนำมาพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ ตามลักษณะข้อมูลดังนี้

3.7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับที่มาของลวดลาย รูปแบบลวดลาย สีเส้น ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ และเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ในลักษณะเชิงคุณภาพ โดยประกอบแนวคิดและทฤษฎีของผู้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ทำการศึกษา เพื่อทำการสรุปวิเคราะห์หาแนวทางในการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

3.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

3.7.2.1 ข้อมูลจากการประเมินผลตายและผลิตภัณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญ

ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละเพื่อเลือกผลตายและผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมสูงสุดสำหรับนำไปพัฒนาเป็นต้นแบบเพื่อนำไปสอบถามความพึงพอใจ

3.7.2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยวิเคราะห์

2) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการพัฒนาผลตายที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ โดยแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้กรอกแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ร้อยละ (Percentage) เพื่อสรุปตารางและบรรยายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบผลตายผ้าบาติกเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ โดยการหาค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของระดับความพึงพอใจ นำเสนอรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย

โดยมีเกณฑ์การวิเคราะห์พิจารณาประเมินจากช่วงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง ผลการประเมินความพึงพอใจมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง ผลการประเมินความพึงพอใจมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง ผลการประเมินความพึงพอใจปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง ผลการประเมินความพึงพอใจน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง ผลการประเมินความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

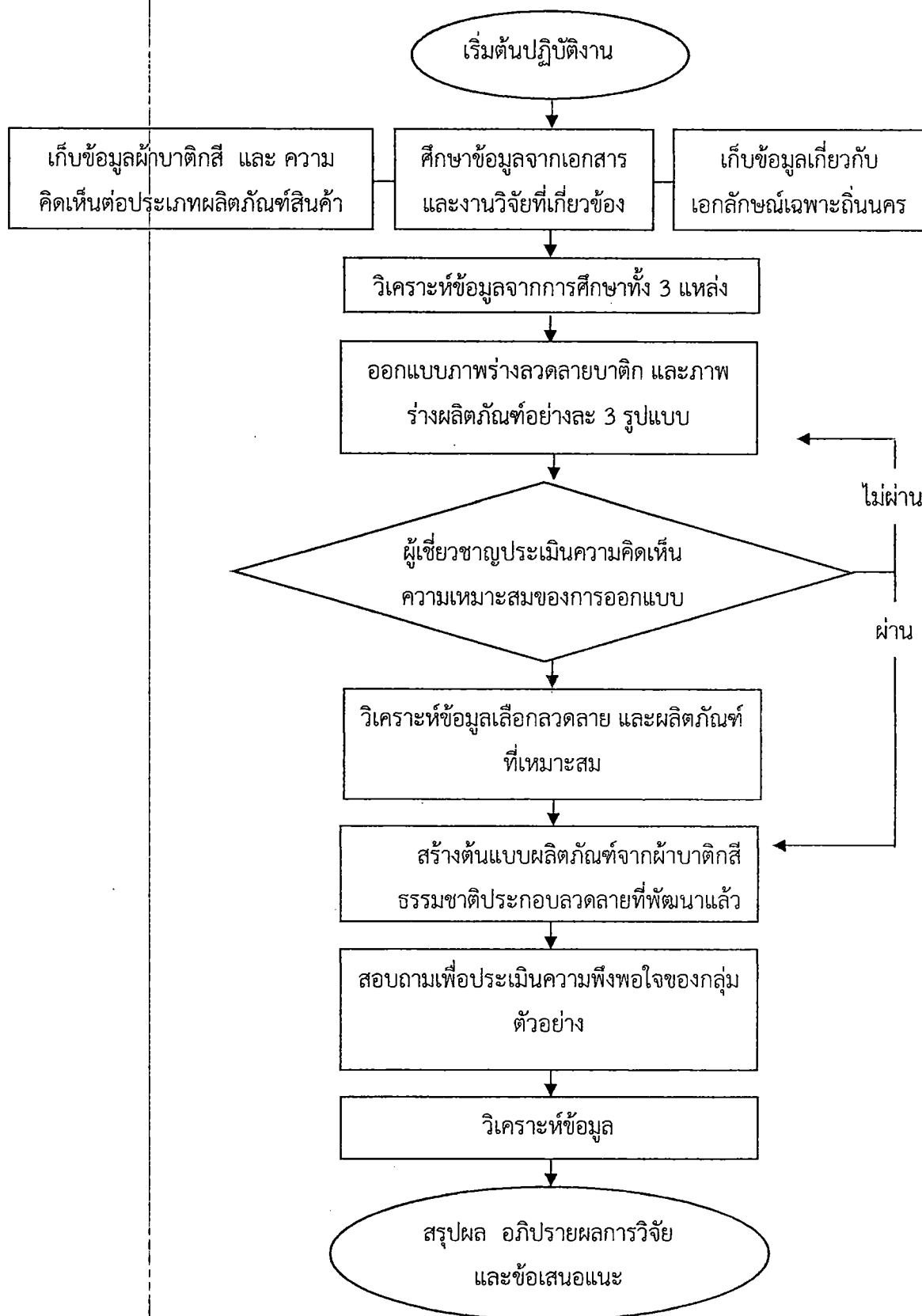
ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

3.8.1 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของประชากร

3.8.2 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายเกี่ยวกับความพึงพอใจในส่วนประกอบต่างๆ ของผลตายผ้าบาติกสีธรรมชาติ โดยการนำเอกลักษณ์พื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องมาพัฒนาเป็นผลตายสำหรับผ้าบาติกสีธรรมชาติ ให้มีความสวยงาม มีลักษณะเฉพาะตัวที่สื่อสะท้อนถึงแหล่งที่มา มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน และเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด

ซึ่งการดำเนินการวิจัยนี้ ได้แสดงเป็นผังขั้นตอนการศึกษาและพัฒนาผลตายผ้าบาติกสีธรรมชาติ ดังนี้

ตารางที่ 3.1

แสดงขั้นตอนการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ตารางที่ 3.2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (วัตถุประสงค์ของการวิจัย)	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	ที่มาของข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>1. เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ , ศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ของจังหวัดนครศรีธรรมราช และศึกษาความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ</p>	<p>ศิริพรณ์ ปีเตอร์ (2550 : 85) องค์ประกอบวัฒนธรรม 1.สัญลักษณ์ตัวแทน 2. วัตถุประสงค์วัฒนธรรม</p> <p>อ้อยทิพย์ พลศรี (2554:25-86) 1. ที่มาของลวดลาย 2. หลักการออกแบบลวดลาย 3. สีสันทับลวดลาย</p>	<p>ผู้ประสานงานและผู้ผลิตผ้าบาติก-ของ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จำนวน 5 คน</p> <p>- ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมของจังหวัด นครฯ จำนวน 3 คน - ผู้สนใจที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้า ที่ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ จำนวน 50 คน</p>	<p>1-แบบสัมภาษณ์-แบบมี-โครงสร้าง 2. แบบสำรวจ 3. กล้องถ่ายภาพ</p> <p>- แบบสัมภาษณ์ แบบมี โครงสร้าง - แบบสอบถามลักษณะเลือกตอบ</p>	<p>- วิเคราะห์เชิงบรรยาย</p> <p>- วิเคราะห์เชิงบรรยาย</p> <p>- วิเคราะห์ค่าร้อยละ</p>
<p>2. เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช</p>	<p>อ้อยทิพย์ พลศรี (2554:25-86) 1. ที่มาของลวดลาย 2. หลักการออกแบบลวดลาย 3. สีสันทับลวดลาย</p> <p>นวลน้อย บุญวงษ์ (2539:189) 1.ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ 2.ความงาม 3.การเลือกใช้วัสดุทางการผลิต 4.ความเหมาะสมทางการตลาด และการคำนึงถึงสภาพแวดล้อม</p>	<p>- ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก , ลวดลายผ้า และ ผ้าบาติก รวมจำนวน 5 คน</p> <p>- ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ สิ่งทอ จำนวน 3 คน</p>	<p>- แบบสอบถามประกอบภาพแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ</p> <p>- แบบสอบถามประกอบภาพแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ</p>	<p>- วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน</p> <p>- วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (วัตถุประสงค์ของการวิจัย)	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	ที่มาของข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างต่อลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติที่ได้รับการพัฒนาแล้ว</p>	<p>อ้อยทิพย์ พลศรี (2554:25-86)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ที่มาของลวดลาย 2. หลักการออกแบบลวดลาย 3. สีสันกับลวดลาย และหลักองค์ประกอบทางศิลปะ <p>นวลน้อย บุญวงศ์ (2539:189)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ 2.ความงาม 3.การเลือกใช้วัสดุทางการผลิต 4.ความเหมาะสมทางการตลาดและการคำนึงถึงสภาพแวดล้อม 	<p>- ผู้ที่สนใจที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้า ที่กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จำนวน 25 คน และที่ ศูนย์สินค้าพื้นเมืองนคร จำนวน 25 คน รวม 50 คน</p>	<p>- แบบสอบถามประกอบภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ</p>	<p>- ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน</p>

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ จากแหล่งศึกษากลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้พัฒนาและประเมินผลการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ จะนำเสนอการวิเคราะห์ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในบทนี้ ดังต่อไปนี้

4.1 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเสนอเป็นขั้นตอนตามการวิจัยมี 5 ขั้นตอนดังนี้ต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะเฉพาะผ้าบาติก กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติก กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติก กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะเฉพาะผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกสีธรรมชาติ จากผู้ประสานงานและผู้ผลิตผ้าบาติก ของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ด้านที่มาของลวดลาย

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง พบว่าด้านที่มาของรูปแบบลวดลายผ้าบาติกกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการนำ

รูปแบบจากธรรมชาติรอบๆ ตัว มาสร้างสรรค์เป็นลวดลายแบบง่ายๆ ในรูปแบบลักษณะเหมือนจริง มองดูรู้ว่าเป็นสิ่งใด รูปทรงถูกลดตัดทอนลงด้วยข้อจำกัดในการร่างเส้นเทียน เลือกรูปแบบลายที่เหมาะสมต่อการเขียนลายเส้นเทียน ได้แก่ ใบไม้ ดอกไม้ ผีเสื้อ ลวดลายลูกปัด (ที่ค้นพบในภาคใต้) ผลมิ่งคุณ (ผลไม้ประจำถิ่นบ้านคีรีวง) ลายพระธาตุ ลวดลายจากเส้นอิสระตามจินตนาการ และรูปทรงเรขาคณิต สรุปได้ว่า กลุ่มผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติชุมชนคีรีวง มีที่มาของลวดลายจากธรรมชาติรอบๆตัว และสิ่งที่สื่อสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

2. ด้านหลักการออกแบบลวดลาย

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการออกแบบลวดลายผ้าบาติกส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์การทำงาน และความชำนาญ เป็นไปแบบขึ้นต่อขึ้นต่อเนื่องไปตามความคิดสร้างสรรค์ ไม่ได้คำนึงถึงหลักวิชาการ การออกแบบทางศิลปะ ไม่มีขั้นตอนการร่างแบบก่อนการผลิตจริง และออกแบบตามความต้องการของตลาดตามช่วงโอกาสต่างๆ ส่วนใหญ่จะคิดแบบขึ้นมาเป็นแม่ลายก่อนอาจจะเป็น 1 หรือ 2 ลายในผืนเดียวกัน ขนาดลายพอเหมาะกับการเดินเส้นเทียนได้ จัดวางเป็นช่วงจังหวะ การซ้ำจังหวะเท่าๆกัน สลับกัน หรือทับซ้อนกันบ้าง วางกระจายเต็มผืนผ้า เป็นภาพลักษณะ 2 มิติ เส้นเป็นสิ่งที่กำหนดรูปทรงลวดลาย ระยะห่างของช่องไฟค่อนข้างมาก ลวดลายมีความผสมกลมกลืนกัน เป็นไปตามจินตนาการและความเหมาะสมกับแต่ละชิ้นงาน ซึ่งหมายถึงเป้าหมายที่จะนำไปผลิตเป็นสินค้าอะไร

3. ด้านสีสันทับลวดลาย

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าลักษณะและค่าสีธรรมชาติของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนที่อื่น สีย้อมผ้าบาติกเป็นสีที่สกัดได้จากวัตถุดิบธรรมชาติ ไม่มีอันตรายต่อสุขภาพผิว สีสันทับลวดลายผ้าบาติกส่วนใหญ่จะใช้สีเข้ม ค่าสีแก่ชัดเจน ค่าน้ำหนักระหว่างรูปลายและพื้นใกล้เคียงกัน ความอ่อนแก่ของน้ำหนักสีขึ้นอยู่กับสีที่ใช้ การมองเห็นสีกับลวดลายเพราะมีเส้นสีขาวจากการลงน้ำเทียนเป็นตัวกั้นสีและแยกลวดลายกับพื้น นิยมการเขียนเส้นเทียนแบบขึ้นเดียวครั้งเดียว เพื่อความรวดเร็วและง่ายต่อการทำงาน มีสีสันทวยงามไม่ฉูดฉาด ลักษณะสีมีค่าสีที่เบรก สีหม่น ไม่สด สีไม่ซ้ำแบบใคร ความเข้มอ่อนของสีกำหนดได้ด้วยปริมาณส่วนผสมของน้ำ ในขั้นตอนการผลิตการระบายซ้ำสีเดิมในแต่ละครั้งจะได้น้ำหนักที่เข้มขึ้น สีที่ใช้ในการทำผ้าบาติกของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง มีลักษณะเฉพาะตัวมีค่าสีไม่เหมือนที่อื่น เป็นสีจากธรรมชาติที่ผลิตใช้เองจากชิ้นส่วนต่างๆ ของพืชที่มีใน การสกัดเอาน้ำสีจากวัตถุดิบธรรมชาติใช้กระบวนการ สับและบดให้ละเอียด แล้วนำไปต้มในกระโถนขนาดใหญ่ จนได้ความเข้มข้นของสีตามต้องการ โดยใช้เวลาในกระบวนการต้มสีย้อมธรรมชาติอย่างน้อย 1 วัน จำนวนสีที่ผลิตได้มีหลายสีแต่ยังขาดสีที่เป็นแม่สี คือ สีน้ำเงินและสีแดง การออกแบบสีและการใช้สีตามความเหมาะสมกับประเภทสินค้าที่จะทำการผลิต และจากความนิยมชอบของลูกค้า เช่น เสื้อสตรีนิยมสีเขียวและสีชมพู กระเป๋าสีน้ำตาล

กางเกงสีน้ำตาล หมวกสีน้ำตาล การเลือกใช้สีและวางโครงสร้างของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติเป็นแบบเรียบง่าย โดยทั่วไปใช้สีแบบทิวโทน สีใกล้เคียงกันและสีสันทัดกัน

4. ผลผลิตจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติเป็นไปตามความต้องการทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เสื้อบุรุษ-สตรี กางเกงเล กระเป๋าถือ กระเป๋าสตางค์ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ ผ้าผืน ผ้ามาน กระเป๋าตีสอ กระเป๋าสตางค์ ปลอกหมอน ผ้าคลุมเตียง และหมวก ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากที่สุด คือ เสื้อสตรี กางเกงเล ผ้าผืน และ กระเป๋าสตางค์ ตามลำดับ วัสดุผ้าที่ใช้สำหรับทำบาติกเป็นผ้าที่มีเส้นใยจากธรรมชาติ ได้แก่ ผ้าคอตตอน 100% (ผ้าฝ้ายดิบ) ผ้าสาหลู ผ้าสปันเรยอง ผ้าปานมัสลิน เรียงลำดับตามต้นทุนที่ต่ำสุดถึงสูงสุด ผ้าปานมัสลินและผ้าฝ้ายดิบเป็นวัสดุผ้าที่ทางกลุ่มนิยมใช้มากที่สุดเนื่องจากต้นทุนไม่สูง เป็นที่นิยมของกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ผ้าปานมัสลินจะย้อมสีได้ง่ายการดูดซึมสีค่อนข้างดีและเร็ว ผ้าฝ้ายจะดูดซึมสีได้ยากกว่าการย้อมสีจึงยากและใช้เวลาผลิตนาน ผ้าไหมและผ้าลินิน ผลิต 20% ตามกำลังการผลิตและตามรายการสั่ง (Order) เป็นวัสดุผ้าที่ให้สีสันทัดสีแต่มีราคาต้นทุนที่สูง ราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิต เช่น ชนิดของวัสดุผ้าที่ใช้ ความซับซ้อนในขั้นตอนการตัดเย็บ ปริมาณวัสดุที่ใช้

- 1) เสื้อบาติกบุรุษ-สตรี ราคาตั้งแต่ 350 - 450 บาท
- 2) กางเกงเล ราคาตั้งแต่ 250 - 300 บาท
- 3) ผ้าผืน ราคาตั้งแต่ 350 - 500 บาท
- 4) กระเป๋าสตางค์เล็ก-ใหญ่ ราคาตั้งแต่ 20 - 200 บาท

5. ปัญหาในการทำผ้าบาติกของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ

- 1) รูปแบบลวดลายยังขาดเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สะท้อนตัวตนของสินค้า
- 2) ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย
- 3) สภาพอากาศชื้นของคีรีวง ทำให้ใช้เวลานานขึ้นในขั้นตอนการทำผ้าบาติก
- 4) ขาดสีสำคัญที่ช่วยพัฒนาให้บาติกมีความหลากหลาย คือ สีน้ำเงินและสีแดง
- 5) ความคงทนของสีในการย้อมติดเนื้อผ้า โดยเฉพาะสีเหลืองซึ่งได้จากแก่น

ขนุน เป็นสีที่ติดไม่ทนเนื่องจากเป็นไม้ที่ไม่มียางไม้ซึ่งจะเป็นตัวประสานในการย้อมติด ความไม่แน่นอนหรือแม่นยำของเนื้อสี ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเช่น การสกัดสีแต่ละครั้ง ความอ่อนแก่ของวัตถุดิบธรรมชาติให้ค่าสีที่ต่างกัน การใช้สีในการย้อมแต่ละครั้ง สภาพของอากาศมีผลต่อค่าสีที่ต่างกัน

6. แนวทางการผลิตของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ

- 1) ใช้ภูมิปัญญาผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ในกระบวนการผลิต
- 2) พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ทันสมัย สวยงาม ตามความต้องการของผู้บริโภค

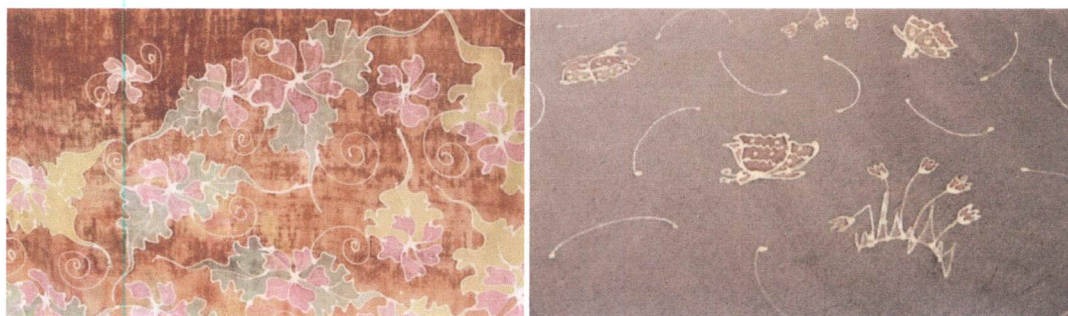
ตามสถานการณ์ของตลาด ฯลฯ

- 3) การทำผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้น แต่ละประเภท เน้นคุณภาพสม่ำเสมอ
- 4) ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ (แข็งแรง คงทน สวยงาม)
- 5) ราคาผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน
- 6) การผลิตสินค้าทันกับความต้องการของลูกค้า, ตลาด และต่อเนื่อง
- 7) บุคลากรกลุ่ม (กรรมการ/สมาชิก) ต้องได้รับการพัฒนา เช่น การฝึกอบรม, ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 8) ผลิตภัณฑ์กลุ่มใช้ภูมิปัญญา และวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิต เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น
- 9) ผลิตภัณฑ์กลุ่มมีตำนาน มีจิตวิญญาณของตัวผลิตภัณฑ์
- 10) ชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สินค้า (ผลิตภัณฑ์) ทำด้วยมือ

ข้อมูลจากการสำรวจ

เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ ของกลุ่มมัดย้อมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ที่มาของลวดลายผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.1 แสดงลวดลายที่มาจากธรรมชาติ

ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.2 แสดงลวดลายออกแบบจากรูปร่างเรขาคณิตและเส้นอิสระ

ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง

2. หลักการออกแบบลวดลายของผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.3 แสดงการออกแบบลวดลายจากหลักการใช้จังหวะการซ้ำ
ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

3. การออกแบบสีและการใช้สีของผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.4 แสดงการออกแบบสีสันมักจะมีค่าสีที่เบรก ผสานกลมกลืน มีเอกภาพ
ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

4. ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.5 แสดงผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าบาติก

ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.6 แสดงผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผ้าบาติก

ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.7 แสดงผลิตภัณฑ์หมวกจากผ้าบาติก

ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.8 แสดงผลิตภัณฑ์ปลอกหมอนและผ้าม่านจากผ้าบาติก

ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 4.9 แสดงผลิตภัณฑ์ผ้าเอนกประสงค์และกระเป๋าตั้งค้จากผ้าบาติก

ที่มา : กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

4. สีธรรมชาติของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

การทำผ้าบาติกจากสีธรรมชาติเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวให้ความสนใจดูการสาธิต โดยวัสดุที่นิยมนำมาใช้ทำสีย้อมธรรมชาติจะได้มาจากส่วนต่างๆของต้นไม้ เช่น เปลือก ใบ แก่น ราก และผล ซึ่งจะให้สีสันทที่แตกต่างกันไป คือ

ตารางที่ 4.1 แสดงที่มาสีย้อมจากธรรมชาติของชุมชนบ้านคีรีวง

วัสดุธรรมชาติ	สีที่ได้จากการสกัด	วัสดุธรรมชาติ	สีที่ได้จากการสกัด
ใบหูกวาง	ให้สี เหลืองอมเขียว	แก่นขนุน	ให้สีเหลือง
ใบมังคุด	ให้สี ส้มกับชมพู	แก่นหลุมพอ	ให้สีน้ำตาล
ใบเพกา	ให้สีเขียวเข้ม	เปลือกสะตอ	ให้สีเทา
เปลือกลูกเนียง	ให้สี น้ำตาลเข้ม	เปลือกเงาะ	ให้สีเทา
ฝักสะตอ	ให้สีเทา	เปลือกมังคุด	ให้สีส้ม ชมพู
แก่นขนุน	ให้สีเหลืองสด	ใบเพกา	ให้สีเขียว
ใบมังคุดร่วง	ให้สีส้ม	ใบหูกวาง	ให้สีเขียวอมเหลือง
ใบมังคุดแก่	ให้สีชมพู		

5. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชุมชนคีรีวง มีลักษณะความสมบูรณ์ของธรรมชาติ มีขุนเขาที่ล้อมรอบหมู่บ้าน มีต้นไม้น้ำลำธารน้ำใสสะอาด เป็นแหล่งโอโซนแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีธารน้ำตก เพราะตั้งอยู่ใกล้ต้นน้ำจากยอดเขาหลวง และทำการเกษตร ที่ เรียกว่า "สวนสมรม" คือ การปลูกพืชและผลไม้ร่วมกันหลายๆชนิดในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งเป็นเป็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของชาวชุมชนต่อสังคมภายนอก พืชผลไม้ที่ปลูกส่วนใหญ่ได้แก่ มังคุด ทุเรียน เงาะ ขนุน ลำสาด สะตอ ยางพารา และพืชผักอื่นๆ

ภาพที่ 4.10 แสดงผลไม้หลากชนิดที่ได้มาจากการทำสวนแบบผสม

ที่มา : www.kiriwonggroup.com

ภาพที่ 4.11 แสดงความสมบูรณ์ของธรรมชาติลำธารน้ำใสสะอาด

ที่มา : ชุมชนคีรีวงถ่ายเมื่อ มกราคม 2554

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล แนวทางในการพัฒนาตลาดสายผ้าบาติกสีธรรมชาติ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารและตำรา ในเบื้องต้นคัดเลือกความเป็นไปได้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย นำไปสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมพื้นถิ่นนครศรีธรรมราชโดยการสัมภาษณ์ เพื่อหาสิ่งที่สามารถสื่อความหมายให้เป็นที่ยอมรับแก่ผู้บริโภคด้วยรูปแบบตลาดสายผ้าบาติกสีธรรมชาติในการวิจัยนี้มี 2 แนวทาง คือ การใช้รูปแบบจาก สัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติและวัตถุทางวัฒนธรรม ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1. สัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติ (Symbols) หมายถึง สิ่งต่างๆในธรรมชาติที่สื่อสะท้อนถึง สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตโดยทั่วไป บ่งบอกตัวตนของจังหวัดนครศรีธรรมราช และมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้สร้างสรรค์เป็นลวดลายผ้าบาติก

2. วัตถุทางวัฒนธรรม (Material Culture) ผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ถูกสร้างขึ้น และถูกใช้ในท้องถิ่นนั้นตามวัฒนธรรมสื่อสะท้อนได้ถึงวิถีชีวิตโดยทั่วไป บ่งบอกตัวตนความเป็นนครศรีธรรมราช และมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้สร้างสรรค์เป็นลวดลายผ้าบาติก

ตารางที่ 4.2 วิเคราะห์ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติจังหวัดนครศรีธรรมราช (n=3)

สัญลักษณ์ตัวแทน	ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล
<p>พืชผลจากสวนสมรม</p> 	<p>การปลูกพืชแบบสวนสมรม เป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งในการทำอาชีพเกษตรของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะที่อำเภอลานสกา เป็นแหล่งที่ตั้งของกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง เทบจะเรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างหนึ่งของชุมชน พืชผลที่เด่นชัด ได้แก่ มังคุด ทูเรียน เงาะ สะตอ และสวนยางพารา แต่เอกลักษณ์เฉพาะนี้ยังสื่อถึงพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทยได้อีก</p>
<p>โลมาสีชมพู</p> 	<p>โลมาสีชมพู เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักท่องเที่ยว แต่เรื่องราวทางทะเลของนครศรีธรรมราชไม่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่จะเป็นที่เข้าใจกันของคนทั่วไป สื่อความเป็นนครศรีธรรมราชไม่ได้</p>
<p>ลำธาร สายน้ำ</p> 	<p>เป็นลำธารสายน้ำที่มีก้อนหินขนาดใหญ่ถึงเล็กวางทับซ้อนกันโดยการจัดการของธรรมชาติเอง เป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปของชุมชนศรีวัง</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

สัญลักษณ์ตัวแทน	ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล
<p data-bbox="257 367 355 398">เขาหลวง</p> 	<p data-bbox="571 367 1226 685">นครศรีธรรมราชมีพื้นที่ที่เป็นป่าเขา หุบเขาและเชิงเขาจำนวนมากเขาหลวง เป็นภูเขาที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนคีรีวง เมืองนครศรีธรรมราช มีความสูงมากแต่รูปลักษณะของเขาหลวงไม่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่จะสื่อบ่งบอกตัวตนได้</p>

ตารางที่ 4.3 วิเคราะห์ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลวัตถุทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช (n=3)

สัญลักษณ์ตัวแทน	ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล
<p data-bbox="243 943 355 974">หนังตะลุง</p> 	<p data-bbox="536 943 1202 1261">หนังตะลุง เป็นศิลปะการแสดงที่เป็นที่นิยมชมกันมากของคนนคร เป็นตัวแทนความคิดและบุคลิกของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นที่นิยมใช้รูปตัวหนังตะลุงมาเป็นสัญลักษณ์บนตัวผลิตภัณฑ์ แต่จะนิยมใช้ตัวหนังตะลุงที่เป็นตัวตลก สื่อสะท้อนได้ถึงความรู้สึกของคนทั่วไปบ่งบอกตัวตนแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ได้ดีในระดับหนึ่ง</p>
<p data-bbox="253 1456 345 1487">มโนราห์</p> 	<p data-bbox="564 1456 1202 1727">มโนราห์ เป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองของชาวภาคใต้ เป็นการแสดงที่เป็นที่นิยมชมชอบอีกอย่างหนึ่งของคนเมืองคอน มีท่าทางในการรำโนราห์ และชุดเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ แต่โดยทั่วไปคนไทยเราจะรู้จักมโนราห์ในนามของชาวพัทลุง</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สัญลักษณ์ตัวแทน	ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล
<p data-bbox="253 360 347 398">ตรานโม</p> 	<p data-bbox="568 360 1211 685">ตรานโม เป็นสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง เป็นหลักฐานและความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาเกี่ยวกับที่มาของตรา นโม (มีรายละเอียดในบทที่ 2) แต่เป็นสิ่งที่รู้จักกันเฉพาะที่เมืองนครศรีธรรมราช หากจะใช้เป็นสิ่งที่สื่อความหมายน่าจะเป็นการดีในด้านการอนุรักษ์ รักษา และเผยแพร่</p>
<p data-bbox="137 819 463 857">พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช</p> 	<p data-bbox="568 819 1211 1088">พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่บ่งบอกความเป็นนครศรีธรรมราชได้ ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เป็นตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช เมืองแห่งประวัติศาสตร์ หากมีการใช้กับสินค้าจะบ่งบอกถึงแหล่งที่มาได้ชัดเจน</p>
<p data-bbox="144 1379 452 1417">ดอกคูณหรือดอกราชพฤกษ์</p> 	<p data-bbox="568 1379 1211 1648">ดอกคูณหรือดอกราชพฤกษ์ เป็นดอกไม้สัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป อีกทั้งยังเป็นดอกไม้สัญลักษณ์ประจำจังหวัดขอนแก่นและสัญลักษณ์ประจำประเทศไทย การนำมาใช้ไม่น่าจะชัดเจนอาจทำให้การสื่อสะท้อนผิดพลาด</p>

จากตารางที่ 4.2 และ 4.3 ข้อมูลด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่จะนำมาเป็นแนวทางการออกแบบลวดลายผ้าบาติก สรุปได้ดังนี้

พระบรมธาตุเจดีย์ ไม่ควรจะชัดเจนหรือเน้นให้เด่นมากเกินไป ตำแหน่งวางบนตัวผลิตภัณฑ์ ลักษณะการใช้ประโยชน์ และต้องคำนึงถึงผลที่ตามมาหากผ่านพ้นสภาพของการใช้งานแล้วไม่ให้เป็นที่กระทบทระเทือนจิตใจผู้อื่นที่มีจิตศรัทธาและเคารพ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่บอกความเป็นท้องถิ่นตนเองได้ชัดเจนที่สุด เป็นสัญลักษณ์ที่รับรู้และเข้าใจได้ของคนทั่วไปว่าเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนคราแต่เนื่องด้วยในการออกแบบลวดลายครั้งนี้เพื่อการสร้างสรรค์เป็นผ้าบาติกจึงต้องคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์ หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในที่สูงหรือใช้ในการบูชาก็ดูเหมาะสมแต่ถ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้โดยทั่วไปในชีวิตประจำวันก็ควรพิจารณาความเหมาะสมเช่น เมื่อพบเจอ เป็นต้น

ตัวหนังสือเป็นเอกลักษณ์ทางการแสดงพื้นถิ่นของคนในภาคใต้และเป็นสิ่งที่อยู่คู่ชาวนครศรีธรรมราชมานานหากนำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายบนผืนผ้าบาติกก็จะสามารถสื่อได้ถึงตัวตนของคนเมืองคอน

สวนสมรมเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทำการเกษตรของชาวมุสลิมศรีวิชัย ปลูกพืชแบบผสมผสานกัน ส่วนมากจะปลูกบนพื้นที่ภูเขา พืชผลที่โดดเด่น ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด สะตอและสวนยางพารา แต่พืชผลเหล่านี้สามารถสื่อได้ถึงที่อื่นๆ ในประเทศไทยได้อีก อาจทำให้สับสนถึงแหล่งที่มาสินค้าได้

ตรกานโม เป็นสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราชอย่างหนึ่ง เป็นหลักฐานและความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาเกี่ยวกับที่มาของตรานะโม แต่เป็นสิ่งที่รู้จักกันเฉพาะที่เมืองนครศรีธรรมราช เหมาะต่อการนำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายบนผืนผ้าบาติกเพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่สู่คนรุ่นใหม่ไปด้วย

ภูเขา ลำธารและสายน้ำ เป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สื่อบรรยากาศความเป็นอยู่ของชาวศรีวิชัยโดยเฉพาะภูเขาหลวง แต่ไม่มีรูปลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้ชัดเจน

โลมาสีชมพู เป็นที่รู้จักกันในนามของสัญลักษณ์นครศรีธรรมราชน้อยมากที่สุด หากนำมาออกแบบเป็นลวดลายอาจทำให้เกิดการสับสน จุดมุ่งหมายการสื่อสารอาจไม่เป็นตามต้องการ

มโนราห์ เป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองของชาวภาคใต้ เป็นที่นิยมชมชอบอีกอย่างหนึ่งของคนเมืองคอน มีท่าทางในการรำโนราห์ และชุดเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ แต่โดยทั่วไปคนไทยจะรู้จักมโนราห์ว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพัทลุงมากกว่าหากนำมาใช้ออกแบบเป็นลวดลายอาจทำให้สับสน จุดมุ่งหมายการสื่อสารอาจไม่เป็นไปตามต้องการ

ดอกราชพฤกษ์หรือดอกคูนไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็นสัญลักษณ์ดอกไม้ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช และดอกราชพฤกษ์ยังเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดขอนแก่นและเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยด้วย ในการออกแบบลวดลายอาจใช้ประกอบได้บ้าง หากนำไปใช้สร้างเน้นเป็นจุดเด่นบนผืนผ้าบาติกอาจไม่ได้ผลตามที่ต้องการ

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่าในการออกแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัธยมสี่
 ธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้ง 2 แนวทาง คือ
 รูปแบบสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติและรูปแบบจากวัตถุทางวัฒนธรรมออกแบบสร้างสรรค์
 ร่วมกันให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับประโยชน์ที่จะนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสี
 ธรรมชาติ

เป็นขั้นตอนการศึกษาความคิดเห็นต่อการเลือกประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ
 เพื่อนำมาพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ โดยการสอบถาม
 ความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าความถี่และร้อยละความคิดเห็นต่อการเลือกประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้า
 บาติกสีธรรมชาติ ของผู้สนใจในกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ ชุมชนคีรีวง

	รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	8	16
	หญิง	42	84
2. อายุ	ไม่เกิน 20 ปี	5	10%
	21 - 30 ปี	11	22%
	31 - 40 ปี	12	24%
	41 - 50 ปี	16	32%
	51 - 60 ปี	6	12%
	61 ปีขึ้นไป	0	0
3. อาชีพ	นักเรียน นักศึกษา	11	22%
	ข้าราชการ	15	30%
	รัฐวิสาหกิจ	6	12%
	พนักงานเอกชน	12	24%
	ธุรกิจส่วนตัว	6	12%
	อื่นๆ	0	0

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
4. ภูมิลำเนาที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบัน		
พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช	12	24%
พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในเขตภาคใต้	23	46%
นอกเขตพื้นที่ภาคใต้	15	30%
5. ท่านเคยมีประสบการณ์การซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกหรือไม่		
เคย	32	64%
ไม่เคย	18	38%
6. หากท่านต้องการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติก ท่านมีแนวทางในการเลือกอย่างไร		
เลือกตามการใช้สอย	18	36%
เลือกตามคุณภาพ	7	14%
เลือกที่ใช้ง่าย สะดวก	2	4%
เลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	7	14%
เลือกที่ความสวยงาม	15	30%
เลือกที่สื่อลักษณะการใช้สอยชัดเจน	1	2%
7. ท่านมีความสนใจเลือกสินค้าจากผ้าบาติกด้วยวัตถุประสงค์ใด		
เพื่อเป็นของฝากผู้อื่น	10	20%
เพื่อเป็นของที่ระลึก	17	34%
เพื่อประโยชน์ใช้สอย	9	18%
เพื่อส่งเสริมสินค้าชุมชน	14	28%
8. ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกประเภทใด ที่ท่านอาจตัดสินใจซื้อมากที่สุด		
8.1 ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องแต่งกาย		
กระเป๋าสะพาย	11	22%
ผ้าพันคอ	2	4%
หมวก	3	6%
เสื้อแต่งกาย	22	44%
8.2 ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ทั่วไป		
ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน	2	4%
ตะกร้าใส่ของ	3	6%
ร่มกันแดด	2	4%

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

	รายการ	ความถี่	ร้อยละ
8.3	ผ้าปูโต๊ะ	3	10%
	ผลิตภัณฑ์ประเภทของประดับตกแต่งภายใน		
	คอมไฟ	0	0%
	ผ้าม่าน	0	0%
	กรอบรูป	2	4%

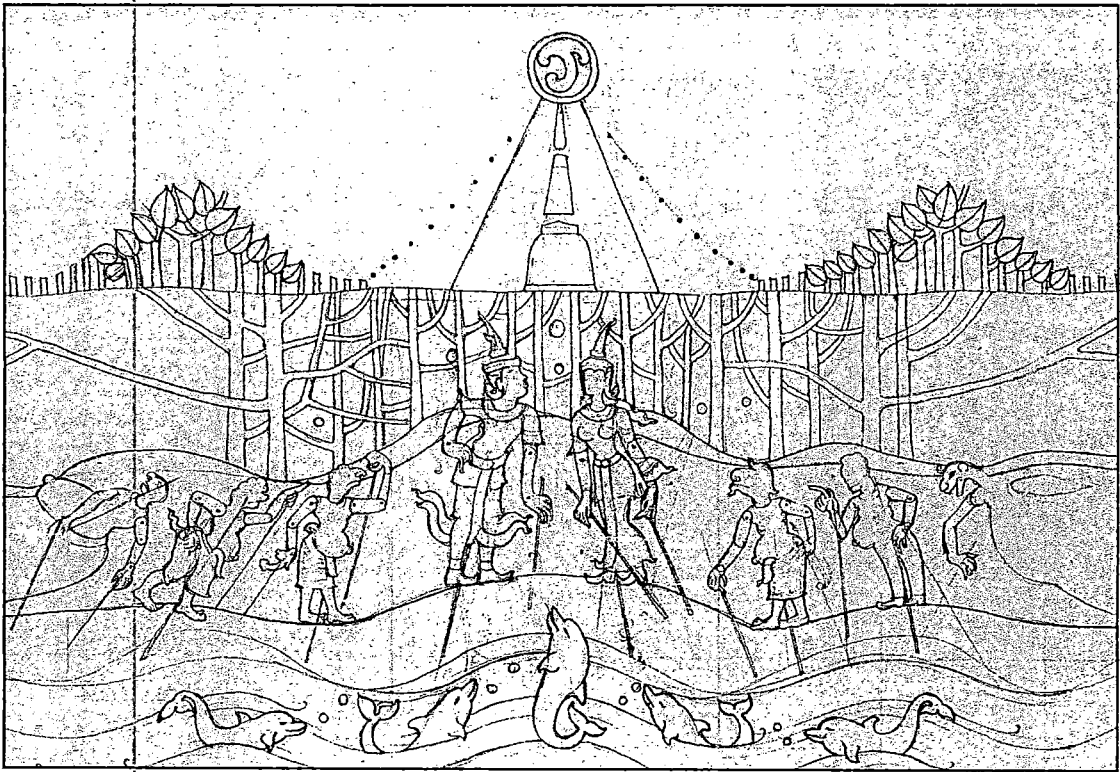
จากตารางที่ 4.4 ของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถามจำนวน 50 ท่าน กลุ่มตัวอย่างเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 16 เพศหญิงคิดเป็นพบว่าข้อมูลทั่วไปร้อยละ 84 เป็นผู้มีอายุ ระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32 มีอาชีพเป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาเป็นพนักงานเอกชนเป็น คิดเป็นร้อยละ 24 อาศัยอยู่นอกพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในเขตภาคใต้มากที่สุดเป็นร้อยละ 46 ส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกคิดเป็นร้อยละ 64 มีแนวทางในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกคือเลือกตามการใช้สอยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36 วัตถุประสงค์ที่สนใจหรือเลือกซื้อ เพื่อเป็นของที่ระลึกสำหรับตนเองมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 34 และมีความคิดเห็นต่อการเลือกผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกเป็นประเภทเสื้อแต่งกายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44

ขั้นตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ และการพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัด นครศรีธรรมราช

การพัฒนาลวดลายผ้าบาติก

วิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บข้อมูลลักษณะเฉพาะผ้าบาติกสี่ธรรมชาติชุมชนคีรีวงและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช นำมาออกแบบเป็นลวดลายและสีสันทัน ผ้าบาติกอย่างละ 3 แบบ ทำการเก็บข้อมูลเลือกแบบด้วยแบบสอบถามพร้อมภาพประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน ออกแบบลวดลายจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินเลือกรูปแบบลวดลาย 1 แบบ และรูปแบบสี 1 แบบ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายละเอียดภาพดังนี้

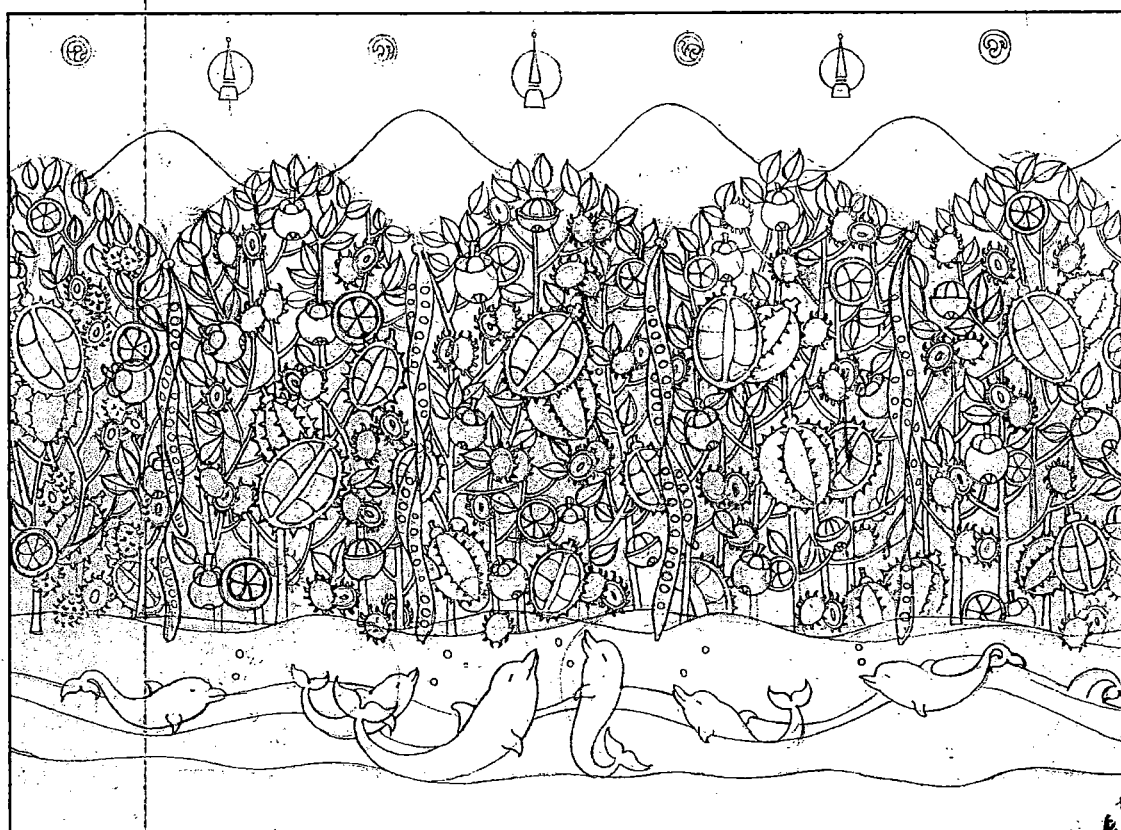
1) ภาพร่างลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ 3 แบบ สำหรับประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการออกแบบลวดลาย

ภาพที่ 4.12 ภาพร่างการพัฒนาตลาดลอยผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ รูปแบบที่ 1

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์

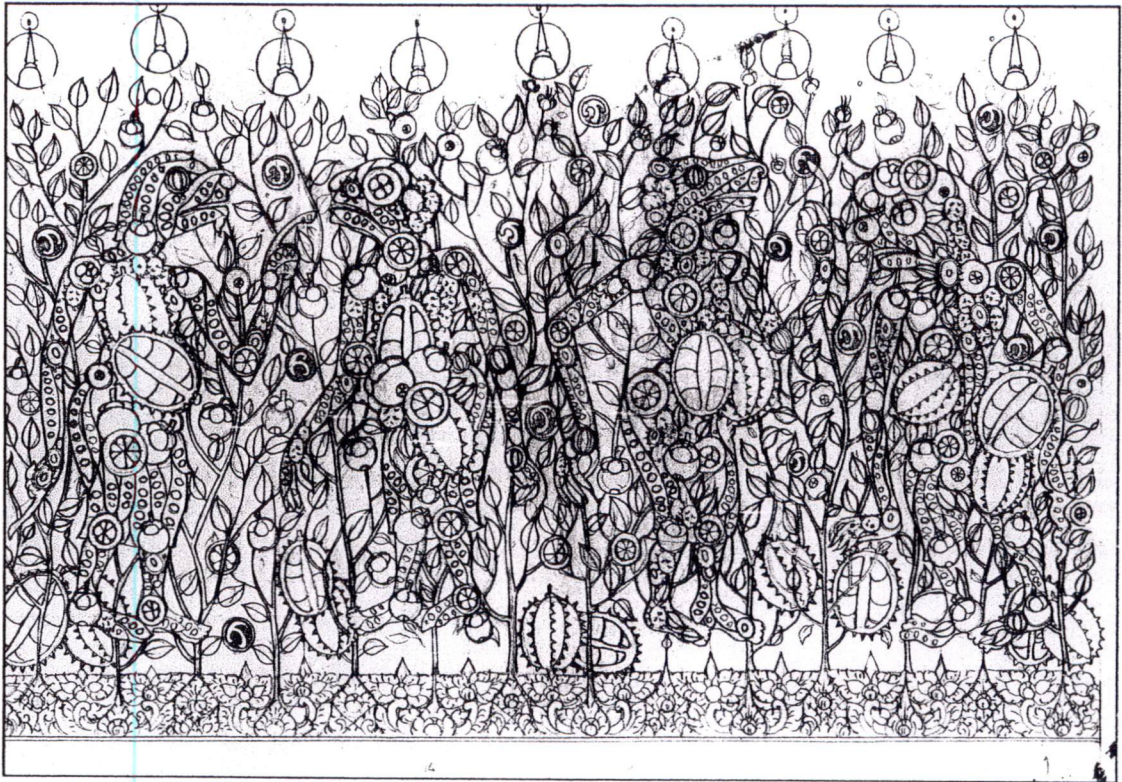
แบบที่ 1 เน้นความเด่นของตลาดลอยให้มีที่มาจากวัตถุประสงค์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ รูปแบบตลาดลอยที่สร้างสรรค์จาก ตัวหนังตะลุง ในท่วงท่าลีลาการแสดงจัดวางเรียงเป็นจังหวะซ้ำกันเป็นแถวในแนวนอน ตลาดลอยต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านทับซ้อนเรียงเป็นแนวนอนบนแนวภูเขาประกอบเป็นพื้นหลังเป็นองค์ประกอบร่วม ส่วนบนของชิ้นงานเป็นตลาดลอยพระธาตุเจดีย์ลดตัดทอนรูปทรงให้เรียบง่าย ตระนโมซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อ วางบนยอดพระธาตุเจดีย์ ตลาดลอยกลุ่มต้นไม้เป็นรูปร่างภูเขาเรียงกันเป็นแนวนอนจุดที่เรียงตัวกันเป็นเส้นโค้งอ่อนโยนเชื่อมโยงตลาดลอยให้ต่อเนื่องกัน ด้านล่างหรือส่วนที่เป็นเชิงชายเป็นตลาดลอยโลมาสีชมพูวางเป็นจังหวะตามทิศทางเส้นคลื่นในแนวนอน

ภาพที่ 4.13 ภาพร่างการพัฒนาตลาดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ รูปแบบที่ 2

ที่มา : เจียมลิต ดิษฐาภรณ์

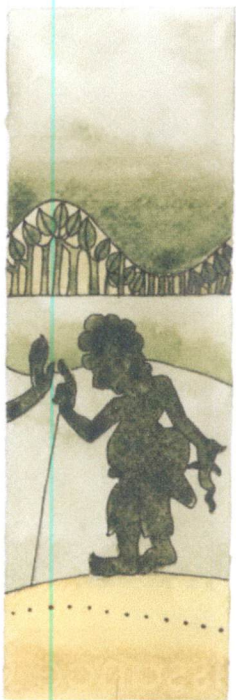
แบบที่ 2 เน้นความเด่นของลวดลายให้มีที่มาจากสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติ พืชสวน สมรม ได้แก่ รูปแบบลวดลายที่สร้างสรรค์จาก ผลทุเรียน ผลมังคุด ผลเงาะ ฝักสะตอ วางซ้ำสลับ รูปทรงของพืชสวนสมรมเป็นจังหวะ มีการสลับรูปแบบหน่วยให้มีความต่างกัน เกิดเป็นลวดลายมอง เป็นจังหวะซ้ำกันทั้งภาพ วางหน่วยต่างๆแบบชิดกันด้วยหลักการใช้ความใกล้ชิดเป็นกลุ่มรวมกันเป็น รูปภูเขาและนำมาวางเรียงซ้ำชิดติดกันต่อเนื่องเป็นจังหวะเป็นแนวภูเขา ลวดลายเส้นโค้งเป็นภูเขา ซ้อนทับเป็นจังหวะฟันปลา ส่วนบนวางลวดลายพระธาตุสลับเป็นจังหวะกับลวดลายทรานโมใน แนวนอน ด้านล่างหรือส่วนที่เป็นเชิงเขาเป็นลวดลายโลมาสีชมพูวางเป็นจังหวะตามทิศทางเส้นคลื่น ในแนวนอน

ภาพที่ 4.14 ภาพร่างการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ รูปแบบที่ 3
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์

แบบที่ 3 เน้นความเด่นของลวดลายให้มีที่มาจากสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติ และวัตถุทางวัฒนธรรม ในสัดส่วนที่เท่ากันและจัดวางให้อยู่ในลักษณะผสมผสานกัน วางลวดลายแบบกระจายเต็มพื้นที่มีช่องว่างระหว่างหน่วยค่อนข้างน้อย การแบ่งพื้นที่ของสัดส่วนแต่ละหน่วยกลมกลืนกัน ไม่โดดเด่น โดยนำรูปร่างตัวหนังสือมาจัดวางเรียงในแนวนอนเกือบเต็มพื้นที่ จัดวางหน่วยลวดลายพืชสวนสมรมในพื้นที่ตัวหนังสือแบบชิดติดกัน พื้นหลังเป็นลวดลายต้นไม้ ใบไม้ ทรานโมพื้นที่ด้านบน ออกแบบแม่ลายจากพระธาตุ วางเรียงในแนวนอนในจังหวะสลับสูงต่ำต่างกันเล็กน้อยให้ดูกลมกลืนไปกับลวดลายในชิ้นงานด้านล่างหรือส่วนที่เป็นเชิงชายใช้รูปแบบลวดลายของเครื่องถมนครวางเรียงในแนวนอน

2) ภาพร่างการกำหนดสีเส้นผ้าบาติกสีธรรมชาติ 3 แบบ สำหรับประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้าน การออกแบบลวดลาย

แบบที่ 1

แบบที่ 2

แบบที่ 3

ภาพที่ 4.15 ภาพร่างการกำหนดสีเส้นผ้าบาติกสีธรรมชาติ 3 แบบ สำหรับประเมินโดย
ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การออกแบบลวดลาย

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์

แบบที่ 1 สีเอกรงค์ (Monochrome) เป็นการ ใช้สีเพียงสีเดียวหรือสีที่ใกล้เคียงกัน แล้วใช้
วิธีเพิ่มหรือลดค่าน้ำหนักความอ่อน-แก่ของสีตามต้องการ

แบบที่ 2 สีส่วนรวม (Tonality) การใช้สีหนึ่งสีใดที่มีอิทธิพลครอบงำสีอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน
หรือผลงานเดียวกันให้เกิดความรู้สึกคล้ายตามไปกับสีนั้น

แบบที่ 3 ความจัดของสี (Intensity) เป็นการ ใช้สีที่แสดงความเด่นชัดเปล่งประกายของสี
ชัดเจน ในลักษณะกลุ่มสีเจิดจ้า (Vivid) เพื่อความโดดเด่นสะดุดตา

ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย (n=5)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
1. ที่มาของลวดลาย									
1.1 ลวดลายมีความหมายหรือเนื้อหาที่สื่อถึงที่มา	4.60	0.54	มากที่สุด	3.60	1.14	มาก	3.80	1.30	มาก
1.2 มีการสร้างสรรค์ หมายถึงความงามลงตัว ความเป็นไปได้ที่จะใช้กับเสื้อต่างกายจากผ้าบาติก	4.00	1.22	มาก	4.60	0.89	มากที่สุด	4.60	0.54	มากที่สุด
1.3 ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีแนวคิดรักซ์ธรรมชาติ	3.20	0.44	ปานกลาง	3.60	0.54	มาก	3.80	1.09	มาก
รวม	3.53	0.74	มาก	4.00	1.06	มาก	4.40	0.91	มาก
2. หลักการออกแบบลวดลาย									
2.1 มีความสมดุล จัดวางรูปทรงได้สัมพันธ์กัน	3.4	0.54	ปานกลาง	3.80	1.09	มาก	4.40	0.89	มาก
2.2 ช่วง จังหวะ การเคลื่อนไหวต่อเนื่องกันของลวดลาย	3.40	0.54	ปานกลาง	4.20	0.83	มาก	4.00	1.41	มาก
2.3 ลวดลายมีความประสานกลมกลืนเป็นเอกภาพ	3.40	0.54	ปานกลาง	3.80	1.09	มาก	4.40	0.89	มาก
2.4 ลวดลายมีความสัมพันธ์กันระหว่างลวดลายกับพื้นที่	3.60	1.14	มาก	4.00	1.00	มาก	4.00	1.00	มาก
2.5 มีการเน้น สร้างความโดดเด่นเน้นให้เกิดจุดเด่น น่าสนใจสื่อความคิดความรู้สึกได้เข้าใจ ชัดเจน	3.40	0.54	ปานกลาง	3.80	1.09	มาก	4.40	0.89	มาก
รวม	3.43	0.62	ปานกลาง	3.86	0.97	มาก	4.26	0.94	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
3. สีเส้นของลวดลาย									
3.1 สีเส้นสื่อความรู้สึกหรือสื่อถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มา	3.40	0.54	ปานกลาง	4.00	1.22	มาก	4.40	0.89	มาก
3.2 การวางโครงสี เลือกใช้สีที่ดูน่าพึงพอใจ และมีรสนิยม	3.60	0.89	มาก	3.80	1.09	มาก	4.60	0.89	มากที่สุด
3.3 ความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ หมายถึง สีเส้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ที่จะใช้เป็นสื่อแต่งกายจากผ้าบาติก	3.60	0.54	มาก	3.20	0.83	ปานกลาง	4.60	0.89	มากที่สุด
3.4 ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้มีแนวความคิดรักษัธรรมาชาติ	3.20	0.83	ปานกลาง	3.60	1.14	มาก	4.40	0.89	มาก
3.5 สีเส้นสื่อให้ลวดลายมีลักษณะเฉพาะตัว	2.80	0.44	ปานกลาง	4.00	0.70	มาก	4.00	1.22	มาก
3.6 สีเส้นสื่อสะท้อนแนวความคิดความเป็นมิตรกับธรรมชาติ	3.00	0.70	ปานกลาง	3.60	0.54	มาก	4.20	1.30	มาก
รวม	3.26	0.69	ปานกลาง	3.70	0.91	มาก	4.36	0.96	มาก

จากตารางที่ 4.5 จากการศึกษาพบว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินเหมาะสมภาพร่างลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ ดังนี้

แบบที่ 1 ด้านที่มาของลวดลายในการออกแบบ มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.53) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.74) ด้านหลักการออกแบบลวดลาย มีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.43) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.62) และด้านสีเส้นของลวดลายมีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.26) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.69)

แบบที่ 2 ด้านที่มาของลวดลายในการออกแบบ มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.0) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=1.06) ด้านหลักการออกแบบลวดลาย มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.86) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.97) และด้านสีเส้นของลวดลายมีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.70) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.91)

แบบที่ 3 ด้านที่มาของลวดลายในการออกแบบ มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.40$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.91$) ด้านหลักการออกแบบลวดลาย มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.26$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.94$) และด้านสีสันทองลวดลายมีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.36$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.96$)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาตารวมแต่ละด้าน ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย ($n=5$)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
1. ที่มาของลวดลาย	3.53	0.74	มาก	4.00	1.06	มาก	4.40	0.91	มาก
2. หลักการออกแบบลวดลาย	3.43	0.62	ปานกลาง	3.86	0.97	มาก	4.26	0.94	มาก
รวม	3.46	0.66	มาก	3.91	0.99	มาก	4.31	0.92	มาก
3. สีสันทองลวดลาย	3.26	0.69	มาก	3.70	0.91	มาก	4.36	0.96	มาก
รวม	3.26	0.69	มาก	3.7	0.91	มาก	4.36	0.96	มาก

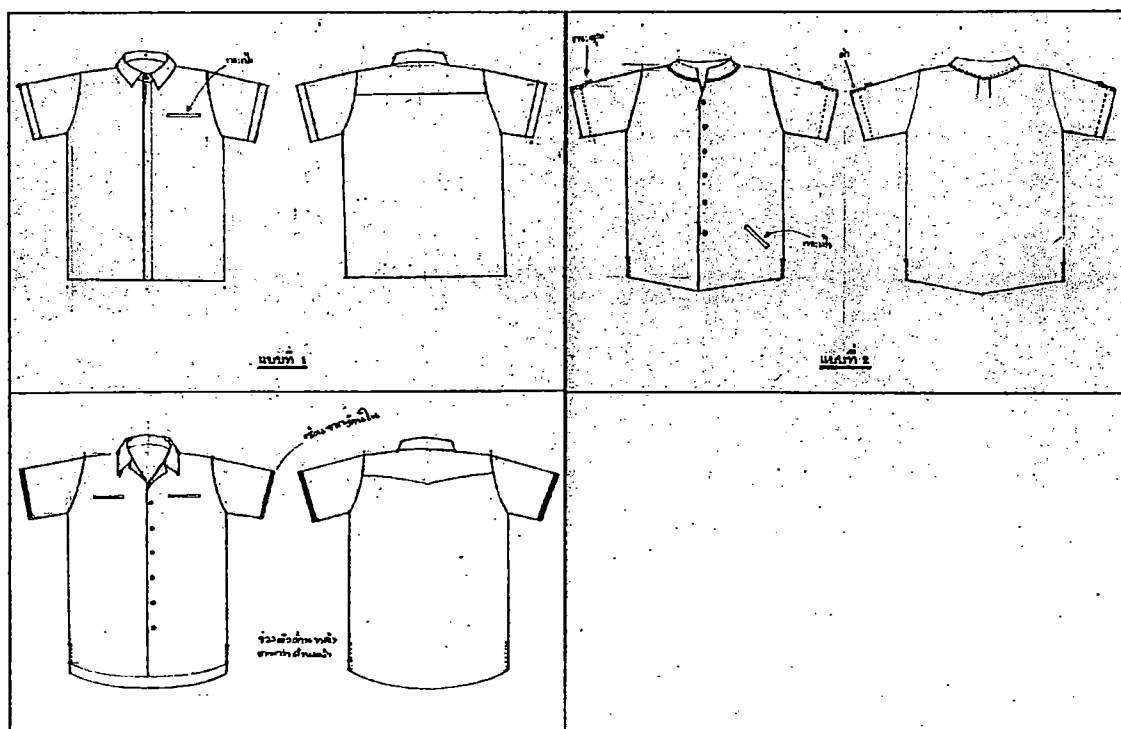
จากตารางที่ 4.6 สรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายประเมินเลือกลวดลายแบบที่ 3 มีคะแนนมากที่สุด คือการเน้นความเด่นของลวดลายให้มีที่มาจากสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติ และวัตถุทางวัฒนธรรม ในสัดส่วนที่เท่ากันและจัดวางให้อยู่ในลักษณะผสมผสานกัน มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.31$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.92$) และประเมินความเหมาะสมของสีสันทองแบบที่ 3 มีคะแนนมากที่สุด คือเป็นการใช้สีที่แสดงความเด่นชัดเปลี่ยนแปลงประกายของสีชัดเจน ในลักษณะกลุ่มสีเจิดจ้า (Vivid) เพื่อความโดดเด่นสะดุดตามีความเหมาะสมระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.36$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.96$)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสี่ธรรมชาต

จากการเก็บข้อมูลขั้นตอนที่ 3 สรุปได้ว่ากลุ่มเป้าหมายเลือกเสื้อแต่งกายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจ ผู้วิจัยทำการร่างแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ 3 แบบเสื้อแต่งกายสตรี 3 แบบ และวัสดุผ้า 3 ชนิด โดยใช้แนวทางผลิตภัณฑ์เดิมจากการสำรวจ พัฒนาให้เหมาะสมกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างคือ เป็นเสื้อแต่งกายสไตล์ลำลอง สำหรับเป็นของที่ระลึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามพร้อมภาพประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 คน

เพื่อประเมินเลือกรูปแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ-สตรี และวัสดุผ้าที่เหมาะสมอย่างละ 1 แบบ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

1) ภาพร่างแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ 3 แบบ สำหรับประเมินเลือกความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

ภาพที่ 4.16 ภาพร่างแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ 3 แบบ

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์

แบบที่ 1 เป็นเสื้อปกเชิ้ต ปกเล็ก แขนสั้น กระดุมหน้ามีแถบผ้าปิดบังแนวกระดุม มีกระเป๋านำอกด้านซ้าย ชายเสื้อตรง สวมใส่แบบพอดีตัว

แบบที่ 2 เป็นเสื้อปกตั้ง แขนสั้น จากคอกลงมาหน้าอกปาดเฉียงทับซ้อนกันให้เป็นตัววี (v) ติดกระดุมหน้า ชายเสื้อตัดเฉียงตรงเข้าหากันเป็นมุมแหลม มีกระเป๋าด้านล่างที่ขานเสื้อวางเฉียงรับกับลักษณะการล้างมือ สวมใส่แบบพอดีตัว

แบบที่ 3 เสื้อปกฮาวาย แขนสั้นซ้อนแถบผ้าอีกชั้นที่ปลายแขน เจาะกระเป๋ที่หน้าอกทั้งซ้าย-ขวาความยาวเสื้อด้านหลังยาวกว่าด้านหน้ายาวปิดตะโพก ชายเสื้อโค้งมน สวมใส่แบบหลวมๆ

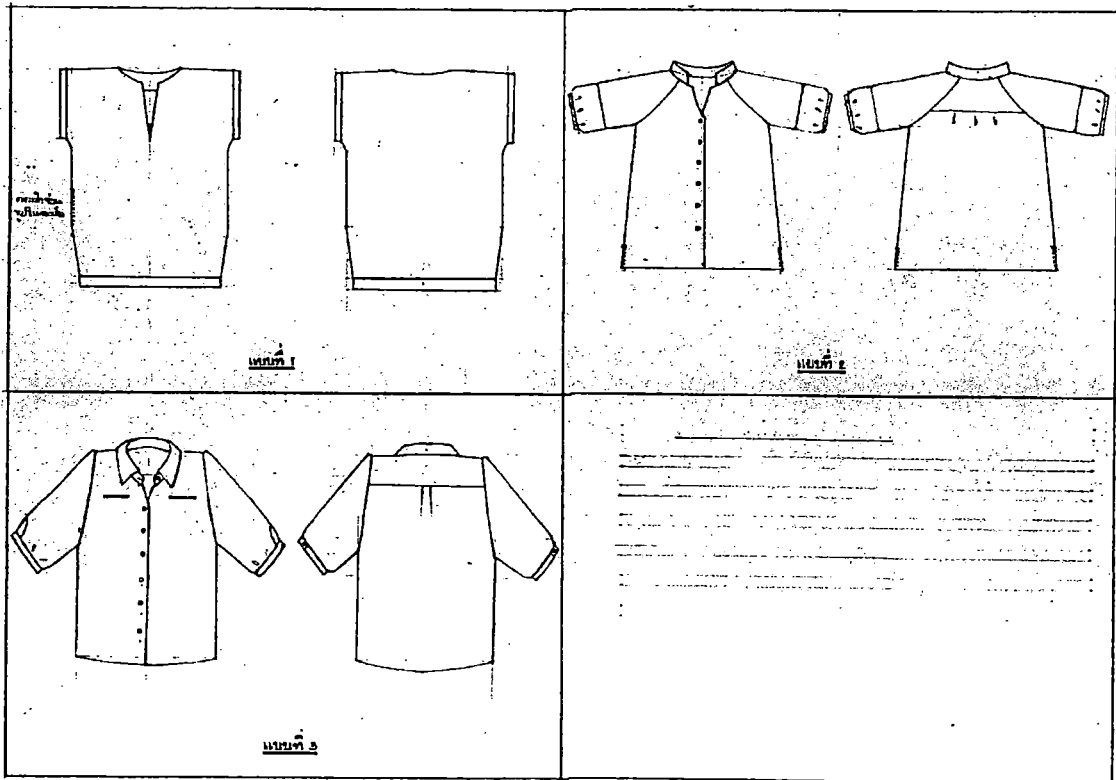
จากวัสดุผ้าที่นิยมใช้ในการผลิตผ้าบาติก 3 ชนิด คือ

ชนิดที่ 1 คือ ผ้าสาธู

ชนิดที่ 2 คือ ผ้าฝ้าย

ชนิดที่ 3 คือ ผ้าป่านมัสลิน

2) ภาพร่างแบบเสื้อแต่งกายสตรี 3 แบบ และวัสดุผ้า 3 ชนิด สำหรับประเมินเลือกความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

ภาพที่ 4.17 ภาพร่างแบบเสื้อแต่งกายสตรี 3 แบบ

ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์

แบบที่ 1 เป็นเสื้อคอกลม เจาะลิ้นกลางหน้าอก (Slash Neck) ปิดทับซ้อนด้านในด้วยผ้าอีกชั้น แขนสั้นแบบในตัวพับเย็บเก็บขอบแขน เป็นลักษณะเสื้อตัวใหญ่สวมใส่ในสไตล์หลวมๆ ช่วงตัวยาวเกือบถึงเข่า ชายเสื้อเย็บรวบเก็บขอบ

แบบที่ 2 เป็นเสื้อปกเชิ้ต แขนสั้นพอดีข้อศอก เจาะเว้าโค้งเล็กน้อยให้เห็นแขนพับเย็บขอบปลายแขนติดกระดุม สวมใส่สบายใหญ่กว่าช่วงตัวเล็กน้อย ดูทะมัดทะแมง ชายเสื้อโค้งมนเล็กน้อย

แบบที่ 3 เป็นเสื้อปกตั้ง คอลึกเป็นมุมแหลม ติดกระดุมหน้า แขน Raglan มีระดับความยาวสี่ส่วน (ต่อ Yoke) คอช่วงตัวด้านบนมีขนาดพอดีตัว หารูปจากช่วงหน้าอกลงไปเริ่มปล่อยชายเสื้อให้กว้างออก ความยาวเสื้อระดับต่ำกว่าเอวเล็กน้อย จากวัสดุผ้าที่นิยมใช้ในการผลิตผ้าบาติก 3 ชนิด คือ

ชนิดที่ 1 คือ ผ้าสาธู

ชนิดที่ 2 คือ ผ้าฝ้าย

ชนิดที่ 3 คือ ผ้าปานมัสลิน

ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแต่งกาย
บุรุษจากผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (n=3)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย									
1.1 รูปแบบเหมาะสมกับลักษณะการใช้สอย	4.00	0.00	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.66	0.00	มากที่สุด
1.2 รูปแบบเหมาะสมกับการตัดเย็บเป็นเสื้อแต่งกาย	4.33	0.57	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.00	0.57	มาก
1.3 รูปแบบความสะดวกในการใช้สอย	4.00	0.00	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.33	0.00	มาก
1.4 รูปแบบง่ายต่อการบำรุงรักษา	3.33	0.57	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง	4.33	0.00	มาก
รวม	3.91	0.51	มาก	3.00	0.42	ปานกลาง	4.83	0.38	มากที่สุด
2. ด้านความงามของผลิตภัณฑ์									
2.1 รูปแบบมีความสวยงาม น่าใช้	3.66	0.57	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
2.2 รูปแบบส่งเสริมคุณค่า ภาพพจน์ สื่อให้เกิดความมั่นใจในตัวสินค้า	3.33	0.57	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	4.00	1.00	มาก
2.3 รูปแบบโดดเด่น น่าสนใจ	3.33	0.57	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	4.33	1.15	มาก
2.4 รูปแบบดำรงลักษณะความเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	3.33	0.57	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	4.33	1.15	มาก
รวม	3.41	0.51	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	4.33	0.88	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
3. ด้านความเหมาะสม									
ทางการตลาด									
3.1 รูปแบบสะท้อนความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.66	0.57	มาก	3.00	0.57	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
3.2 รูปแบบสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย	3.33	0.57	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง	4.00	0.57	มาก
3.3 รูปแบบมีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมทั้งขณะใช้งาน และหลังหมดสภาพการใช้งานแล้ว	3.33	0.57	ปานกลาง	3.00	0.57	ปานกลาง	4.33	0.00	มาก
3.4 รูปแบบเหมาะสมกับการเป็นสินค้าชุมชน	3.33	0.57	ปานกลาง	3.00	1.15	ปานกลาง	4.33	0.00	มาก
รวม	3.41	0.51	ปานกลาง	2.91	0.79	ปานกลาง	4.83	0.38	มากที่สุด
4. ด้านวัสดุ									
4.1 วัสดุผ้ามีความเหมาะสมต่อการใช้สอย	3.33	1.52	ปานกลาง	2.66	0.00	ปานกลาง	4.66	1.00	มากที่สุด
4.2 วัสดุมีคุณภาพทนทานต่อการใช้งาน	3.66	1.52	มาก	3.00	0.57	ปานกลาง	4.66	1.00	มากที่สุด
4.3 วัสดุมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้	3.33	1.52	ปานกลาง	2.66	1.00	ปานกลาง	5.00	1.00	มากที่สุด
4.4 วัสดุมีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.33	1.52	ปานกลาง	3.33	0.00	ปานกลาง	5.00	1.00	มากที่สุด
รวม	3.41	1.31	ปานกลาง	3.91	0.51	มาก	4.00	0.85	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมต่อภาพร่างแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ แบบที่ 1 ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.91) ส่วนเพียงเบนมาตรฐาน (SD=0.51) ด้านความงามมีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.41) ส่วนเพียงเบนมาตรฐาน (SD=0.51) ด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความเหมาะสมระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.41) ส่วนเพียงเบนมาตรฐาน (SD=0.51)

แบบที่ 2 ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.42) ด้านความงาม มีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.38) ด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.51)

แบบที่ 3 ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.49) ด้านความงาม มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.79) ด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.49)

วัสดุแบบที่ 1 มีความเหมาะสมระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=1.31)

วัสดุแบบที่ 2 มีความเหมาะสมระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.51)

วัสดุแบบที่ 3 มีความเหมาะสมระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.85)

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมรวมทุกด้านของรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแต่งกายบุรุษและวัสดุผ้า ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ (n=3)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย	3.91	0.51	มาก	3.00	0.42	ปานกลาง	4.83	0.38	มากที่สุด
2. ด้านความงาม	3.41	0.51	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.33	0.88	มาก
3. ด้านความเหมาะสมทางการตลาด	3.41	0.51	ปานกลาง	2.91	0.79	ปานกลาง	4.83	0.38	มากที่สุด
รวมรูปแบบเสื้อบุรุษ	3.58	0.54	มาก	2.97	0.49	ปานกลาง	4.66	0.62	มากที่สุด
4. ด้านวัสดุ	3.41	1.31	ปานกลาง	3.91	0.51	มาก	4.00	0.85	มาก

จากตารางที่ 4.8 สรุปว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ แบบที่ 3 มีความเหมาะสมระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.62) แบบที่ 1 เป็นลำดับที่ 2 มีความเหมาะสมระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.54) แบบที่ 2 เป็นลำดับที่ 3 มีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=2.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.49) ตามลำดับ

ด้านวัสดุ วัสดุแบบที่ 3 มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.00$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.85) วัสดุแบบที่ 2 มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.91$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD=0.51) วัสดุแบบที่ 1 มีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.41$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD=) 1.31 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแต่งกายสตรีจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ (n=3)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย									
1.1 รูปแบบเหมาะสมกับลักษณะการใช้สอย	3.66	0.57	มาก	3.33	0.57	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
1.2 รูปแบบเหมาะสมกับการตัดเย็บเป็นเสื้อแต่งกาย	3.66	0.57	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
1.3 รูปแบบมีความสะดวกต่อการใช้สอย	4.00	1.00	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
1.4 ง่ายในการดูแลรักษา	4.00	1.00	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
รวม	3.83	0.71	มาก	3.08	0.28	ปานกลาง	4.66	0.49	มากที่สุด
2. ด้านความงาม									
2.1 รูปแบบมีความสวยงามน่าใช้	4.00	1.00	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
2.2 ส่งเสริมคุณค่าภาพพจน์ และความมั่นใจ	3.66	0.57	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.33	0.57	มาก
2.3 โดดเด่น น่าสนใจ	4.00	1.00	มาก	3.33	0.57	ปานกลาง	4.33	1.15	มาก
2.4 รูปแบบดำรงความเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก	4.00	1.00	มาก	3.33	0.57	ปานกลาง	4.33	1.15	มาก
รวม	3.83	0.79	มาก	3.16	0.38	ปานกลาง	4.41	0.79	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
3. ด้านความเหมาะสมทางการตลาด									
3.1 รูปแบบสะท้อนความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.00	0.00	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
3.2 รูปแบบสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย	3.33	0.57	ปานกลาง	4.00	0.00	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด
3.3 รูปแบบมีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมทั้งขณะใช้งาน และหลังสภาพการใช้งานแล้ว	3.66	0.57	มาก	3.66	0.57	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด
3.4 รูปแบบเหมาะกับการเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน	3.66	1.15	มาก	3.66	0.57	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด
รวม	3.66	0.65	มาก	3.58	0.51	มาก	4.66	0.49	มากที่สุด
4. ด้านวัสดุ									
4.1 วัสดุผ้ามีความเหมาะสมกับการใช้สอย	4.33	0.57	มาก	3.33	0.57	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
4.2 วัสดุมีคุณภาพทนทานต่อการใช้งาน	4.33	0.57	มาก	3.66	0.57	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด
4.3 วัสดุมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้	4.33	0.57	มาก	3.66	0.57	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด
4.4 วัสดุมีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.33	0.57	มาก	3.33	0.57	ปานกลาง	4.66	0.57	มากที่สุด
รวม	4.33	0.49	มาก	3.50	0.52	มาก	4.66	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 พบว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมต่อรูปแบบเสื้อแต่งกายสตรีแบบที่ 1 ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.83) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.71) ด้านความงาม มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.83) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.79) ด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย

($\bar{X}=3.66$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.65) ด้านวัสดุ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.66$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.49)

แบบที่ 2 ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.08$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.28) ด้านความงาม มีความเหมาะสมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.16$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.38) ด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.58$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.51) ด้านวัสดุ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.33$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.49)

แบบที่ 3 ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.66$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.49) ด้านความงาม มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.41$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.79) ด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.66$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.49) ด้านวัสดุ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.50$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.52)

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมทุกด้านและวัสดุที่เหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแต่งกายสตรี ของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์($n=3$)

รายการประเมิน	แบบที่ 1			แบบที่ 2			แบบที่ 3		
	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม	$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย	3.83	0.71	มาก	3.08	0.28	ปานกลาง	4.66	0.49	มากที่สุด
2. ด้านความงาม	3.83	0.79	มาก	3.16	0.38	ปานกลาง	4.41	0.79	มาก
3. ด้านความเหมาะสมทางการตลาด	3.66	0.65	มาก	3.58	0.51	มาก	4.66	0.49	มากที่สุด
รวมรูปแบบเสื้อสตรี	3.80	0.69	มาก	3.27	0.44	ปานกลาง	4.58	0.59	มากที่สุด
4. ด้านวัสดุ	4.33	0.49	มาก	3.50	0.52	มาก	4.66	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 สรุปว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบเสื้อแต่งกายสตรีแบบที่ 3 เหมาะสมมากที่สุด คือ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.58$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.59) แบบที่ 1 เป็นลำดับที่ 2 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.80$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.69) แบบที่ 2 เป็นลำดับที่ 3 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.27$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.44) ตามลำดับ

ด้านวัสดุแบบที่ 3 เหมาะสมมากที่สุด คือ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.66$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.49) แบบที่ 1 เป็นลำดับที่ 2 มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.33$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.49$) และแบบที่ 2 เป็นลำดับที่ 3 มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.50$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.52$) ตามลำดับ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

นำผลการวิเคราะห์เลือกรูปแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติจาก 3 รูปแบบ ที่เหมาะสม 1 รูปแบบ จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายมาทำการปรับปรุงแก้ไข โดยมีคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

รูปแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติลวดลายที่เหมาะสม ได้แก่ รูปแบบที่ 3 แนะนำว่า ควรลดรายละเอียดลวดลายเส้นภายในตัวหนึ่งตะลุงอีกให้คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการเขียนเส้นเทียนควรเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นหรือตัดออกไป ขนาดสัดส่วนตัวหนึ่งตะลุงต้องเหมาะกับพื้นที่ที่วางบนผลิตภัณฑ์ ลวดลายเครื่องดนตรีไม่สะท้อนตัวตนและมีรายละเอียดของเส้นมากควรลดหรือตัดออก

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการกำหนดสีสันทันผ้าบาติก ได้แก่ แบบที่ 3 คือ ความจัดของสี (Intensity) เป็นการใช้สีที่แสดงความเด่นชัดเปล่งประกายของสีชัดเจน ในลักษณะกลุ่มสีเจิดจ้า (Vivid) เพื่อความโดดเด่นสะดุดตา

3. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ-สตรี

จากผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ-สตรี เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ สรุปได้ดังนี้

รูปแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ-สตรีที่เหมาะสมกับการพัฒนาต่อเนื่อง คือ เสื้อบุรุษแบบที่ 3 เป็นเสื้อปกฮาวาย และเสื้อสตรีแบบที่ 3 เป็นเสื้อปกเชิ้ต โดยลักษณะของรูปแบบลวดลายเหมาะกับการวางบริเวณด้านหน้าตัวเสื้อ ควรเพิ่มรายละเอียดในส่วนประกอบของเสื้อให้มีความน่าสนใจและมีความแตกต่างจากทั่วไป

4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลวัสดุผ้า

จากผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของวัสดุผ้าสรุปได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญเลือกชนิดวัสดุผ้าที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ เป็นชนิดที่ 3 คือผ้าปานมัสลินทั้งเสื้อบุรุษและสตรี

ทำการปรับปรุงภาพร่างลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและทำการทดสอบลวดลายด้วยการผลิตเป็นชิ้นงานจริงเพื่อหาข้อมูล

ภาพที่ 4.18 ภาพร่างการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติดจากการปรับปรุงครั้งที่ 1
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐากรณ์ (2554)

ภาพที่ 4.19 การทดสอบลวดลายผลิตเป็นผืนผ้าบาติก ครั้งที่ 1
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐากรณ์ (2554)

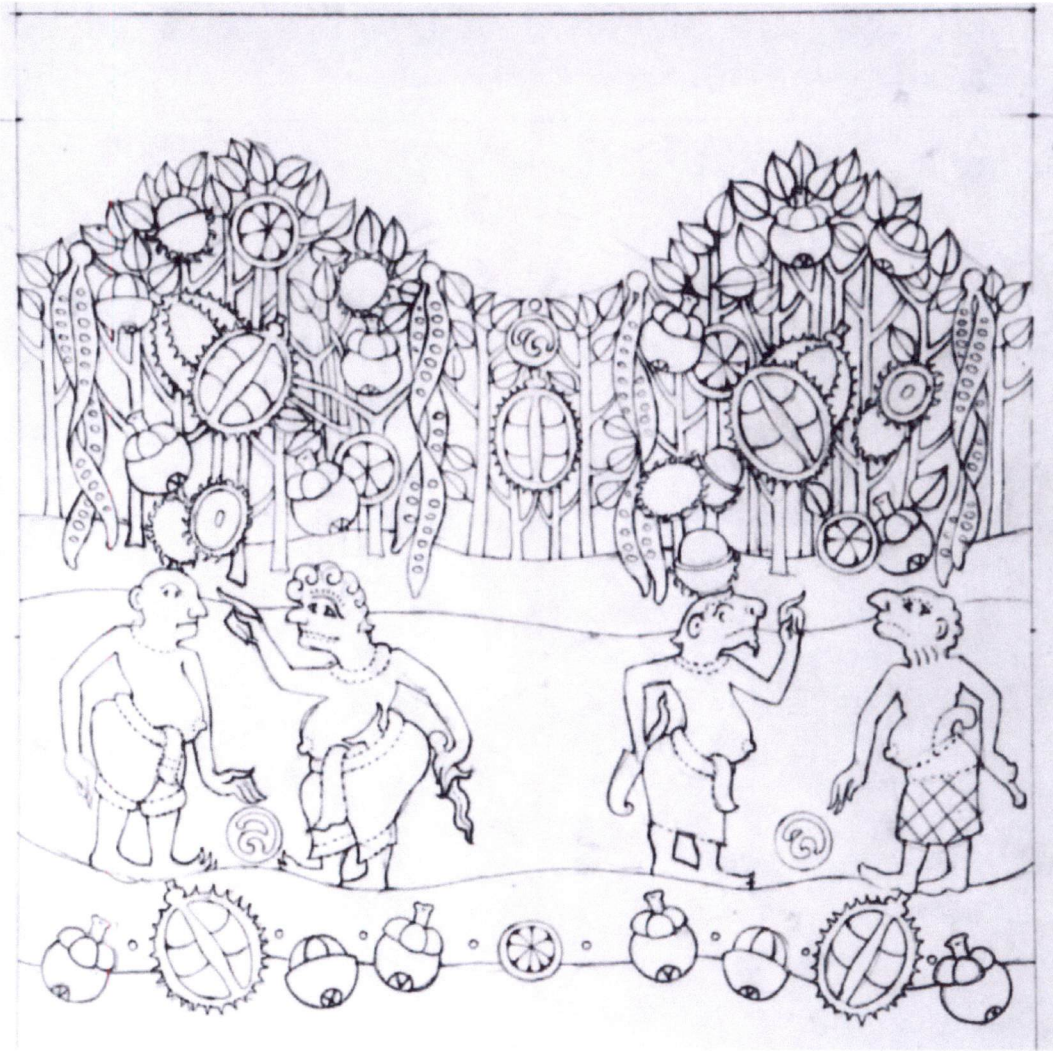

ภาพที่ 4.20 การทดสอบพัฒนาเป็นเสื้อบุรุษ-สตรีจากผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ ครั้งที่ 1
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

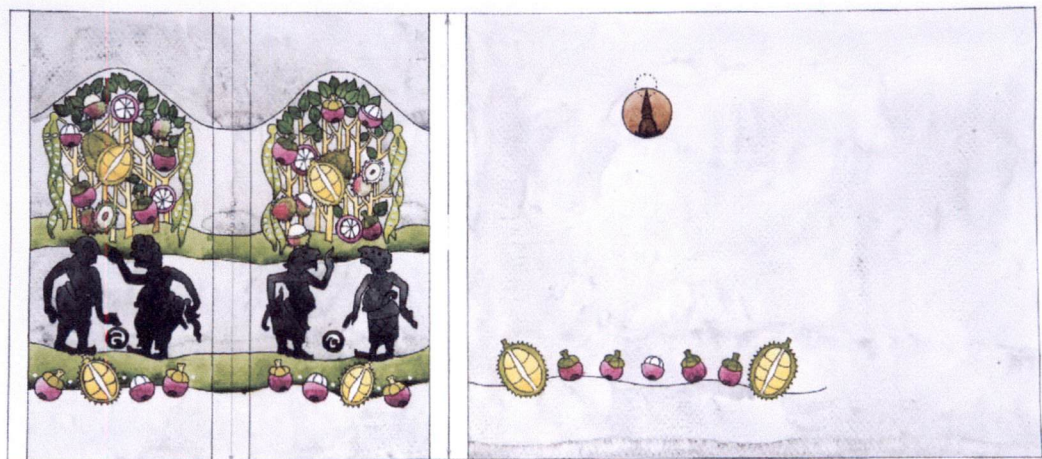
จากภาพร่างการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติปรับปรุงครั้งที่ 1 ทำการทดสอบนำมาตัดเย็บพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ จากนั้นนำผลที่ได้ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา สรุปได้ดังนี้

ผลการพัฒนาด้านลวดลายและสีสันทันยังขาดความชัดเจน ไม่โดดเด่นพอ ภายในรูปร่างตัวหนังตะลุงมีลายเส้นเทียนที่เป็นรายละเอียดเรื่องราวมากไปจึงไม่สามารถเขียนลายเส้นเทียนได้ตามแบบที่ร่างไว้ อาจต้องใช้ผู้เขียนเส้นเทียนที่มีฝีมือมากหรือใช้เวลานานจึงเกิดผล และลวดลายพืชสวนสมรมที่จัดวางภายในตัวหนังตะลุงค่อนข้างรกวนและลดทอนความเด่นชัดของเอกลักษณ์ตัวหนังตะลุง

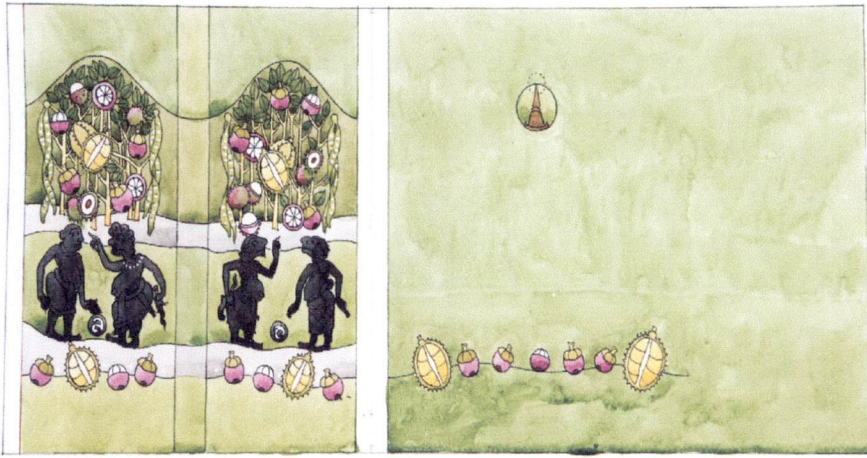
ผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงภาพร่างรูปแบบลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ ครั้งที่ 2 โดยนำลวดลายจากสัญลักษณ์ทางธรรมชาติและวัตถุทางวัฒนธรรมจัดวางให้มีความโดดเด่นใกล้เคียงกัน แบ่งสัดส่วนพื้นที่เป็นส่วนๆ ในแนวนอน วางลายตรานโมซาย-ขวา 2 จังหวะ ถัดลงมาเป็นลายพืชสวนสมรมที่วางต่อเนื่องชิดกันให้เป็นหน่วยเดียวกันภายใต้รูปทรงภูเขา ส่วนล่างลงมาวางหน่วยของตัวหนังตะลุงเรียงเป็นจังหวะต่อเนื่องกันในแนวนอนผ้า ส่วนล่างสุด หรือชายผ้า ใช้หน่วยพืชสวนสมรมวางข้ามจังหวะสลับกันเรียงเป็นคลื่นขึ้นลงเล็กน้อยเป็นแนวนอนเชื่อมโยงแต่หน่วยด้วยเส้นเป็นคลื่นโค้ง มีรายละเอียดภาพร่างดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.21 ภาพร่างการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติปรับปรุงครั้งที่ 2
 ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ภาพที่ 4.22 เขียนแบบลวดลายเพื่อการผลิตผ้าบาติกสีธรรมชาติสำหรับเสื้อแต่งกายบุรุษ
 ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

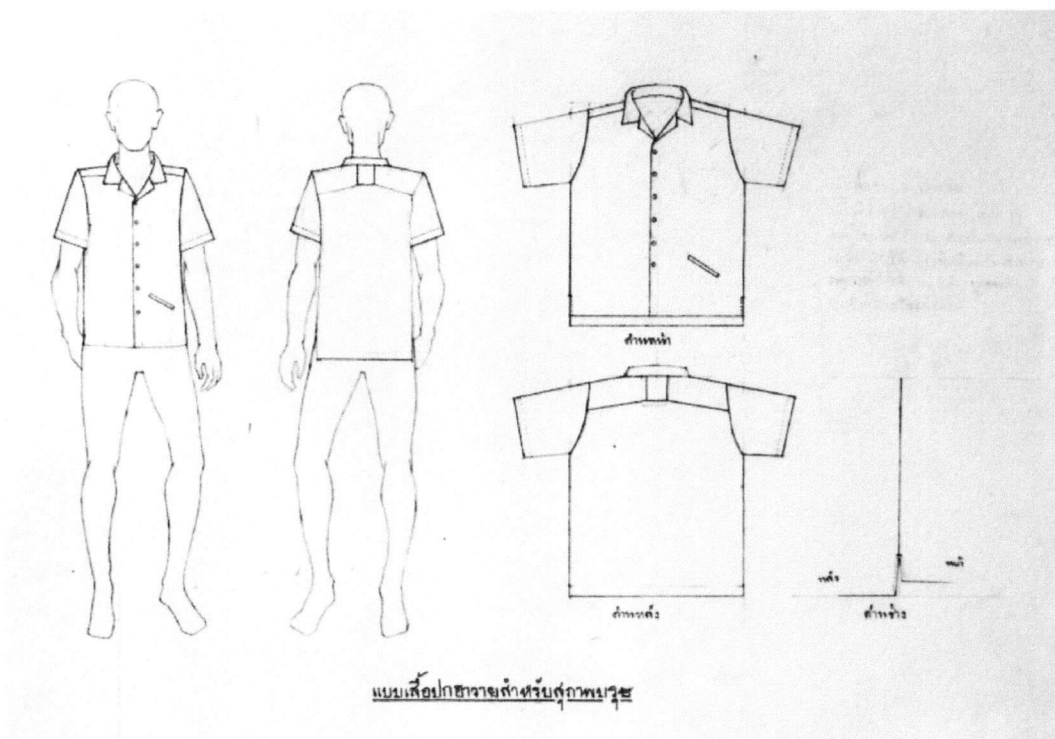
ภาพที่ 4.23 เขียนแบบลวดลายเพื่อการผลิตผ้าบาติกสีธรรมชาติสำหรับเสื้อแต่งกายสตรี
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

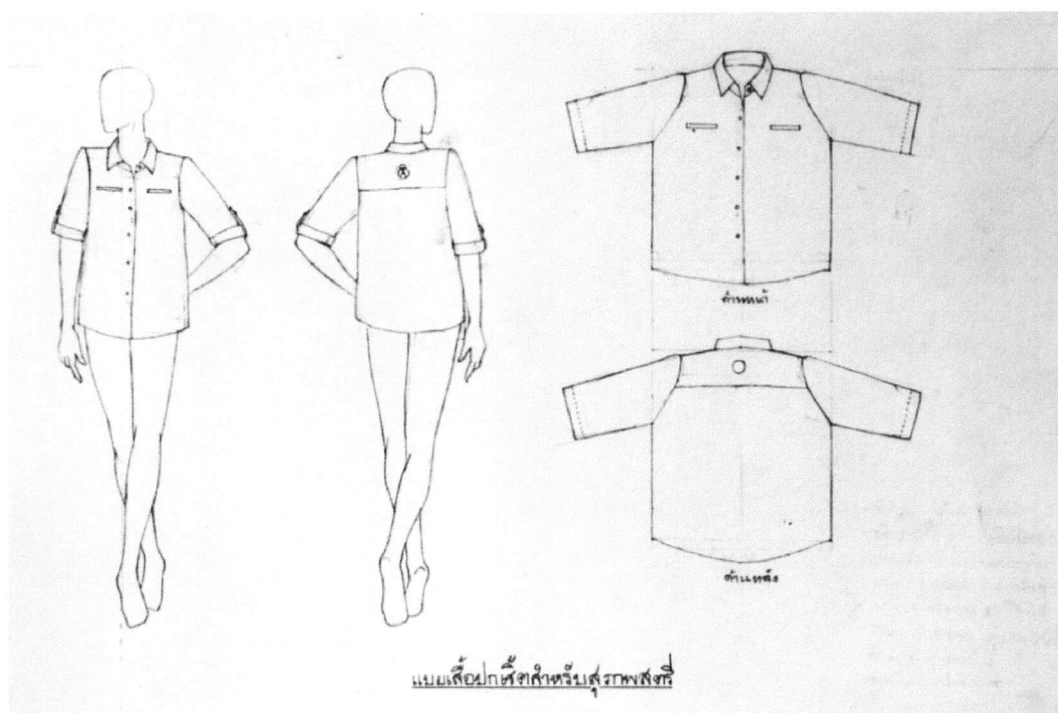
ภาพที่ 4.24 ฝืนผ้าบาติกสีธรรมชาติจากการผลิตครั้งที่ 2 สำหรับตัดเสื้อแต่งกายบุรุษ
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ภาพที่ 4.25 ผืนผ้าบาติกสีธรรมชาติจากการผลิตครั้งที่ 2 สำหรับตัดเสื้อแต่งกายสตรี
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ภาพที่ 4.26 เขียนแบบเสื้อบุรุษแบบที่ 3 (ปกฮาวาย) ที่ทำการปรับปรุงแล้วเพื่อการผลิต
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ภาพที่ 4.27 เสื้อสตรีแบบที่ 3 (ปกแข็ง) ที่ทำการปรับปรุงแล้วเพื่อการผลิต
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพที่ 4.28 ผลการพัฒนาต่อเนื่องเป็นเสื้อแต่งกายบุรุษจากการปรับปรุงภาพร่างครั้งที่ 2
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพที่ 4.29 ผลการพัฒนาต่อเนื่องเป็นเสื้อแต่งกายสตรีจากการปรับปรุงภาพร่างครั้งที่ 2
ที่มา : เจียมจิต ดิษฐาภรณ์ (2554)

ขั้นตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างต่อรูปแบบลดรายจ่ายภาคที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาตบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ทำการพัฒนาแล้ว

ตารางที่ 4.11 แสดงความถี่และค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ ผู้สนใจที่กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาตบ้านคีรีวง และกลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือผู้สนใจที่ศูนย์สินค้าพื้นเมืองนครศรีธรรมราช

รายการ	กลุ่มตัวอย่างที่ 1 (n=25)		กลุ่มตัวอย่างที่ 2 (n=50)		รวม (n=50)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ						
ชาย	5	20	6	24	11	22
หญิง	20	80	19	76	39	78
2. อายุ						
ไม่เกิน 20 ปี	3	12	0	0	3	6
21 – 30 ปี	2	8	2	8	4	8
31 – 40 ปี	8	32	9	36	17	34
41 – 50 ปี	7	28	8	32	15	30
51 – 60 ปี	3	12	7	28	10	20
60 ปี ขึ้นไป	2	8	0	0	2	4
3. ภูมิลำเนา						
เขตนครศรีธรรมราช	8	32	10	40	18	36
นอกเขตนครศรีฯในภาคใต้	10	40	6	24	16	32
นอกเขตพื้นที่ภาคใต้	7	28	9	36	16	32
4. อาชีพ						
นักเรียน นักศึกษา	3	12	2	8	5	10
ข้าราชการ	12	48	9	36	21	42
รัฐวิสาหกิจ	2	8	4	16	6	12
พนักงานเอกชน	5	20	8	32	13	26
ธุรกิจส่วนตัว	1	4	2	8	3	6
อื่นๆ	2	8	0	0	2	4

จากตารางที่ 4.11 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถามมีจำนวน 50 ท่าน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม พบว่า ผู้สนใจที่เลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาตบ้านคีรีวง เป็นเพศชาย

คิดเป็นร้อยละ 20 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 80 เป็นผู้มีอายุ ระหว่าง 31 - 40 ปีมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 34 อาชีพเป็นข้าราชการมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48 เป็นผู้อาศัยอยู่ในเขตภาคใต้นอกพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุดเป็นร้อยละ 40 และผู้สนใจที่เลือกซื้อสินค้าที่ศูนย์สินค้าพื้นเมืองเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 24 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 76 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปีคิดเป็นร้อยละ 36 มีอาชีพเป็นข้าราชการคิดเป็นร้อยละ 36 เป็นผู้อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40

สรุปได้ว่า เมื่อนำ 2 กลุ่มตัวอย่างมารวมกันคือ ผู้สนใจที่เลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัตย์อมศีธรรมชาติบ้านคีรีวงและศูนย์สินค้าพื้นเมืองเป็นเพศชาย รวมคิดเป็นร้อยละ 22 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 78 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุ ระหว่าง 31 - 40 ปีคิดเป็นร้อยละ 36 มีอาชีพเป็นข้าราชการคิดเป็นร้อยละ 42 เป็นผู้อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจที่มีต่อลวดลาย และผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกศีธรรมชาติ

รายการประเมิน	ผู้สนใจที่กลุ่มมัตย์อมศีธรรมชาติ (n=25)			ผู้สนใจที่ศูนย์สินค้าพื้นเมือง (n=25)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ที่มาของลวดลาย						
1.1 ลวดลายมีความหมายที่บ่งบอกแหล่งที่มาของสินค้าได้	4.52	0.58	มากที่สุด	4.72	0.45	มากที่สุด
1.2 ลวดลายมีความสวยงาม น่าสนใจ	4.56	0.50	มากที่สุด	4.52	0.58	มากที่สุด
1.3 ลวดลายเหมาะสมกับประเภทของผลิตภัณฑ์	4.60	0.64	มากที่สุด	4.56	0.53	มากที่สุด
รวม	4.56	0.57	มากที่สุด	4.60	0.54	มากที่สุด
2. หลักการออกแบบลวดลาย						
2.1 ลวดลายมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร	4.52	0.51	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด
	4.24	0.72	มาก	4.28	0.54	มาก
2.2 ลวดลายมีความสัมพันธ์กันกับพื้นที่	4.24	0.66	มาก	4.32	0.55	มาก
2.3 ลวดลายมีความโดดเด่นและชัดเจน						
รวม	4.33	0.64	มาก	4.37	0.54	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้สนใจที่กลุ่มมัธยมศรีวัง (n=25)			ผู้สนใจที่ศูนย์สินค้าพื้นเมือง (n=25)		
	$\bar{x}$	SD	ระดับความ พึงพอใจ	$\bar{x}$	SD	ระดับความ พึงพอใจ
4. ด้านประโยชน์ใช้สอย						
4.1 รูปแบบเหมาะสมกับความ ต้องการ	4.36	0.56	มาก	4.40	0.50	มาก
4.2 รูปแบบคู่มือความสะดวกง่ายต่อ การใช้สอย	4.36	0.70	มาก	4.68	0.47	มากที่สุด
4.3 รูปแบบง่ายต่อการบำรุงรักษา	4.00	0.57	มาก	4.16	0.47	มาก
รวม	4.24	0.63	มาก	4.41	0.52	มาก
5. ด้านความงามของผลิตภัณฑ์						
5.1 รูปแบบมีความสวยงาม ดำรง ลักษณะความเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก	4.40	0.57	มาก	4.68	0.47	มากที่สุด
5.2 รูปแบบคู่มือโดดเด่น มีลักษณะ เฉพาะตัว น่าสนใจ	4.04	0.73	มาก	4.24	0.59	มาก
5.3 รูปแบบมีความแปลกใหม่ แตกต่างจากที่อื่น	4.40	0.50	มาก	4.68	0.47	มากที่สุด
รวม	4.28	0.62	มาก	4.53	0.55	มาก
6. ด้านวัสดุที่ใช้						
6.1 วัสดุผ้าและสีมีความเหมาะสมกับ การใช้สอย	4.12	0.60	มาก	4.28	0.45	มาก
6.2 วัสดุผ้าและสีมีคุณภาพทนทาน ต่อการใช้	4.00	0.57	มาก	4.00	0.40	มาก
6.3 วัสดุผ้าและสีส่งเสริมความเป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.60	0.50	มากที่สุด	4.48	0.58	มาก
รวม	4.24	0.61	มาก	4.25	0.52	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้สนใจที่กลุ่มมัธยมศิรีวัง (n=25)			ผู้สนใจที่ศูนย์สินค้าพื้นเมือง (n=25)		
	$\bar{X}$	SD	ระดับความ พึงพอใจ	$\bar{X}$	SD	ระดับความ พึงพอใจ
7. ด้านความเหมาะสมทางการตลาด						
7.1 ผลិតภณท์สื่อความเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม	4.44	0.65	มาก	4.44	0.50	มาก
7.2 ราคาเหมาะสมกับคุณภาพการ ใช้สอยและความงาม	4.24	0.66	มาก	4.24	0.52	มาก
7.3 ผลิตภณท์เหมาะสมกับความ เป็นสินค้าชุมชน	4.52	0.51	มากที่สุด	4.48	0.51	มาก
รวม	4.40	0.61	มาก	4.38	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่าผู้สนใจที่มำเลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัธยมศิรีวังมีความพึงพอใจต่อลวดลายผ้าบาติกสิริธรรมชาติ ด้านที่มาของลวดลายที่สื่อลักษณะเฉพาะถิ่น มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.56) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.57) ด้านหลักการออกแบบลวดลาย มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.33) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.64) ด้านสีสันของลวดลาย มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.28) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.66) ด้านประโยชน์การใช้สอย มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.24) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.63) ด้านความงามของผลิตภณท์ มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.28) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.62) ด้านวัสดุที่ใช้ มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.24) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.61) ด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.40) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.61)

ผู้สนใจที่มำเลือกซื้อสินค้าที่ศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองมีความพึงพอใจต่อลวดลายผ้าบาติกสิริธรรมชาติ ด้านที่มาของลวดลายสื่อเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.60) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.54) ด้านหลักการออกแบบลวดลาย มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.37) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.54) ด้านสีสันของลวดลาย มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.48) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.55) ด้านประโยชน์การใช้สอย มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.41) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.52) ด้านความงามของผลิตภณท์ มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.53) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.55) ด้านวัสดุที่ใช้ มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.25) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD=0.52)

ด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.38$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.51$)

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อตลาด และผลิตภัณฑ์ จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ แต่ละด้าน กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง

รายการประเมิน	ผู้สนใจที่กลุ่มมัธยมศรีวัง (n=25)		ผู้สนใจที่ศูนย์สินค้าพื้นเมือง (n=25)		รวม		
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	ความพึงพอใจ
1. ด้านที่มาของลวดลาย	4.56	0.57	4.60	0.54	4.57	0.56	มากที่สุด
2. ด้านหลักการออกแบบลวดลาย	4.33	0.64	4.37	0.54	4.35	0.59	มาก
3. ด้านสีสันทองลวดลาย	4.28	0.66	4.48	0.55	4.38	0.62	มาก
4. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.24	0.63	4.41	0.52	4.32	0.58	มาก
5. ด้านความงาม	4.28	0.62	4.53	0.55	4.40	0.60	มาก
6. ด้านวัสดุ	4.24	0.61	4.25	0.52	4.24	0.56	มาก
7. ด้านความเหมาะสมทางการตลาด	4.40	0.61	4.38	0.51	4.39	0.56	มาก
รวมทุกด้าน					4.38	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.13 สรุปว่า ผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง และศูนย์แสดงสินค้าพื้นเมืองนครศรีธรรมราชมีความพึงพอใจต่อลวดลายผ้าบาติกในรูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง ที่ได้รับการออกแบบในภาพรวม มีความพึงพอใจระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.38$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.56$) และเมื่อพิจารณารายด้านในภาพรวมพบว่า ด้านที่มาของลวดลาย มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.57$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.56$) ด้านหลักการออกแบบลวดลายมีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.35$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.59$) ด้านสีสันทองลวดลาย มีความพึงพอใจระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.38$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.62$) ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.32$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.58$) ด้านความงาม มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.40$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.60$) ด้านวัสดุ มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.24$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.56$) และด้านความเหมาะสมทางการตลาด มีความพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.39$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD=0.56$)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1 เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ , เอกลักษณะเฉพาะถิ่น และความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าของจังหวัดนครศรีธรรมราช

5.1.2 เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

5.1.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างต่อลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า

5.2 ขอบเขตของการวิจัย

5.2.1 พื้นที่ที่ทำการวิจัยคือ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

5.2.2 ตัวแปรที่ทำการศึกษา คือ

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ

5.2.3 แหล่งข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล

5.2.3.1 ผ้าบาติกและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ ของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ

5.2.3.2 ผู้ให้ข้อมูลแบ่งตามขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ ได้แก่ ผู้ประสานงานและผู้ผลิต ของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวงให้มีลักษณะเฉพาะตัวได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้มีภูมิรู้และประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ ที่จะทำการพัฒนารูปแบบได้แก่ ผู้ที่สนใจที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าที่กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 50 คน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ สำหรับกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง ได้แก่

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก ลวดลายผ้า และ ผ้าบาติก รวมจำนวน 5 คน เพื่อประเมินเลือกแบบและแสดงความคิดเห็นในการออกแบบ

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อประเมินเลือกแบบและแสดงความคิดเห็น รวมจำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินผลการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

1) ผู้สนใจที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าที่กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 คน

2) ผู้สนใจที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าที่ศูนย์สินค้าพื้นเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ ชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะผ้าบาติกของกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ

2) กล้องถ่ายภาพ ในการบันทึกรูปแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ บรรยากาศสภาพแวดล้อม และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและวิจัย กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาลักษณะเฉพาะถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรม เพื่อหาสิ่งที่สะท้อนความเป็นนครศรีธรรมราชได้

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นต่อประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามที่มีลักษณะเลือกตอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ เพื่อนำมาทำการพัฒนารูปแบบและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติให้มีลักษณะเฉพาะและพัฒนาต่อเนื่อง เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติก สำหรับกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประกอบภาพ ในขั้นตอนการพัฒนา ลวดลายผ้าบาติก โดยใช้สอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านลวดลาย เลือกความเหมาะสม ของแบบลวดลายและการใช้สีสันทันผ้าบาติกจำนวน 3 แบบให้เหลือ 1 แบบ และ แบบสอบถาม ประกอบภาพในขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ โดยใช้สอบถามความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เลือกความเหมาะสมของแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติจำนวน 3 แบบให้เหลือ 1 แบบ

ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินผลการพัฒนารูปแบบ ลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะ ครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขออนุญาตผู้ ประสานงานกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวังในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงได้ไปเก็บ รวบรวมข้อมูล ได้แก่ผู้ผลิตและจำหน่ายกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ ผู้ที่สนใจและมาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ จากผ้าบาติก ที่กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ยและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

5.5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาลวดลายและผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ ชุมชนศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราชวิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

5.6 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ สรุปเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะเฉพาะผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง

จากการสัมภาษณ์ผู้ประสานงานและผู้ผลิตของกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ เกี่ยวกับ ลักษณะเฉพาะของผ้าบาติกกลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวัง

ด้านที่มาของลวดลาย พบว่าได้นำรูปแบบลวดลายจากธรรมชาติรอบๆตัวมาสร้างสรรค์ในรูปแบบที่ดูเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนมากนัก เหมาะต่อการเขียนลายเส้นเทียน ได้แก่ รูปแบบจากใบไม้ ดอกไม้ ฝีสื่อ ลวดลายลูกปัด(ที่ค้นพบในภาคใต้) ผลมังคุด(ผลไม้ประจำถิ่น) เส้นที่เป็นอิสระและรูปทรงเรขาคณิต ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเหมือนจริงตามธรรมชาติ

ด้านหลักการออกแบบลวดลาย พบว่าใช้หลักการออกแบบลวดลายจากประสบการณ์เดิมๆที่ทำงานบาติกจนเกิดความชำนาญ การออกแบบพัฒนาเป็นไปแบบขึ้นต่อขึ้นตามจินตนาการ ไม่มีขั้นตอนการออกแบบหรือวางแผนร่างแบบก่อนการผลิตจริง ออกแบบตามความต้องการของตลาดเป็นช่วงโอกาสต่างๆ ส่วนใหญ่จะคิดแบบขึ้นมาเป็นแม่ลายก่อนแล้วจัดวางกระจายเต็มพื้นที่เป็นช่วงจังหวะแบบซ้ำตามความเหมาะสมของแบบลายกับพื้นผ้า แต่ผลงานมีแม่แบบไม่มากนักหลากหลาย สื่อแสดงออกชัดเจนว่าเป็นอะไร เส้นเป็นตัวกำหนดรูปทรงลวดลาย มีระยะห่างของช่องไฟค่อนข้างมาก

ด้านสีสันทับลวดลาย พบว่าลักษณะและค่าสีธรรมชาติของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนที่อื่น ผลิตได้จากวัสดุในธรรมชาติภายในท้องถิ่นมีจำนวนหลายสี ยังขาดแม่สี คือ สีแดงและสีน้ำเงินออกแบบและใช้สีตามความเหมาะสมกับเป้าหมายการใช้งาน ส่วนใหญ่เลือกใช้สีและวางโครงสีแบบกลมกลืนมีน้ำหนักเข้ม ใช้สีไม่มากนัก 2-3 สี

ตอนที่ 2 เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อเสนอแนะสรุปเป็นแนวทางการหาสิ่งที่สะท้อนความเป็นนครศรีธรรมราชได้ว่า ในการออกแบบลวดลายครั้งนี้ควรนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้ง 2 แนวทางคือ รูปแบบสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติ (Symbols) และวิถีทางวัฒนธรรม ทำการออกแบบร่วมกันให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับเป้าหมายการใช้งาน ได้แก่

- พระบรมธาตุเจดีย์ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่นตนเองได้ชัดเจนที่สุด เป็นสิ่งที่รับรู้และเข้าใจได้ของคนทั่วไปว่าเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครฯ แต่เนื่องด้วยในการออกแบบลวดลายสำหรับผ้าบาติกต้องคำนึงถึงการนำผ้าไปใช้ประโยชน์ ความเหมาะสมในการนำเสนอ การพันสภาพการใช้งานหลัก และการกระทบกระเทือนจิตศรัทธาของผู้อื่น

- ตัวหนังตะลุง เป็นเอกลักษณ์ทางการแสดงพื้นถิ่นของคนในภาคใต้ และเป็นการแสดงที่อยู่คู่ชาวนครศรีธรรมราชมานาน หากนำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายบนผืนผ้าบาติกก็จะสามารถสื่อได้ถึงตัวตนของคนเมืองคอน

- สวนสมรมเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทำการเกษตรของชาวชุมชนคีรีวง เป็นการปลูกพืชแบบผสมผสานกันส่วนมากจะปลูกบนพื้นที่ภูเขา พืชผลที่โดดเด่น ได้แก่ ทูเรียน เงาะ มังคุด สะตอ และสวนยางพารา แต่พืชผลเหล่านี้สามารถสื่อได้ถึงที่อื่นๆ ในประเทศไทยได้อีก อาจทำให้สับสนถึงแหล่งที่มาสินค้าได้

- ทรานโม เป็นสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราชอย่างหนึ่ง เป็นหลักฐานและความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาเกี่ยวกับที่มาของทรานะโม แต่เป็นสิ่งที่รู้จักกันเฉพาะที่เมือง

นครศรีธรรมราช เหมาะต่อการนำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายบนผืนผ้าบาติกเพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่สู่คนรุ่นใหม่ไปด้วย

-ภูเขา ลำธารและสายน้ำ เป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สื่อบรรยากาศความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของชาวศรีวิชัยโดยเฉพาะภูเขาหลวงที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในหมู่นักท่องเที่ยว แต่รูปลักษณะไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สื่อบ่งบอกตัวเองได้ชัดเจน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อการเลือกประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ

จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 50 คน เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 16 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 84 เป็นผู้ที่มีอายุ ระหว่าง 41 - 50 ปี ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ รองลงมาเป็นพนักงานเอกชนเป็น อาศัยอยู่นอกพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในเขตภาคใต้ เคยมีประสบการณ์ในการซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก มีแนวทางในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกคือเลือกตามการใช้สอย วัตถุประสงค์ที่สนใจหรือเลือกซื้อ เพื่อเป็นของที่ระลึกสำหรับตนเอง และมีความคิดเห็นต่อการเลือกผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกเป็นประเภทเสื้อแต่งกายมากที่สุดร้อยละ 44

ตอนที่ 4 การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติและพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจำนวน 5 คนประเมินเลือกลวดลายแบบที่ 3 ที่นำรูปแบบสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติ และวัตถุทางวัฒนธรรม ออกแบบให้มีความเด่นชัดในปริมาณเท่าๆกันให้มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 ความเหมาะสมของสีแบบที่ 3 ใช้หลักความจัดของสี (Intensity) มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96 ทำการปรับปรุงแบบตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ที่เสนอให้ลดรายละเอียดลวดลายลงอีก

โดยแบ่งพื้นที่งานเป็นแนวนอนตามสัดส่วนของเสื้อ ใช้หลักความใกล้เคียงจัดวางลวดลายพืชสวนสมรมในรูปทรงภูเขาจัดเรียงต่อเนื่องเป็นจังหวะซ้ำติดกันเป็นส่วนบนของเสื้อ ลดขนาดและจัดวางเรียงลวดลายตัวหนังสือเป็นจังหวะมีระยะห่างเท่าๆกันเป็นส่วนกลางหรือช่วงตัวของเสื้อ ด้านล่างหรือชายเสื้อนำลวดลายพืชสวนสมรมวางแบบซ้ำสลับรูปแบบเป็นจังหวะเท่าๆกันเชื่อมต่อกับรูปทรงด้วยเส้นคลื่น นำลวดลายพระบรมธาตุเจดีย์แยกออกวางส่วนบนด้านหลังตัวเสื้อ ใช้สีด้วยหลักความจัดของสี (Intensity) คือการใช้สีที่เด่นเปล่งประกายค่าสีชัดเจน ในลักษณะกลุ่มสีเจิดจ้า (Vivid) เพื่อความโดดเด่นสะดุดตาสื่อความเป็นชุมชนที่มีพลังและแนวคิด

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจำนวน 3 คนประเมินเลือกเสื้อบุรุษปกฮาวายแขนสั้น และเสื้อสตรีปักเข็มสามส่วนเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบผ้าบาติกสีธรรมชาติจากลวดลายที่ทำการพัฒนาและประเมินเลือกวัสดุผ้าป่านมีสลิเป็นวัสดุผ้าที่เหมาะสม

ตอนที่ 5 ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อลวดลายที่พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติก กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติด้านศรีวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว

ผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าในกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวงและศูนย์แสดงสินค้าพื้นเมือง นครศรีธรรมราชมีความพึงพอใจต่อลวดลายผ้าบาติกในรูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้วพบว่าด้านที่มาของลวดลาย ด้านหลักการออกแบบ ด้านสีสันทนของลวดลายด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความงาม ด้านวัสดุ และด้านความเหมาะสมทางการตลาด ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยที่ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.7 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายโดยแบ่งเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะเฉพาะของผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัด นครศรีธรรมราช

1.1 ด้านที่มาของลวดลาย การสร้างสรรค์งานผ้าบาติกด้วยลวดลายที่มีต้นกำเนิดจากสิ่งต่างๆรอบตัวที่เป็นลักษณะเฉพาะถิ่น สอดคล้องกับแนวความคิดของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2545) ซึ่งกล่าวว่าจากองค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นต้นกำเนิดของลวดลายทำให้นุชนุชเกิดการรับรู้เอา สิ่ง ที่เห็น ได้สัมผัสหรือรู้สึกมาจัดระเบียบเพื่อให้เกิดรูปแบบต่างๆ ให้สอดคล้องกับลักษณะของงานที่จะ ออกแบบ

1.2 ด้านการออกแบบลวดลาย การจัดวางลวดลายบาติกของกลุ่มมัดย้อมสี ธรรมชาติบ้านคีรีวง มักเกิดจากประสบการณ์การทำงานเดิมๆ ใช้ความชำนาญเฉพาะตัว โดย ออกแบบแม่ลายแบบเรียบง่ายนำมาจัดวางเป็นช่วงจังหวะแบบซ้ำตามความเหมาะสมของภาพกับพื้น เป็นภาพลักษณะ 2 มิติ เส้นเป็นเส้นกำหนดรูปทรงลวดลาย สื่อชัดเจนว่าเป็นอะไร และระยะห่าง ของช่องไฟค่อนข้างมาก สอดคล้องกับแนวความคิดของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2545) ที่ว่า รูปแบบ ลวดลายมักเป็นรูปทรงธรรมดาที่ไม่มีความงาม แต่เมื่อนำมาผูกต่อด้วยวิธีการผสมผสานแบบต่างๆ แล้วจัดวางเป็นจังหวะซึ่งเป็นหลักสำคัญของการสร้างลวดลาย

1.3 ด้านสีสันทนของลวดลาย สีย้อมบาติกของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง มี ที่มาจากวัสดุในธรรมชาติในท้องถิ่นมีรูปแบบและลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากที่อื่น ออกแบบการ ใช้สีตามช่วงโอกาส ตามเป้าหมายการผลิต ส่วนใหญ่เลือกใช้สีใกล้เคียงและวางโครงสร้างกลมกลืน น้ำหนักเข้มชัดสม่ำเสมอ 2-3 สี ยังขาดสีหลักที่สำคัญคือสีแดงและสีน้ำเงิน ออกแบบการใช้สีด้วยหลัก ค่าของสี สีเอกรงค์ สีกลมกลืนและสีส่วนรวมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2545)

ตอนที่ 2 เอกลักษณะเฉพาะถิ่น ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวทางที่สามารถสื่อความหมายบ่งบอกถึงแนวคิดการทำงานและแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ ผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นที่ยอมรับแก่กลุ่มตัวอย่าง ด้วยสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติได้แก่ พืชสวนสมรม ภูเขาและสายน้ำ และวัตถุทางวัฒนธรรม ได้แก่ พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช หนึ่งตะลุง ตรานโม สอดคล้องกับคำกล่าวของ ศิริพรณ์

ปีเตอร์ (2550) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม แบบแผนการประพฤติและเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม การศึกษาวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการออกแบบ เนื่องจากมนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้และรวบรวมเอาสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติที่อยู่โดยรอบมาถ่ายทอดเป็นงานออกแบบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการเลือกประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ ของผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมดัย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏผลดังนี้

ผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมดัย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จำนวน 50 คน เป็นเพศชาย ร้อยละ 16 เพศหญิงร้อยละ 84 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ รองลงมาเป็นพนักงานเอกชนเป็น อาศัยอยู่นอกพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในเขตภาคใต้ เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติกตามการใช้สอย เพื่อเป็นของที่ระลึกสำหรับตนเอง และมีความคิดเห็นต่อการเลือกผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกเป็นประเภทเสื้อแต่งกายมากที่สุดสอดคล้องกับคำกล่าวของ นวลน้อย บุญวงศ์ (2539) ที่ว่างานออกแบบมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของเรา จุดกำเนิดนั้นมาจากความต้องการของมนุษย์เพื่อสนองด้านการใช้สอยหรือด้านจิตใจ จึงทำให้เกิดแรงผลักดันในการคิดค้นและสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นผลผลิตที่เป็นงานออกแบบขึ้นมา

ตอนที่ 4 การพัฒนาลวดลายและพัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติก กลุ่มมดัย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายประเมินความเหมาะสมเลือกภาพร่างแบบลายแบบที่ 3 ที่มีรายละเอียดลวดลายที่มีที่มาจากเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ สัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติและวัตถุทางวัฒนธรรม ที่มีความโดดเด่นเท่ากัน ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแบบตามคำแนะนำ จัดวางลวดลายด้วยหลักความใกล้ชิด จังหวะการซ้ำแบบไม่เท่ากันเพื่อให้รูปแบบลายดูมีความหลากหลาย ใช้สีด้วยหลักความจัดของสี (Intensity) คือการใช้สีที่เด่นเปล่งประกายค่าสีชัดเจนในลักษณะกลุ่มสีเจิดจ้า (Vivid) เพื่อความโดดเด่นสะดุดตาสื่อความเป็นชุมชนที่มีพลังและแนวคิดสอดคล้องกับคำกล่าวของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2545) ที่กล่าวว่า การสร้างลวดลายต้องศึกษาทำความเข้าใจกับหลักการออกแบบและกระบวนการที่เป็นระบบเป็นขั้นตอนที่ส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพสูงสุด 3 ขั้นตอนดังนี้ 1. ขั้นรวบรวมข้อมูล 2. ขั้นร่างแบบ และ 3. ขั้นสร้างผลงานจริง

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอประเมินเลือกเสื้อบุรุษปกฮาวายแขนสั้น และเสื้อสตรีปกเชิ้ตแขนสามส่วนเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบผ้าบาติกสีธรรมชาติจากลวดลายที่ทำการพัฒนาและประเมินเลือกวัสดุผ้าป่าน มีสีเป็นวัสดุผ้าที่เหมาะสมสอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณางานออกดั่งคำกล่าวของ นวลน้อย บุญวงศ์ (2539) ที่กล่าวว่า แบบประโยชน์ใช้สอยมีผลต่อการเลือกใช้ลักษณะรูปทรง วัสดุและกรรมวิธีการผลิต ความงามมักเกิดขึ้นจากลักษณะโดยรวมของรูปทรงตลอดจนการตกแต่งหน้าตาางานออกแบบ การเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอย ความแข็งแรง ทนทานต่อการใช้งานและมีการออกแบบอย่างรอบคอบไม่ขัดกับกฎระเบียบข้อบังคับ

ตอนที่ 5 ความพึงพอใจต่อลวดลายที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าผ้าบาติก กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว

ผู้สนใจที่มาเลือกซื้อสินค้าที่กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวงและศูนย์แสดงสินค้าพื้นเมืองนครศรีธรรมราชมีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ว่า

5.1 ด้านที่มาของลวดลาย กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ในระดับมากที่สุดได้แก่การสร้างสรรค์งานผ้าบาติกด้วยลวดลายที่มีที่มาจากลักษณะเฉพาะถิ่นด้านสัญลักษณ์ตัวแทนทางธรรมชาติ คือ พืชสวนสมรม ภูเขา สายน้ำและด้านวัตถุทางวัฒนธรรม คือ พระบรมธาตุเจดีย์ หนึ่งตะลุงและตรานะโม ที่มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากที่อื่น สื่อความหมายบ่งบอกแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์และเหมาะสมกับการผลิตเป็นเสื้อแต่งกายจากผ้าบาติกสอดคล้องกับแนวความคิดของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2545) ซึ่งกล่าวว่าจากองค์ประกอบต่างๆที่เป็นต้นกำเนิดของลวดลายทำให้มนุษย์เกิดการรับรู้ นำเอา สิ่งที่เห็น ได้สัมผัสหรือรู้สึก มาจัดระเบียบเพื่อให้เกิดรูปแบบต่างๆให้สอดคล้องกับลักษณะงานที่จะออกแบบ

5.2 ด้านการออกแบบลวดลาย กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดวางแบบลายหรือการจัดองค์ประกอบลวดลายผ้าบาติก กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง ที่ได้รับการออกแบบ ในระดับมาก คือ ลวดลายมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร มีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับพื้นที่และมีความโดดเด่นชัดเจน สอดคล้องกับแนวความคิดของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2545) ที่ว่ารูปแบบลวดลายมักเป็นรูปทรงธรรมดาที่ไม่มีความงามแต่เมื่อนำมาผูกต่อด้วยวิธีการผสมผสานแบบต่างๆ แล้วจัดวางเป็นจังหวะจะสามารถสร้างสรรค์ลวดลายที่มีความงามขึ้นได้อีกซึ่งเป็นหลักสำคัญของการสร้างลวดลาย

5.3 ด้านสีสันทึของลวดลาย กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อสีสันทึของผ้าบาติก กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ในระดับมาก คือสีสันทึสื่อความหมายบ่งบอกถึงแหล่งที่มาของสินค้า มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครและสื่อความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับแนวความคิดของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2545) ที่กล่าวว่านอกจากการมองเห็นถึงส่วนรูปและพื้น สิ่งที่เข้ามาสัมผัสและมีผลต่อความรู้สึกของมนุษย์มาก คือ สี

5.4 ด้านประโยชน์ใช้สอย กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการใช้สอยที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ในระดับมาก คือ มีรูปแบบเหมาะสมกับความต้อการ มีความสะดวกง่ายต่อการใช้สอยและการบำรุงรักษาสอดคล้องกับแนวความคิดของ นวลน้อย บุญวงษ์ (2539) ที่ว่างานออกแบบที่ดีควรเป็นงานที่มีประโยชน์ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนใช้งาน ขณะใช้งานและเสร็จสิ้นการใช้งาน

5.5 ด้านความงาม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อความงามผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ในระดับมาก คือ รูปแบบมีความสวยงาม โดดเด่น มีลักษณะเฉพาะตัวและแปลกใหม่ สอดคล้องกับแนวความคิดของ นวลน้อย บุญวงษ์ (2539) ที่ว่าลักษณะหน้าตาที่ปรากฏควรสามารถ

สื่อถึงลักษณะการใช้งานและอยู่ในแนวทางที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากงานออกแบบทั่วไปจึงจะเรียกได้ว่าเป็นงานออกแบบที่มีความงาม

5.6 ด้านวัสดุ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเลือกใช้วัสดุในการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ในระดับมาก คือ วัสดุที่ใช้มีความเหมาะสมกับการใช้สอย มีคุณภาพ ทนทานต่อการใช้งาน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับแนวความคิดของ นวลน้อย บุญวงษ์ (2539) ที่ว่างานออกแบบที่ดีควรเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอย แข็งแรงทนทานต่อการใช้งาน

5.7 ด้านความเหมาะสมทางการตลาด กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมทางการตลาด การของผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ในระดับมาก คือ ผลิตภัณฑ์สะท้อนความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับแนวความคิดของ นวลน้อย บุญวงษ์ (2539) ที่ว่างานออกแบบที่ดีควรสอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีราคาเหมาะสม มีส่วนรับผิดชอบต่อปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น

ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อลวดลายที่พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสำหรับกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสอดคล้องกับแนวความคิดของอ้อยทิพย์ พลศรี (2545) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม แบบแผนการประพฤติและเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเจริญอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม การศึกษาวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการออกแบบ เนื่องจากมนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้และรวบรวมเอาสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติที่อยู่โดยรอบมาถ่ายทอดเป็นงานออกแบบ การสร้างสรรค์ลวดลายต้องศึกษาทำความเข้าใจกับหลักการออกแบบและกระบวนการที่เป็นระบบเป็นขั้นตอนที่ส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพสูงสุด และแนวความคิด ของ นวลน้อย บุญวงษ์ (2539) ที่กล่าวว่างานออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นผลรวมขั้น สุดท้ายจากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การแยกแยะและเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ ในงานออกแบบปัจจัยที่มีผลต่องานออกแบบ คือ ประโยชน์ใช้สอย ความงาม การเลือกใช้วัสดุ ความเหมาะสมทางการตลาด ถูกต้องตามระบบระเบียบ คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและความก้าวหน้าทางการประดิษฐ์คิดค้น

5.8 ข้อเสนอแนะ

5.8.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาและพัฒนาลวดลายลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สามารถนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาลวดลายประเภทอื่นๆ ในชุมชนได้อีก เช่น ลวดลายเครื่องถม ลวดลายการแกะสลัก ลวดลายพื้นผนัง เป็นต้น

2. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการออกแบบลวดลายผ้าบาติกสินค้าประจำชุมชนอื่นได้อีก โดยการศึกษาลักษณะเฉพาะถิ่นนั้นๆ และออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคของท้องถิ่น

3. สามารถนำแนวทางในการพัฒนาลวดลายลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นได้อีกและสามารถเผยแพร่ความรู้ให้กับชุมชนกลุ่มอื่นที่มีความสนใจได้

5.8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาสี่ธรรมชาติ ให้สามารถเก็บรักษาได้นานทนทานต่อการซักล้างทำความสะอาด และมีค่าความจืดของสีที่สดใสมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาหาวัสดุธรรมชาติเพื่อสกัดเป็นสีแดงและสีน้ำเงิน ที่เป็นแม่สีหลักซึ่งทำให้ได้จำนวนสีที่หลากหลายเพิ่มขึ้นใช้ในการสร้างสรรค์ลวดลาย

3. ควรศึกษาและพัฒนารูปลักษณะผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกให้มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน

4. การศึกษากระบวนการผลิตให้สามารถผลิตชิ้นงานได้เร็วขึ้นด้วยเครื่องมือเสริมที่ไม่ทำให้เอกลักษณ์ความเป็นผ้าบาติกกลดหายไป

5.8.3 ข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในส่วนที่เป็นความคิดเห็นของผู้วิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านความงามและความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นขอบเขตประการหนึ่งของงานวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้เกิดเทคนิคในการผลิตลวดลายผ้าบาติกแบบใหม่เป็นการเลียนแบบให้มองดูคล้ายผ้าบาติก ลดขั้นตอนการผลิตและผลิตได้ในจำนวนมากๆ ซึ่งอาจเป็นการดีในแง่ของการทำธุรกิจ แต่ในอีกด้านที่สำคัญไม่น้อยกว่ากันคือความงามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าบาติก ความไม่เหมือนใคร ไม่ซ้ำกันและเป็นหนึ่งเดียว การแต้มสีหรือระบายที่ไม่เท่ากัน น้ำหนักของสี สีที่ซึมเข้าไปตามรอยแตกของเทียนที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ที่ทำให้ผ้าบาติกแต่ละผืนไม่เหมือนกันซึ่งถือว่าเป็นเสน่ห์และความงามของผ้าบาติก จัดว่าเป็นบาติกชั้นสูงมีราคาแพงกว่าบาติกที่ใช้ระบบการพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ทองแดงและการพิมพ์ด้วยเทคนิคซิลค์สกรีนส่วนของการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติรูปแบบที่ผู้วิจัยได้นำเสนอลวดลายอาจดูเป็นกลุ่มก้อนไม่อิสระ จัดวางเป็นระบบระเบียบ รูปแบบค่อนข้างไปทาง Mass Production (การผลิตในจำนวนมาก) ขัดกับอารมณ์ความงามในรูปแบบของงานบาติกที่มีลายเส้น การไหลซึมของสี การวางลายที่เป็นอิสระทั้งนี้เป็นเพียงรูปแบบในแนวทางหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นตามกระบวนการศึกษาวิจัยที่มีเป้าหมายสู่การผลิตในรูปแบบของหัตถกรรมชุมชนซึ่งมีกระบวนการทำงานที่เป็นทีมหรือกลุ่มแบ่งหน้าที่ตามขั้นตอนการผลิต โดยผู้ผลิตสามารถใช้กระบวนการพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ทองเหลืองแทนการเขียน ซึ่งจะไม่ทิ้งจิต

วิญญาณความเป็นบาติกไปมากเพราะด้วยกระบวนการพิมพ์ลายนี้ลวดลายบาติกที่ได้จะมีความต่างกัน

งานออกแบบที่ดีต้องมีปัจจัยด้านความงาม ที่เป็นลักษณะเฉพาะซึ่งสามารถสร้างความสนใจต่อผู้พบเห็น มีความแปลกใหม่และมีเอกลักษณ์แตกต่างจากงานออกแบบที่มีอยู่ทั่วไป นวลน้อย บุญวงษ์ (2539) ในมุมมองหรือรสนิยมของผู้ที่สนใจหรือเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เลือกซื้อผ้าบาติกด้วยจุดประสงค์การใช้งานหรือเหตุผลต่างๆไปมักจะเลือกผ้าบาติกที่มีลวดลายและสีสันทตามความต้องการหรือความชอบของตน ไม่ได้คำนึงถึงที่มาของกระบวนการผลิตหรือลักษณะรูปแบบที่มีการผลิตในจำนวนมาก ที่เรียกว่า “Mass Production” กับกลุ่มผู้มีความชอบงานบาติกที่สื่อคุณค่าทางศิลปะ พึงพอใจในลักษณะเฉพาะตัวของบาติก มีรูปแบบลวดลายและสีสันทไม่ซ้ำแบบใครหรือมีความเป็นชิ้นเดียวหนึ่งเดียวในโลก

งานออกแบบที่ดีต้องมีความสำนึก มีความรับผิดชอบต่อปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น นวลน้อย บุญวงษ์ (2539) ในกระบวนการและขั้นตอนการผลิตผ้าบาติกของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ พบว่ามีเศษวัสดุที่เหลือใช้จากกระบวนการผลิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมเมื่อมีการทิ้งเป็นเศษขยะ เช่น ในขั้นตอนการลอกเทียน(ตัวกันสี)ออกจากผ้าบาติก จะมีขี้เทียนหรือเศษเทียน ที่ปะปนอยู่ในน้ำล้างผ้ามีจำนวนมากในแต่ละครั้ง หรือน้ำซักล้างผ้าหลังผ่านการทำบาติกจะมีสีส่วนหนึ่งที่ละลายเกิดการผสมกันของสีหลายสีจนเกิดค่าสีใหม่ และเศษผ้าบาติกที่เหลือจากการตัดเย็บมีจำนวนมากจากที่กล่าวมานี้ควรมีการศึกษาและออกแบบเพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกเป็นการเพิ่มผลผลิตและลดการทิ้งขยะซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน การนำวัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตผ้าบาติกสีธรรมชาติกลับมาใช้ใหม่ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดชุมชนต่อการประกอบอาชีพที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ

บรรณานุกรม

- กษม อมันตกุล. 2546. “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึก จังหวัด ฉะเชิงเทรา” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี ผลิตภัณ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- โกสุม สายใจ. 2540 . พิมพ์ครั้งที่ 2 . สีและการใช้สี. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- โกศล พิณกุล. 2545. เทคนิคการทำผ้าบาติก. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง จำกัด.
- ธารทิพย์ เสรินทวัฒน์. 2550. ทักษะศิลป์การออกแบบพาดิขศิลป์. กรุงเทพฯ : หลักไทการพิมพ์.
- ดุขฎี สุนทรารชุน . 2531 . การออกแบบลายพิมพ์ผ้า. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นวลจิตต์ เรืองศรีใส . 2545. การออกแบบลายผ้า .กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- นวลน้อย บุญวงษ์. 2539. หลักการออกแบบ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร โลงนุชิต. 2551. บาติกสร้างสรรค์ 2. กรุงเทพฯ : นครสาริน.
- นันทา โรจนอดุมศาสตร์. 2536 . การทำผ้าบาติก.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พินาลิน สาริยา. 2549. การออกแบบลวดลาย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- มาโนช กงกะนันท์. 2549. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศิลปะการออกแบบ.กรุงเทพ : CoreFunction.
- เยาวเรศ รัตนศิลป์. 2546. “การใช้รูปแบบอินเทอร์เน็ตบนชั้นแนลโทโปกราฟิกเพื่อการออกแบบ เอกลักษณะองค์กร”วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาานุมิตรศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์. 2538. พิมพ์ครั้งที่ 2 ออกแบบกราฟิก. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์น.
- วัชรพงศ์ หงส์สุวรรณ . 2550 . วาดศิลป์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ . 2537 . หัตถกรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2545 . พิมพ์ครั้งที่ 2. การออกแบบกราฟิก. กรุงเทพฯ : อีแอนดอีเอคิว.
- วิวัฒน์ชัย บุญศักดิ์. 2532. ศิลปะหัตถกรรมไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ศรัฐู สิมศิริ . 2549. “ การพัฒนาปากกาสำหรับใช้กับตัวกันสีแบบเจลเทียนในการทำผ้าบาติกลาย เขียน” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี ผลิตภัณ์อุตสาหกรรม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ศิริพรณ์ ปีเตอร์. 2550. มนุษย์และการออกแบบ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- โสรัชัย นันทวัชรวิบูลย์. 2545. คู่มือเส้นทางกราฟิกดีไซน์เนอร์. กรุงเทพฯ : เอ. อาร์. อินฟอเมชัน แอนด์ พับลิเคชัน.
- สิทธิศักดิ์ ธีญศรีสวัสดิ์กุล.2529. ออกแบบลวดลาย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อ้อยทิพย์ พลศรี. 2545 . การออกแบบลวดลาย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อภิสิทธิ์ ไส้คำตรูไกล และคณะ. 2543-2536. รายงานการวิจัยเรื่อง “ ทิปท้อจากวัสดุธรรมชาติ : การศึกษางาน ออกแบบเพื่อการอนุรักษ์” คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ออสวน และ สวเรศ เกตุสุวรรณ. 2543. พิมพ์ครั้งที่ 2. นี่ไง ! การออกแบบผลิตภัณฑ์ (เวอร์ชัน 2).

กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

“การทำสีย้อมผ้าจากธรรมชาติ” 2554. <http://www.kiriwonggroup.com/>

(สืบค้นข้อมูลเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2554)

“สัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช” 2553. [Online]. <http://www.nakornsri.com/>

(สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 กรกฎาคม 2553)

“พิพิธภัณฑ์หนังตะลุง หนังสือนิทรรศการ” 2553. [Online]. <http://www.nakornsri.com/>

(สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 กรกฎาคม 2553)

“หนังตะลุง” 2553. [Online]. <http://www.nstds.dsd.go.th/>

(สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 กรกฎาคม 2553)

“มโนราห์” 2553. [Online]. <http://www.kanchanapisek.or.th/>

(สืบค้นข้อมูลเมื่อ 6 กันยายน 2553)

ภาคผนวก

ที่ ศธ 0524.04/ 1772

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

23 พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณอารีย์ ขุนทน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ ระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัยกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้
ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ พิมดี)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศท 0524.04/ 1772

คณะกรรมการ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

23 พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณวิภา พู

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ ระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาตลาดผ้าบาติกสิริธรรมชาติ”

คณะกรรมการฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัยกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้
ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ พิมดี)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนบริหารงานทั่วไป โทร.3692

ที่ ศธ 0524.04 / 0880

วันที่ ๖ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาตลาดผ้าบาติกสีธรรมชาติ” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามตามที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผล
การตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ พิมพ์ดี)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ที่ ศธ 0524.04/ 0880

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ. ดร.คิสนีย์ สิงหวรเศรษฐ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาวัสดุสายผ้าบาติกสีธรรมชาติ”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้อง
และเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์
มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ พิมดิ)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0880

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนจตุรพักตรพิมาน เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๖ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ. ชัยมิตร แสงมงคล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาลดรอยผ้าขาดกสิกรรมชาติ”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้อง
และเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์
มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ พิมพ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 1654

คณะกรรมการอุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๗ พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษา

เรียน อาจารย์ทวี พลายด้วง

ด้วย นางสาวเจียมจิต คิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรอุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง มีความประสงค์จะขอข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดจากวัฒนธรรมพื้นถิ่น เพื่อประกอบการ
ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาตลาดค้าผ้าบาติกสีธรรมชาติ”

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า
จะได้ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมพ์ดี)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

เว้นบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

คต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 1654

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๗ พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษา

เรียน นายสุชาติ ทรัพย์สิน

ด้วย นางสาวเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีความประสงค์จะขอข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาผลผลิตจากวัฒนธรรมพื้นถิ่น เพื่อประกอบการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาผลผลิตผ้าบาติกสิริธรรมชาติ”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมพ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-8436

คต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0881

คณะกรรมการอุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายถาวร ทิฉินพงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ด้วย นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาตลาดขายผ้าบาติกสีธรรมชาติ” ในการทำวิจัยครั้งนี้
นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับท่าน คณะกรรมการอุตสาหกรรม จึงขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ พิมศิริ)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0879

คณะกรรมการอุดมศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลาย

เรียน ผศ.โกศล พิณกุล

ด้วย นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ”

คณะกรรมการอุดมศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลายเพื่อการวิจัยของ นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมดี)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0879

คณะกรรมการอุดมศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๖ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลาย

เรียน อาจารย์โสมวดี ฤทธิโชติ

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสิริธรรมชาติ”

คณะกรรมการอุดมศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลายเพื่อการวิจัยของ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมดี)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0879

คณะกรรมการอุดมศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลาย

เรียน นางสุนันทา สุขสำราญ

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ”

คณะกรรมการอุดมศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลาย เพื่อการวิจัยของ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมพ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0879

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า

คุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๖ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอบริษัทเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบลวดลาย

เรียน อาจารย์พัลลภ ว่างบอน

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำ สารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ”

คณะกรรมการอุดมศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบลวดลาย เพื่อการวิจัยของ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมพ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

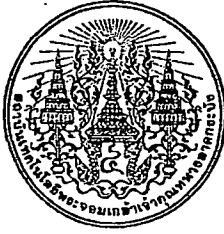
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0879

คณะกรรมการอุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า

คุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๑ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบผลิตภัณฑ์

เรียน อาจารย์สมชาย เอี่ยมผ่อง

ด้วย นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาตลาดผ้าบาติกสิริธรรมชาติ”

คณะกรรมการอุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อการวิจัยของ นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมพ์ดี)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0879

คณะกรรมการอุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า

คุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลาย

เรียน ผศ.อรชฎา ภาคัญไชย

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำ สารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ”

คณะกรรมการอุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลายเพื่อการวิจัยของ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมพ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 0879

คณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๖ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบผลิตภัณฑ์

เรียน ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ อริยะเครือ

ด้วย นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ”

คณะกรรมการอุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการวิจัยของ นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมพ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ที่ ศธ 0524.04/ 1772

คณะกรรมการ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า

คุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

23 พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบผลิตภัณฑ์

เรียน อาจารย์อ้อยใจ เลิศล้ำ

ด้วย นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำ สารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาวัสดุลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ”

คณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อการวิจัยของ นางเจียมจิต คิชฐาภรณ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พิมพ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิจัยและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนบริหารงานทั่วไป

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02-329-8436

ติดต่อนักศึกษา โทร.089-677-5058

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช ขั้นตอนการศึกษาหา
เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

เรื่อง : การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่
สื่อนครศรีธรรมราชได้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าบาติก กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ บ้าน
คีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อตามความจริง ด้วยตัวท่านเอง
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นี้ ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

วัน/เดือน/ปี ที่ สัมภาษณ์	...../...../.....
ผู้สัมภาษณ์	นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์
ผู้ให้สัมภาษณ์	ชื่อ.....นามสกุล..... ตำแหน่ง/หน้าที่..... ประสบการณ์..... .....
หัวข้อในการสัมภาษณ์	ข้อคำถาม : เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สะท้อนตัวตนของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ เหมาะสม และสอดคล้องต่อการสร้างสรรค์เป็นลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติบ้าน คีรีวง ที่จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

คำให้สัมภาษณ์

ข้อความถาม : เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สะท้อนตัวตนของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เหมาะสม และ สอดคล้องต่อการสร้างสรรค์เป็นลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติบ้านคีรีวง ที่จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ และสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า

สัญลักษณ์ตัวแทน	ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์
<p>พืชผลจากสวนสมรม</p> 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>โลมาสีชมพู</p> 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>ลำธาร สายน้ำ</p> 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>เขาหลวง</p> 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

สัญลักษณ์ตัวแทน

ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์

หนังตะลุง

.....

.....

.....

.....

.....

มโนราห์

.....

.....

.....

.....

.....

ตราโน้

.....

.....

.....

.....

.....

สัญลักษณ์ตัวแทน

ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

.....

.....

.....

.....

.....

ดอกคูนหรือดอกราชพฤกษ์

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตผ้าบาติกสีธรรมชาติขั้นตอนการศึกษาลักษณะเฉพาะของผ้าบาติก
กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ ชุมชนศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เรื่อง : การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

วัน/เดือน/ปี ที่ สัมภาษณ์	...../...../.....
ผู้สัมภาษณ์	นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์
ผู้ให้สัมภาษณ์	ชื่อ.....นามสกุล..... ตำแหน่ง/หน้าที่..... ....
หัวข้อในการ สัมภาษณ์	1. ที่มาหรือแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ 2. หลักการออกแบบลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ 3. สีสันกับลวดลายของผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

คำให้สัมภาษณ์

1. ที่มาหรือแรงบันดาลใจการออกแบบลวดลาย

---

2. มีแนวคิดหรือหลักในการออกแบบลวดลายอย่างไร

---

3. สิ่งใดที่สื่อความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนคีรีวง

---

4. ปัญหาที่พบในการผลิตผ้าบาติกสีธรรมชาติ

---

5. สีธรรมชาติที่ใช้มีสีอะไรบ้าง และมีลักษณะเฉพาะอย่างไร

---

6. สีและลักษณะสีแบบใดเป็นที่นิยมชอบของกลุ่มเป้าหมาย

---

7. ผลลัพธ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติของกลุ่มมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

8. ผลลัพธ์ประเภทใดได้รับความนิยมชอบของกลุ่มเป้าหมาย

.....

.....

.....

.....

9. มีรูปแบบการจำหน่ายอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

10. ความคิดเห็นอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ เกี่ยวกับการเลือก ประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ

เรื่อง : การศึกษาและพัฒนาสวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ : เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการนำผืนผ้าบาติกสีธรรมชาติที่ผ่านการศึกษาและพัฒนาสวดลายให้มีลักษณะเฉพาะ เป็นผลิตภัณฑ์สินค้า ที่มีคุณค่าทางความงาม และประโยชน์ใช้สอย

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาและพัฒนาสวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างจากผ้าบาติกจากแหล่งอื่น

4. มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกประเภทสินค้าที่ต้องการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความจริง ด้วยตัวท่านเอง

6. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ใช้สำหรับการศึกษา และนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ข้อมูลของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงาน หรืออย่างอื่นต่อตัวท่านแต่อย่างใด

7. แบบสอบถาม มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความซึ่งตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ชาย
 หญิง

2. อายุ

- ไม่เกิน 20 ปี
 21 - 30 ปี
 31 - 40 ปี
 41 - 50 ปี
 51 - 60 ปี
 60 ปีขึ้นไป

3. ภูมิลำเนาที่ท่านอาศัยอยู่

- เขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
 เขตพื้นที่อื่น ต่างถิ่นนครศรีธรรมราช

4. อาชีพ

- นักเรียน/นักศึกษา
 ข้าราชการ
 รัฐวิสาหกิจ
 พนักงานเอกชน
 ธุรกิจส่วนตัว
 อื่นๆ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ

1. หากท่านจะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก ท่านมีแนวทางในการเลือกซื้ออย่างไร
 (เลือกตอบเพียงข้อเดียว)

- ซื้อตามวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอย
 ซื้อเพราะผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม
 ซื้อเพราะมีรูปทรงเหมาะสมกับการใช้งานที่สะดวก
 ซื้อเพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม
 ซื้อเพราะผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์สื่อสารประเภทการใช้สอยชัดเจน
 ซื้อเพราะคุณภาพของผลิตภัณฑ์

2. เหตุผลที่ท่านมีความสนใจต่อสินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ (เลือกตอบเพียงข้อเดียว)

- สำหรับเป็นของฝาก
- สำหรับเป็นของที่ระลึก
- สำหรับประโยชน์ทางการใช้สอย
- ช่วยเหลือสินค้าชุมชน

3. ผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสีธรรมชาติประเภทใด มีความเหมาะสมต่อเลือกซื้อของท่านมากที่สุด (เลือกตอบเพียงข้อเดียว)

- ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ

- ชุดแต่งกาย
- ผ้าพันคอ
- หมวก
- กระเป๋าสะพาย
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

- ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ทั่วไป

- ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน
- ตะกร้าใส่ของ
- ร่มกันแดด
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

- ผลิตภัณฑ์ประเภทของประดับตกแต่งภายใน

- โคมไฟติดผนัง
- โคมไฟตั้งโต๊ะ
- ผ้าม่าน
- กรอบรูป
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายในขั้นตอนการประเมินความเหมาะสม
เพื่อเลือกแบบลวดลายบาติก

เรื่อง...การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

สิ่งที่แนบมาด้วย ภาพร่างแบบลวดลายและสีสันทันผ้าบาติกสีธรรมชาติอย่างละ 3 แบบ

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

8. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ สำหรับกลุ่มมัธยมสีธรรมชาติ บ้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

9. โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความจริง ด้วยตัวท่านเอง

10. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น

11. แบบสอบถาม มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สอบถามความเหมาะสมที่มีต่อการพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยมีความหมายของระดับค่าความคิดเห็น ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ในขั้นตอนการประเมินความเหมาะสม
 เพื่อเลือกแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแต่งกายบุรุษ-สตรี
 เรื่อง...การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ

สิ่งที่แนบมาด้วย ภาพร่างแบบเสื้อแต่งกายบุรุษ-สตรี อย่างละ 3 แบบ

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินภาพร่างแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ กลุ่มมัตย้อมสี่ธรรมชาติ ชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความจริง ด้วยตัวท่านเอง
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เท่านั้น
4. แบบสอบถาม มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สอบถามความเหมาะสมรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ สำหรับผู้ชาย
 ตอนที่ 2 สอบถามความเหมาะสมรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสี่ธรรมชาติ สำหรับผู้หญิง
 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยมีความหมายของระดับค่าความคิดเห็น ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
 คณะวิศวกรรมศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจ
ที่มีต่อลวดลายที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ
เรื่อง...การศึกษาและพัฒนาลวดลายผ้าบาติกสีธรรมชาติ

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ กลุ่มมัธยมสี่ธรรมชาติ ชุมชนศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความจริง ด้วยตัวท่านเอง
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น
4. แบบสอบถาม มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายผ้าบาติกที่พัฒนาต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยมีความหมายของระดับค่าความคิดเห็น ดังนี้

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

5. เพศ

ชาย

หญิง

6. อายุ

ไม่เกิน 20 ปี

21 - 30 ปี

31 - 40 ปี

41 - 50 ปี

51 - 60 ปี

60 ปีขึ้นไป

7. ภูมิลำเนาที่ท่านอาศัยอยู่

เขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

เขตพื้นที่อื่น ต่างถิ่นนครศรีธรรมราช

8. อาชีพ

นักเรียน/นักศึกษา

ข้าราชการ

รัฐวิสาหกิจ

พนักงานเอกชน

ธุรกิจส่วนตัว

อื่นๆ กรุณาระบุ.....

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายและผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.	ด้านที่มาลวดลาย					
	1.1 ลวดลายมีความหมายที่บ่งบอกแหล่งที่มาของสินค้าได้	....	....	....	....	....
	1.2 ลวดลายมีความสวยงามน่าสนใจ	....	....	....	....	....
	1.3 ลวดลายเหมาะสมกับประเภทของผลิตภัณฑ์	....	....	....	....	....
2.	ด้านการออกแบบลวดลาย					
	2.1 ลวดลายมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร	....	....	....	....	....
	2.2 ลวดลายมีความสัมพันธ์กันกับพื้นที่	....	....	....	....	....
	2.3 ลวดลายมีความโดดเด่น ชัดเจน	....	....	....	....	....
3.	ด้านสีสันทึกลวดลาย					
	3.1 สีสันทึกลวดลายบ่งบอกแหล่งที่มาของสินค้าได้	....	....	....	....	....
	3.2 สีสันทึกลวดลายมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร	....	....	....	....	....
	3.3 สีสันทึกลวดลายเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	....	....	....	....	....
4.	ด้านประโยชน์ใช้สอยของรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติ	....	....	....	....	....
	4.1 รูปแบบเหมาะสมกับความต้องการ	....	....	....	....	....
	4.2 รูปแบบดูมีความสะดวก ง่ายต่อการใช้สอย	....	....	....	....	....
	4.3 รูปแบบง่ายต่อการบำรุงรักษา	....	....	....	....	....
5.	ด้านความงามของรูปแบบผลิตภัณฑ์					
	5.1 รูปแบบมีความสวยงามดำรงลักษณะความเป็นผ้าบาติกสีธรรมชาติ	....	....	....	....	....
	5.2 รูปแบบ ดูโดดเด่น มีลักษณะเฉพาะตัว น่าสนใจ	....	....	....	....	....
	5.3 รูปแบบมีความแปลกใหม่แตกต่างจากที่อื่น	....	....	....	....	....

ภาคผนวก ค
ภาพการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 1 กลุ่มมดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง

ภาพที่ 2 ศูนย์สินค้าพื้นเมืองนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3 คุณถาวร ทีชินพงศ์ นายกสมาคมชาวนครศรีธรรมราชผู้ให้ข้อมูลเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ภาพที่ 4 อาจารย์ทวี พลายดั่ง นายกสมาคมภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราช ผู้ให้ข้อมูลเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ภาพที่ 5 นายหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) สาขาย่อย การแสดงพื้นบ้าน ปี 2549 ผู้ให้ข้อมูลเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ภาพที่ 6 นางสุนันทา บุญสำราญ ดีไซน์เนอร์ บริษัทจิม ทอมสัน ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบลายผ้า

ภาพที่ 7 อาจารย์โสมวดี ฤทธิโชติ อาจารย์ประจำสาขาออกแบบสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบลวดลายผ้า

ภาพที่ 8 ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกศล พิณกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบผ้าบาติก

ภาพที่ 9 อาจารย์อ้อยใจ เลิศล้ำ อาจารย์ประจำสาขาออกแบบสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

ภาพที่ 10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิสนีย์ สิงหวรเศรษฐ์ อาจารย์ประจำสาขาออกแบบสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

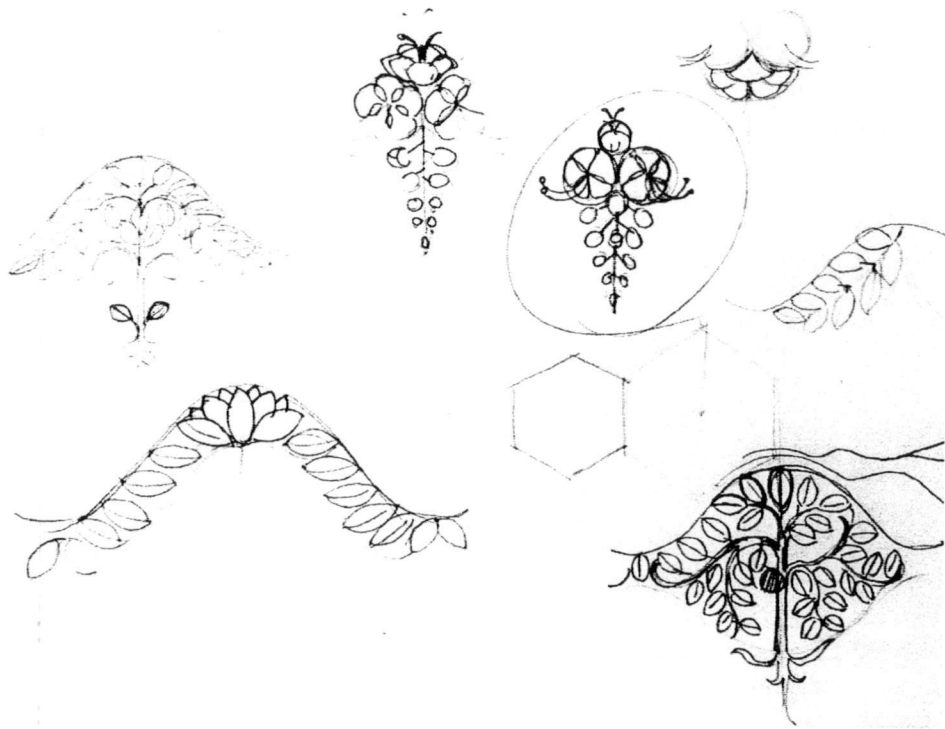
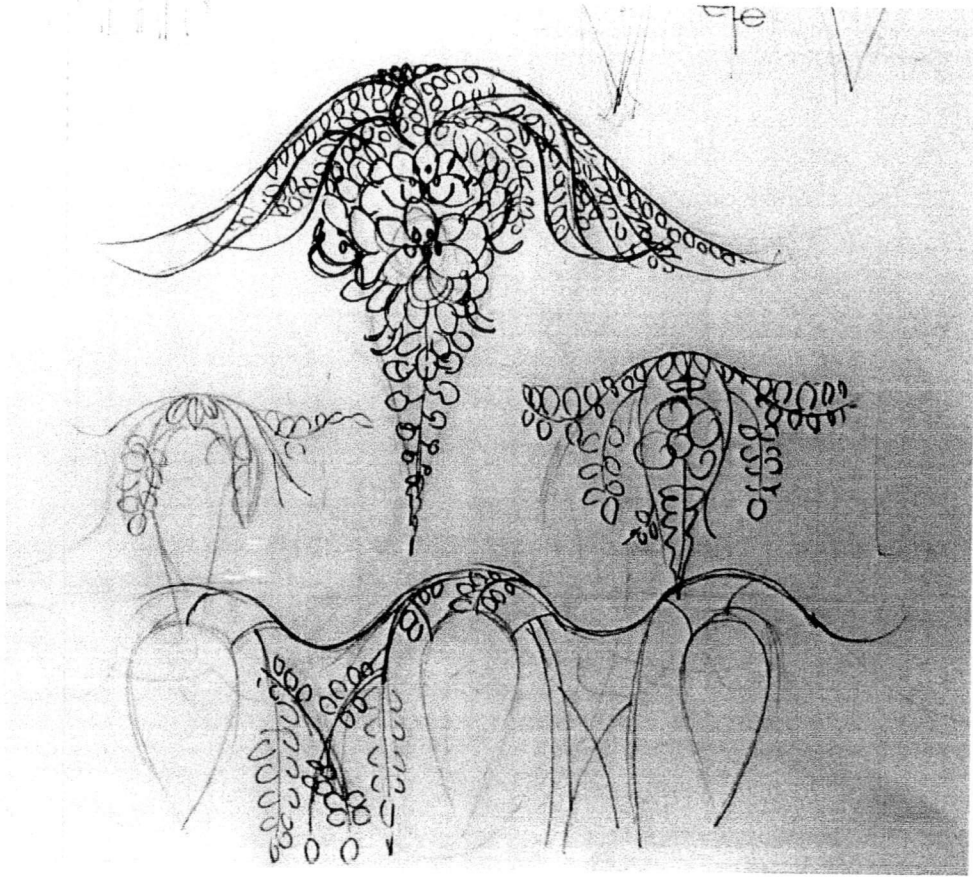

ภาพที่ 11 คุณอารีย์ คงทนและผู้วิจัย ผู้ประสานงานกลุ่มบาติกสีธรรมชาติบ้านคีรีวง นครศรีธรรมราช

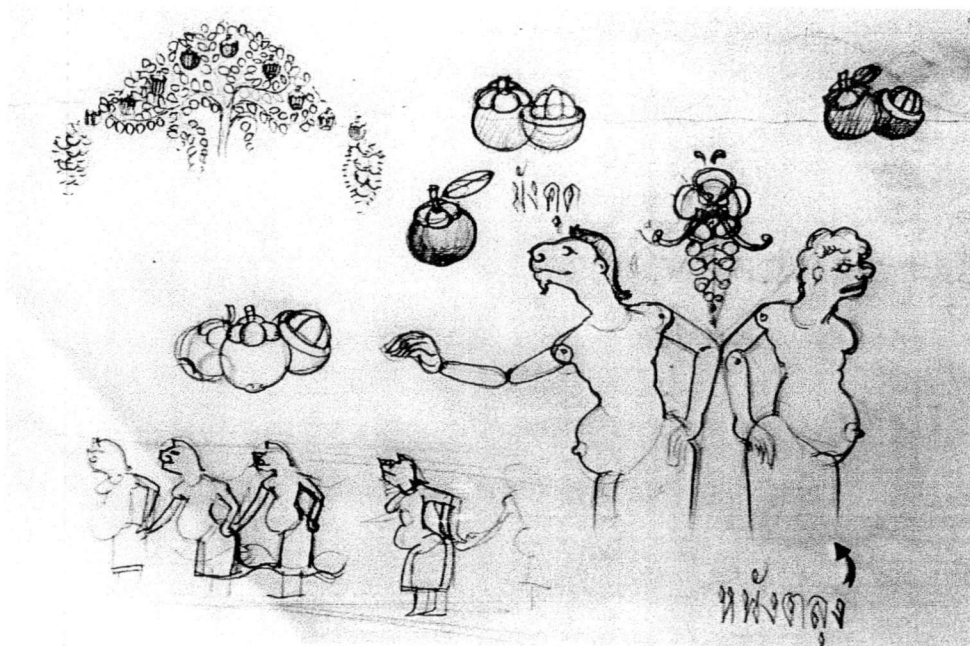

ภาพที่ 12 คุณอารีย์ คงทนและผู้วิจัย ผู้ประสานงานกลุ่มบาติกสีธรรมชาติบ้านคีรีวง นครศรีธรรมราช

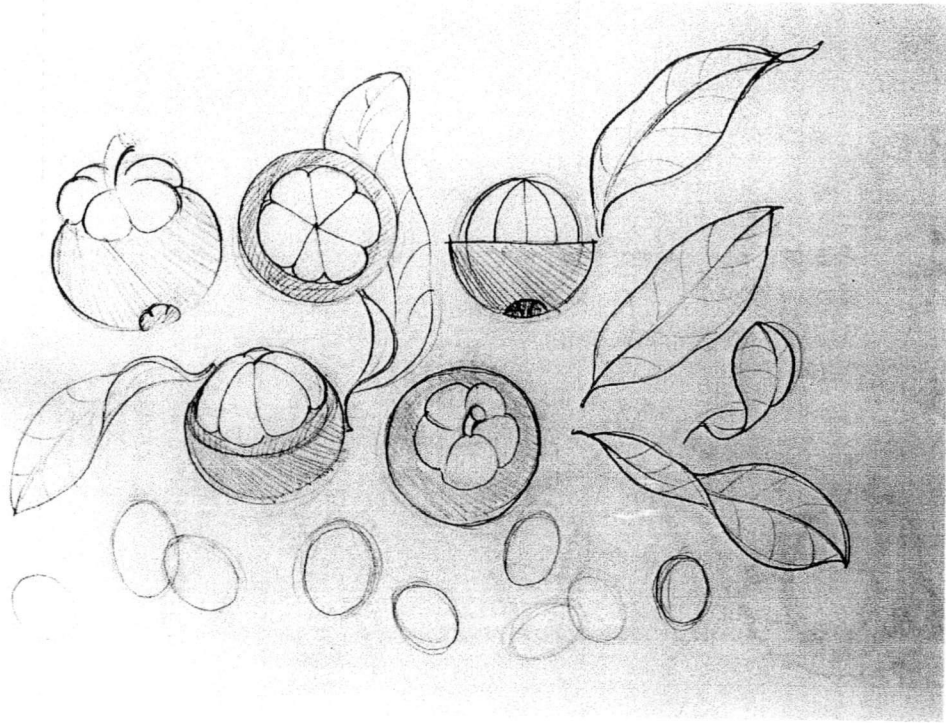
ภาคผนวก ง
ผลงานการวิเคราะห์ทางการออกแบบ

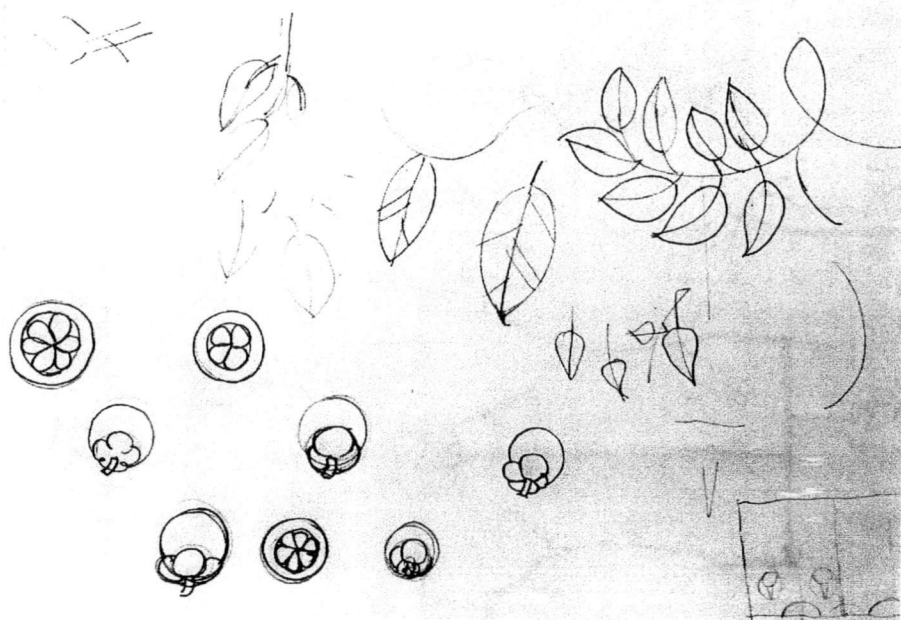
ภาพที่ 13 ภาพสเก็ตช์เพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

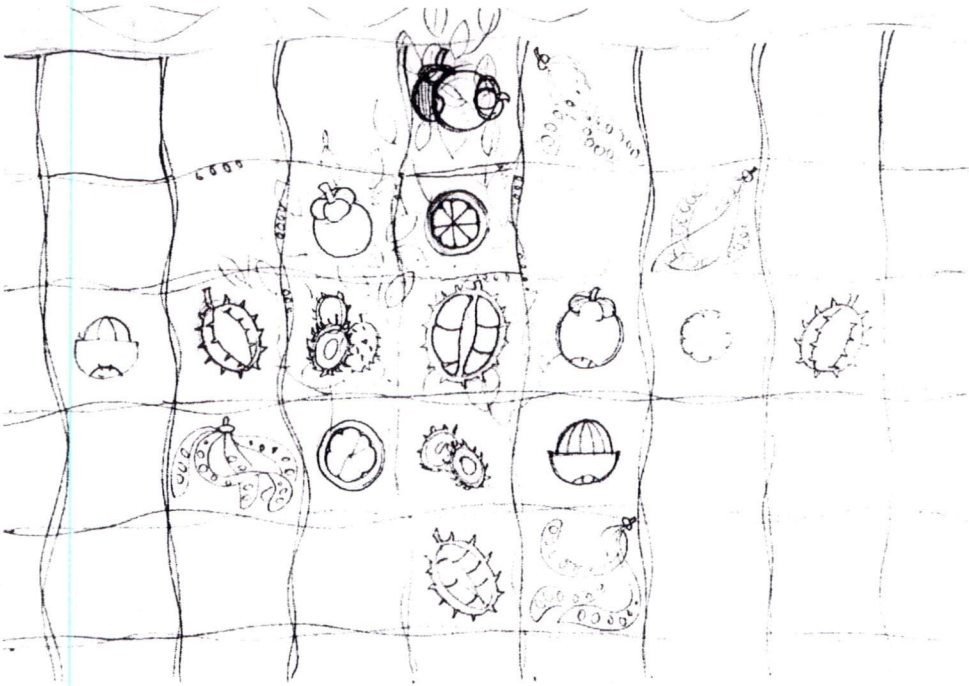
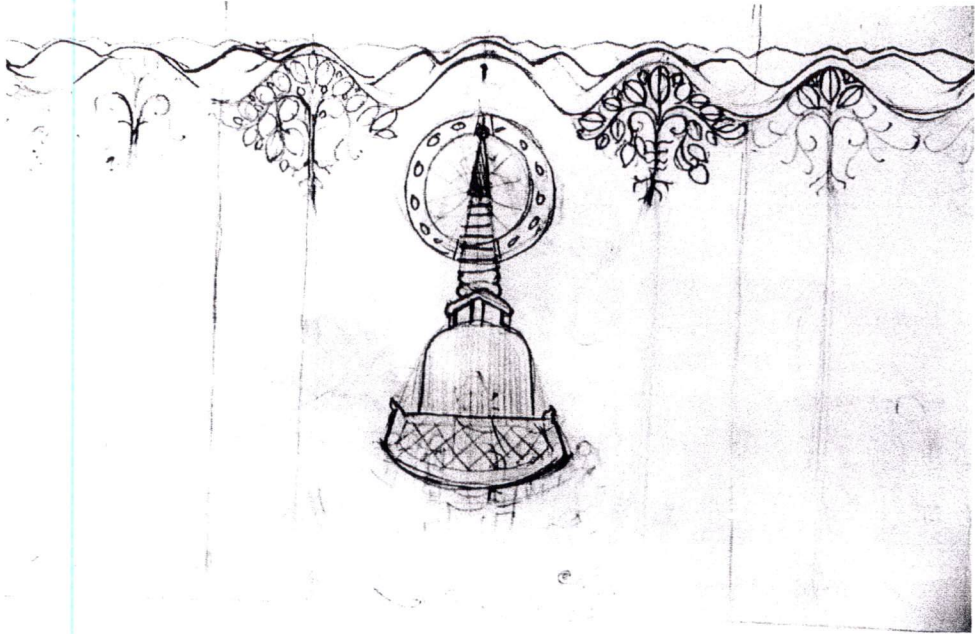
ภาพที่ 14 ภาพสเก็ตช์เพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

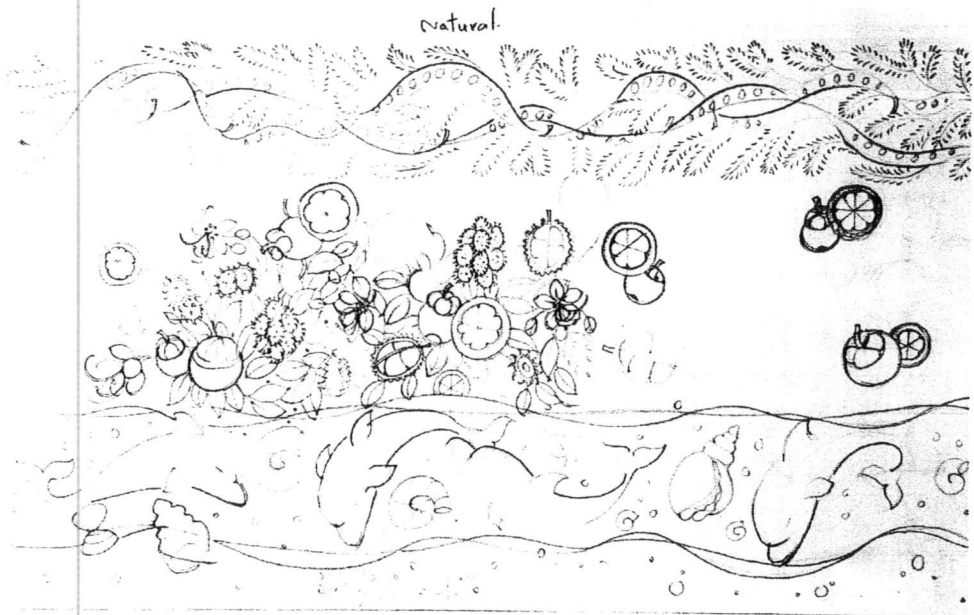
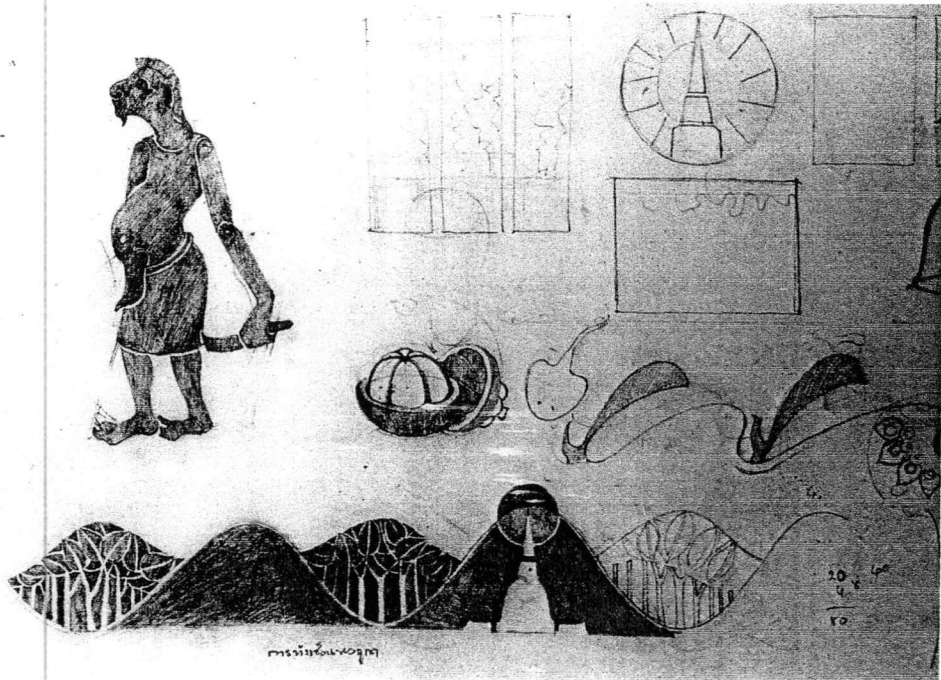
ภาพที่ 15 ภาพสเก็ชเพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

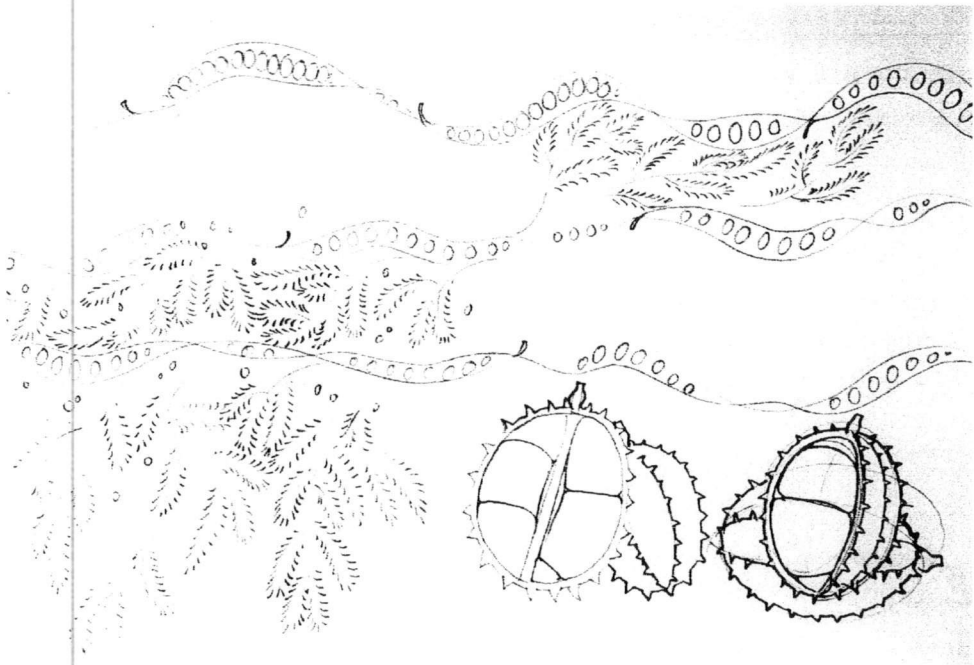
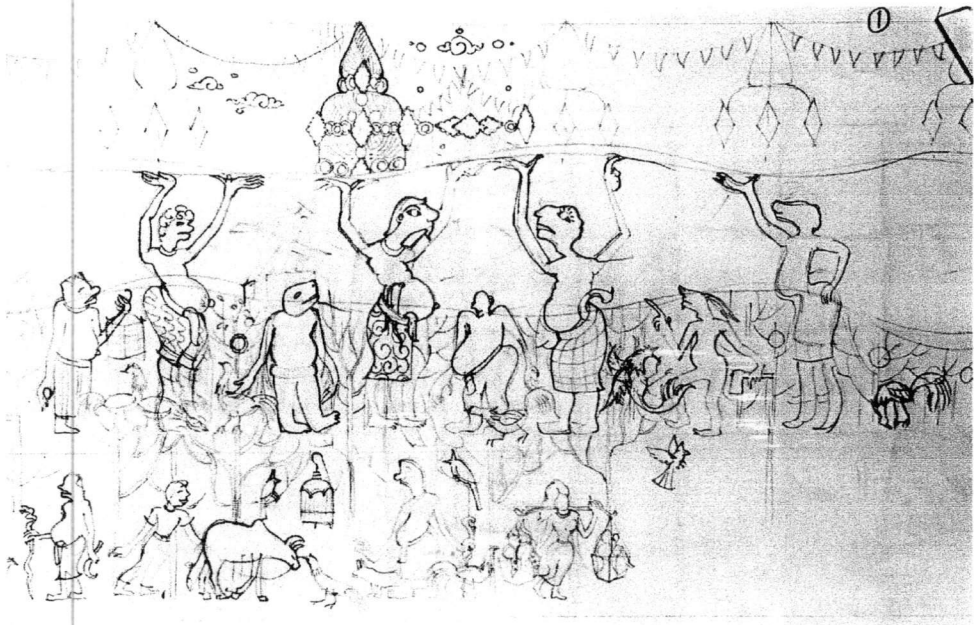
ภาพที่ 16 ภาพสเก็ตช์เพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

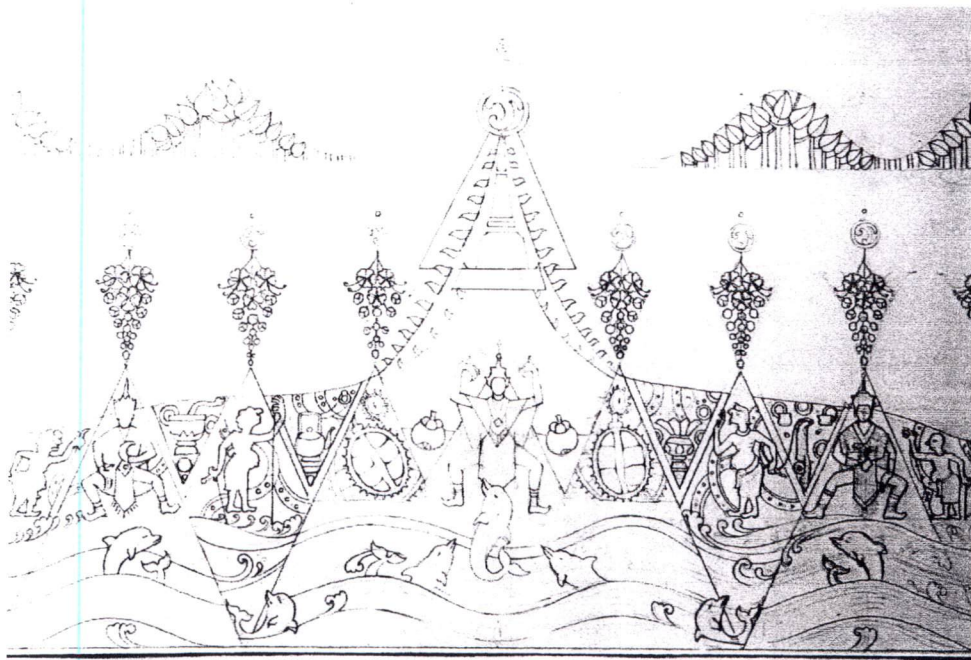
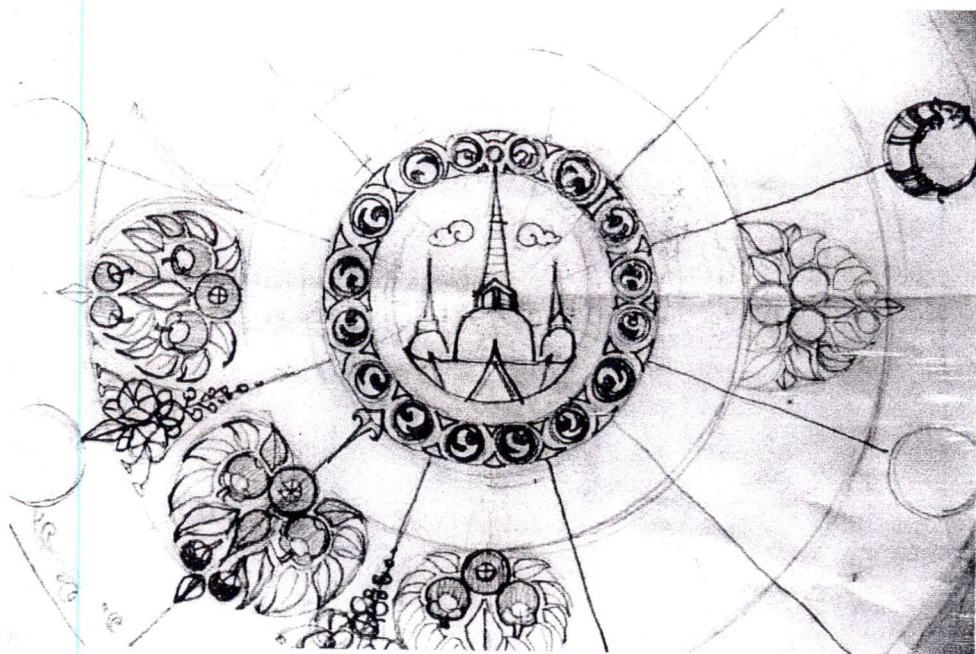
ภาพที่ 17 ภาพสเก็ตช์เพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

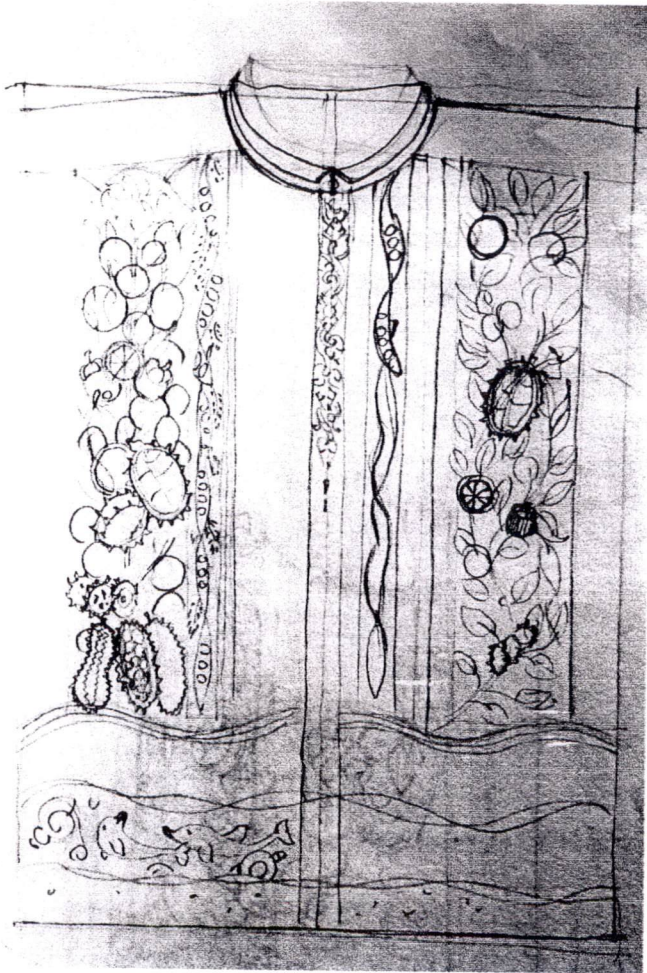
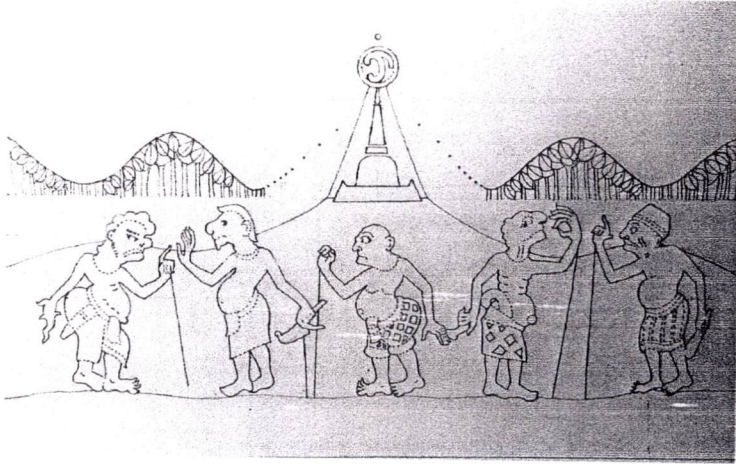
ภาพที่ 18 ภาพสเก็ตช์เพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

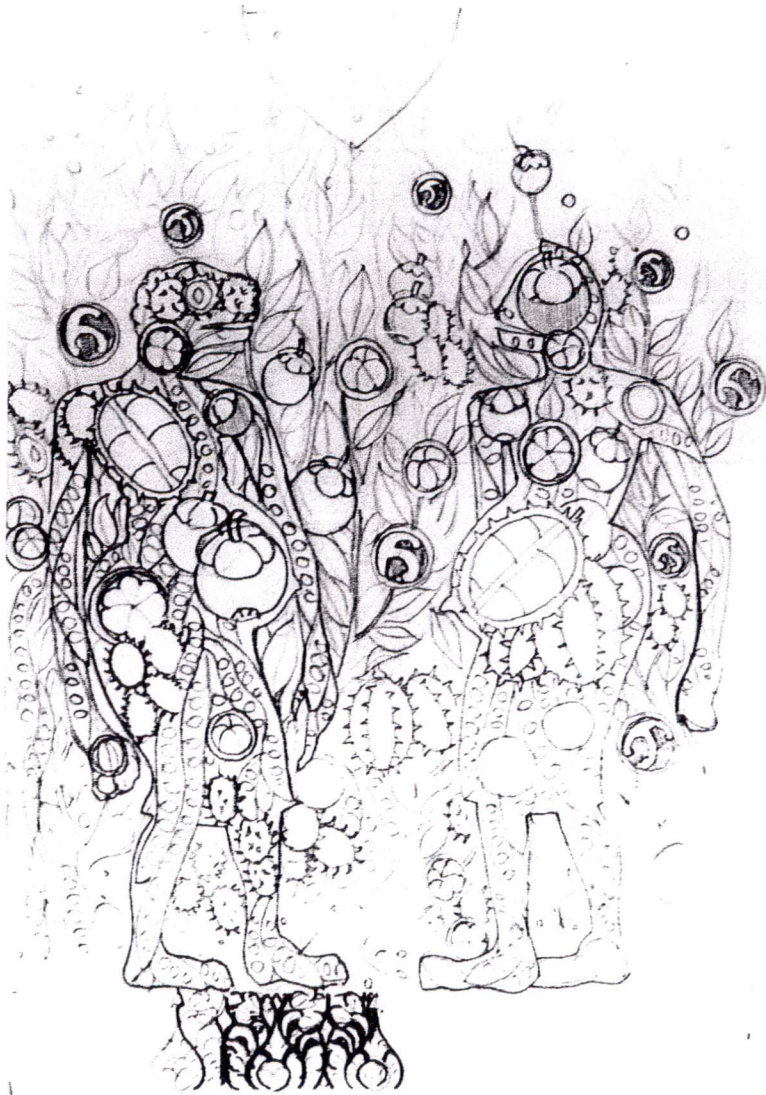
ภาพที่ 19 ภาพสเก็ตซ์เพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

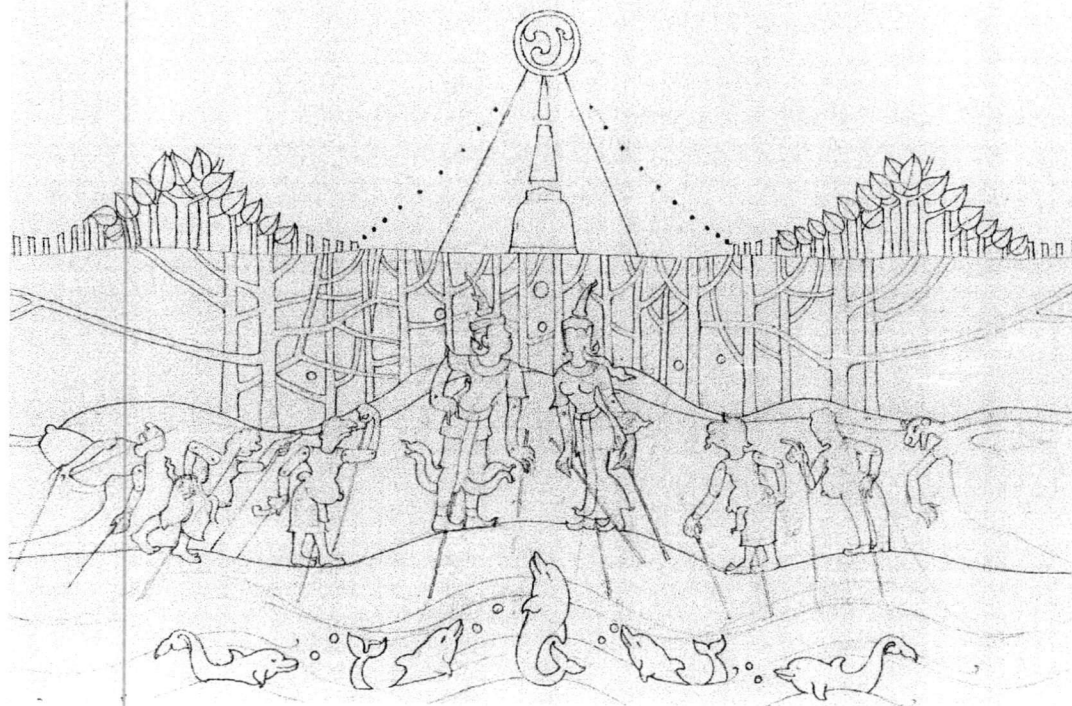
ภาพที่ 20 ภาพสเก็ตช์เพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

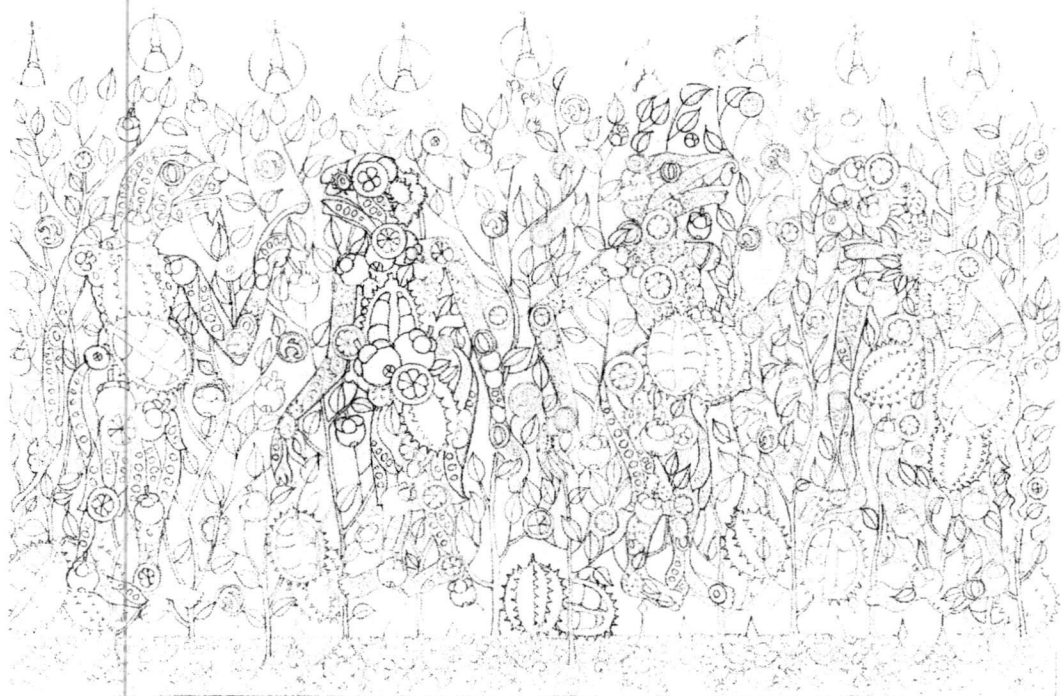
ภาพที่ 21 ภาพสเก็ทซ์เพื่อหารูปแบบลักษณะสวดลายบาติก

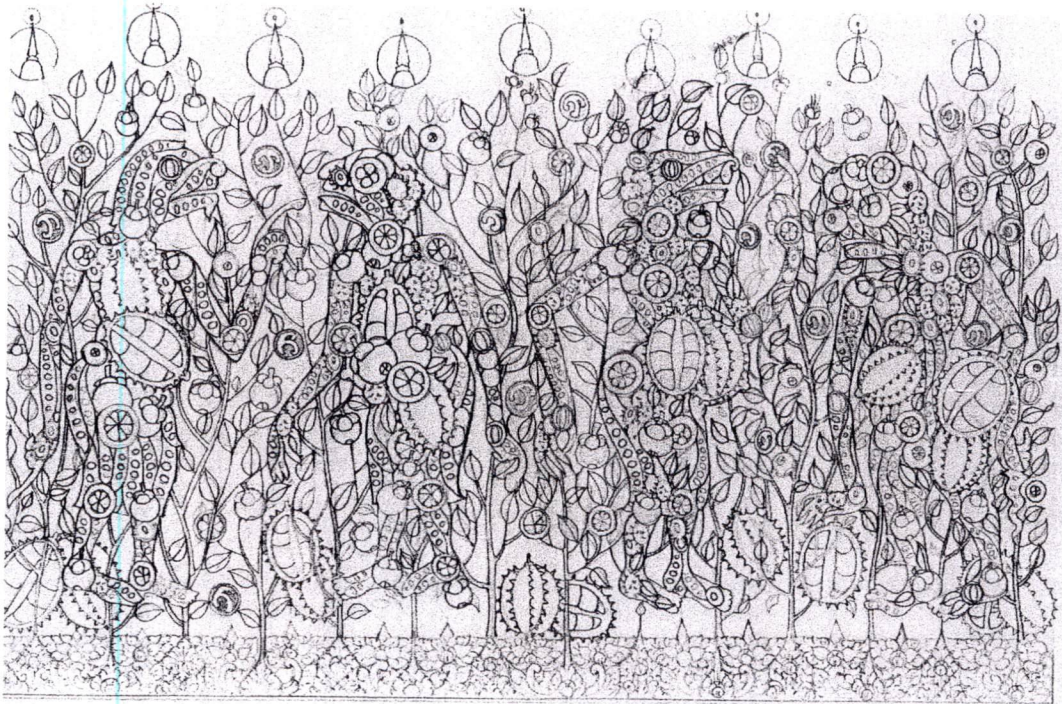
ภาพที่ 22 ภาพสเก็ตช์เพื่อหารูปแบบลักษณะลวดลายบาติก

ภาพที่ 23 การออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 1

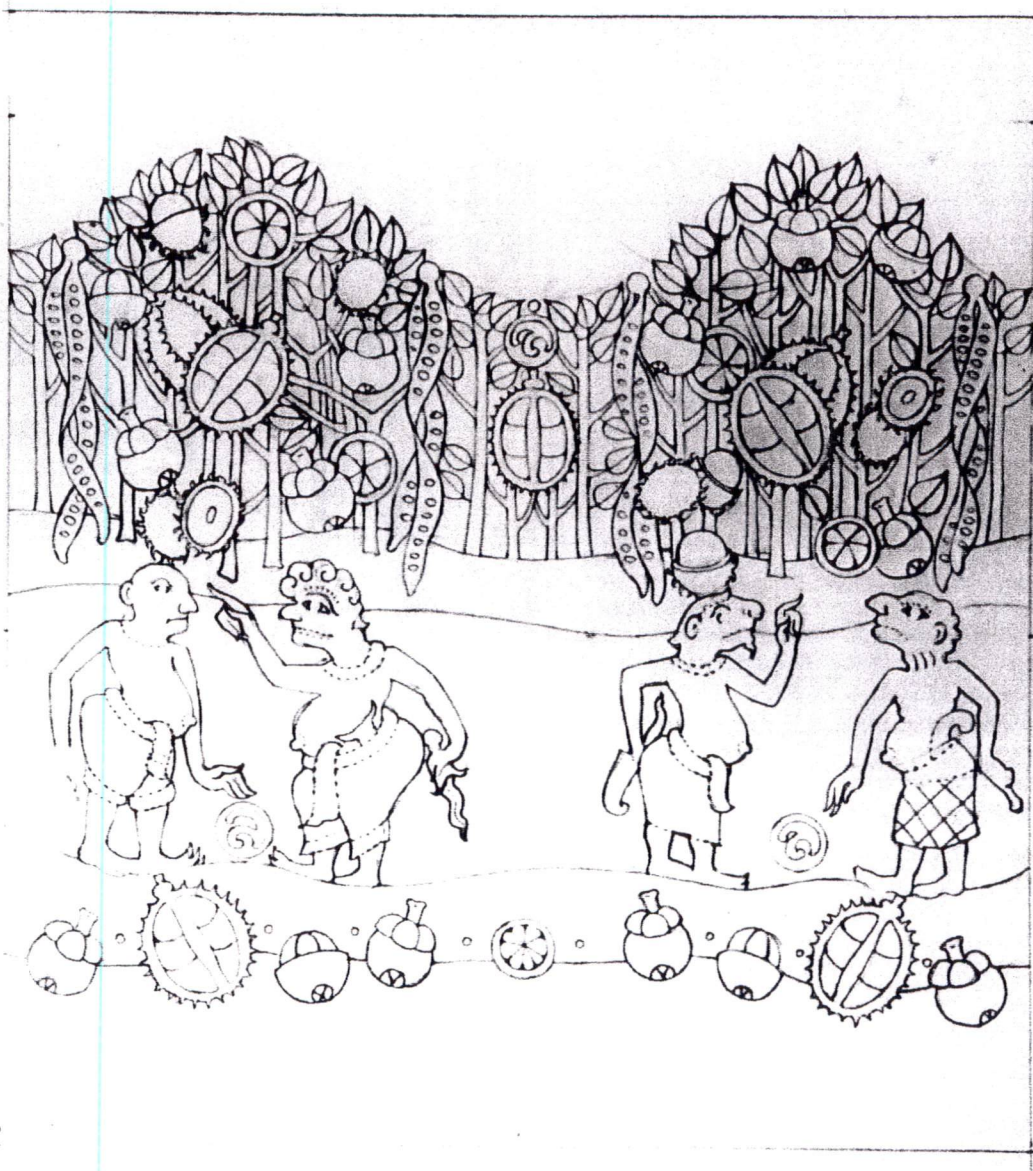
ภาพที่ 24 การออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 2

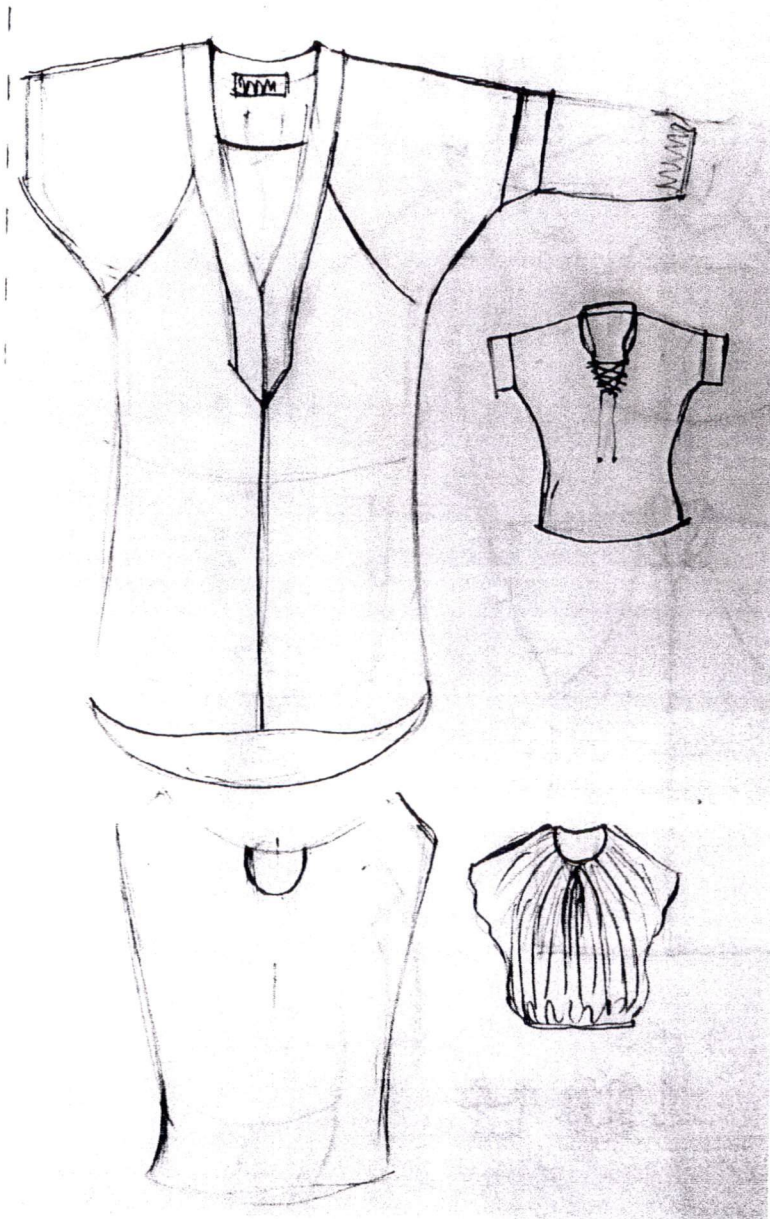
ภาพที่ 25 การออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 3

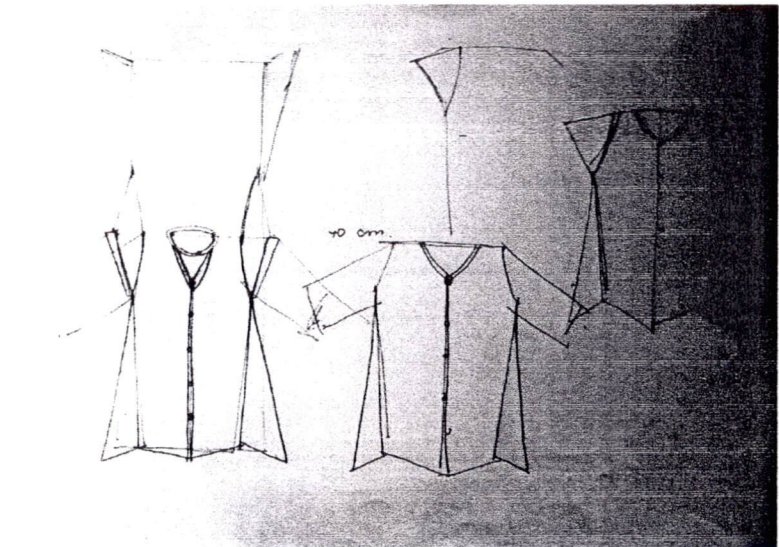
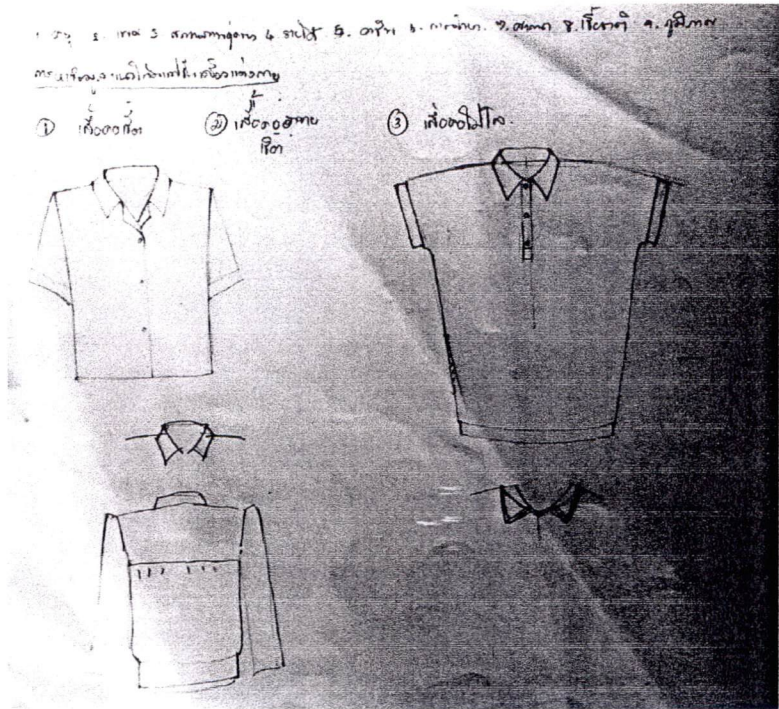
ภาพที่ 26 การพัฒนาลวดลายตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษา ครั้งที่ 1

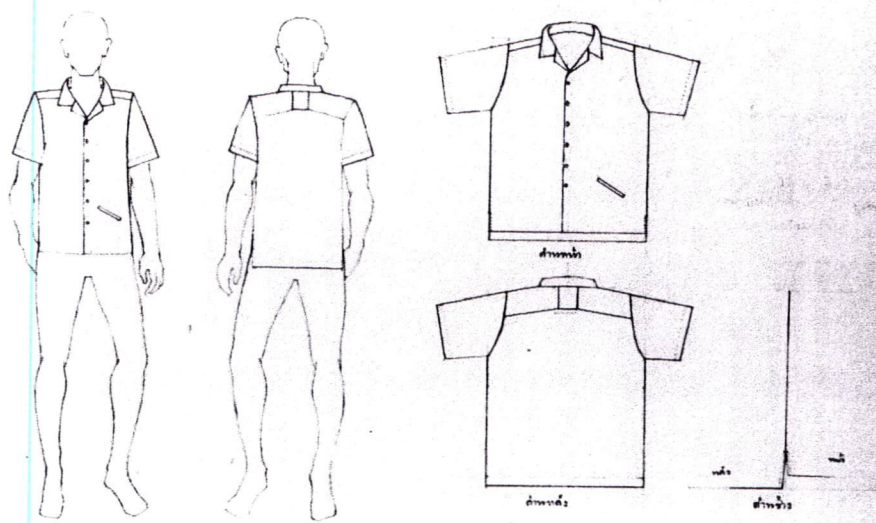
ภาพที่ 27 การพัฒนาตลาดตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษา ครั้งที่ 2

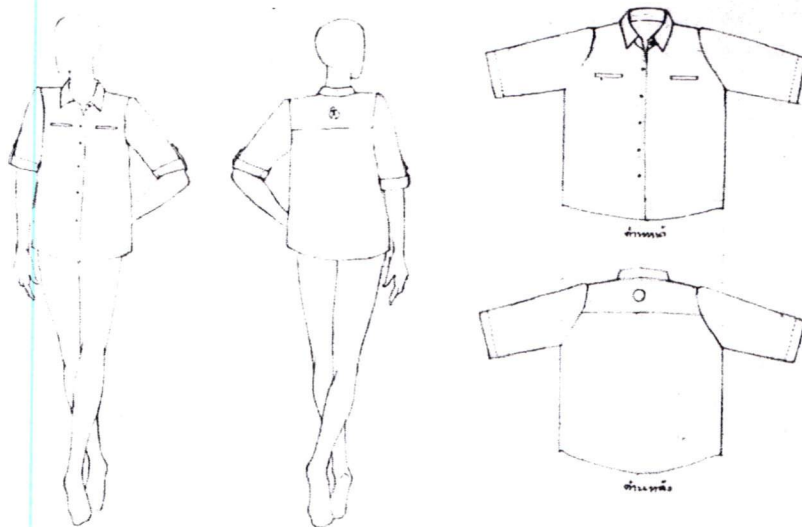
ภาพที่ 28 การสเก็ตช์เพื้อหารูแบบเสื้อบาติก

ภาพที่ 29 การสเก็ตช์เพื่อหารูแบบเสื้อโบลีโก

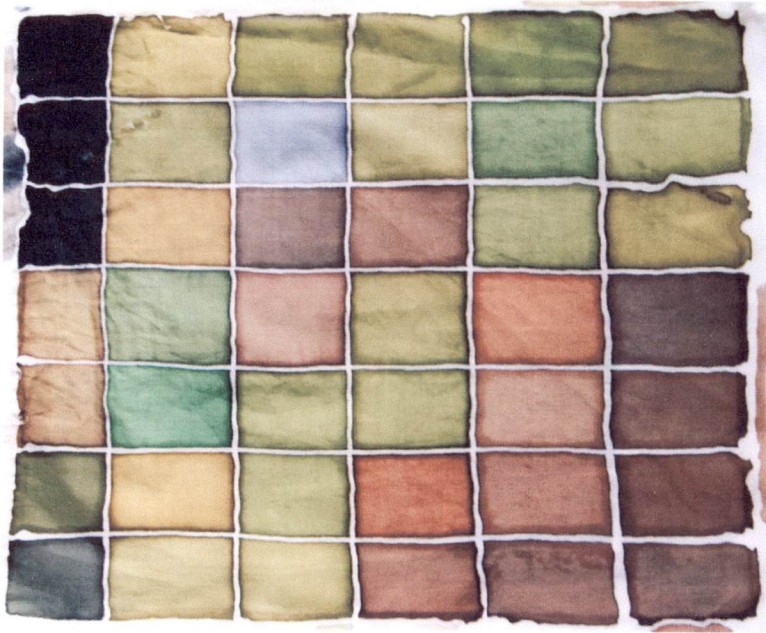

แบบเสื้อปกชายตัวสำหรับสุภาพบุรุษ

แบบเสื้อปกตัวสำหรับสุภาพสตรี

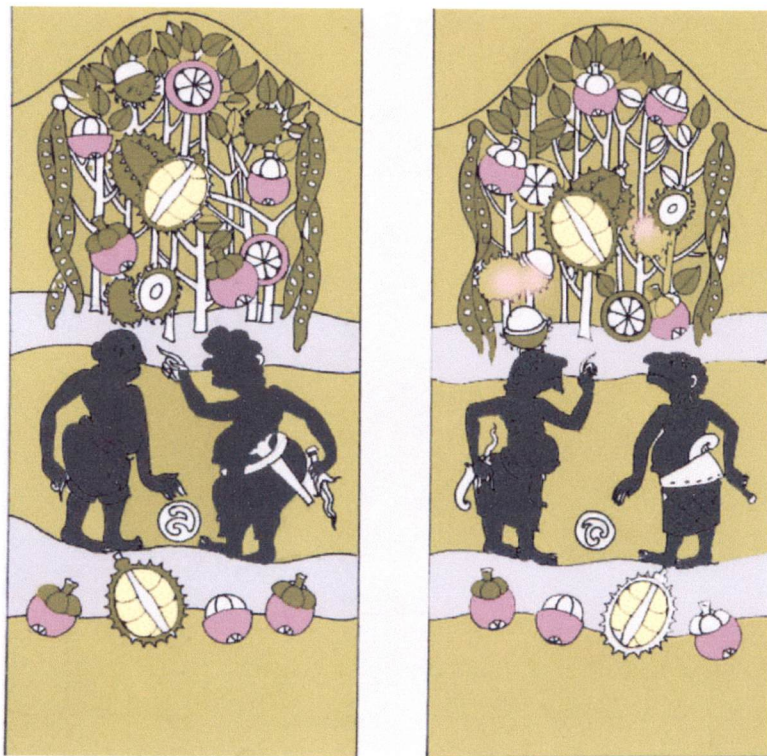
ภาพที่ 30 แบบเสื้อเชิ้ตสำหรับสุภาพบุรุษ และสุภาพสตรี

ภาพที่ 31 การทดสอบการใช้สีจากธรรมชาติ

ภาพที่ 32 การทดสอบสีต้นแบบก่อนผลิต

ภาพที่ 33 การทดสอบสีต้นแบบก่อนผลิต

ภาพที่ 34 การลงสีबाटักสิธรรมชาติ

ภาพที่ 35 เสื้อบุรุษ และสตรีจากสี่บาทิกธรรมชาติ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางเจียมจิต ดิษฐาภรณ์
วัน เดือน ปีเกิด	16 มกราคม พ.ศ. 2513
ที่อยู่	84/1 ถนนนราธิวาสฯ แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพฯ 10200
ประวัติการศึกษา	
2536	สาขาวิชาจิตรกรรม โรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์
2538	คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาจิตรกรรมสากล สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
2554	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ความสามารถเฉพาะด้าน	
	จิตรกรรมสีน้ำ สีน้ำมัน จิตรกรรมไทย ออกแบบกราฟิก ออกแบบผลิตภัณฑ์
ประสบการณ์การทำงาน	
2536	อาจารย์สอนโรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์
2537	วาดภาพจิตรกรรมฝาผนัง
2538	อาจารย์สอนโรงเรียนอาชีวศิลปศึกษา
2543	ศิลปินอิสระ
2552	อาจารย์อัตราจ้างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ